

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ, ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ

ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Διευθύντρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος: Σοφία Βιδάλη

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Ποινικά και Κοινωνικά χαρακτηριστικά του Οργανωμένου Εγκλήματος στην Ελλάδα. Στοιχεία έρευνας για τις Εγκληματικές Οργανώσεις σε πληθυσμό Σωφρονιστικών Καταστημάτων

ΣΩΤΗΡΙΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΓΚΙΖΑΝΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΛΟΥΡΗΣ

ΑΘΗΝΑ - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2025

Η παρούσα εργασία, αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας (συγγραφέας - δημιουργός), που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης, η συγγραφέας - δημιουργός, εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος, και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση, δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο, παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της συγγραφέως- δημιουργού, ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταμόρφωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της συγγραφέως- δημιουργού. Η συγγραφέας- δημιουργός, διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών της δικαιωμάτων.

«Ποινικά και Κοινωνικά χαρακτηριστικά του Οργανωμένου Εγκλήματος στην Ελλάδα. Στοιχεία έρευνας για τις Εγκληματικές Οργανώσεις σε πληθυσμό Σωφρονιστικών Καταστημάτων».

ΣΩΤΗΡΙΑ ΑΘ.ΓΚΙΖΑΝΗ

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

«Νικόλαος ΚΟΥΛΟΥΡΗΣ»

«Καθηγητής- Σύμβουλος ΕΑΠ»

Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια:

«Ειρήνη ΣΤΑΜΟΥΛΗ»

«Καθηγήτρια-Σύμβουλος ΕΑΠ»

Ευχαριστίες:

Ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους όσους με συνέδραμαν στην προσπάθειά μου.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον Επιβλέποντα Καθηγητή μου, για την επιστημονική κατεύθυνση της σκέψης μου, την υπομονή και την πολύτιμη βοήθειά του.

Στη Διευθύντρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του ΕΑΠ και σε όλους τους Καθηγητές – Συμβούλους για το όμορφο ταξίδι στη γνώση.

Στους Κοινωνιολόγους του Σωφρονιστικού Καταστήματος Κράτησης (ΚΟΡ.1), ιδιαίτερα στον κ. Αλοσκόφη, καθώς και στις κοινωνικές λειτουργούς για την ανεκτίμητη βοήθεια, παρά τον όγκο των υποχρεώσεων τους.

Στον προϊστάμενο της Γραμματείας και στους υπαλλήλους της γραμματείας του Σωφρονιστικού Καταστήματος ΚΟΡ 1 για την ανοχή και την επιβοήθηση της πολύμηνης έρευνάς μου.

Στη Διεύθυνση του Καταστήματος Κράτησης (ΚΟΡ 1).

Στη Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής για τη χορήγηση της άδειας εισόδου μου στο Σωφρονιστικό Κατάστημα ΚΟΡ 1 για τις ανάγκες της έρευνας.

Στην οικογένειά μου για την ενθάρρυνση και την εμπύχωσή τους.

Στους γονείς μου για την αμέριστη προσφορά τους.

.

*«Τους δε νόμους τοις αραχνίοις ομοίους· και γαρ εκείνα, εάν μεν εμπέση
τι κούφρον και ασθενές, στέγειν· εάν δε μείζον, διακόψαν οίχεσθαι».*

Οι νόμοι μοιάζουν με τον ιστό της αράχνης:

Αν πέσει πάνω του κάτι ελαφρύ και αδύναμο, το συγκρατεί·

Αν όμως πρόκειται για κάτι μεγαλύτερο, σκίζει τον ιστό και φεύγει.

Σόλων Αρχαίος Αθηναίος νομοθέτης & φιλόσοφος (630-560 π.χ.)

*«Κι αν βγω απ’ αυτή τη φυλακή κανείς δε θα με περιμένει
οι δρόμοι θα ’ναι αδειανοί κι η πολιτεία μου πιο ξένη
τα καφενεία όλα κλειστά κι οι φίλοι μου ξενιτεμένοι,
αέρας θα με παρασέρνει κι αν βγω απ’ αυτή τη φυλακή...»*

Διονύσης Σαββόπουλος Έλληνας συνθέτης & τραγουδιστής (1944-)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η θεωρητική προσέγγιση του οργανωμένου εγκλήματος και η μορφολογικά πολυσχιδής και συνεχώς μεταλλασσόμενη εμφάνισή του στην πράξη, είναι δελεαστική για την έρευνα. Επιβάλλει, ωστόσο, ιδιαίτερη προσοχή για τα εξαγόμενα πορίσματα και τις πρακτικές αντιμετώπισής του στα επίπεδα της ποινικής πρόληψης και καταστολής.

Η προσωπική πρακτική με ανάλογες ποινικές υποθέσεις οργανωμένης εγκληματικότητας, στο πλαίσιο του αυτεπάγγελτου διορισμού (θεσμός νομικής βοήθειας), αποτέλεσε το έναυσμα για την παρούσα εργασία. Αποδείχθηκε ιδιαίτερος προσοδοφόρα εμπειριών, ως προς την παρατήρηση των χαρακτηριστικών και της δράσης των εμπλεκομένων, καθώς και την εφαρμογή του δικαίου, στον χώρο της αγωνιζόμενης δικηγορίας, όπου, κάθε ημέρα μαθαίνω, ελπίζω και συνειδητά υπηρετώ.

*Με την ευχή για μια δίκαιη, ανεξάρτητη και
τολμηρή απονομή του Δικαίου, κατά την
αναζήτηση της Ουσιαστικής Αλήθειας.*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η κατεξοχήν κοινωνική φύση του φαινομένου «οργανωμένο έγκλημα», τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο, νοηματοδοτεί την έρευνα και την ερμηνεία του, ως προς τις αιτίες – αφορμές της εμφάνισης, εξέλιξης και μετεξέλιξής του, καθώς και τα δομικά στοιχεία του. Παράλληλα, η βούληση για τη πάταξή του, σηματοδοτεί τους τρόπους της κοινωνικής αντίδρασης και ποινικής καταστολής. Στη παρούσα εργασία, παρουσιάζονται, αρχικά, η έννοια του ΟΕ ως κοινωνικοπολιτικό φαινόμενο και ως αξιόποινη πράξη, επισημαίνονται οι γενεσιουργοί λόγοι εμφάνισής του και κάποια ιστορικά στοιχεία πρώιμης εμφάνισης οργανωσιακής εγκληματικής δράσης, εκτός ελληνικών συνόρων, αλλά κυρίως σε εθνικό επίπεδο. Στη συνέχεια, αναλύονται τα χαρακτηριστικά του από κοινωνιολογική και εγκληματολογική άποψη, η ποινική προσέγγισή του, η τυποποίηση του ως έγκλημα στην εθνική έννομη τάξη, η σχέση του με το οικονομικό έγκλημα και τη διαφθορά. Οι πολιτικές αντιμετώπισης της οργανωμένης εγκληματικότητας, από τους επίσημους εθνικούς φορείς κοινωνικής αντίδρασης, σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας (προδικασία, κυρία διαδικασία και έκτιση ποινών) αποτελούν κεφάλαιο της παρούσας. Στο τέλος της εργασίας, παρατίθενται παραρτήματα, με ανωνυμοποιημένα στοιχεία που προέκυψαν από έρευνα αρχείου της γράφουσας, στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού Ι, αναφορικά με περιπτώσεις υποδίκων και καταδίκων για την εμπλοκή τους σε ΕΟ. Ειδικότερα, έχουν συλλεγεί στοιχεία, όπως η ηλικία, το φύλο, η εθνική καταγωγή και το μορφωτικό επίπεδο των εμπλεκόμενων. Επίσης ποιο έγκλημα κυριαρχεί, μεταξύ των υπό δικαστική διερεύνηση ή των δικαστικά διαπιστωθέντων, στα πλαίσια του Ο.Ε. στον πληθυσμό του συγκεκριμένου σωφρονιστικού καταστήματος. Έχουν επίσης ληφθεί συνεντεύξεις μελών των συλλογικών οργάνων του ίδιου καταστήματος (Συμβούλιο Φυλακής, Πειθαρχικό Συμβούλιο και Συμβούλιο Εργασίας), αναφορικά με τη σωφρονιστική μεταχείριση και τον τρόπο διαβίωσης των κρατουμένων για εγκληματικές οργανώσεις, καθώς και για την αντιμετώπισή τους από τους υπαλλήλους του καταστήματος.

Λέξεις κλειδιά: Οργανωμένο έγκλημα, εγκληματική οργάνωση, κοινωνικά χαρακτηριστικά, ποινικά χαρακτηριστικά, οικονομικό όφελος, συμβιωτικές σχέσεις, Σωφρονιστικό Κατάστημα.

**«Penal and social characteristics of organized crime in Greece.
Research data on Criminal Organizations in the prison
population».**

SOTIRIA ATH.GKIZANI

ABSTRACT

The main social nature of the phenomenon, "organized crime", both at the national and international level, gives meaning to its research and interpretation, in terms of the causes-occasions of its appearance, and evolution, as well as its structural elements. At the same time, the will to fight it, signals the ways of social reaction and criminal repression. In this work, the concept of organized crime as a socio-political phenomenon and as a criminal act is presented, the generative reasons for its appearance and some historical evidence of the early emergence of organized criminal activity, outside the Greek borders, but mainly at the national level, are highlighted. Then, its characteristics are analyzed from a sociological and criminological point of view, its criminal approach, its standardization as a crime in the national legal order, as well as its relationship with economic crime, money laundering and corruption. The policies to deal with organized crime, by the official national social reaction agencies, at all stages of the criminal procedure (pre-trial, main procedure and imposition of penalties) are a chapter of the present. At the end of the paper, appendices are listed, with anonymized data, resulting from a search of the writer's archive, at Korydallos institution I, regarding cases of defendants and convicts for their involvement in organized crime. In particular, they have been collected information such as the age, the gender, the national origin and the educational level of those involved. Also, which crime predominates, among those under judicial investigation or those judicially established, within the context of the organized crime in the population of the specific institution. Interviews have also been taken from some members of the collective bodies of the same penitentiary (Prison Council, Disciplinary Council and Labor Council), regarding the penal treatment and the way prisoners for criminal organizations live, as well as their treatment by the employees of the institution

Key words: Organized crime, criminal organization, social characteristics, penal characteristics, economic benefit, symbiotic relationships, institution.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	v
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	vi
ABSTRACT	vii
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	viii
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ.....	ix
1.ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ.....	1
2.ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΓΕΝΕΣΗ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ	
2.1.Ιστορικά στοιχεία εντός και εκτός συνόρων.....	4
3. Α' ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
3.1. ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ Ο.Ε	
3.1.1. Εγκληματολογικές προσεγγίσεις για το οργανωμένο έγκλημα.....	8
3.1.1.α. Η «θεωρία της συνωμοσίας» του Donald Cressey.....	10
3.1.1.β. Η Θεωρία της «Διαφορικής Συναναστροφής» του Edwin Sutherland.....	11
3.1.1.γ. Η «θεωρία της συμβιωτικής σχέσης» μεταξύ νομιμότητας - παρανομίας του William Chambliss.....	12
3.1.1.δ. Η θεωρία των «εγκληματικών δικτύων» του Vincenzo Ruggiero.....	14
3.1.1.ε Η θεωρία « της ανομίας» του Robert Merton.....	15
3.1.1.στ Το Ο.Ε ως «Μοντέλο Επιχείρησης» (Don Liddick).....	16
3.1.1.ζ Η «Θεωρία της Οργάνωσης» (M. Southerland και G. Potter).....	16
3.1.1.η Η «Λογιστική Θεωρία» (Ulrich Sieber- Marion Bogel).....	17
3.1.1.θ Θεώρηση Raymond Michalowski για το Ο.Ε.....	17
3.1.1.ι Η Letizia Paoli για το οργανωμένο έγκλημα.....	18
4. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ	
4.1.1 Παγκοσμιοποίηση.....	19
4.1.2 Οικονομικές- κοινωνικές-πολιτισμικές συγκυρίες και πολιτικές ανακατατάξεις..	21
4.1.3 Γεωφυσική θέση της Ελλάδας στον παγκόσμιο χάρτη.....	22
5.ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	
5.1 Ιδιότητες και χαρακτηριστικά οργανωμένης εγκληματικότητας στα πλαίσια της ΕΕ.....	23

5.2 Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος από τη Συνθήκη Schengen (N 2514/1997) και τη Σύμβαση Eurropol (N2605/ 1998).....	25
5.3 Ορισμός του οργανωμένου εγκλήματος από την INTERΠΟΛ.....	26
5.4 Ιδιότητες και χαρακτηριστικά της οργανωμένης εγκληματικότητας από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος(η Σύμβαση του Παλέρμο).....	27
6.ΕΛΛΗΝΙΚΗ «ΠΡΟΣΛΗΨΗ» ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	
6.1 Η οπτική της ΕΛ. ΑΣ στην προ Παλέρμο εποχή.....	29
6.2 Η οπτική της ΕΛ. ΑΣ στην μετά Παλέρμο εποχή.....	35
6.3 Έννοια και στοιχεία οργανωμένης εγκληματικότητας υπό την οπτική Ελλήνων εγκληματολόγων και κοινωνιολόγων.....	39
<u>7. Β' ΚΕΦΑΛΑΙΟ</u>	
7.1 Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ Ο.Ε ΜΕ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, ΤΟ «ΞΕΠΛΥΜΑ ΜΑΥΡΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ» ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΦΘΟΡΑ	46
<u>8. Γ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ</u>	
8.1.ΤΑ ΠΟΙΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ Ο.Ε	
8.1.1 ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ (αρθ.187 §§ 1, 3 Π.Κ, Ε.Ο - Συμμορία)	
8.1.1α Ερμηνευτική αντιμετώπιση του Ο.Ε.....	51
8.1.1β Ποινική έννοια και στοιχειοθέτηση της ΕΟ.....	52
8.1.1γ Η ισχύς της διάταξης του 187 ΠΚ μετά τον νέο ΠΚ (N 4619/2019) και τα χαρακτηριστικά του Ο.Ε.....	57
8.1.1δ Η «έλλειψη» του οικονομικού οφέλους, από τα χαρακτηριστικά στοιχεία της ΕΟ. 59	
8.1.1ε Το προστατευόμενο έννομο αγαθό ως στοιχείο τυποποίησης του Ο.Ε.....	64
8.1.1.στ Διαφορές ΕΟ-Συμμορίας.....	66
<u>9. Δ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ</u>	
9.1 ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΟ	
9.1.1 α «Η ζοφερή γιορτή της τιμωρίας».....	68

9.1.1β Η αντίδραση του επίσημου κοινωνικού ελέγχου στις ΕΟ, μέσα από τους κανόνες του νέου ΠΚ	70
9.1.1γ Η αντιμετώπιση των ΕΟ από το Σωφρονιστικό Σύστημα.....	78
9.1.1δ Οι τροποποιήσεις του Σωφρονιστικού Κώδικα για τους κρατούμενους των ΕΟ.....	81
9.1.1 ε Δεδομένα και Πορίσματα από την εμπειρική έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ Ι	89
10.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	91
11. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Ελληνική	94
Ξενόγλωσση.....	112
Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών, Εκθέσεις, Νομολογία, Διαδικτυακές πηγές.....	115

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'	124
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'	133

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ- ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

Οργανωμένο έγκλημα	Ο.Ε.
Εγκληματική Οργάνωση.....	ΕΟ
Ελληνική Αστυνομία.....	ΕΛ.ΑΣ
Ν.....	Νόμος
Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης.....	ΟΟΣΑ
Σωφρονιστικός Κώδικας.....	ΣΚ
Ποινικός Κώδικας.....	Π.Κ
Κώδικας Ποινικής Δικονομίας.....	ΚΠΔ
Συμβούλιο Εφετών Αθηνών.....	ΣυμβΕφΑθ
Σύνταγμα.....	Σ
Ευρωπαϊκή Ένωση.....	Ε.Ε
Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.....	Ε.Δ.Δ.Α
Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.....	ΕΣΔΑ

1.ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Όταν θεσπίστηκε ο Ν 1916 /1990 «για την προστασία της κοινωνίας από το οργανωμένο έγκλημα», η πραγματική έννοια του Ο.Ε. ήταν άγνωστη στην ελληνική κοινωνία, συγκεχυμένη και πλήρως ταυτιζόμενη με την τρομοκρατική εγκληματική δραστηριότητα, για την αντιμετώπιση άλλωστε της οποίας συντάχθηκε αυτό το νομοθέτημα. Ο ίδιος νόμος, κλήθηκε να καλύψει το νομοθετικό κενό που προέκυψε, μετά την κατάργηση του Ν 774/1978 (γνωστού ως τρομονόμου), «για την καταστολή της τρομοκρατίας και προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος», ως κυρίαρχης έκφρασης των ιδεών και αντιλήψεων της μεταπολιτευτικής περιόδου. Έτσι, η φιλόδοξη προσπάθεια τυποποίησης έστω και της οργανωμένης τρομοκρατίας, «έπεσε στο κενό», με την πλήρη κατάργηση του ως άνω νομοθετήματος τρία έτη μετά τη θέσπισή του, με το Ν 2172/1993. Στο μεσοδιάστημα, κατά τη διάρκεια της προ Παλέρμο Εποχής, πριν δηλαδή από την έγκριση της Σύμβασης του ΟΗΕ για το Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα το 2000, θεσπίζονται άλλα νομοθετήματα, με τα οποία τυποποιούνται αποσπασματικά αξιόποινες συμπεριφορές, κυρίως σε επίπεδο κύρωσης διεθνών συμβάσεων, που αποκτούν υπερνομοθετική ισχύ και εντάσσονται στην ελληνική έννομη τάξη, σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης, όχι του Ο.Ε. και των συνδεόμενων με αυτό εγκληματικών δραστηριοτήτων, αλλά ειδικά, της διεθνούς και κατ' επέκταση της εθνικής διαφθοράς. Έτσι, ενδεικτικά αναφέρονται: α) Ο Ν 2655 /1998 για την «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα». β) Ο Ν. 2656/1998 «για την Κύρωση της Σύμβασης για την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημόσιων λειτουργών σε διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές». Σκοπός του τελευταίου, ήταν η τυποποίηση, ως αυτοτελούς εγκλήματος, της διάπραξης, συμμετοχής ή δωροδοκίας ενός ξένου δημόσιου λειτουργού, ώστε οι δράστες

να επιτύχουν την ανάθεση εργολαβιών, με πρόσφατη επισήμανση της καθηγήτριας Βιδάλη,¹ ότι το εν λόγω νομοθέτημα, δεν έχει επικαιροποιηθεί έως σήμερα, ως προς την τυποποίηση των υποκειμενικών στοιχείων του, «με υποβάθμιση του συλλογικά συστημικού, ορθολογιστικού, ωφελιμιστικού στοιχείου, και με επακόλουθη ελλιπή οπτική του πραγματικού χαρακτήρα των αξιοποιούνων πράξεων». γ) Ο Αθλητικός Νόμος 2725/1999² περί ερασιτεχνικού και επαγγελματικού αθλητισμού, με σκοπό, κατά την αιτιολογική έκθεσή του, την αντιμετώπιση των νοσηρών φαινομένων του παραγοντισμού, της διαφθοράς των μαζικών και ομαδικών αθλημάτων, της έλλειψης ορθολογισμού και διαφάνειας στη διαχείριση των πόρων, της βίας, του αναποτελεσματικού συστήματος απονομής της αθλητικής δικαιοσύνης, της διάβρωσης της διαιτησίας, της σύγχυσης του αθλητισμού ως ερασιτεχνικής και ως επαγγελματικής δραστηριότητας³. Είναι χαρακτηριστική η εγκληματοποίηση της χειραγώγησης των αθλητικών αγώνων, μέσω «παρέμβασης με αθέμιτες ενέργειες», της παράνομης δηλαδή επιρροής στη μορφή, την εξέλιξη και το αποτέλεσμα του αγώνα, οποιουδήποτε ατομικού ή ομαδικού αθλήματος (άρθρο 32 του ίδιου Ν).⁴ δ) Ο Ν 2802/2000, που επικύρωσε και κατέστησε εσωτερικό νόμο, τη διεθνή συνθήκη για την καταπολέμηση της δωροδοκίας, με ενεχόμενους τους υπαλλήλους των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών μελών της Ε.Ε. ε) Ο (ήδη καταργημένος) Ν 2803/2000 για την κύρωση της διεθνούς σύμβασης για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της ΕΟΚ κ.ο.κ.

¹ Σοφία Βιδάλη, σεμινάριο ΕΣΔΙ « Καταπολέμηση της διαφθοράς σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα» 19-20 Μαρτίου 2024 https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/2024/09/vidali_2024.pdf

² Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ

³ Αιτιολογική Έκθεση Ν. 2725/1999

⁴ Βασίλειος Πετρόπουλος, Η εγκληματοποίηση της χειραγώγησης αθλητικού αγώνα μέσω «παρέμβασης με αθέμιτες ενέργειες» κατά τις παρ. 1,4 του ά. 132 του ν. 2725/1999 The Art of Crime-www.theartofcrime.gr. Αθανασία Διονυσοπούλου, Σκέψεις για την ενεργητική και παθητική δωροδοκία στον Ιδιωτικό Τομέα, ΠοινΧρ.2009, 967 επ.

Το Ο.Ε. εγείρει έντονο διεπιστημονικό ενδιαφέρον, ωστόσο ο μελετητής καλείται να αντιμετωπίσει μια εκτενέστατη βιβλιογραφία, που θα πρέπει να οριοθετηθεί, με γνώμονα την εγκληματολογική θεώρηση, η οποία είναι αρκετά περιορισμένη σε εθνικό επίπεδο ⁵ με τη συνδρομή του ποινικού δικαίου ⁶. Η ελληνική βιβλιογραφία προσεγγίζει το φαινόμενο του Ο.Ε. κυρίως από την ποινική οπτική και λιγότερο από την εγκληματολογική. Είναι χαρακτηριστικό ότι αναζητώντας κανείς στο διαδίκτυο το λήμμα «οργανωμένο έγκλημα», οδηγείται σε μια απλοϊκή και μάλλον παραπλανητικά περίπλοκη παράθεση εννοιών. Έτσι, το Ο.Ε. καταγράφεται ως μια κατηγορία διακρατικών, εθνικών ή τοπικών ομάδων, που διευθύνονται από εγκληματίες, αποσκοπώντας να εμπλακούν σε παράνομες δραστηριότητες, με σκοπό το κέρδος. Περαιτέρω, μια εγκληματική οργάνωση παρουσιάζεται ότι μπορεί να γίνει πειθαρχημένη ώστε να θεωρηθεί οργανωμένη και ότι μπορεί να αναφέρεται ως μαφία, όχλος, συνδικάτο ή υπόκοσμος, με παραπομπή του λήμματος, σε απόψεις ευρωπαίων κοινωνιολόγων (πχ Gambetta), που υποστηρίζουν ότι η μαφία και μάλιστα στη σικελική εκδοχή της, είναι τύπος εγκληματικής οργάνωσης που «εξειδικεύεται» στην παροχή προστασίας και στην οιονεί επιβολή του νόμου, ασκώντας επιρροή στις αντίστοιχες: ρωσική, κινεζική, ιαπωνική κ.λπ. Πάντως, για την πληρότητα της θεώρησης του Ο.Ε, είναι αναγκαία, η παρατήρηση της εμφάνισης και δράσης του, τόσο διιστορικά, όσο και διατοπικά ως προς όλες τις πτυχές και εκφάνσεις του.

⁵ Σοφία Βιδάλη, Αντεγκληματική Πολιτική: Από τη Μικροεγκληματικότητα έως το Οργανωμένο έγκλημα, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη 2014, σελ. 122-136 και 177-222.

⁶ Ειρήνη Σταμούλη, Πολιτικές Ασφαλείας στην Ελλάδα, σε σχέση με το Οργανωμένο Έγκλημα και την Τρομοκρατία και οι συνέπειές τους στην αντεγκληματική πολιτική. Διδακτορική Διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης, Σεπτέμβριος 2015 σελ. 17 σε Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών διαθέσιμο σε: <https://thesis.ekt.gr/36625>

2. ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

2.1 Ιστορικά στοιχεία εκτός και εντός συνόρων

Ήδη από τον 15^ο αιώνα, το οργανωμένο έγκλημα, με χαλαρά δομικά χαρακτηριστικά και εστιασμένη εγκληματική δραστηριότητα, ιδίως στην προσβολή του εννόμου αγαθού της ιδιοκτησίας, χωρίς να είναι αμελητέες οι περιπτώσεις της εκβίασης και της πειρατείας, εμφανίζεται κυρίως στις αγροτικές περιοχές της Κεντρικής Ευρώπης με τη μορφή των ληστρικών συμμοριών, οι οποίες δρούσαν και λυμαίνονταν την ύπαιθρο και τις πόλεις. Ταυτόχρονα, εντός των αστικών κέντρων, εμφανίστηκαν οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις, ως αρχέτυπες εκδοχές επιχείρησης του Ο.Ε. (σικελική Mafia), οι οποίες προσομοιάζουν περισσότερο στη σύγχρονη μορφή του, με χαλαρή δομή και τρόπο δράσης.⁷

Στην Αμερικανική Ήπειρο, η δράση προσωποπαγών εγκληματικών οργανώσεων εντοπίζεται σχεδόν αμέσως μετά την ανακάλυψή της, με έντονη δράση πειρατών και συμμοριών παρανόμων «outlaws» της « άγριας δύσης»⁸ ιστορικά δεδομένα που οδηγούν στην κατάρριψη κάθε επιχειρήματος περί ενοχοποίησης του μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος που σημειώθηκε τον 19^ο αιώνα από τη Σικελία. Οι δυσμενείς οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες ευνόησαν την εξέλιξη της εγκληματικής δράσης, υπό τη μορφή της «Cosa Nostra», που στα αρχικά στάδιά της μπορεί να προήλθε από «την εμφύσηση» της ιταλικής «Mafia», αποτελεί όμως ένα αμιγώς «αμερικανικό δημιούργημα» επιβεβαιώνοντας το προβάδισμα του Ο.Ε. στη χώρα αυτή σε σχέση με την Ιταλο-Αμερικανική μορφή του.⁹

⁷ Φωτεινή Ριζάβα, Το Οργανωμένο Έγκλημα, θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012, σελ.2-3

⁸ Νικόλαος Δημητράτος, Οργανωμένο Έγκλημα: θεωρητική προσέγγιση ενός κοινωνικού και ποινικού προβλήματος, ΠοινΧρ 1999, σελ.300

⁹ Φωτεινή Ριζάβα, Το Οργανωμένο Έγκλημα, θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, σελ.30

Στο Νεοελληνικό Κράτος, το φαινόμενο της οργανωμένης εγκληματικότητας, εμφανίστηκε σταδιακά, με παρελθόν ήδη από τα χρόνια της οθωμανικής υποδούλωσης, και πιο συστηματικά, κατά την εποχή του Καποδίστρια ως τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, με τη μορφή των ληστρικών συμμοριών, κυρίως στην περιοχή της Στερεάς Ελλάδας. Ενδεικτικά αναφέρονται οι περιπτώσεις, εβδομήντα - πέντε ληστών, οι οποίοι τον Ιούνιο του 1835, αφού κατέλαβαν την τοποθεσία Σκαλί, δίπλα στο Μεσολόγγι, συνέλαβαν έναν λοχαγό και τριάντα πολίτες. Στις Θερμοπύλες, άλλη συμμορία, επωφελούμενη από τη γεωφυσική μορφολογία των στενών, λήστευε περαστικούς. Τον Αύγουστο του έτους 1835, διακόσιοι ληστές κατέλαβαν τη θέση Ασβέστι, στα σύνορα, και απειλούσαν τις γύρω περιοχές.¹⁰ Οι ληστές χρησιμοποιούσαν ως τρόπο δράσης την ενέδρα των υποψηφίων θυμάτων τους σε κλειστούς τόπους (κλεισούρες) ή σε στενά περάσματα (σύρτες). Το θύμα, ξαφνικά βρισκόταν αντιμέτωπο με τα όπλα των ληστών. Η ομάδα κρούσης, αφαιρούσε από τον συλληφθέντα τιμαλφή και χρήματα, τα οποία δεν διαμοιράζονταν στα υπόλοιπα μέλη της εγκληματικής ομάδας, αλλά παρέμεναν στην κατοχή της ομάδας κρούσης. Στη συνέχεια, τα μέλη οδηγούσαν τον αιχμάλωτο στον Αρχηγό, ο οποίος αποφάσιζε για το ύψος των λύτρων εξαγοράς και τα διαδικαστικά της παράδοσής τους. Στην περίπτωση μη παράδοσης των λύτρων, ή αν ειδοποιείτο η Χωροφυλακή, ο όμηρος εκτελείτο.¹¹ Επίταση του φαινομένου επέφεραν, η πολιτική διαφθορά και η χρησιμοποίηση των δραστών για τους σκοπούς της εκάστοτε αντιπολίτευσης. Έτσι οι ληστές εισέρχονταν άνετα στην Αθήνα, όπου συναντιόντουσαν με βουλευτές και υπουργούς και επ' ευκαιρίας, έκαναν επιθέσεις σε στρατώνες, από όπου έκλεβαν οπλισμό και άλογα.¹²

¹⁰ Ιωάννης Πετρόπουλος και Αικατερίνη Κουμαριανού: « Περίοδος Βασιλείας του Όθωνος 1833-1862», Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1977, τ. ΙΓ' σελ.56.

¹¹ Περιοδικό Ανιστόρητο, τόμος 9 αρ. 36, « Το Φαινόμενο της Ληστείας στην Ελλάδα (1833-1933) Μια Γενική Θεώρηση και <https://ellinoistorin.gr/?p=32605>

¹²<https://www.protothema.gr/stories/article/1502664/athina-1870-i-sfagi-sto-dilesi-kai-o-diethnis-diasurmos-tis-elladas/>

Αυτονόητα, η έξαρση του φαινομένου της οργανωμένης εγκληματικής δράσης με την άνω προσωποπαγή μορφή, κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας, αποτέλεσε έκφραση του έντονου φιλελευθερισμού και της αντίδρασης των στρατιωτικών σωμάτων αντίστασης απέναντι στους κατακτητές. Στη συνέχεια, ως εξακολούθηση της κλέφτικης παράδοσης με «σώματα πειναλέων αγωνιστών διατρεχόντων πάσαν την χώραν»¹³, ως μορφές της λαϊκής αντίδρασης απέναντι στη βαυαρική απολυταρχία. Οι απογοητευμένοι αγωνιστές, οι ακτήμονες και οι εξαθλιωμένοι αγρότες, υποκινούμενοι από τα αντιπολιτευτικά κίνητρα κατά του Όθωνα, τις αδικίες στη διανομή των εθνικών γαιών και τη φτώχεια, καταφεύγουν στα ορεινά, εντάσσονται σε ληστοσυμμορίες και επιδίδονται σε συχνές επιδρομές, αποσκοπώντας στο κέρδος. Έτσι, το 1844, η Αθήνα και τα περίχωρά της, βρίσκονταν στο έλεος των ληστών, ενώ οι πρωταγωνιστές της εξέγερσης των ετών 1847-1848 εναντίον της αυταρχικής διακυβέρνησης της χώρας έχουν ως οπαδούς και συντρόφους πολλούς ληστές, με την κυβέρνηση να χρησιμοποιεί, αντίστοιχα, ληστές για την αντιμετώπισή τους, σαν μια διαχρονική μέθοδο διαπλοκής και συμβίωσης, της νομιμότητας με την παρανομία.

Το εγκληματικό φαινόμενο παραμένει και εξελίσσεται και μετά την «έξωση» του Όθωνα και την άνοδο στο θρόνο του Βασιλιά Γεωργίου του Α', με τους λήσταρχους - αρχηγούς των συμμοριών, να επωφελούνται της πολιτικής αναταραχής και να αναλαμβάνουν ενεργό δράση για τη διατήρηση της ίδιας κατάστασης υπέρ του κόμματος «των Πεδινών», με τους οποίους βρίσκονταν σε συνεννόηση. Αποκορύφωμα της δράσης των συμμοριών αυτών, αποτελεί η διαβόητη «ληστεία», ή «σφαγή» στο Δήλεσι, την Άνοιξη του 1870 ¹⁴, από τους

¹³ Ίδρυση βασιλικής Χωροφυλακής επί βαυαροκρατίας του Όθωνα με στόχο «την διαφύλαξιν της ασφαλείας, την τήρησιν της κοινής ησυχίας και την δίωξιν του εγκλήματος», ενώ προηγουμένως είχαν διαλυθεί τα ήδη περιορισμένα και «άτακτα» σώματα των αγωνιστών και οπλαρχηγών της Ελληνικής Επανάστασης.

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%A7%CF%89%CF%81%CE%BF%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CE%AE

¹⁴ ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ: Η Σφαγή του Δηλεσίου

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%86%CE%B1%CE%B3%CE%AE_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%94%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%8D

αρχηγούς, τα αδέλφια Αρβανιτάκη με τη σύμπραξη 25 άλλων ληστών-συμμετόχων, με τη σύλληψη, ομηρία και τελικά θανάτωση ομάδας Άγγλων και Ιταλών ευγενών περιηγητών, στην ιστορική περιοχή του Μαραθώνα. Η ομηρία έγινε για την καταβολή λύτρων, ύψους, 32.000 χρυσών αγγλικών λιρών, ποσό που αυξήθηκε στις 50.000 αγγλικές λίρες, με ταυτόχρονη παροχή αμνηστίας στους δράστες και διακοπή κάθε περαιτέρω καταδίωξης από την πολιτεία, μέχρι την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων. Όμως, η παταγώδης αποτυχία της διαπραγμάτευσης, λόγω ιδίως της ασυνεννοησίας της ελληνικής με την αγγλική κυβέρνηση, προκάλεσε τη φόνευση των τεσσάρων (4) ομήρων, επέφερε έντονο διπλωματικό επεισόδιο και τελικώς την παραίτηση της Κυβέρνησης του Θρασύβουλου Ζαΐμη. Είναι αξιοσημείωτοι οι χαρακτηρισμοί της Ελλάδας από τον ευρωπαϊκό τύπο, ως «φωλέα ληστών και πειρατών», η οποία τίθεται «εκτός του κύκλου των εξευγενισμένων κρατών, «χώρα βαρβάρων και εντροπή διά τον πολιτισμόν», με την προσθήκη ότι «αι ληστεΐαι συμφωνούνται εν Αθήναις, ένθα και διανέμονται τα χρήματα»¹⁵ Κατά τη δίκη όσων συνελήφθησαν, προέκυψε από μαρτυρίες ότι ιθύνων νους της απαγωγής ήταν Άγγλος τσιφλικάς, για τον οποίο όμως εκδόθηκε απαλλακτικό βούλευμα. Συχνά, οι ληστές χρησιμοποιούνταν από τους μεγαλοτσιφλικάδες για την προστασία των εκτάσεών τους, ενώ πολλοί πολιτικοί της εποχής χρησιμοποιούσαν τις συμμορίες των ληστών, αλλά και των τοκογλύφων ώστε να ασκούν πίεση στους ψηφοφόρους τους. Το δεδομένο αυτό, οδηγεί στην πάντα επίκαιρη παραδοχή ότι πολιτική διαφθορά και οργανωμένο έγκλημα, έστω και με τις προ-περιγραφόμενες πρώιμες μορφές του, ενυπήρχαν στον κοινωνικό ιστό, και εξακολουθούν να τον υφαίνουν σε μια «αρμονική» αντίστιξη.

Στην Ελλάδα, παρά την ιστορική και πολιτισμική συνάφεια με τη Σικελία, δεν επήλθε εξέλιξη των προσωποπαγών ληστοσυμμοριών με το οργανωμένο

¹⁵ Συνεδρίαση Βουλής 7 Μαΐου 1871. "Αι αγορεύσεις του Ελληνικού Κοινοβουλίου", τ. 3, σ. 186.
<https://www.hellenicparliament.gr/Praktika/Synedriaseis-Olomeleias>

έγκλημα και την πραγματοποίησή του. Οι λόγοι ήταν κυρίως πολιτικοί, λόγω του ότι η οργανωμένη εγκληματική δράση στη χώρα είχε τη μορφή της «αυτοάμυνας» απέναντι στην κρατική αυθαιρεσία, υπήρχε ισχυρή κεντρική εξουσία, ενώ επικρατούσες οικονομικές συνθήκες δεν επέτρεπαν τη συσσώρευση πλούτου.¹⁶

Συμπερασματικά, όλα τα παραπάνω ιστορικά δεδομένα μας οδηγούν στη διαπίστωση ότι το «παλαιό» μεταλλάσσεται σε «νέο», με άλλα στοιχεία και διαφορετική σημασία.

Εν τω μεταξύ, διαδραμόντος του χρόνου, το φαινόμενο της οργανωμένης εγκληματικότητας έχει ήδη καταστήσει αισθητή την παρουσία του στην παγκόσμια σκηνή, λαμβάνοντας πλέον στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, τη θηριώδη μορφή του προϊστορικού Λεβιάθαν, προκαλώντας το ενδιαφέρον των κρατών και των διεθνών οργανισμών, ώστε να αναπτύσσουν συνεχώς δράσεις και μεθόδους, για την αντιμετώπιση και τον περιορισμό του, μια και η οριστική εκκρίωσή του φαντάζει ουτοπική.

3. Α' ΚΕΦΑΛΑΙΟ

3.1.ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ Ο.Ε

3.1.1. ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Το πρόβλημα της οργανωμένης εγκληματικότητας αποτελεί, τα τελευταία χρόνια, σημαντικό σημείο αναφοράς, σε υπερεθνικό και εθνικό επίπεδο, τόσο στον τομέα του ποινικού δικαίου, όσο και της αντεγκληματικής πολιτικής. Παρά, όμως, το ζωηρό ενδιαφέρον σε θεωρία και νομολογία για την αποσαφήνιση του όρου, παρουσιάζονται εγγενείς δυσκολίες στην απόδοση της έννοιάς του, λόγω ιδίως του αφηρημένου χαρακτήρα της, της πολυμορφίας των αντιλήψεων για τη σύσταση και τις μορφές εμφάνισης του φαινομένου, καθώς και του βαθμού της

¹⁶ Φωτεινή Ριζάβα, Το Οργανωμένο Έγκλημα, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, ό.π, σελ. 1-83 (εισαγωγικό κεφάλαιο)

επικινδυνότητας και της εκτεταμένης διάδοσής του στον κοινωνικό ιστό¹⁷. Η ασάφεια της έννοιας αποτελεί αφ' εαυτής σοβαρό πρόβλημα, πόσο μάλλον όταν μέσω αυτής διευκολύνεται η υπέρμετρη έμφαση που δίδεται στο φαινόμενο, ως της μεγαλύτερης και κυρίαρχης απειλής του κοινωνικού βίου¹⁸. Συνακόλουθα, θα πρέπει να αποφεύγονται οι υπερβολές κατά την εφαρμογή του νόμου, σε επίπεδο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών¹⁹.

Το Ο.Ε. συνιστά εγκληματολογικό όρο, του οποίου κάνουμε χρήση, για να προσδώσουμε, σε κοινωνικά φαινόμενα²⁰, την έννοια της ομαδικής αποκλίνουσας συμπεριφοράς που εμφανίζεται συστηματικά, με σκοπό το κέρδος, ή άλλα οικονομικά οφέλη, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο. Ο ορισμός αυτός ενέχει ασάφειες, που δικαιολογούν τις διεπιστημονικές έριδες ως προς την ακρίβειά του, καθώς πολλές φορές παραπέμπει σε μαφιοειδείς οργανώσεις, χωρίς να αποτυπώνει ικανοποιητικά την πραγματική έννοιά του. Παρά μάλιστα τις προσπάθειες θεωρητικών, δεν έχει καταστεί έως σήμερα δυνατόν να διατυπωθεί ένας κοινά αποδεκτός ορισμός. Έτσι, πολλές απόψεις κοινωνιολόγων και εγκληματολόγων διατυπώθηκαν αναφορικά με την έννοια του, σε μια προσπάθεια διατύπωσης και οριοθέτησης του φαινομένου, με εστίαση στην παρούσα εργασία στις σημαντικότερες από αυτές και ειδικότερα:

¹⁷ Νικόλαος Δημητράτος, Οργανωμένο Έγκλημα: Θεωρητική προσέγγιση ενός κοινωνικού και ποινικού προβλήματος, ό.π, σελ 299- 305

¹⁸ Thomas Weigeng, Το οργανωμένο έγκλημα, από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου. Έκθεση για το στάδιο των προπαρασκευαστικών εργασιών για το 16^ο διεθνές συνέδριο Ποινικού Δικαίου, της Διεθνούς Εταιρείας Ποινικού Δικαίου στη Βουδαπέστη το 1999, στα πρακτικά του Ζ' Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου. Π.Ν Σάκκουλας Αθήνα 2000 σελ. 2

¹⁹ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2001 σελ. 18

²⁰ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017 σελ.150

3.1.1.α Η «θεωρία της Συνωμοσίας» του Donald Cressey

Μια πρώτη προσπάθεια θεωρητικής προσέγγισης του Ο.Ε. έγινε κατά τη δεκαετία του 1960 από τον Donald Cressey, στην Αμερική, με απόδοσή του ως «συνδικάτο του εγκλήματος» και με έμφαση στα δομολειτουργικά χαρακτηριστικά του: την ιεραρχία, τη μονοπωλιακή δράση και τον καταμερισμό αρμοδιοτήτων στα μέλη της οργάνωσης²¹. Ο ίδιος όμως, επικεντρώθηκε στα χαρακτηριστικά της Cosa Nostra και με το δεδομένο αυτό οδηγήθηκε στη θεώρηση ότι το Ο.Ε. είναι μια πανίσχυρη οργάνωση, με αυστηρή ιεραρχία και κοινά εθνικά χαρακτηριστικά των μελών της, που μπορεί να συνδέονται ακόμη και με συγγενικές σχέσεις, διαθέτει πολλά δίκτυα, μονοπωλιακές επιχειρήσεις και καταβολές από τη σικελική μαφία. Έτσι, το στοιχείο της καταγωγής των μελών της οργάνωσης, τον ώθησε να διατυπώσει τη θεωρία της «συνωμοσίας των ξένων», δηλαδή ότι το Ο.Ε. είναι ένα εισαγόμενο φαινόμενο²², που αποτελεί απειλή για την αμερικανική κοινωνία. Υποστήριξε ότι οι στενοί εθνοτικοί ή συγγενικοί δεσμοί εξασφαλίζουν την σύμπνοια και ενότητα μεταξύ των μελών της οργάνωσης και ότι προκειμένου να είναι επιτυχημένη η στρατηγική καταπολέμησης του, θα πρέπει, πρώτα να εξαρθρωθεί το αρχηγείο της Μαφίας στη Σικελία. Με την τελευταία αυτή άποψη ο Cressey, έβαλε, εν αγνοία του, την πρώτη λίθο, για την διεθνική καταπολέμηση της απειλής του οργανωμένου εγκλήματος²³. Όμως, λόγω της μονομερούς θεώρησης του κοινωνικού φαινομένου, ως «εισαγόμενου προϊόντος» δεν κατόρθωσε να συνδέσει το Ο.Ε. με την εγκληματικότητα του δρόμου, καθώς και τις σχέσεις των μελών της οργάνωσης με τους «εξωτερικούς συνεργάτες» τους (δικηγόρους, λογιστές, διεφθαρμένους δημόσιους υπαλλήλους), οπότε ο ορισμός που έδωσε θεωρή-

²¹ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στο συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ. Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο έγκλημα, Εκδόσεις ΕΑΠ 2019 σελ.217.

²² Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στο συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, ό.π σελ. 218.

²³ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, Νομική Βιβλιοθήκη 2017 σελ 48.

θηκε ελλιπής και οι θέσεις του επικρίθηκαν²⁴.

3.1.1.β Η Θεωρία της «Διαφορικής Συναναστροφής» του Edwin Sutherland

Το έγκλημα γενικά, αντιμετωπίζεται ως ένα διαταξικό φαινόμενο, που αναπτύσσεται μέσα από την αλληλεπίδραση, τις κοινωνικές και διαπροσωπικές σχέσεις ενός ατόμου με άλλα άτομα, μέσα στο περιβάλλον όπου ζει.²⁵ Παράγοντες, όπως το γένος, η καταγωγή, ή η ηλικία, δεν επηρεάζουν την εγκληματική συμπεριφορά, η οποία διδάσκεται μέσω της συναναστροφής και της επικοινωνίας με άλλα άτομα. Κύριος τόπος εκμάθησης της εγκληματικής συμπεριφοράς είναι οι μικρές κλειστές ομάδες, όπου η εγκληματική συμπεριφορά εκφράζει τις ίδιες ανάγκες και τις ίδιες αξίες. Δηλαδή ο εργάτης εργάζεται για να αποκομίσει χρήματα, όπως και ο κλέφτης κλέβει για το χρήμα. Ο Sutherland υποστήριξε ότι εάν το άτομο βρεθεί σε ένα περιβάλλον, όπου οι αντιλήψεις ευνοούν την παραβατικότητα και την απαξίωση των νόμων, το άτομο θα δώσει προτεραιότητα στην παραβίαση των νόμων και την αποκλίνουσα συμπεριφορά.²⁶ Επιφυλακτικός απέναντι στις θεωρίες που συνέδεαν τη φτώχεια με την εγκληματικότητα, απομόνωσε τέσσερις τύπους εγκλημάτων, που διαπράττονταν από μεγάλες επιχειρήσεις, συνδέοντας της θεωρία του περί συναναστροφής με τα εγκλήματα αυτά. Σύμφωνα με αυτή, τα νεαρά διευθυντικά στελέχη μιας επιχείρησης αναπτύσσουν την παραβατική συμπεριφορά που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της επιχειρηματικής πρακτικής. Τέλος, μελετώντας τα εγκλήματα του «λευκού περιλαιμίου», συμπέρανε ότι αποτελούν τη σημαντικότερη απειλή για την κοινωνία από εκείνα του δρόμου, καθώς επηρεάζουν τους κοινωνικούς θεσμούς και τις ιδιωτικές περιουσίες, ενώ τείνουν

²⁴ ²⁴ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια. ό.π σελ.49

²⁵ Κουρκούλη Χριστίνα- Μαργαρίτα, Οι ψυχολογικές και κοινωνιολογικές προσεγγίσεις για το έγκλημα, Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2018, διδακτορική διατριβή, σε Εθνικό Μητρώο Διδακτορικών Διατριβών, <https://www.didaktorika.gr/eadd/> σελ.90

²⁶ Κουρκούλη Χριστίνα- Μαργαρίτα, ό.π σελ.91

να μην αναφέρονται σε στατιστικά δεδομένα, εξαιτίας της δυσκολίας εντοπισμού τους²⁷.

Η συγκεκριμένη θεωρία, δεν χρησιμοποιείται ώστε να αναλυθούν οι εκάστοτε δείκτες εγκληματικότητας, ωστόσο, μέσα από αυτήν, εξηγείται γιατί ένα άτομο επιδεικνύει μια εγκληματική συμπεριφορά, ενώ η ύπαρξη ομάδων και οργανώσεων που στρέφονται προς το έγκλημα μπορεί να ερμηνεύσει τα διαφορετικά ποσοστά της εγκληματικότητας.²⁸

3.1.1.γ Η θεωρία «της συμβιωτικής σχέσης μεταξύ νομιμότητας-παρανομίας» του William Chambliss

Ο Chambliss, επηρεασμένος από την κριτική εγκληματολογία και τη θεωρία για τα εγκλήματα του «λευκού κολάρου» του Sutherland, υποστήριξε ότι το Ο.Ε. δεν αποτελεί εισαγόμενο φαινόμενο, αλλά ενυπάρχει μέσα στον κοινωνικό ιστό και είναι το συγκρουσιακό αποτέλεσμα των σχέσεων μεταξύ διαφορετικών ομάδων, στα πλαίσια μιας πολυσύνθετης κοινωνίας. Η αποτυχία μας να κατανοήσουμε την έννοιά του, συνίσταται στο γεγονός ότι το εντάσσουμε σε διαφορετικό επίπεδο από αυτό μιας νόμιμης επιχείρησης (normal business)²⁹. Ο «οργανωμένος εγκληματίας», αν δεν λάβουμε υπόψη μας τις παράνομες πρακτικές, που ακολουθεί, δηλαδή τη δωροδοκία, τους εκβιασμούς και κάποιες φορές βία, ή απειλή βίας, για να εδραιωθεί ως επιχειρηματίας και να αναπτύξει τις «επιχειρήσεις του», επί της ουσίας, ενεργεί όπως και οι άλλοι επιχειρηματίες, είναι «κανονικός»³⁰. Η οργανωμένη εγκληματικότητα, είναι απότοκη των δυνάμεων της αγοράς και αποτελεί «προϊόν» της καπιταλιστικής

²⁷ Μαίρη Μαρούλη, the art of crime. gr.

Ο επαγγελματίας Κλέφτης, Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών, διαθέσιμο σε <https://theartofcrime.gr/old/oldartofcrime/old.theartofcrime.gr/indexe08b.html?pgtp=1&aid=1180880979>

²⁸ Κουρκούλη Χριστίνα- Μαργαρίτα, Οι ψυχολογικές και κοινωνιολογικές προσεγγίσεις για το έγκλημα, Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2018, διδακτορική διατριβή, ό.π, σελ. 92

²⁹ William Chambliss, on the take: From petty crooks to Presidents, όπως αναφέρεται σε Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στον συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, ό.π, σελ.214.

³⁰ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, Εκδόσεις Κριτική Αθήνα 2001 ό.π, σελ.105.

οικονομίας³¹. Το κίνητρο δράσης των επιχειρηματιών τόσο στη νόμιμη οικονομία, όσο και στην παράνομη, ταυτίζεται και εστιάζεται στην κερδοφορία και τις επενδύσεις, ενώ οι ίδιοι μετέρχονται κάθε μέσο³² για την επίτευξη του σκοπού τους. Στη σύγχρονη εποχή, το Ο.Ε. συνδέεται με οικονομικές και «λογιστικές θεωρίες»³³. Σύμφωνα με τους εκπροσώπους της ίδια θεωρίας, Alan Block και William Chambliss, οι ανταγωνιστικές αντιθέσεις του καπιταλισμού αποτελούν τους αιτιώδεις συνδέσμους, που ευνοούν την εμφάνιση και ανάπτυξη του φαινομένου³⁴. Ο Chambliss αναφέρθηκε στις παράνομες επιχειρήσεις και στα εγκληματικά δίκτυα.³⁵ Οι συνεχώς αυξανόμενες νέες ανάγκες για αγαθά και υπηρεσίες, οι οποίες δεν καλύπτονται από τις νόμιμες αγορές, ευνοούν την ανάπτυξη των παράνομων αγορών. Μέσα στις τελευταίες δραστηριοποιούνται οι οργανώσεις ως εμπορικές επιχειρήσεις.³⁶ Πρόκειται για επιχειρήσεις παροχής παράνομων προϊόντων και υπηρεσιών, οι οποίες χαίρουν προστασίας «από πάνω». Όλη η κοσμοθεωρία του Chambliss εστιάζει στη συμβιωτική σχέση της νομιμότητας με την παρανομία, και σε ένα δίκτυο πελατειακών σχέσεων μεταξύ πολιτικής, οικονομίας και κοινωνίας, στοιχεία, που ενυπάρχουν μέσα στην έννοια της οργανωμένης εγκληματικότητας, παράγουν και θεσμοποιούν το Ο.Ε.³⁷

³¹ William Chambliss, όπως αναφέρεται από την Ειρήνη Σταμούλη ό.π σελ. 214.

³² Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π, σελ.113.

³³ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π, σελ. 103 και η ίδια, Κρίση, έγκλημα και Σύστημα Ποινικής Καταστολής σε εποχή κρίσης, στον τιμητικό Τόμο Νέστορα Κουράκη, «Έγκλημα και Ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης» σελ.1029, διαθέσιμο σε <http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/2017/06/courakis-ellinikos-tomos.pdf>

³⁴ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στον συλλογικό τόμο, ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, ό.π σελ.215

³⁵ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, ό.π σελ.218

³⁶ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π σελ.103

³⁷ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, ό.π σελ.218

3.1.1.δ Η θεωρία των «εγκληματικών δικτύων» του Vincenzo Ruggiero

Σύμφωνα με τον Ruggiero η έννοια του Ο.Ε. υποκαθίσταται από τη θεώρηση του «εγκληματικού δικτύου» ως ένα μικρό πυρήνα ομάδας ατόμων, τα οποία συνδέονται με οριζόντια οργάνωση, μέσω χαλαρών άτυπων προσωπικών σχέσεων, με διάφορες περιφερειακές ομάδες. Περιγράφει δηλαδή, μια κοινωνική οργάνωση, με τη μορφή δύο τύπων: του πρώτου ως ένωσης προσώπων με πολιτισμική ομοιογένεια και του δεύτερου, ως δικτύου ατόμων, που συμμετέχουν σε κοινή δραστηριότητα, χωρίς ωστόσο κοινωνική ή πολιτισμική ομοιομορφία³⁸. Υπό την έννοια αυτή, στην πρώτη περίπτωση, σημασία έχει η εσωτερική συνοχή και η δομή της ένωσης των προσώπων, ενώ στη δεύτερη, η σημασία δίνεται στη δομή και στον τρόπο πραγμάτωσης των δραστηριοτήτων, στις οποίες τα άτομα λαμβάνουν μέρος. Τα μέλη των εγκληματικών ομάδων, στο πλαίσιο της συμβιωτικής σχέσης της νομιμότητας με την παρανομία που ενυπάρχει στον κοινωνικό ιστό, που ο Ruggiero αποδέχεται ως υπέρμαχος της θεωρίας του Chambliss, έχοντας μάθει τις τεχνικές της κοινής εγκληματικότητας και της εγκληματικότητας του λευκού κολάρου, επενδύουν τα έσοδα που έχουν αποκομίσει από την παράνομη δραστηριότητά τους στη νόμιμη οικονομία.³⁹ Ενώ η προσωπική σχέση μεταξύ των μελών-δραστών, διαδραματίζει κομβικό ρόλο, το εγκληματικό δίκτυο, το οποίο έχει υπερτοπικό ή διεθνικό χαρακτήρα, ξεχωρίζει για την πολύ ισχυρή οργάνωσή του και το υλικό αντικείμενο της δράσης του, που καλύπτει, τις ανάγκες της αγοράς. Χωρίς να αποκλείεται η ύπαρξη του αρχηγού, όπως συμβαίνει στο ιταλικό, ιαπωνικό ή αμερικανικό μοντέλο του Ο.Ε. υπάρχει μόνο οριζόντια οργάνωση, με ένα χαλαρό πλέγμα σχέσεων μεταξύ ομάδων, ισχυρά αλληλεξαρτώμενων, οι οποίες συγκροτούνται για την εκτέλεση συγκεκριμένης

³⁸ Vincenzo Ruggiero, Introduction: The Organization of crime. In Gunev, Ph & Ruggiero, V (Eds) Corruption and Organized Crime in Europe. Illegal Partnerships (p.3-14), London and New York 2012: Routledge, Taylor and Francis Group.

³⁹ Vincenzo Ruggiero, ό.π σελ. 7-8

εγκληματικής δράσης. Άλλες, συνεργαζόμενες ή ανταγωνιστικές ομάδες, αναλαμβάνουν την πορεία της περαιτέρω εγκληματικής δραστηριότητας (δηλαδή πχ, η μια ομάδα κλέβει οχήματα, η δεύτερη τα παραλλάσσει, η τρίτη τα διοχετεύει στην αγορά πωλώντας τα και η τέταρτη «ξεπλένει» τα έσοδα των παράνομων πωλήσεων)⁴⁰ Το Ο.Ε. μεταβάλλεται και προσαρμόζεται ανάλογα με τις ανάγκες, κοινωνικές και οικονομικές και μάλιστα σε τέτοιο βαθμό που η σχέση του με την οικονομία είναι «συμβιωτική»⁴¹. Ο Ruggiero, χρησιμοποιεί τον όρο «βρώμικη οικονομία» για να προσδώσει την ανάμιξη οικονομικών δραστηριοτήτων με το Ο.Ε.

3.1.1.ε Η «θεωρία Της Ανομίας» του Robert Merton

Κατά την ντυρκαϊμιανή έννοια της ανομίας που ανέπτυξε ο Merton, το Ο.Ε. και γενικά οι ανομικές συμπεριφορές είναι συνακόλουθα των ανομικών κοινωνικών καταστάσεων⁴². Ο Merton υποστήριξε ότι το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί δομικό στοιχείο του πολιτικού συστήματος, όπου αναπτύσσονται σχέσεις πατρωνίας–πελατείας, που τροφοδοτούνται από ένα οργανωμένο δίκτυο πελατειακών σχέσεων και τη διαφθορά.⁴³ Το σύστημα αυτό της πελατείας κατονομάζεται από τον ίδιο ως «πολιτική μηχανή», εντός της οποίας διαπλέκονται σχέσεις συμφερόντων και εξυπηρετήσεων.⁴⁴ Οι υπηρεσίες που παρέχουν το Ο.Ε. και οι επιχειρήσεις, συμπληρώνουν τις αντίστοιχες κρατικές, στις περιπτώσεις ανυπαρξίας τους, είτε λόγω αδυναμίας, είτε λόγω άρνησης παροχής τους⁴⁵, αποτελούν υποκατάστατο της νομιμότητας και παρεπόμενο

⁴⁰ Νικόλαος Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του σε πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, « Το Οργανωμένο Έγκλημα, από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου» Π.Ν Σάκκουλας, Αθήνα 2000 σελ. 37-38

⁴¹ Vincenzo Ruggiero, Criminals and Service Providers: Cross-national dirty economies, Crime, Law & Social Change (28) 1997 pp 27-28 διαθέσιμο σε: https://www.researchgate.net/publication/226298279_Criminals_and_service_providers_Cross-national_dirty_economies

⁴² Γρηγόρης Λάζος, Κριτική Εγκληματολογία, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2007 σελ. 98.

⁴³ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2017 σελ.52

⁴⁴ Βίκυ Βασιλαντωνοπούλου, Λευκά Κολάρα & Οικονομικό Έγκλημα, Κοινωνική Βλάβη και Αντεγκληματική Πολιτική. Π.Ν Σάκκουλας Αθήνα 2014, σελ.332.

⁴⁵ Σοφία Βιδάλη, Η πορεία προς το οργανωμένο έγκλημα, ΤΟ ΒΗΜΑ 22.10.2022 <https://www.tovima.gr/2009/07/19/opinions/i-poreia-pros-to-organwmeno-egklima/>

των παράνομων δράσεων του κράτους.⁴⁶ Επιπλέον, η πολιτική διαφθορά σε επίπεδο «εξυπηρετήσεων», αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της κοινωνικής οργάνωσης «ιεραρχικά καθορισμένων συσχετισμών»⁴⁷

3.1.1.στ Το Ο.Ε. ως «Μοντέλο Επιχείρησης» (Don Liddick)

Η ίδια η αγορά των παρανόμων προϊόντων που παράγει ή προωθεί μια οργάνωση, καθορίζει τη μορφή και τη δράση της, με βάση τις ανάγκες και τις συνθήκες, κάτω από τις οποίες δραστηριοποιείται. Συνεπώς, δεν είναι η ιεραρχική δομή, η εθνικότητα ή τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των μελών, τα στοιχεία εκείνα που προσδιορίζουν τους κανόνες λειτουργίας μιας εγκληματικής οργάνωσης.⁴⁸ Η οπτική του Λίντικ αναφορικά με τη επιχειρηματική θεωρία για το Ο.Ε. εστιάζεται στον δομολειτουργισμό, υπό την έννοια ότι για να πούμε ότι νόμιμες και παράνομες επιχειρήσεις διέπονται από τους ίδιους κανόνες, αυτό προϋποθέτει ένα σύστημα—«οργανισμό» σε πλήρη λειτουργία. Ωστόσο, η θεώρησή του για το Ο.Ε. είναι ελλιπής, καθώς τοποθετεί τις σχέσεις εξουσίας στην «περιφέρεια» του, στην οικονομική και πολιτική elite και τους εκπροσώπους της κρατικής εξουσίας, και όχι ως κυρίαρχες.⁴⁹

3.1.1.ζ Η «θεωρία της Οργάνωσης» (M. Southerland και G. Potter)

Μέσω αυτής της θεωρίας το Ο.Ε. προσεγγίζεται από την πλευρά της οργανωτικής δομής του. Ο τρόπος που διαρθρώνεται μια ΕΟ, ο προσδιορισμός των κανόνων, η ανάθεση των εργασιών στα μέλη της και το πρόγραμμα δράσης τους, η χρονική διάρκειά της, η περιπλοκότητα και το μέγεθος, μεταξύ άλλων χαρακτηριστικών της δομικής κατασκευής της, είναι μεταβλητοί παράγοντες, που καθορίζονται σε κάθε στάδιο της εγκληματικής δραστηριότητας (παραγωγή

⁴⁶ Σοφία Βιδάλη, Η «μαγική συνταγή» της πολιτικής ανομίας, ΤΟ ΒΗΜΑ 24.11.2008 <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/i-magiki-syntagi-tis-politikis-anomias>

⁴⁷ Σοφία Βιδάλη, Η «μαγική συνταγή» της πολιτικής ανομίας, ΤΟ ΒΗΜΑ, ό.π.

⁴⁸ Don Liddick, « Introduction», An Empirical, Theoretical and Historical Overview of Organized Crime. The Edwin Mellen Press, New York, 1991 σελ.9 και 209, όπως αναφέρεται σε Σταμούλη Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στον συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΑΠ 2019 ο.π σελ. 218.

⁴⁹ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, ο.π, σελ.219

διακίνηση και προώθηση των παράνομων προϊόντων), αλλά και ανάλογες με τις οικονομικές συνθήκες που δραστηριοποιείται μια ΕΟ ⁵⁰

3.1.1.η Η «Λογιστική θεωρία» (Ulrich Sieber- Marion Bogel)

Μια ΕΟ έχει τα ίδια βασικά χαρακτηριστικά ως προς τη δομή και τη λειτουργία της με μια νόμιμη επιχείρηση.⁵¹ Στο πλαίσιο αυτό, χρησιμοποιεί τις ίδιες τεχνικές, αναφορικά με την επιλογή–στρατολόγηση του προσωπικού, την ίδια μεθοδολογία ως προς την δημιουργία και την ικανοποίηση των συμφερόντων, με έλεγχο του ανταγωνισμού, συγκάλυψη των δραστηριοτήτων,⁵² και επιδιώκει έναν σκοπό, ο οποίος συνίσταται στον προσπορισμό του μέγιστου δυνατού κέρδους. Τέλος, η λογιστική θεωρία, δίνει έμφαση, σε όλα τα στάδια που ακολουθεί μια ΕΟ στην εφοδιαστική αλυσίδα, από την παραγωγή, διακίνηση και προώθηση των παρανόμων προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και τον καταμερισμό εργασίας στα μέλη, όπως ακριβώς δρα και μια νόμιμη επιχείρηση, στο πλαίσιο της νόμιμης αγοράς.⁵³

3.1.1.θ Αντίστοιχα, ο Raymond Michalowski, επισημαίνει τις ομοιότητες της οργανωμένης εγκληματικότητας με μια καπιταλιστική επιχείρηση, η οποία, ως δομημένη και συντονισμένη ένωση προσώπων, δραστηριοποιείται παράνομα, αποσκοπώντας στη συγκέντρωση κεφαλαίων με μη νόμιμο τρόπο.⁵⁴ Οι παράνομες αγορές, στις οποίες, η παραγωγή, η διακίνηση, η κατανάλωση και η χρήση αγαθών και υπηρεσιών απαγορεύονται ή ρυθμίζονται

⁵⁰ Mittie Southerland/ Gary Potter, « Applying Organization Theory to Organized crime» στο journal of Contemporary Criminal Justice (Sage journal) Vol 9 1993 p.251-267, όπως αναφέρεται σε Σταμούλη Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στον συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ό.π, σελ.219.

Διαθέσιμο και σε <http://www.organized-crime.de/vonLampeModelsOC2011.pdf>

⁵¹ Cyrille Fijnaut- Letizia Paoli, Organised Crime in Europe: Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond, SPRINGER, 2003 p.333 επ. Διαθέσιμο και σε: https://www.researchgate.net/publication/45177968_Organised_Crime_in_Europe_Concepts_Patterns_and_Control_Policies_in_the_European_Union_and_Beyond

⁵² Γεώργιος Χλούπης, Διασυνοριακό και υπερεθνικό οργανωμένο έγκλημα, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ Αθήνα, 2005, σελ. 71.

⁵³ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στο ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, ό.π, σελ.219

⁵⁴ Raymond Michalowski, Order, Law and Crime, Random House, Νέα Υόρκη 1985, σελ. 368, όπως αναφέρεται σε Σταμούλη Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα ό.π σελ.215.

αυστηρά από τη νομοθεσία⁵⁵, αποτελούν απόρροια των προσπάθειών της σύγχρονης κοινωνίας να προστατευτεί από τον ανταγωνισμό και τις επικρατούσες σε αυτόν δυνάμεις. Ως αντίβαρο, ο ρόλος του κράτους πρέπει να είναι καταλυτικός για την αντιμετώπιση του φαινομένου και την εξασφάλιση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών. Η αδυναμία του κράτους να ελέγξει τις δυνάμεις της αγοράς θα έχει ως αποτέλεσμα «την κυρίευση του νόμου από το παράνομο κέρδος»⁵⁶. Οι παράνομες αγορές όμως, δεν ταυτίζονται με το Ο.Ε, ούτε κάθε οικονομική δραστηριότητα συνιστά εν δυνάμει παράνομη αγορά. Η μεταξύ τους σχέση, συνίσταται στο ότι η παράνομη αγορά αποτελεί πηγή εισοδήματος για το Ο.Ε.⁵⁷

3.1.1.1 Τέλος, είναι αξιομνημόνευτη η τοποθέτηση της Letizia Paoli, αναφορικά με τις σχέσεις οικονομικού στοιχείου με το Ο.Ε, με επίκληση του παραδείγματος της ιταλικής τράπεζας Banco Ambrosiano, κύριων συμφερόντων του Βατικανού.⁵⁸ Η τράπεζα, μετά από 86 έτη λειτουργίας, υπό την διοίκηση του Calvi,⁵⁹ που κατάφερε να «αναρριχηθεί» στη θέση του Διευθύνοντος Συμβούλου, σφυρηλατώντας κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις και στενές επαφές με την Cosa Nostra για την εδραίωση της θέσης του, ενεπλάκη σε σκάνδαλα διοχέτευσης παράνομων κεφαλαίων σε «φορολογικούς παραδείσους», πτώχευσε, αλλά κατόρθωσε να εξυγιανθεί και να επιβιώσει με βάση τη θεωρία της ηγεμονίας του Gramsci. Μέσω της θεωρίας αυτής αναδεικνύεται πώς η εξουσία της κυρίαρχης τάξης εκδηλώνεται τόσο ως κυριαρχία (βία), όσο και ως διανοητική και ηθική ηγεσία (συναίνεση).

⁵⁵ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π σελ.103

⁵⁶ Νικόλαος Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του σε πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, « Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου » Π.Ν Σάκκουλας, Αθήνα 2000 σελ. 25

⁵⁷ Έφη Λαμπροπούλου, Κρίση, έγκλημα και Σύστημα Ποινικής Καταστολής σε εποχή κρίσης, στον τιμητικό Τόμο Νέστορα Κουράκη, «Έγκλημα και Ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης» σελ.1029, διαθέσιμο σε <http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/2017/06/courakis-ellinikos-tomos.pdf>

⁵⁸ Νικόλαου Λίβου, Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, ό.π, σελ.44

⁵⁹ https://www.theguardian.com/uk/1982/jun/20/ukcrime.italy?CMP=gu_com

Η διάκριση αυτή είναι μεθοδολογική, δηλαδή η κυρίαρχη τάξη ασκεί και αναπαράγει την εξουσία της μέσω της βίας όσο και ιδεολογικά, δηλαδή μέσω της συναίνεσης που καταφέρνει να αποσπά από τις υποτελείς δυνάμεις της κοινωνίας. Στην περίπτωση δηλαδή της τράπεζας, η κρίση ξεπεράστηκε μέσω της ηθικής και πνευματικής ηγεμονίας, με την εξουσία της elite, τις διασυνδέσεις που διατηρούσε ο Calvi και τις ισχυρές και οικονομικές δυνάμεις^{60 61}

4. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

4.1.1 Παγκοσμιοποίηση

Η ερμηνεία ενός τόσο περίπλοκου και πολυσύνθετου φαινομένου, δεν μπορεί να είναι μονοπαράγοντική⁶². Κοινωνικοί, πολιτικοί, οικονομικοί και τεχνολογικοί παράγοντες δημιουργούν γόνιμο έδαφος για την ανάπτυξη και διασπορά της οργανωμένης εγκληματικότητας. Σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, μεταξύ των παραγόντων, που ασκούν επιρροή στη διαμόρφωσή του περιλαμβάνονται τα γεωπολιτικά δεδομένα, οι νομοθετικές ελλείψεις, η χρήση του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών.

Ειδικότερα, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας με την αύξηση των καταναλωτικών ζητήσεων, η εξέλιξη των τεχνολογικών μεθόδων και μέσων, ο εκσυγχρονισμός του τραπεζικού συστήματος, η προσφορά νέων τραπεζικών προϊόντων και η ελλιπής και συγκριτικά αργοπορημένη, έναντι των εξελίξεων,

⁶⁰ Pellegrini, C.B, Lionzo, A & Lai A (1982) Overcoming a corporate crisis: The role of a hegemonic elite- The Banco Ambrosiano case (1982). Accounting History Volume 26, Issue 4, November 2021, pp 585-611, Sage journals. διαθέσιμο σε

<https://elischolar.library.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5519&context=yjfs-documents2>

⁶¹ Nantia Urbinati, From the periphery of modernity Antonios Gramsci's theory of Subordination and Hegemony, Columbia University, Vol. 26, No. 3 (Jun., 1998), p. 370-391. Διαθέσιμο σε

<https://www.jstor.org/stable/191840>

⁶² Νικολάου Δημητράτου. Οργανωμένο Έγκλημα: θεωρητική προσέγγιση ενός κοινωνικού και ποινικού προβλήματος, ό.π σελ.299 επ. και Νικόλαου Λίβου, ό.π 25

θεσμική προστασία, ώστε να μην αποτελεί «καθαρήριο» παράνομων εσόδων⁶³, οδήγησε στην αποβιομηχάνιση των ανεπτυγμένων κρατών και επέφερε ανατροπή στην ισοσκέλιση κοινωνικού κράτους – οικονομίας⁶⁴.

Περαιτέρω, η διασύνδεση της παγκοσμιοποίησης με την εγκληματικότητα και η συσχέτιση των δύο με το Ο.Ε γίνονται αντιληπτές, μέσα από τέσσερις θεωρητικές προσεγγίσεις. Η πρώτη αποδίδει την ανάπτυξη της εγκληματικότητας στις μεταβολές που επήλθαν στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα, καθώς και την πολιτική κατάσταση, με την κατάργηση των συνοριακών ελέγχων, την απελευθέρωση της αγοράς, τη διάδοση και χρήση εξελιγμένων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορικής, παράγοντες που ωφέλησαν τόσο τις νόμιμες, όσο και τις παράνομες επιχειρήσεις⁶⁵. Η δεύτερη θεώρηση αποδίδει την αύξηση της διεθνικής οργανωμένης εγκληματικότητας στην ενίσχυση των κοινωνικών ανισοτήτων, με βάση την αύξηση της ζήτησης των καταναλωτικών αγαθών και την υιοθέτηση παράνομων λύσεων. Έτσι, διευρύνεται το χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών, η νομιμότητα διαπλέκεται με την παρανομία, μέσω της ανάμιξης νόμιμων και παρανόμων επιχειρήσεων και οι εγκληματικές ομάδες παρεισφρέουν στη νόμιμη οικονομία⁶⁶. Η τρίτη άποψη θεωρεί ότι δεν έχει επέλθει κάποια αλλαγή, αλλά η παγκοσμιοποίηση αντικατέστησε το Ο.Ε, που πριν από αυτήν, εκδηλωνόταν σε τοπικό επίπεδο. Αυτό, πάντοτε αναπτυσσόταν στα σύνορα μεταξύ των κρατών, όπως συμβαίνει ενδεικτικά, στο λαθρεμπόριο διαφόρων προϊόντων. Το Ο.Ε, διαθέτει προσαρμοστικότητα στις συνθήκες και εκμεταλλεύεται την απορρύθμιση της οικονομίας και των κρατικών

⁶³ Νικόλαος Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του σε πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, ο.π σελ. 26-28

⁶⁴ Σοφία Βιδάλη- Νικόλαος Κουλούρης, Αποκλίνουσα Συμπεριφορά & Ποινικό Φαινόμενο, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.184-185.

⁶⁵ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, ο.π σελ.45 με παραπομπή σε Williams, Savona, 1996

⁶⁶ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, ο.π σελ.45 με παραπομπή σε Ruggiero 1999, p. 119

δομών, χρησιμοποιεί πελατειακές σχέσεις και δίκτυα για τον προσπορισμό παράνομου πλουτισμού. Η τελευταία άποψη υποστηρίζει ότι το Ο.Ε είναι γνωστό διεθνώς, όσον αφορά τις παρεμβάσεις στα εσωτερικά των χωρών με σκοπό τον έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών πηγών τους.⁶⁷

4.1.2 Οικονομικές- Κοινωνικές - πολιτισμικές συγκυρίες και πολιτικές ανακατατάξεις

Σημαντική επίδραση ασκούν, η έντονη αστικοποίηση, η ηλικιακή ανομοιογένεια του πληθυσμού, η κοινωνική διαστρωμάτωση ⁶⁸, η ανεμπόδιστη μετακίνηση εμπορευμάτων και υπηρεσιών, η ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων, λόγω της κατάργησης των περισσότερων διασυνοριακών ελέγχων για τα κράτη – μέλη της Συνθήκης Schengen, καθώς και η ελλιπής ή ανύπαρκτη φύλαξη των συνόρων της χώρας, κυρίως του νοτιοανατολικού και βορειοανατολικού Αιγαίου, σε σχέση με τη γεωγραφική θέση της χώρας. Η ταραγμένη και εμπόλεμη πολιτική κατάσταση των μεσανατολικών και αφρικανικών χωρών σε συνάρτηση με τη γεωφυσική θέση της Ελλάδας, επί της Βαλκανικής οδού⁶⁹ και ως πύλης εισόδου προς την Ευρώπη, από τα βόρεια σύνορα, σχημάτισαν και διένοιξαν «το δρόμο του μεταξιού». Η αποδυνάμωση των εθνικών συνόρων, η οποία ευνόησε την ελεύθερη μετακίνηση του πληθυσμού, μετά τη πτώση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού, και με τις επερχόμενες κοινωνικές και οικονομικές ανακατατάξεις, δημιούργησαν πρόσφορες συνθήκες για την οργανωμένη εγκληματικότητα. Πληθυσμιακές και εθνοτικές ομάδες τέθηκαν στο περιθώριο, το προνοιακό κράτος απέτυχε και γεννήθηκε η ανάγκη να αναζητηθούν, νέα κοινωνικά και πολιτικά υποκατάστατα.⁷⁰ Ιδρύθηκαν θυγατρικές εταιρείες μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων, σε χώρες του Τρίτου

⁶⁷ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια, ό.π, σελ.46

⁶⁸ Έκθεση για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, έτους 2023 (Νοέμβριος 2024) σελ. 11-17 Διαθέσιμο σε <https://www.astynomia.gr/statistikes-epetirides/statistika-stoicheia-2/etisies-ektheseis-organomenou-egklimatos/>

⁶⁹ Νέστωρ Κουράκης, Το Οργανωμένο Έγκλημα, Φαινομενολογία του Προβλήματος και Δυνατότητες Αντιμετώπισής του στην Ελλάδα, σε Crime in crisis <http://crime-in-crisis.com>, αλλά και σε ΠοινΔικ 10/1999 σελ.1017-1046.

⁷⁰ Νικόλαος Δημητράτος, ό.π σελ.300

Κόσμου και σε μικρά κράτη, που δημιούργησαν ευνοϊκές φορολογικές συνθήκες, με απαλλαγές και ελαφρύνσεις, και απότοκη συνέπεια την ανάπτυξη υπεράκτιων χρηματοδοτικών φορέων (offshore finance) που καλλιέργησαν και διευκόλυναν τη συγκέντρωση των κεφαλαίων, εκτός του κρατικού παρεμβατισμού⁷¹ Επιπρόσθετα, η ισοπέδωση των ηθικών αξιών και η απαξίωση του επαγγελματικού και υπαλληλικού ήθους, με την ακόρεστη δίψα για υλικά οφέλη, η οικονομική και η υγειονομική κρίση που επέφερε η πανδημία του κορονοϊού⁷², αποτελούν ακροθιγώς τους παράγοντες και τις συνθήκες, που ευνόησαν την εμφάνιση και ανάπτυξη του φαινομένου, σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο⁷³.

4.1.3 Γεωφυσική θέση της Ελλάδας στον παγκόσμιο χάρτη

Η Ελλάδα βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, διευκολύνοντας λόγω της θέσης της, τις τεράστιες προκλήσεις και πιέσεις που δέχεται συνεχόμενα ως απόρροια των ραγδαίων γεωπολιτικών αλλαγών στο χώρο των δυτικών Βαλκανίων, της Νοτιοανατολικής Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής. Ως χώρα της Ευρώπης αποτελεί πόλο έλξης των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων κυρίως για εγκλήματα που σχετίζονται με το μεταναστευτικό ζήτημα. Η συνεχής εισροή μεταναστών κυρίως από την Τουρκία, μέσω των θαλάσσιων και χερσαίων συνόρων της αποτελεί για τη χώρα απειλή της εσωτερικής ασφάλειας⁷⁴, με την αύξηση της εγκληματικότητας,

⁷¹ Σοφία Βιδάλη- Νικόλαος Κουλούρης, Αποκλίνουσα Συμπεριφορά & Ποινικό Φαινόμενο ό, π, σελ. 184.

⁷² Ειρήνη Σταμούλη, Το σοκ της πανδημίας του κορωνοϊού και η επίδρασή του στις παράνομες αγορές του οργανωμένου εγκλήματος. « ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ» Τεύχος 6/ Μάιος 2020.

⁷³ Ευάγγελος Στεργιούλης, Όψεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και στην Ευρώπη σε Crime times, τεύχος 19.06.2022 Διαθέσιμο σε:

<https://www.crimetimes.gr/%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82-%CF%83/>

και Νικόλαος Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του σε πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, ο.π σελ. 26-28

⁷⁴ Τρύφων Χαρ.Κοροντζής, Η συμβολή των Ευρωπαϊκών Οργανισμών της Europol, Frontex, Eurojust και του θεσμού του Ευρωπαϊκού Εισαγγελέα στο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης της ΕΕ.Η περίπτωση της Ελλάδας». Bookstars, Αθήνα, 2021 σελ.103

λόγω του «δημογραφικού σοκ», το οποίο προκλήθηκε από το «εκρηκτικό κύμα μετανάστευσης»⁷⁵

Εξάλλου, ενώ μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990, η αντεγκληματική πολιτική επικεντρώνεται κυρίως στην εγκληματικότητα του δρόμου και στην ασφάλεια των πόλεων, έκτοτε άρχισε να ασχολείται με το Ο.Ε και τη βαριά οικονομική εγκληματικότητα. Η παγκοσμιοποίηση του εγκλήματος, μέσω του οποίου, οι εγκληματικές συμπεριφορές, εκδηλώνονται σε διάφορα στάδια και πραγματώνονται σε διάφορους τόπους, λόγω, ιδίως της κατάργησης των συνόρων ελέγχου της κίνησης ανθρώπων – πραγμάτων - κεφαλαίων, τόσο ως προς τη φύση τους, όσο και ως προς τα κέρδη, που αποκτώνται και διοχετεύονται προς επένδυση σε υπεράκτιες εταιρικές μορφές και λοιπά νομικά μορφώματα, συνδέεται με το Ο.Ε σε όλες τις εκφάνσεις του⁷⁶.

5. ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

5.1- Ιδιότητες και χαρακτηριστικά οργανωμένης εγκληματικότητας στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁷⁷

Η δυσχέρεια ενός σαφούς και ευρύτερα αποδεκτού ορισμού της έννοιας του Ο.Ε. δημιούργησε στο πλαίσιο της Ε.Ε, την ανάγκη, να χρησιμοποιηθούν ενδείκτες, η ύπαρξη των οποίων προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά του Ο.Ε. Τα έντεκα συνολικά κριτήρια, από τα οποία, η ύπαρξη των έξι αρκεί, ώστε να χαρακτηριστεί μια εγκληματική συμπεριφορά, ως οργανωμένη, τέθηκαν, αντί εννοιολογικού ορισμού, από το Γ' Παράρτημα του με αριθμό 12247/1/94 REV 1

⁷⁵ Τόνια Τζαννετάκη, Παθολογία του ισχύοντος συστήματος ποινών του Ποινικού Κώδικα, Σκέψεις και προτάσεις για μια εκ βαθέων αναθεώρησή του στο πλαίσιο του σχεδίου του νέου Ποινικού Κώδικα. ΠοινΧρ. 2006, σελ.590- 594, ιδιαίτερα σελ. 591-592.

⁷⁶ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, ό.π, σελ. 44-45

⁷⁷ Willy Bruggeman, τότε αναπληρωτή διευθυντή της Europol, καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος: δυνατότητες, προβλήματα και ευκαιρίες , με ειδικότερη έμφαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε μετάφραση Ευάγγελου Στεργιούλη, ΠοινΔικ 2000, σελ. 316-325

ENFOPOL 161 εγγράφου του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με αυτό, θα πρέπει να συντρέχουν: 1) Συνεργασία μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων, 2) παράνομη δράση των προσώπων, με μεγάλη ή σε κάθε περίπτωση, απροσδιόριστη διάρκεια και όχι πάντως ευκαιριακή, 3) υπόνοιες διάπραξης σοβαρών ποινικών αδικημάτων και 4) επιδίωξη κέρδους ως βασικού στόχου.⁷⁸ Τα τέσσερα αυτά κριτήρια, οριζόμενα αριθμητικά, ως 1, 3, 5 και 11, στον κατάλογο του εν λόγω εγγράφου, υπερκέρασαν τα υπόλοιπα κριτήρια, δηλαδή, τον καταμερισμό καθηκόντων μεταξύ των μελών, την ύπαρξη κάποιας μορφής πειθαρχίας, της διεθνούς δράσης εκτός τοπικών συνόρων σε περισσότερες από μια χώρες, της χρήσης βίας ή άλλων μορφών εκφοβισμού, της χρήσης εμπορικών ή επιχειρησιακών δομών, της εμπλοκής σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της διαρκούς άσκησης επιρροής στους τομείς της πολιτικής, των ΜΜΕ, της Δημόσιας Διοίκησης, των Δικαστικών Αρχών και της Οικονομίας. Ωστόσο, τα κριτήρια αυτά, λόγω της αοριστίας τους, δεν προσέδωσαν μια αξιόπιστη επιστημονικά, έννοια του Ο.Ε, όμως, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι συνέβαλαν στην αποτύπωση της γενικής εικόνας του⁷⁹. Για τον καθορισμό της έννοιας του ΟΕ, ακολουθείται η πραγματοπαγής θεωρία, με κύριο εκφραστή τον Jay Albanese, σύμφωνα με τον οποίο, στο Ο.Ε, δίνεται έμφαση στην ιεραρχική δομή, σε τοπικούς, εθνικούς και πολιτισμικούς συνδέσμους, καθώς και στο οικονομικό αντικείμενο της εγκληματικής δραστηριότητας.⁸⁰

Τέλος, στο ίδιο πλαίσιο (της ΕΕ) το 2001, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάνει λόγο για «χαλαρά δίκτυα» που αντικαθιστούν τις παραδοσιακές μορφές αυστηρά δομημένων ομάδων.⁸¹ Η μορφή αυτή εξασφαλίζει στις εγκληματικές αυτές ομάδες, ευελιξία, ποικιλομορφία, απρόσκοπτη, δυσχερώς εντοπίσιμη και μακράς διάρκειας, δράση.

⁷⁸ 12247/1/94 REV 1 ENFOPOL 161^H

⁷⁹ Νικόλαου Λίβου, Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του σε Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, ο.π σελ. 32-33

⁸⁰ J.Albanese, Models of Organized Crime, Handbook of Organized Crime Oxford University Press 1994 p.78 .

⁸¹ The Council of Europe, Organised crime situation report 2001 pp. 76-116

<https://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/economiccrime/organisedcrime/Report2001E.pdf>

5.2. Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος από τη Συνθήκη Schengen (N. 2514/1997) και τη Σύμβαση Europol (N.2605/ 1998)

Με σκοπό να καλυφθεί εννοιολογικά όλο το φάσμα της οργανωμένης εγκληματικότητας, οι προκείμενες συμβάσεις που ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη, δώδεκα περίπου χρόνια, μετά την υπογραφή τους, το 1985, και ειδικότερα, η πρώτη (Schengen) στα άρθρα 40§7 και 41§4, απέδωσε την έννοια του Ο.Ε μέσα από ειδικό κατάλογο, με αναφορά στις τυπικές μορφές εκδήλωσής του. Έτσι, βαριά οργανωμένη εγκληματικότητα, κατά τα διεθνή πρότυπα, ενυπάρχει στα εγκλήματα της: ανθρωποκτονίας με πρόθεση υπό επιβαρυντικές περιστάσεις, του βιασμού, του εμπρησμού με πρόθεση, της παραχάραξης, της διακεκριμένης κλοπής και της επιβαρυντικής περίπτωσης αποδοχής και διαθέσεως προϊόντων εγκλήματος, της εκβίασης, της απαγωγής και ομηρείας, της σωματεμπορίας, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, των παραβάσεων του νόμου περί όπλων και εκρηκτικών, της έκρηξης και της διακεκριμένης περίπτωσης φθοράς με χρήση εκρηκτικών υλών, της παράνομης μεταφορά τοξικών και βλαπτικών αποβλήτων.⁸² Οργανωμένο έγκλημα συνιστούν επίσης, η λαθρεμπορία γενικά και όπλων – πυρομαχικών - εκρηκτικών υλών, η παροχή «προστασίας» έναντι χρημάτων (εκβίαση), τα τυχερά παιχνίδια, η παραχάραξη και η νοθεία των μέσων πληρωμής, η διαφθορά, τα εγκλήματα σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων του δημοσίου και των οικονομικών συμφερόντων της Ε.Ε.⁸³

Κατά τα ίδια πρότυπα, δηλαδή της απόδοσης της έννοιας του Ο.Ε μέσω της ονομαστικής απαρίθμησης αξιοποιώνων πράξεων που το συνιστούν, κινήθηκε και το αμιγώς ελληνικό νομοθέτημα του ΠΔ 28/1998 για τη σύσταση ειδικών αστυνομικών υπηρεσιών δίωξης της εγκληματικότητας στην Κρήτη, με σκοπό την πρόληψη και καταστολή του οργανωμένου και κοινού εγκλήματος

⁸² Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ (άρθρο 40 παρ. 7 Ν 2514/1997)

⁸³ Νικόλαου Λίβου, Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του σε Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, ο.π σελ.34 και άρθρο 40 παρ. 7 Συνθήκης Σέγκεν.

για την ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας, κατά το οποίο, στον μακρύ κατάλογο του Ο.Ε, συμπεριλαμβάνονται εγκλήματα τοπικού κυρίως χαρακτήρα.⁸⁴

Συμπερασματικά, η προσπάθεια να αποδοθεί η έννοια του Ο.Ε μέσα από ονομαστικές καταγραφές των επιμέρους εγκληματικών συμπεριφορών οργανωμένων ομάδων, που ενώθηκαν για την τέλεσή τους, δεν κατέστη ικανή να αξιοποιηθεί θεωρητικά, καθώς, δεν μπορεί να γίνει ευκρινής διάκριση μεταξύ του Ο.Ε, των εγκλημάτων των οργανώσεων, των οποίων τα μέλη συνενώνονται, με σκοπό την τέλεσή τους (συμμορία), αλλά και με τα εγκλήματα του λευκού κολάρου και τα οικονομικά εγκλήματα, γενικά⁸⁵ Επιπρόσθετα, σοβαρό ζήτημα αποτελεί το γεγονός ότι διατυπώνονται σε κανονιστικά κείμενα διαφορετικές θέσεις σχετικά με το τί συνιστά ΟΕ.⁸⁶

5.3. Ορισμός του Ο.Ε από την INTERPOL.

Η INTERPOL⁸⁷ υιοθέτησε με απόφασή της το 1998, στο πλαίσιο του πρώτου συμποσίου της για το ΟΕ, τον ακόλουθο ορισμό: «Οργανωμένο έγκλημα είναι κάθε επιχείρηση ή ομάδα ατόμων που εμπλέκεται σε διαρκή παράνομη δραστηριότητα, η οποία έχει ως πρωταρχικό σκοπό την απόκτηση κερδών

⁸⁴ Νικόλαου Λίβου, Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του σε Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, ό.π σελ.33 υποσημείωση (28). Στο μακρύ κατάλογο των εγκλημάτων που συνιστούν Ο.Ε στην Κρήτη: «οι παράνομες πράξεις, της ζωοκλοπής και της ζωοκτονίας, της εισαγωγής, της εξαγωγής και επανεξαγωγής, διαμετακόμισης, κατασκευής, μετασκευής, συναρμολόγησης, κατοχής, παράδοσης, προμήθειας, εμπορίας, διάθεσης, μεταφοράς και απόκρυψης όπλων, πυρομαχικών, εκρηκτικών μηχανισμών, φωτοβολίδων, βεγγαλικών και πυροτεχνικών παιδικών αθυρμάτων(δυναμιτάρια), οπλοφορίας, οπλοχρησίας, άσκοπων πυροβολισμών και των συναφών εγκλημάτων. Της καλλιέργειας ή συγκομιδής φυτών από τα οποία παράγονται ναρκωτικές ουσίες, εισαγωγής, εξαγωγής, διαμετακόμισης, πώλησης, αγοράς ή διάθεσης σε τρίτους, αποθήκευσης, κατοχής, μεταφοράς και χρήσης ναρκωτικών ή μεσολάβησης στις πράξεις αυτές και των συναφών με αυτές, εγκλημάτων, καθώς και της αρχαιοκαπηλίας. Της λαθρομετανάστευσης και των συναφών δραστηριοτήτων.

⁸⁵ Νικόλαου Λίβου, Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, ό.π σελ.34.

⁸⁶ Έγγραφο Εργασίας σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα Της Ειδικής Επιτροπής για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, και διαπίστωση του εισηγητή Salvatore Iacolino διαθέσιμο σε

https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/crim/dt/913/913961/913961el.pdf

⁸⁷ <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%81%CF%80%CF%8C%CE%BB>

ανεξάρτητα από τα εθνικά σύνορα».⁸⁸ Ο ορισμός όμως αυτός είναι αποσιλωμένος από τα δομικά χαρακτηριστικά της έννοιας, όπως προσδιορίστηκαν από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνικό Ο.Ε, με αποκλειστική εστίαση στην εγκληματική δράση, εκτός εθνικών και τοπικών συνόρων κάθε χώρας, με έμφαση, στο υπερεθνικό και δηλωτικό του Ο.Ε στοιχείο, που αποτελεί άλλωστε τη στοχοθεσία της διεθνούς εγκληματολογικής αστυνομίας και χαρακτηρίζει το πεδίο δράσης της.

5.4 Ιδιότητες και χαρακτηριστικά της οργανωμένης εγκληματικότητας σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού ΟΕ (Σύμβαση του Παλέρμο)

Πρόδηλα συμβολικό χαρακτήρα είχε η υπογραφή από 121 εκ των 148 συνολικά κρατών - μελών του ΟΗΕ, της Σύμβασης κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος, τον Δεκέμβριο του 2000, στο προπύργιο της Μαφίας το Παλέρμο της Σικελίας, αποτελώντας μήνυμα προς την πασίγνωστη ΕΟ.

Ειδικότερα, η προβληματική σχετικά με τον ορισμό του Ο.Ε, ταυτίστηκε με την επικρατούσα άποψη ότι ο σκοπός της σύμβασης θα επιτευχθεί, με έμφαση στα δομικά χαρακτηριστικά του, και όχι τόσο στις δραστηριότητες που περιλαμβάνει⁸⁹. Ως ρυθμιστικός παράγοντας για την αξιολόγηση της σοβαρότητας της αξιόποινης συμπεριφοράς ορίστηκε η επαπειλούμενη ποινή, την οποία προβλέπει η νομοθεσία, κάθε κράτους – μέλους, ενώ η παράνομη δράση, για να αποδίδεται σε μια ΕΟ, θα πρέπει να έχει διεθνικά χαρακτηριστικά του Ο.Ε.⁹⁰ Έτσι στο άρθρο 2 της Σύμβασης, περιλαμβάνεται η έννοια του Ο.Ε, μέσα από τον ορισμό της «οργανωμένης εγκληματικής ομάδας» ως δομημένης,

⁸⁸ Εμμανουήλ Λυδάκη, Το οργανωμένο Έγκλημα, 30.09.2009 <http://www.astynomia.gr>organomeno-egklima>.

⁸⁹ Γεώργιος Χλούπης. Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Στον συλλογικό τόμο « ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ», Σ.Βιδάλη- Ν. Κουλούρης- Χ.Παπαχαράλαμπος, ο.π σελ.281

⁹⁰ Γεώργιος Χλούπης, Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος ο.π σελ. 281. Και ο ίδιος στο: Το άρθρο 187 ΠΚ « Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής Οργάνωσης» σε ΠοινΔικ.6/2020 σελ 536-537

μεταξύ δηλαδή, τριών ή περισσότερων προσώπων, που υφίσταται για κάποια χρονική περίοδο και ενεργούν από κοινού, με σκοπό να τελέσουν ένα ή περισσότερα σοβαρά εγκλήματα, που θεσπίζονται σύμφωνα με τη σύμβαση αυτή, έτσι ώστε να προσποριστούν άμεσα ή έμμεσα οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος. Εξάλλου, ως «σοβαρό έγκλημα» ορίστηκε η αξιόποινη συμπεριφορά, που επισύρει ποινή στερητική της ελευθερίας, τουλάχιστον τεσσάρων ετών. Ως «δομημένη ομάδα» ορίζεται η ένωση ατόμων, που δεν γίνεται τυχαία και ευκαιριακά για την άμεση τέλεση του αδικήματος, αλλά με συνέχεια στη δομή και τη σύνθεσή της, χωρίς να είναι αναγκαία η τυπική απόδοση του ρόλου του κάθε μέλους.⁹¹ Παράλληλα, στο άρθρο 3 της Σύμβασης δόθηκε ο ορισμός της διεθνικής φύσης του Ο.Ε ως ρυθμιστικού παράγοντα της έννοιας του «σοβαρού» της απειλής. Προβλέφθηκε, η ποινικοποίηση της διαφθοράς των δημοσίων λειτουργών και των συνεργών τους, καθώς επίσης και η νομιμοποίηση των προϊόντων εγκλήματος, με πρόβλεψη μέτρων δέουσας επιμέλειας για τα Τραπεζικά και Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα, καθώς και για την αποτροπή της παρακώλυσης της Δικαιοσύνης.⁹²

Ο απολογισμός της σύμβασης, εστιάζεται στο γεγονός ότι αυτή συνιστά ένα νομικό εργαλείο για τα κράτη – μέλη, και όχι επιχειρησιακή συμφωνία⁹³, καθώς αξιώνει να λάβουν νομοθετικά μέτρα για την ποινικοποίηση της συμμετοχής σε ΕΟ, της Διαφθοράς, με ιδιαίτερη έκφανση σε αυτή που αναπτύσσεται στους δημόσιους λειτουργούς, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομη δραστηριότητα (ξέπλυμα μαύρου χρήματος), καθώς και την παρεμπόδιση της Δικαιοσύνης, με μια σειρά παρανόμων πράξεων, όπως ενδεικτικά, βίας, απειλών, εκφοβισμού, αλλά και προσφοράς, υπόσχεσης ή χορήγησης μη οφειλόμενου ανταλλάγματος κ.λπ.⁹⁴

⁹¹ Άρθρο 2 της Σύμβασης, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁹² Γεώργιος Χλούπης. Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, οπ σελ. 283

⁹³ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, ΝΟΜΙΚΗ Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2017, σ.177

⁹⁴ Γεώργιος Χλούπης. Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Στον συλλογικό τόμο: ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, Σ.Βιδάλη- Ν. Κουλούρης- Χ.Παπαχαράλαμπος, ό.π σελ. 282-283. Πτυχιακή/ Διπλωματική Εργασία

Με τα δεδομένα αυτά, η εν λόγω σύμβαση, με τα τρία πρωτόκολλα της: για την καταπολέμηση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, κυρίως γυναικών και παιδιών, της παράνομης μεταφοράς μεταναστών, διά ξηράς, αέρα και θάλασσας και κατά της παράνομης κατασκευής και διακίνησης πυροβόλων όπλων και πυρομαχικών, θεωρείται σημαντική ως προς την αντιμετώπιση του ΟΕ, ως ένα βαθμό. Άλλωστε, από το 2000 έως σήμερα έχουν επέλθει «κοσμογονικές» αλλαγές στον τρόπο τα οργανωμένης εγκληματικής δράσης και τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτησή της.

6. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ «ΠΡΟΣΛΗΨΗ» ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ:

6.1. Η οπτική της ΕΛ. ΑΣ στην προ Παλέρμο εποχή

Ο φαινότυπος της οργανωσιακής εγκληματικής δραστηριότητας διατρέχει μεγάλη διαδρομή, με ρίζες στην οργάνωση, δομή και λειτουργία της ελληνικής κοινωνίας και δεν αποτελεί μόνο εισαγόμενο «προϊόν».⁹⁵ Σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, οι Έλληνες έχουν αποκτήσει φήμη ανυπότακτων⁹⁶, με πολυεπίπεδες μορφές παρανομίας και οργανωμένης εγκληματικότητας, που αναπτύσσεται με αυξητικούς ρυθμούς και ταλανίζουν τη χώρα. Βέβαια, έως και τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, η μελέτη φαινομένου σχετιζόταν με την τρομοκρατία και το πολιτικό έγκλημα ⁹⁷, ενώ, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, οι συναφείς συζητήσεις συσκοτίζονται από αντίθετα συμπεράσματα επιστημονικών και ιδεολογικών εκτιμήσεων⁹⁸.

Η χρήση του όρου «οργανωμένο έγκλημα» γίνεται ευρέως γνωστή από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μόλις τη δεκαετία του 1990, προκειμένου να παρουσιαστούν κάποιες όψεις της πολιτικοκοινωνικής ζωής στον μεταχρροπο-

⁹⁵Σοφία Βιδάλη, Η πορεία προς το οργανωμένο έγκλημα, ΤΟ ΒΗΜΑ 22.10.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.tovima.gr/2009/07/19/opinions/i-poreia-pros-to-organwmeno-egklima/>

⁹⁶ Σαπφώ Ξενάκη, Το οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα: Οροθέτηση και αξιολόγηση της απειλής, σε Εφαρμογές ΔΔ τεύχος ΙΙ/2011 Έτος 24 σελ. 137-145.

⁹⁷Σοφία Βιδάλη, Αντεγκληματική Πολιτική, Από την Μικροεγκληματικότητα έως το Οργανωμένο έγκλημα, ό.π σελ. 177.

⁹⁸ Νικόλαος Δημητράτος, Οργανωμένο Έγκλημα: θεωρητική προσέγγιση ενός κοινωνικού και ποινικού προβλήματος, ό.π σελ. 299.

μικό ελλαδικό χώρο⁹⁹. Παράλληλα, οι εγχώριες πολιτικές καταπολέμησης του Ο.Ε διαμορφώνονται, αλλά κυρίως ανακόπτονται και περιορίζονται από την υψηλόβαθμη διαφθορά και τα εγκλήματα «του λευκού κολάρου»¹⁰⁰. Έτσι, από το γεγονός ότι οι πελατειακές σχέσεις και η διαφθορά καθορίζουν τις σχέσεις της πολιτικής και επιχειρηματικής ελίτ με τα ΜΜΕ στη χώρα, δημιουργούνται εύλογα ερωτήματα, για τον τρόπο, με τον οποίο το Ο.Ε. εκδηλώθηκε ως κυρίαρχη ανησυχία και πώς αυτό, έγινε αντιληπτό από την ελληνική κοινωνία και την εθνική έννομη τάξη. Ειδικότερα, η καθιέρωση του όρου δεν προέκυψε από επιστημονικές ζυμώσεις της εγκληματολογικής επιστημονικής έρευνας ή της οικονομικής ή πολιτικής επιστήμης, ενώ η γνώση, καταγραφή και εμπειρική έρευνά του, υπολείπονται συγκριτικά με άλλες χώρες, τόσο ως προς την περιπτωσιολογία του, όσο και ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του¹⁰¹.

Συγκεκριμένα, κατά τη δεκαετία του 1990, δημιουργείται στην Ελλάδα ένα εγκληματικό στερεότυπο: η σύνδεση της αιφνίδιας, μαζικής και μη ελεγχόμενης αύξησης των μεταναστευτικών ροών, με τα καινούργια κοινωνικά θέματα που δημιουργήθηκαν. Η αύξηση της εγκληματικότητας και ειδικότερα, γεγονότων που, απασχόλησαν την κοινή γνώμη, «χρωματίστηκαν» εκ προοιμίου με τα αντίστοιχα χρώματα της σημαίας, της υπερτερούσας σε παράνομη δραστηριότητα, εθνοτικής ομάδας.¹⁰² Το ίδιο χρονικό διάστημα, ο «μιντιακός λόγος» με υπερπροβολή της εθνικότητας των δραστών, κυρίως Αλβανών,¹⁰³ ενίσχυσε τη θεωρία της «συνωμοσίας των ξένων» και υπήρξε καθοριστικός για την καθιέρωση των αντιλήψεων και θέσεων έναντι του

⁹⁹ Γεώργιος Αντωνόπουλος/ Γεώργιος Παπανικολάου, Καπιταλισμός χωρίς άδεια: η ελληνική περίπτωση, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης Τιμητικός Τόμος Για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη. Διαθέσιμο σε https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fcrime-in-crisis.com%2Fwp-content%2Fuploads%2F2017%2F06%2Fcourakis-ellinikos-tomos.pdf&psig=AOvVaw222a6Z5DscB1Ue_EhUH5Hd&ust=1738875263687000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBQQjhxqFwoTCJjk7OK1rYsDFQAAAAAdAAAAABAE σελ.955

¹⁰⁰ Σαπφώ Ξενάκη, ό.π σελ. 137

¹⁰¹ Γεώργιος Αντωνόπουλος/ Γεώργιος Παπανικολάου ό.π σε Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης Τιμητικός Τόμος Για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη

¹⁰² Βασίλης Χ Καρύδης, όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα, Ηθικοί Πανικοί, Ποινική Δικαιοσύνη σε MEDIA + ΕΓΚΛΗΜΑ Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα 2010, σελ.54

¹⁰³ Βασίλης Χ Καρύδης, όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα, Ηθικοί Πανικοί, Ποινική Δικαιοσύνη σε MEDIA + ΕΓΚΛΗΜΑ ό.π σελ. 62

εγκληματικού φαινομένου¹⁰⁴. Επίσης, διαχρονικά φαίνεται να επικρατεί η αντίληψη ότι υπάρχει αρραγής διασύνδεση, μεταξύ οργανωμένης εγκληματικότητας και συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων, που διαβιούν σε συγκεκριμένο κοινωνικό περιβάλλον, έναν υπόκοσμο και μέλη της υποκείμενης τάξης (underclass)¹⁰⁵ που διαφέρουν από την εικονική ομαλότητα και νομιμότητα της «κοινωνικής επιφάνειας».^{106 107} Έτσι, η επικρατούσα αντίληψη και η καλλιεργούμενη περιρρέουσα ατμόσφαιρα «της συνωμοσίας των ξένων», επικεντρώθηκε στο ότι η οργανωμένη εγκληματικότητα έχει κυρίως χαρακτήρα αλλοδαπότητας, σε αντιδιαστολή με τα οικονομικά εγκλήματα και τη διαφθορά, όπου διαπλέκονται άτομα της ελληνικής επιχειρηματικής και πολιτικής «κυρίαρχης κοινωνικής τάξης».¹⁰⁸

Η προώθηση της προσλαμβάνουσας αυτής βρίσκει δικαιολογητικό λόγο στην πρόθεση να μην ταυτιστούν με το Ο.Ε, τα μεγάλα «οικονομικά σκάνδαλα», που ταλάνιζαν την περίοδο της δεκαετίας του 1990 τον δημόσιο τομέα, ούτε με τα διαπλεκόμενα οικονομικά συμφέροντα της εγχώριας «ισχυρής» τάξης επιχειρηματιών και πολιτικών.¹⁰⁹ Αξιοσημείωτη είναι, για το διάστημα της δεκαπενταετίας των ετών 1990 - 2014, η εκφοβιστική διάθεση που μονοπωλεί τις «δημόσιες διαβουλεύσεις», για την εγκληματικότητα του δρόμου, παρά την εμφάνιση και αύξηση των Ο.Ε, μεγάλων οικονομικών εγκλημάτων, καθώς και κρατικο – εταιρικών εγκλημάτων, που απασχόλησαν τη δημοσιότητα και τη Δικαιοσύνη¹¹⁰, αλλά ταυτόχρονα αποπροσανατόλισαν την Αντεγκληματική

¹⁰⁴ Βασίλης Χ Καρύδης, όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα, Ηθικοί Πανικοί, Ποινική Δικαιοσύνη ό.π σελ. 55.

¹⁰⁵ Ουίλιαμ Αλοσκόφης, Η κοινωνική έρευνα της εγκληματικότητας των ισχυρών στον συλλογικό τόμο ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ό.π σελ 87 και Μαριλένα Κουτσογιάννου, «Υποτάξη» στο Κ. Σπινέλλη, Ν. Κουράκης, Μ.Κρανιδιώτη, ΛΕΞΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ Αθήνα, 2018 σελ. 1083 -1089.

¹⁰⁶ Γεώργιος Αντωνόπουλος/ Γεώργιος Παπανικολάου ο.π

¹⁰⁷ Γεώργιος Αντωνόπουλος/ Γεώργιος Παπανικολάου, Καπιταλισμός χωρίς άδεια: η ελληνική περίπτωση, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης Τιμητικός Τόμος Για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη ό.π.

¹⁰⁸ Σαπφώ Ξενάκη, ο.π σελ.138

¹⁰⁹ Ειρήνη Σταμούλη, Μία συμβιωτική σχέση υποκόσμου και καλής κοινωνίας, <https://commonality.gr/author/stamoulii>

¹¹⁰ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, ό.π σελ. 74

Πολιτική προς τα κοινά «εγκλήματα του δρόμου». Μάλιστα, παρά τις κατά καιρούς φιλόδοξες εξαγγελίες πολιτικών για την αντιμετώπιση της οργανωμένης εγκληματικότητας και της διαφθοράς, ως ίσης βαρύτητας εγκλήματα,¹¹¹ καθώς και για την σημασία που θα πρέπει να δοθεί στα οικονομικά εγκλήματα, ώστε να τεθούν στο στόχαστρο της ΕΛ.ΑΣ για απρόσκοπτη εξιχνίαση, η υλοποίηση των εξαγγελιών στην πράξη είναι μάλλον «βραδυφλεγής». Σαφώς όμως, μέσα από τα μεγαλεπήβολα σχέδια, προκύπτει η παραδοχή ότι η διαφθορά—οι elite και το Ο.Ε αποτελούν συγκοινωνούνται δοχεία.¹¹²

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με επίσημες δημοσιεύσεις, η απαρχή της συλλογής των δεδομένων για το Ο.Ε στην Ελλάδα τοποθετείται χρονικά το έτος 1998, με μια εκτεταμένη παράθεση και περιγραφή των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, από το αρμόδιο διοικητικό τμήμα της ΕΛ.ΑΣ, χωρίς όμως, να γνωρίζουμε τις μεθόδους ανάλυσης των δεδομένων και συναγωγής των πορισμάτων.¹¹³ Η έξαρση του φαινομένου στον ελλαδικό χώρο, πιστοποιείται πάντως, στατιστικά, με τις επίσημες εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ για τα έτη 2016 και μετά.¹¹⁴ Είναι αξιοσημείωτο ότι η έκθεση των 1995-1996, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, δεν παίζουν σημαντικό ρόλο».¹¹⁵ Μόλις το επόμενο έτος, το 1997, στην αντίστοιχη έκθεση επισημαίνεται, μια «ποιοτική διαφοροποίηση» της εγκληματικότητας (γενικά), ενώ συνάγεται ως συμπέρασμα, ότι το Ο.Ε, έχει κάνει την εμφάνισή του, όμως, «δεν διαθέτει συμπαγείς οργανωτικές δομές και στρατηγική εκ μέρους των ομάδων, που ενεργούν με κάποιες ασαφείς τακτικές και δεν αποτελούν μέρος ενός ενιαίου και σταθερού δικτύου»¹¹⁶. Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της έκθεσης του 1998, σοβαρές μορφές εγκλημάτων (ανθρωποκτονίες, ένοπλες

¹¹¹ Σαπφώ Ξενάκη, ό.π σελ.138

¹¹² Σαπφώ Ξενάκη, ό.π σελ.138

¹¹³ Γεώργιος Αντωνόπουλος/ Γεώργιος Παπανικολάου, Καπιταλισμός χωρίς άδεια: η ελληνική περίπτωση, ό.π, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη

¹¹⁴ ΕΛΑΣ. Εκθέσεις ετών 2017-2018 και Σοφία Βιδάλη, Η πορεία προς το οργανωμένο έγκλημα. « το Βήμα» 19.07.2009, ό.π

¹¹⁵ Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Ετήσια Έκθεση για το Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα (1995-1996) Αθήνα, 10.09.1997 σελ.2

¹¹⁶ Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Ετήσια Έκθεση για το Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα (1997) Αθήνα, Μάιος 1998, σ.σ 1,16.

ληστείες, ιδιαιτέρως διακίνηση ναρκωτικών, πορνεία, διακίνηση κλεμμένων αυτοκινήτων, διαρρήξεις κ.λπ) εξακολουθούν να απασχολούν τις διωκτικές αρχές του τόπου¹¹⁷ Γενεσιουργός αιτία για την αύξηση της εγκληματικότητας, εκτιμάται ότι είναι η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση, «οι εύθραυστες πολιτικές ισορροπίες» όλων των γειτόνων χωρών, με άκρως επιβαρυντικό παράγοντα, τη συνεχή εισροή οικονομικών μεταναστών από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες. Οι εθνικές «ομάδες» (αλβανικές, ρωσικές και τουρκικές) αποτελούν «ιδιαιτέρη» απειλή για τη χώρα, ενώ οι αντίστοιχες ιρακινές, «κάποια» απειλή για τη χώρα, με διακίνηση παράτυπων μεταναστών, από τη θάλασσα και κατάρτιση πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων, προς διευκόλυνση του βασικού εγκλήματος. Είναι επίσης αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ενώ «δαιμονοποιούνται» οι μεταναστευτικές ροές για την αύξηση του δείκτη εγκληματικότητας, όλη η έκθεση εμφανίζει ως δεδομένη, την ποσοστιαία κυριαρχία της ελληνικής συμμετοχής στα εγκλήματα της διακίνησης ναρκωτικών (ακατέργαστης και κατεργασμένης κάνναβης, ηρωίνης και κοκαΐνης), της εκβίασης, των κλοπών αυτοκινήτων και της παράνομης διακίνησής τους, καθώς και στην εμπορία γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, με κυρίαρχη στη λίστα εθνικότητας των δραστών, την ελληνική.¹¹⁸ Για τα εγκλήματα της παραχάραξης χαρτονομισμάτων, της παράνομης διακίνησης γυναικών και της κλοπής έργων πολιτιστικής κληρονομιάς, υποστηρίζεται ότι ως δραστηριότητες, φέρουν τα χαρακτηριστικά του Διεθνούς Ο.Ε, χωρίς προηγουμένως, να έχουν τεθεί, οι σχετικές επιστημονικές τεκμηριώσεις. Για το έγκλημα της διαφθοράς καταγράφονται μόλις 16 περιπτώσεις αστυνομικών και 65 κατώτερων αστυνομικών, οι οποίοι κατηγορήθηκαν για διάφορα αδικήματα, που κατά γενική αναφορά της έκθεσης, στον πειθαρχικό κώδικα, «μαρτυρούν» διαφθορά χαρακτήρα, χωρίς περαιτέρω εξειδίκευση, για τον ακριβή νομικό χαρακτηρισμό των τελούμενων εγκλημάτων.

¹¹⁷ Ετήσια Έκθεση για το Οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα το 1998 δημοσιευμένη σε ΠονΔικ 1999 σελ. 871- 248

¹¹⁸ Ετήσια Έκθεση για το Οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα το 1998, ο.π σελ.877

Πολύ χαμηλά, σε επίπεδο αστυνομικής διερεύνησης, καταγράφονται τα εγκλήματα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, με τον τότε ισχύοντα νόμο 2331/1995 να αριθμεί, μόλις τρία έτη εφαρμογής του. Ενώ στην έκθεση καταγράφεται σημαντική αύξηση στα εν λόγω εγκλήματα, εν τούτοις από τις 228 αναφορές σε σύγκριση με το 1997, μόλις 22 διαβιβάστηκαν στον Εισαγγελέα ως ύποπτες.¹¹⁹ Τέλος, η ελλιπής γνώση της έννοιας και σύστασης του Ο.Ε, επιρρωνύεται, από την ίδια τη λεκτική διατύπωση της έκθεσης, που χαρακτηρίζει, τις εθνικές ομάδες « ως εγκληματικές ολιγομελείς συμμορίες », με σύμπραξη δύο έως δέκα, το πολύ, Ελλήνων δραστών με αλλοδαπούς (Αλβανούς, Ρώσους, Βούλγαρους, Ρουμάνους). Η ίδια έκθεση, επιδίδεται, σε μια χωρίς έρεισμα και τεκμηρίωση αποδοχή για τον προσωπαγή χαρακτήρα των ομάδων αυτών, με ασαφή ιεραρχία των μελών υπό τον αρχηγό, που ενώθηκαν ώστε να διαπράξουν εγκληματικές πράξεις, με κύριο σκοπό, το οικονομικό όφελος. Για πρώτη φορά, περιλαμβάνεται, το φαινόμενο της «ευκαιριακής δράσης συμμοριών ανηλίκων», «που δραστηριοποιήθηκαν εκδηλώνοντας ομαδικές επιθέσεις σε βάρος συνομηλίκων τους για την απόκτηση ισχύος στην εδαφική του περιφέρεια»¹²⁰. Η έκθεση καταλήγει σε ένα αόριστο και ουτοπικά υπεραισιόδοξο συμπέρασμα για την αποτελεσματικότητα των ληφθέντων μέτρων και τη σταδιακή βελτίωση των δεικτών της γενικής εγκληματικότητας¹²¹, αν λάβει κανείς υπόψη του την θεαματική και αλματώδη άνοδο του αριθμού των κακουργημάτων, με βάση τα ίδια τα στατιστικά δεδομένα της ΕΛ.ΑΣ, για το προγενέστερο διάστημα των ετών 1980 -1996, από 1042 σε 8.244 το έτος 1995 και 6.531 το 1996.

Για τα οργανωμένα εγκλήματα, υπό τη μορφή όμως τρομοκρατικών επιθέσεων σε βάρος πολιτικών, οικονομικών και δικαστικών στόχων, 471 σημειώθηκαν τη χρονική περίοδο 1975 – 1994, ενώ, υπερδιπλασιάστηκε ο κύκλος εργασιών των ΕΟ από την εμπορία ναρκωτικών ουσιών και τις κλοπές

¹¹⁹ Ετήσια Έκθεση για το Οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα το 1998 ο.π σελ 871

¹²⁰ Έκθεση 1998, Μάϊος 199, σελ. 3.

⁷³ Ετήσια Έκθεση για το Οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα το 1998 ο.π σελ 880

αυτοκινήτων, κατά τα έτη 1992-1995.¹²²

Συμπερασματικά, ως αξιοσημείωτο από την πρώτη προσπάθεια καταγραφής της οργανωμένης εγκληματικότητας στην Ελλάδα, αποτελεί το γεγονός ότι αντιφατικά, αν και διαπιστώνεται η μεγαλύτερη συμμετοχή Ελλήνων στα ερευνόμενα εγκλήματα, αποδίδεται σε λόγους πάθους (ζήλια και ερωτική εκδίκηση) οικονομικές ή περιουσιακές διαφορές, τοξικοεξάρτηση ή ψυχικές νόσοι, τα ίδια εγκλήματα, τελούμενα από αλλοδαπούς δράστες, αποδίδονται σε λόγους ασήμαντου οικονομικού οφέλους ή και «ξεκαθάρισμα λογαριασμών» με εμφανή την επιρροή των ΜΜΕ και πρόκλησης ηθικών πανικών, δυσανάλογα, σε σχέση με την πραγματικότητα ¹²³.

6.2.Η οπτική της ΕΛ. ΑΣ στη μετά Παλέρμο εποχή

Εστιάζοντας στις επίσημες καταγραφές της ΕΛ.ΑΣ για τις μορφές και τα χαρακτηριστικά δράσης της οργανωμένης εγκληματικότητας στη «μετά Παλέρμο εποχή», των ετών: 2004 - 2023, με έμφαση σε αυτές του 2004 (εποχή πραγματοποίησης των Ολυμπιακών Αγώνων), 2009 (απαγωγή εφοπλιστή Περικλή Παναγόπουλου), 2012 (ενδεικτική για την περίοδο των μνημονίων), 2019 (θέσπιση του επιτελικού κράτους), 2020 (υγειονομική κρίση) και 2023 (ως την τελευταία εκπονηθείσα κατά το χρόνο σύνταξης της παρούσας εργασίας), επισημαίνονται τα εξής: α) Το έτος 2004, μεταξύ 178 καταγεγραμμένων περιπτώσεων, που κατά τις εκτιμήσεις της έκθεσης, πληρούν τα χαρακτηριστικά της οργανωμένης εγκληματικότητας, χωρίς περισσότερη εξειδίκευση, δοθέντος μάλιστα ότι η σύμβαση του ΟΗΕ δεν αποτελούσε τότε νόμο του κράτους (κυρώθηκε με το Ν 3875/2010, δέκα έτη μετά την υπογραφή της), ιδιαίτερη μνεία γίνεται στο έγκλημα της κλοπής οχημάτων και μάλιστα φορτηγών και

¹²² Νέστωρ Κουράκης, Έκθεση για την εξέλιξη της εγκληματικότητας στη σημερινή Ελλάδα. ΠοινΧρ.3/1998 σελ. 239-247

¹²³ Βασίλης Χ Καρύδης, όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα, Ηθικοί Πανικοί, Ποινική Δικαιοσύνη σε MEDIA + ΕΓΚΛΗΜΑ ό.π σελ.63

μηχανημάτων (εκσκαφείς κ.λπ.) προς τη χώρα, με σκοπό την ολοκλήρωση των δομικών έργων για τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Στην έκθεση υποστηρίζεται η κρίση των Αρχών ότι οι κλοπές πραγματοποιούνταν εν αγνοία των εταιρειών και των εργολάβων. Επίσης, στο έγκλημα της πλαστογραφίας δημοσίων εγγράφων, παραχάραξης με «κλειδί» συνοριακό φρουρό και για τα εγκλήματα της διακίνησης ναρκωτικών και εμπορίας ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση, καθώς και βρεφών από τη Βουλγαρία, υποστηρίζεται ότι η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα που συνορεύει με τη χώρα αυτή, και αυτό εμφανίζεται ως η μόνη αιτία του προβλήματος. Τέλος, το ίδιο έτος αρχίζει η λειτουργία του Τμήματος Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, γεγονός που επισημαίνεται ως θετικό βήμα για την καταπολέμηση των εγκλημάτων με θύματα παιδιά. [β] Το έτος 2009, το οποίο σηματοδοτείται από το έγκλημα της αρπαγής του εφοπλιστή Περικλή Παναγόπουλου με την περιαγωγή του σε ομηρία, με βασικό έγκλημα την εκβίαση για την απόσπαση πολλών εκατομμυρίων ευρώ ως λύτρων, τα οποία παραμένουν «άφαντα», η σχετική έκθεση απουσιάζει από τον κατάλογο των ανοικτών εκδόσεων της ΕΛ.ΑΣ, ως αδιαβάθμητη, απόρρητη και μη προσβάσιμη στο ευρύ κοινό, ακόμη και μετά την πάροδο δεκαπέντε ετών από το έγκλημα και το θάνατο του παθόντα, από φυσικά αίτια. [γ] Η έκθεση του έτους 2012 χρησιμοποιεί για πρώτη φορά τον τίτλο του σοβαρού εγκλήματος, προς εναρμόνιση της ελληνικής έννομης τάξης με τα διεθνή νομοθετήματα και τα όρια της απειλούμενης ποινής για το χαρακτηρισμό αυτό (άνω των τεσσάρων ετών). Οι εκθέσεις της Europol σε σχέση με τη SOCTA (Serious and Organized Crime Threat Assessment) δίνουν έμφαση στο ίδιο πλαίσιο. Η παράνομη διακίνηση μεταναστών και η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών καταγράφονται ως κυρίαρχες μορφές της σοβαρής εγκληματικότητας, με εγκληματική δράση κυρίως αλλοδαπών, αλλά και ενισχυμένη τη συμμετοχή ημεδαπών, αυξημένη χρήση βίας και διεύρυνση της χρήσης προηγμένων τεχνολογικών μεθόδων. [δ] Στην έκθεση του έτους 2019 ο χαρακτήρας των συμπερασμάτων που εξάγονται είναι εκτιμητικός, όπως συμβαίνει σε όλες τις εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. Δίδεται ο ορισμός του ΟΕ μέσω αναφορών, σε εθνικά και διεθνή νομοθετήματα, με εστίαση στη

σοβαρότητα της απειλής και την αναγκαιότητα της πάταξης του φαινομένου. Ως προς την παράθεση της δομής και των υπολοίπων χαρακτηριστικών των εγκληματικών ομάδων, επισημαίνεται η επικράτηση των ημεδαπών συμμετόχων, ακόμη και σε μικτές ομάδες με συμμετοχή αλλοδαπών, κυρίως Αλβανών, σε ποσοστό 32% των μικτών ομάδων. Οι εγκληματικές ομάδες καταγράφονται ολιγομελείς, έως έξι μέλη το πολύ, δραστηριοποιούμενες σε τοπικό επίπεδο, αλλά και στην περιφέρεια. Αξιομνημόνευτο για την εν λόγω έκθεση είναι ότι ενώ το έτος αυτό θεωρείται κομβικό για την επίτευξη της διαφάνειας, με τη θεσμοθέτηση του «Επιτελικού Κράτους» (Ν 4622/2019), εν τούτοις το ενδιαφέρον είναι εστιασμένο μονομερώς στα εγκλήματα του δρόμου, με «εκκωφαντική σιωπή» ως προς τα εγκλήματα διαφθοράς, την βαριά οικονομική εγκληματικότητα και τα κρατικοεταιρικά εγκλήματα. [Ε] Η πανδημία του COVID 19 αλλάζει τα δεδομένα και για την οργανωμένη εγκληματικότητα, καθώς παρατηρήθηκε μείωση, σύμφωνα με τις καταγραφές της οικείας έκθεσης του 2020, εξαιτίας κυρίως του περιορισμού της κυκλοφορίας και της αύξησης των μέτρων αστυνόμευσης. Είναι χαρακτηριστική η καταγραφή ποσοστού μόλις 9% της διαφθοράς, ως μέσου δράσης σε πολλούς τομείς. [ΣΤ] Τέλος, στην έκθεση του 2023, η οποία είναι προσβάσιμη διαδικτυακά από τον Νοέμβριο του 2024, οι εγκληματικές ομάδες και οι δραστηριότητές τους, αναλύθηκαν με βάση τους ειδικούς δείκτες των διεθνών φορέων (ΟΗΕ, EUROPOL, EUROJUST κ.λπ) για την εκτίμηση της απειλής, που συνιστά η δράση τους. Δηλαδή, έγινε εκτίμηση με βάση το γεωγραφικό πεδίο δράσης, τον εσωτερικό καταμερισμό των ρόλων, την εξειδίκευση και την τεχνογνωσία, την άσκηση βίας, την επιδίωξη του κέρδους, την ευελιξία και προσαρμοστικότητα και το επίπεδο συνεργασίας με άλλες ομάδες. Ως κυρίαρχο έγκλημα αναδεικνύεται η παράνομη διακίνηση πολιτών τρίτων χωρών, που στερούνται του δικαιώματος εισόδου στη χώρα, λόγω ιδίως της πολιτικής αστάθειας στις γύρω από τη Μεσόγειο χώρες, και στην οικονομική υποβάθμισή τους. Επίσης, λόγω της κοινωνικής «ανισορροπίας», από τις εμπόλεμες συρράξεις και τη διαφθορά των ελεγκτικών μηχανισμών σε επίπεδο αξιωματούχων, που επικρατεί στις χώρες παραγωγής ναρκωτικών ουσιών, ευνοείται η παράνομη διακίνηση.

Στην έκθεση αυτή η Ελλάδα, εμφανίζεται κατά γλαφυρή διατύπωση ως «ελκυστικός προορισμός», μεταξύ των υπολοίπων ευρωπαϊκών χωρών, λόγω της οικονομικής σταθερότητας, των δυνατοτήτων παροχής ασύλου και της πρόσβασης σε κρατικές προνοιακές υπηρεσίες, αόρατες για τους «παροικούντες την Ιερουσαλήμ». Η πολυνομία, η υποβάθμιση κάποιων κακουργημάτων σε πλημμελήματα (διακεκριμένες περιπτώσεις κλοπών τελούμενες κατ' επάγγελμα από συμμορίες), αποφυλακίσεις μελών ΕΟ και τα κίνητρα ευνοϊκότερης μεταχείρισης για τους δράστες, που διευκολύνουν την εξιχνίαση μόνο των εγκλημάτων τρομοκρατίας, σε αντίθεση με αυτά της διακίνησης ναρκωτικών, στηλιτεύονται στην έκθεση ως ευνοϊκοί παράγοντες για την συντήρηση του Ο.Ε. Η ελλιπής δράση των διωκτικών αρχών, είτε για λόγους αντικειμενικούς (υποστελέχωση κ.λπ), είτε λόγω της διαφθοράς ορισμένων επίορκων υπαλλήλων, αναφέρεται ότι διευκολύνει την παράνομη δραστηριότητα (σε περιπτώσεις αρχαιοκαπηλίας κ.λπ). Τέλος, ως προς το έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων, η Ελλάδα, εξακολουθεί να αποτελεί «χώρα προορισμού», αλλά και ενδιάμεση «transit» για τις χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Παρά το γεγονός ότι το έγκλημα καταγράφεται ως μη διαφοροποιημένο ως προς τα ποσοστά τέλεσής του, σε σχέση με το 2022, εν τούτοις παραπέμφθηκαν 173 υποθέσεις, σε σχέση με 62, το έτος 2022, με δράστες άνω των 10 εθνικοτήτων και θύματα 13 διαφορετικών εθνικοτήτων. Οι ΕΟ ήταν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους ομοιογενείς, αποτελούμενες από 6 - 21 μέλη, με υπερέχον το εγχώριο στοιχείο.

Για την όσο το δυνατόν πληρέστερη εικόνα της αντίληψης της ελληνικής κοινωνίας για το Ο.Ε σε εθνικό επίπεδο, κρίνεται χρήσιμο να αναφερθεί κατά πόσο οι Έλληνες θεωρούν το Ο.Ε ως απειλή, καθώς και ο βαθμός ανησυχίας τους, με βάση τα επίσημα δημοσκοπικά δεδομένα του Ευρωβαρομέτρου.¹²⁴

Συγκεκριμένα, για τα έτη 1995 έως και 2003, τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων καταδεικνύουν ότι οι Έλληνες, ανησυχούσαν συνεχώς και σε

¹²⁴ <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/el/be-heard/eurobarometer>

μεγαλύτερο βαθμό από το μέσο ευρωπαϊό πολίτη για το Ο.Ε και ότι το έτος 2002 κατέλαβαν την πρώτη θέση σε σχέση με τους υπόλοιπους πολίτες κρατών μελών της ΕΕ, θεωρώντας ότι η οργανωμένη εγκληματικότητα εισχώρησε στους τομείς της εθνικής οικονομίας και κοινωνίας. Το αποτέλεσμα αυτό ανατράπηκε το 2004 και σημείωσε και πάλι απότομη αύξηση το έτος 2009¹²⁵. Για τα έτη 2023 και 2024, η έρευνα του « Parlemeter» κατέδειξε για μεν το 2023 ότι κύρια ανησυχία των Ελλήνων, με ποσοστό 6 στους 10, είναι η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για το 2024, στην ερώτηση ποιο είναι το κύριο θέμα που θα είχε παροτρύνει τους πολίτες να ψηφίσουν στις ευρωεκλογές του Ιουνίου του ίδιου έτους, η πλειονότητα αναφέρει πρωτίστως, την αύξηση των τιμών και του κόστους διαβίωσης και δευτερευόντως την οικονομική κατάσταση με ποσοστά 70% και 69% αντίστοιχα, σε σχέση με την εγκληματικότητα, η οποία κατέλαβε ποσοστό μόλις 19% (9^η επιλογή στον κατάλογο των προτιμήσεων).¹²⁶

6.3. Έννοια και στοιχεία της Οργανωμένης Εγκληματικότητας, υπό την οπτική Ελλήνων Εγκληματολόγων και Κοινωνιολόγων

Η μελέτη του Ο.Ε από την ελληνική επιστημονική κοινότητα γίνεται μέσα από μια προσπάθεια προσέγγισης του φαινομένου από εννοιολογική άποψη, με την προσπάθεια διατύπωσης ενός ορισμού κοινής αποδοχής και όχι επί της ουσίας, λόγω ιδίως, της συνεχώς μεταβαλλόμενης φύσης του.¹²⁷ Η εξέτασή του ως κοινωνικού φαινομένου συνίσταται να γίνεται και με ανάλυση των εξωθεσμικών παραγόντων που ευνοούν την ανάπτυξή του και διευκολύνουν τη

¹²⁵ Σαπφώ Ξενάκη, Το οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα: Οροθέτηση και αξιολόγηση της απειλής, σε Εφαρμογές ΔΔ, σελ.41.

¹²⁶ [chrome-extension://kdpelmjpfafjppnhbloffcjpeomlnpah/https://www.kathimerini.gr/wp-content/uploads/2024/10/EU-Post-Electoral-Survey-2024_1015_EL_ELX.pdf](https://www.kathimerini.gr/wp-content/uploads/2024/10/EU-Post-Electoral-Survey-2024_1015_EL_ELX.pdf)

¹²⁷ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στο συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, ό.π σελ. 217.

δράση του.¹²⁸ Έτσι, η «διαπλοκή με το πολιτικό σύστημα, η διαφθορά ως μέσο συγκάλυψης, οι σχέσεις εξουσίας και η σχέση του με τις αγορές και το χρηματοπιστωτικό σύστημα»¹²⁹ αποτελούν κατά τη Σταμούλη τους παράγοντες που είναι απαραίτητοι για την παρατήρησή του. Παράλληλα, το Ο.Ε εμφανίζεται ως «καινοτομία» και ως τρόπος αποκόμισης κέρδους και δύναμης¹³⁰ χαρακτηρίζεται από την προσαρμοστικότητά του λόγω του ότι έχει εισχωρήσει στον κοινωνικό ιστό και δημιουργεί μια παράλληλη οικονομία, με νέες θέσεις εργασίας και τους κανόνες που ισχύουν στην αγορά,¹³¹ επωφελούμενο από την έλλειψη της κρατικής παρέμβασης. Λόγω της συνθετότητάς του ως κοινωνικού φαινομένου, η αντιμετώπισή του, αποτελεί ένα βαθύ πολιτικό θέμα¹³². Όπως επισημαίνει η Βιδάλη, η διαφθορά, ως η κυριότερη έκφανση του Ο.Ε, αποτελεί «το λειτουργικό μέσο» για την εξάπλωσή του, λόγω ιδιαίτερα της συμβιωτικής σχέσης του, με το κράτος και τη νόμιμη οικονομία.¹³³ Δοθέντος μάλιστα ότι, ως διαφθορά ορίζεται η αλλοίωση και νόθευση των όρων λειτουργίας κοινωνικών θεσμών και σχέσεων¹³⁴ που εκδηλώνεται μέσω της αθέμιτης συναλλαγής, με όρους αδιαφάνειας, για ιδιοτελείς σκοπούς και συμφέροντα¹³⁵, αποδεικνύεται η διασύνδεσή της με το Ο.Ε. Επιπρόσθετα, «το Ο.Ε ως επιχείρηση και κοινωνικό φαινόμενο, ακολουθεί τις αλλαγές της οικονομίας και της αγοράς εργασίας»¹³⁶. Οι οργανωμένες εγκληματικές δράσεις, είναι πρωτίστως επιχειρηματικές.

¹²⁸ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, ό.π, σελ. 217

¹²⁹ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο Έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, ο.π 217

¹³⁰ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα και οικονομική κρίση: τάσεις και μεταβολές, Τιμητικό Τόμο για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, σελ1194-1226 και ιδίως 1198, 1199. Διαθέσιμο σε <http://crime-in-crisis.com/>

¹³¹ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο Έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στο συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ ο.π σελ.217

¹³² Γεώργιος Χλούπης, Διασυνοριακό και υπερεθνικό οργανωμένο έγκλημα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2005, σελ. 506.

¹³³ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, ό.π σελ. 156

¹³⁴ Νικόλαος Μπιτζιλέκης, Η διαφθορά ως νομικό και πολιτικό πρόβλημα, ΠοινΧρ 2009, σελ. 595-628

¹³⁵ Κώστας Κοσμάτος- Χρήστος Λαμπάκης, Εστίες Διαφθοράς στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, στο συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ. Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο έγκλημα, Εκδόσεις ΕΑΠ 2019 σελ ο.π Σ.Βιδάλη- Ν. Κουλούρης- Χ. Παπαχαλαράμπος, σελ.187

¹³⁶ Σοφία Βιδάλη, « Η πορεία προς το οργανωμένο έγκλημα» Το Βήμα (19.07.2009) διαθέσιμο στο <https://www.tovima.gr/2009/07/19/opinions/i-poreia-pros-to-organwmeno-egklima/>
Όπως αναφέρεται και από Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο Έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, στο συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, ο.π σελ. 215.

Η ένωση των ατόμων, ο καταμερισμός καθηκόντων και εργασιών, η δομή της ομάδας και η διάρκεια δράσης για την επίτευξη του σκοπού, είναι στοιχεία μιας νόμιμης επιχείρησης. Έτσι, οι ίδιες συνθήκες ευνοούν τις νόμιμες και τις παράνομες αγορές.¹³⁷ Το Ο.Ε αποτελεί τμήμα της κοινωνικής οργάνωσης και συνεπώς, παράγεται μέσα από τις αντιφάσεις και δυσλειτουργίες της κοινωνίας, μέσα στην οποία αναπτύσσεται¹³⁸. Με βάση «το κριτήριο της επιχείρησης» (enterprise theory), προσδόθηκε ιδιαίτερη σημασία, στη συστηματική επιδίωξη του οικονομικού κέρδους, που σε συνδυασμό με τα πρόσθετα στοιχεία, όπως η πολυπρόσωπη δράση, ο συστηματικός και επαναλαμβανόμενος χαρακτήρας, η ιεραρχική δομή, η χρήση, έστω και ψυχολογικής βίας καθώς και οι διασυνδέσεις με δίκτυα τύπου της «Mafia», διαφοροποιεί το μοντέλο του Ο.Ε από τα αμιγώς οικονομικά εγκλήματα.¹³⁹

Σύμφωνα με τον Κουράκη, από εγκληματολογικής απόψεως και με βάση τις νεότερες επιστημονικές τάσεις, τέσσερα ειδικότερα στοιχεία απαρτίζουν την έννοια του Ο.Ε. Από αυτά, τα δύο πρώτα στοιχεία, στοιχειοθετούν τον de lege ferenda νομικό ορισμό του, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 187 ΠΚ, όπως προσδιορίστηκε από τη Σύμβαση του ΟΗΕ για την αντιμετώπιση του Ο.Ε (Σύμβαση Παλέρμο)¹⁴⁰. Έτσι, αυτό διακρίνεται για τη διαρθρωμένη ιεραρχία, με έναν «σκληρό πυρήνα» ολιγάριθμων ατόμων και ένα ευρύ δίκτυο μελών, που συνδέονται μεταξύ τους με το νόμο της σιωπής (omerta) και αφοσίωσης, η παραβίαση των οποίων τιμωρείται με εξοντωτικές λύσεις και θάνατο. Στο εσωτερικό της οργάνωσης γίνεται αυστηρή κατανομή αρμοδιοτήτων και υπάρχουν κανονισμοί. Γίνεται ορθολογικός σχεδιασμός και αποκλειστική ή πάντως σταθερή επιδίωξη αθέμιτων δραστηριοτήτων, με σκοπό τη μαζική διάπραξη παρανομιών και μεγάλες οικονομικές ή άλλες απολαβές από

¹³⁷Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο Έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, στο συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, ό.π σελ. 215.

¹³⁸ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα ό.π σελ.47

¹³⁹ Χάρης Παπαχαλαράμπους, Εννοιολόγηση του οργανωμένου εγκλήματος- Διεθνής νομοθέτηση- Στάση της Ελληνικής Έννομης Τάξης, ΠοινΔικ.7/1998, σελ. 688- 690

¹⁴⁰ Νέστωρ Κουράκης, ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, σε Crime in crisis <http://crime-in-crisis.com>, αλλά και σε ΠοινΔικ 10/1999 σελ.1017-1046.

οφέλη¹⁴¹. Στην περίπτωση που η δωροδοκία, τα νομοθετικά κενά και οι παθογένειες της κοινωνικής αντίδρασης δεν βοηθούν για την επίτευξη του στόχου, χρησιμοποιείται βία ή απειλή βίας. Η ολοκλήρωση των αθέμιτων στόχων επιτυγχάνεται μέσω της πολιτικής επιρροής, της διαφθοράς, πλήθους οικονομικών μέσων, σύγχρονων μεθόδων τεχνολογίας και νομικού επιτελείου. Μέσω αυτών, εξασφαλίζεται η ανοχή ή και η προστασία των διεφθαρμένων δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίοι κατέχουν συνήθως υψηλά αξιώματα στη Διοίκηση, την Αστυνομία και τη Δικαιοσύνη, ή και σε άλλες νευραλγικές θέσεις του κρατικού μηχανισμού, ενώ αναπτύσσονται παράνομες διασυνδέσεις με ισχυρούς και οικονομικούς παράγοντες σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο.¹⁴²

Σύμφωνα με τη Λαμπροπούλου, για την ανάλυση των παράνομων οργανώσεων, θα πρέπει πρωτίστως να προσδιοριστούν τα στοιχεία της δομής που ευνοούν την επιβίωση και τη δράση τους.¹⁴³ Έτσι, τα κύρια χαρακτηριστικά της οργανωσιακής δομής είναι η συγκέντρωση της εξουσίας στη λήψη αποφάσεων, με βάση την ιεραρχία και την κατανομή των στόχων, η πολυπλοκότητα ή συνθετότητα και η τυποποίηση¹⁴⁴. Αναλυτικά, η συγκέντρωση της εξουσίας (centralization) προσδιορίζεται από την κατανομή της, τόσο σε οριζόντιο, όσο και σε κάθετο επίπεδο, καθώς επίσης και στην θέση κάποιου στην ιεραρχία, ο οποίος θα λαμβάνει στρατηγικές αποφάσεις. «Η κορυφή» αποφασίζει για την εκμετάλλευση των ευκαιριών, που προσφέρει η αγορά με σκοπό την επαύξηση των κερδών. Προκειμένου να εξασφαλιστεί «η στεγανοποίηση» της οργάνωσης και η προστασία της εγκληματικής δράσης από διαρροή πληροφοριών, λόγο έχει αποκλειστικά, ο κλειστός πυρήνας της οργάνωσης, ως προς τον αριθμό των μελών που γνωρίζουν, ως προς τη διατήρηση μικρού αριθμού υπαλλήλων και ως προς τον περιορισμό του γεωγραφικού χώρου στον οποίο αναπτύσσεται η παράνομη δράση, για λόγους

¹⁴¹ Νέστωρ Κουράκης, ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, σε Crime in crisis <http://crime-in-crisis.com>, αλλά και σε ΠοινΔικ 10/1999 σελ.1017-1046.

¹⁴² Νέστωρ Κουράκης, ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, σε Crime in crisis <http://crime-in-crisis.com>, αλλά και σε ΠοινΔικ 10/1999 σελ.1017-1046.

¹⁴³ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π σελ. 138

¹⁴⁴ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π σελ. 138

διευκόλυνσης της επικοινωνίας.¹⁴⁵ Παράλληλα, για την αποφυγή εντοπισμού του αρχηγού, αναπτύσσονται εγκληματικά δίκτυα. Η πραγματική δύναμη στη λήψη αποφάσεων ανήκει μονοπωλιακά «στα διευθυντικά στελέχη» της οργάνωσης. Τα μέλη διαθέτουν αυτονομία μόνο ως προς την ευελιξία για την επιτυχημένη εκπλήρωση των στόχων της οργάνωσης, χωρίς ωστόσο να μπορούν να παρεκκλίνουν από την προκαθορισμένη από τον αρχηγό συμβολή τους, ούτε να ενεργήσουν αυτοβούλως και να τροποποιήσουν τα «καθήκοντά» τους.¹⁴⁶ Η πολυπλοκότητα της ΕΟ, καθορίζεται από την εξειδίκευση των μελών και των μονάδων της (παραγωγή, μεταφορά, διακίνηση, προώθηση), που αποκτιέται συνήθως, από την εμπειρία τους στην πράξη, καθώς και από το βαθμό καταμερισμού της εργασίας τους.¹⁴⁷ Η συνθετότητα της ΕΟ προσδιορίζεται από τη λειτουργία και τη δράση της, σε διαφορετικές περιοχές. Από παρατηρήσεις των τελευταίων χρόνων προκύπτει ότι «η επιχείρηση» του Ο.Ε μετακινεί συχνά την έδρα της, ανάλογα με τις ανάγκες και τα «εμπορεύσιμα προϊόντα»¹⁴⁸ Τέλος, η τυποποίηση αφορά τους κανόνες και τις πολιτικές της παράνομης δράσης που ακολουθούνται για την εκπλήρωση ενός στόχου¹⁴⁹ (δηλαδή για παράδειγμα, ορίζονται συγκεκριμένα κριτήρια για τον έλεγχο της καθαρότητας των ναρκωτικών, καθορίζονται οι προϋποθέσεις, προκειμένου να ενσωματωθούν νέα μέλη στην οργάνωση κ.ο.κ.).

Οργανωμένη, βαριά οικονομική εγκληματικότητα και εγκληματικότητα των ισχυρών, παρουσιάζουν ομοειδή κοινωνικά χαρακτηριστικά, η παρατήρηση των οποίων δεν αρκεί να γίνεται μέσω ποσοτικών δεικτών, που καλλιεργούν την πάγια εκτίμηση ότι το ΟΕ είναι «ξενόφερτο» ή η βαριά οικονομική εγκληματικότητα ατομοκεντρική και «όχι συστημικού χαρακτήρα».¹⁵⁰ Υπό την έννοια αυτή, η οργανωμένη εγκληματικότητα, αυτοπροσδιορίζεται από

¹⁴⁵ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π σελ.139

¹⁴⁶ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π σελ 140

¹⁴⁷ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π σελ 140

¹⁴⁸ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου ό.π. σελ.141.

¹⁴⁹ Mittie Southerland/ Gary Potter, « Applying Organization Theory to Organized crime» στο journal of Contemporary Criminal Justice Vol 9 1993 p.251-267 κατά παραπομπή από Έφη Λαμπροπούλου, ό.π σελ. 141.

¹⁵⁰ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια ό.π σελ. 75.

«αθεατότητα», καθώς χαρακτηρίζεται από το μεγάλο εύρος της γκρίζας ζώνης, στην οποία δρα και αναπτύσσεται, με επιλεκτικά «σκοτεινό αριθμό» εγκλημάτων, όσων από αυτά «βλέπουν το φως της δημοσιότητας» και κυρίως το «φως της δικαιοσύνης». Η αθεατότητα αυτή οφείλεται, ως ένα βαθμό, στην υψηλή εξουσιαστική θέση των συμμετεχόντων, οι οποίοι σκοπίμως αποκλείουν κάθε πληροφορία.¹⁵¹ Η ετήσια, χαμηλή ποσοτικά, αναλογία τιμών, σε σχέση με τα κοινά εγκλήματα, αποτελεί επίσης χαρακτηριστικό γνώρισμα του Ο.Ε. Πλην εξαιρέσεων, δεν μπορούν να εντοπιστούν από τις αστυνομικές περιπολίες και τις αρχές. Απολαμβάνουν μεγάλου βαθμού κοινωνικής ανοχής, λόγω ιδιαίτερα του καλλιεργούμενου φόβου για τα εγκλήματα του δρόμου, της μη διάθεσης των θυμάτων να καταγγέλλουν¹⁵², καθώς, τεχνηέντως, δεν ενθαρρύνονται, αλλά κυρίως δεν προστατεύονται από την πολιτεία και τις αρχές. Όσες φωνές «εξωτερικεύονται», απαξιώνονται, ή καταπνίγονται «από πάνω», σε ένα ατέρμονο παιχνίδι εντυπώσεων. Η ανάπτυξη του Ο.Ε, της βαριάς οικονομικής εγκληματικότητας και των κρατικο-εταιρικών εγκλημάτων, ευνοείται επίσης από διεφθαρμένες πρακτικές επίορκων κρατικών υπαλλήλων και αξιωματούχων¹⁵³

Συνοψίζοντας, το Ο.Ε ως εγκληματολογικός όρος του κοινωνικού φαινομένου, αποτελεί άμεση απειλή για την εθνική και διεθνή ασφάλεια και σταθερότητα, προσβάλλει τη νομοθετική και πολιτική εξουσία, αποσυντονίζει και προσβάλλει την κοινωνική και οικονομική κρατική συνοχή, κλονίζει την εμπιστοσύνη προς τους δημοκρατικούς θεσμούς¹⁵⁴ και την αποδοτικότητα των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου¹⁵⁵. Η πεποίθηση των πολιτών ότι οι θεσμοί είναι αξιόπιστοι κλονίζεται όταν νιώθουν να απειλούνται από το έγκλημα και ότι αστυνομία και δικαιοσύνη δεν αποδεικνύονται αρκετά ικανές για να τους προστατέψουν, είτε αποτρέποντας την τέλεση του εγκλήματος, είτε επεμβαίνοντας τιμωρητικά στους δράστες, είτε μεριμνώντας για την αποκατάσ-

¹⁵¹ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο Έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στον συλλογικό τόμο, Εγκλήματα των Ισχυρών, ό.π., σελ. 214.

¹⁵² Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια ό.π σελ. 75

¹⁵³ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια ό.π., σελ. 75

¹⁵⁴ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π., σελ. 18

¹⁵⁵ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π., σελ. 47

ταση της προκληθείσας βλάβης.¹⁵⁶

Το Ο.Ε είναι ένας «αντικόσμος»¹⁵⁷, που επωφελείται και εξελίσσεται, μέσα από τις ελλείψεις του κρατικού μηχανισμού για δημοκρατικό έλεγχο. Αναπτύσσεται μέσα σε διεθνή κυκλώματα, αποκομίζοντας τεράστιες οικονομικές προσόδους. Αλληλοδιαπλέκεται με το οικονομικό και κρατικο-εταιρικό έγκλημα μέσω ποικιλόμορφων στρατηγικών που οδηγούν σε μεγάλο εύρος σε αποκλίνουσες συμπεριφορές. Επιχειρηματίες, στελέχη εταιρειών, αξιωματούχοι και πολιτικοί, συναλλάσσονται, ή μετέχουν σε «εγκληματικές επιχειρήσεις», ενώ αντίστοιχα, εκπρόσωποι του Ο.Ε δραστηριοποιούνται στη νόμιμη οικονομία και άλλες νόμιμες πολιτικές και οικονομικές δομές.¹⁵⁸ Η μεγάλη ευελιξία, προσαρμοστικότητα στις εκάστοτε επικρατούσες οικονομικές και εργασιακές συνθήκες και ευμεταβλητότητα, ανάλογα με τις πολιτικές και κοινωνικές συγκυρίες¹⁵⁹ χαρακτηρίζουν την οργανωμένη εγκληματική δράση.

Συνοψίζοντας, οι ποικίλες αυτές συνιστώσες, προσδίδουν συνεχώς νέους όρους και μεταβλητές και αποτελούν τους λόγους, που δεν δίδεται ένας σαφής, ακριβής και κοινά αποδεκτός ορισμός για το Ο.Ε. Έτσι, για την όσο το δυνατό πληρέστερη κατανόησή του, πρέπει πρωτίστως, να αντιληφθούμε, το οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται το Ο.Ε και να μην αρκούμαστε σε μια αμιγώς νομικοτεχνική προσέγγιση, που εστιάζει μόνο στα μορφολογικά χαρακτηριστικά και το οργανωσιακό σχήμα του (δομή και διάρκεια δράσης του).¹⁶⁰ Βέβαια, η θεώρηση αυτή διαμορφώνει, «επί του πρακτέου», τις επικρατούσες νομοθετικές τάσεις για την αντιμετώπισή του. Αναντίρρητα πάντως, η διάρθρωσή του είναι πραγματοπαγής και δεν συνδέεται με τα

¹⁵⁶ Έφη Λαμπροπούλου, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, ό.π, σελ.31.

¹⁵⁷ Σοφία Βιδάλη, Η πορεία προς το οργανωμένο έγκλημα, ΤΟ ΒΗΜΑ 22.10.2022 <https://www.tovima.gr/2009/07/19/opinions/i-poreia-pros-to-organwmeno-egklima/>

¹⁵⁸ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, ό.π, σελ.77

¹⁵⁹ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο Έγκλημα και οικονομική κρίση, τάσεις και μεταβολές, Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, «Κρίση, έγκλημα και Σύστημα Ποινικής Καταστολής σε εποχή κρίσης», σελ.1194, διαθέσιμο σε <http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/2017/06/courakis-ellinikos-tomos.pdf>

¹⁶⁰ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στον συλλογικό τόμο, Εγκλήματα των Ισχυρών, ό.π, σελ.214

πρόσωπα που έχουν τον κυρίαρχο ρόλο, αλλά με τις δράσεις και λειτουργίες που επιτελούν.¹⁶¹ Σε κάθε περίπτωση, ο τρόπος προσέγγισης του «συλλογικού μορφώματος»¹⁶² εξαρτάται από τη θεώρηση που επιλέγει ο κάθε ερευνητής.

7. Β' ΚΕΦΑΛΑΙΟ

7.1 Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ Ο.Ε. ΜΕ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, ΤΗ ΔΙΑΦΘΟΡΑ, ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΚΟΛΑΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟ «ΞΕΠΛΥΜΜΑ ΜΑΥΡΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ».

Το γεγονός ότι δεν έχει καθοριστεί ένας ορισμός κοινής αποδοχής για το Ο.Ε. επηρεάζει και τη διαφοροποίησή του από το οικονομικό έγκλημα ως εξίσου απροσδιόριστη συγγενή έννοια, που καλύπτει και τα εγκλήματα του λευκού κολάρου. Μάλιστα, αν ληφθεί υπόψη ότι τα οικονομικά εγκλήματα διαπράττονται με έμφαση στο ποιοτικό στοιχείο, την οργάνωση, ώστε να ελαχιστοποιηθεί η διακινδύνευση της αποκάλυψης,¹⁶³ το ζήτημα περιπλέκεται ακόμη περισσότερο.

Συγκεκριμένα, οι δυο έννοιες εμφανίζουν ομοιότητες, εξαιρουμένης της χρήσης βίας που κάποιες φορές μετέρχεται το Ο.Ε, ως εκδήλωση και παρασιτική ανάπτυξη και των δυο κατηγοριών εγκλημάτων στο οικονομικό επίπεδο¹⁶⁴, με συνακόλουθη την κοινή επιχειρηματική αντίληψη της αποκόμισης και μεγιστοποίησης του οικονομικού κέρδους.¹⁶⁵ Στο πλαίσιο αυτό, και με βάση την πιο πάνω θεώρηση για τον επιχειρηματικό τύπο της οργάνωσης, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα χρησιμοποιούν περίπου τα ίδια μέσα και μεθόδους. Ενδεικτικά, ο σχεδιασμός, η εκτίμηση οφέλους-

¹⁶¹ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια....ό.π σελ.150

¹⁶² Χάρης Παπαχαλαράμπους, Εννοιολόγηση του οργανωμένου εγκλήματος- Διεθνής νομοθέτηση- Στάση της Ελληνικής Έννομης Τάξης, ΠοιΔικ.7/1998, ό.π σελ. 688

¹⁶³ Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο Έγκλημα, ό.π, σελ. 143, σημείωση στο υποσέλιδο αρ. 202

¹⁶⁴ Λάμπρος Κωστάρας, έννοια, τυποποίηση και προβληματική των κυρώσεων του οργανωμένου εγκλήματος, στα πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, Π.Ν Σάκκουλας 2000, σελ. 70-89, ιδίως, 76-79.

¹⁶⁵ Φωτεινή Ριζάβα, ό.π, σελ. 144.

κινδύνου, ο επαγγελματισμός, η εξειδίκευση, η προσβολή της νομιμότητας με χρήση αθέμιτων παροχών για την εξαγορά συνειδήσεων, αποτελούν κάποια από τα κοινά στοιχεία τους. Ταυτόχρονα όμως, η ύπαρξη ουσιαστικών διαφορών μεταξύ τους, αποτρέπουν την μεταξύ τους ταύτιση.

Πιο συγκεκριμένα, η συλλογικότητα στο Ο.Ε είναι μια πρώτη διαφορετική συνισταμένη, καθώς το στοιχείο αυτό είναι χαρακτηριστικό της δομής και λειτουργίας του, σε αντίθεση με τα οικονομικά εγκλήματα, που μπορούν να διαπραχθούν και ατομικά, συνεπώς δεν μπορούμε να κάνουμε λόγο για επιχειρηματική δομή και επιχειρησιακή δράση.¹⁶⁶ Συνακόλουθα, οι δράστες των οικονομικών εγκλημάτων δεν συνδέονται με όρκους πίστης και σιωπής μεταξύ τους, ή με τους συνεργάτες τους, ενώ η πολιτισμική και εθνική καταγωγή δεν αποτελούν στοιχεία της δικτύωσής τους.¹⁶⁷ Η σύμπραξη και συναπόφαση για την τέλεση αξιόποινων πράξεων που ενυπάρχει στο Ο.Ε χαρακτηρίζουν τη διάρκεια με αδιάκοπη δράση και όχι *ad hoc* συμμετοχή στο έγκλημα. Αντίστοιχα, τον όρο «οικονομικό έγκλημα» χρησιμοποιούμε για κατηγορίες εγκλημάτων και πεδία, όπου αυτό δραστηριοποιείται. Ο τρόπος δράσης (*modus operandi*), χαρακτηρίζει το Ο.Ε, ενώ το ότι μπορεί αυτό να αναπτύσσεται μέσα στο οικονομικό πεδίο, λόγω της οικονομικής επιδίωξής του, δεν αρκεί ώστε να το ταυτίσει με το οικονομικό. Το τελευταίο, αναπτύσσεται στη νόμιμη αγορά, εκμεταλλευόμενο τις θεσμικές δυσλειτουργίες του και τα κανονιστικά κενά, παράγοντας αγαθά με νόμιμο τρόπο, αλλά διαθέτοντάς τα με παράνομη δραστηριότητα. Αντίθετα, το Ο.Ε. ως παράνομη επιχείρηση, δραστηριοποιείται εξ ολοκλήρου στην παράνομη αγορά¹⁶⁸. Στη νόμιμη εισέρχεται μόνο για να βελτιώσει τη θέση του και για την κεφαλαιοποίηση των κερδών που αποκτά.

¹⁶⁶ Νικόλαος Λίβος, *Οργανωμένο έγκλημα και Ειδικές Ανακριτικές πράξεις*, Τόμος Ι: Δογματική του ο.ε, τεύχος α': ο εγκληματολογικός - δογματικός φαινότυπος του ο.ε., Δίκαιο και Οικονομία εκδ.Π.Ν Σάκκουλα, Αθήνα 2007, σελ. 123

¹⁶⁷ Φωτεινή Ριζάβα, ό.π, σελ. 146.

¹⁶⁸ Μαρίνου Σκανδάμη, *Η τοκογλυφία. Διαχρονική – εγκληματολογική προσέγγιση*. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2007, σελ. 108.

Καταληκτικά, το πεδίο δράσης του Ο.Ε. είναι απεριόριστο, σε αντίθεση με τα οικονομικά εγκλήματα, που έχουν ένα σχετικά περιορισμένο χώρο που δραστηριοποιούνται.¹⁶⁹ Επίσης, ο τρόπος της εγκληματικής δράσης είναι η σημαντικότερη ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών, καθώς στα οικονομικά εγκλήματα, χρησιμοποιούνται πράξεις απάτης, δωροδοκίας, δωροληψίας και συναφείς για εξαγορά της συναίνεσης ή ανοχής προσώπων σε ζωτικές κοινωνικές και επαγγελματικές θέσεις, με σκοπό το κέρδος. Αντίθετα, στο Ο.Ε τρόπο κάμψης των συνειδήσεων για επίτευξη του σκοπού, αποτελεί η τρομοκράτηση του ή των θυμάτων και μόνο επικουρικά, η διαφθορά.¹⁷⁰

Η διαφθορά συγκαταλέγεται στις απარიθμούμενες περιπτώσεις, που συνιστούν τις τυπικές μορφές της βαριάς οργανωμένης εγκληματικότητας σε διεθνές επίπεδο.¹⁷¹ Σε εθνικό επίπεδο δεν έχει εγκληματοποιηθεί ως διακριτό αδίκημα λόγω της αδυναμίας ακριβούς περιγραφής του φαινομένου, σύμφωνα με την αρχή, *nullum crimen sine lege certa*¹⁷² και τη δυσχέρεια προσδιορισμού του προσβαλλόμενου εννόμου αγαθού.¹⁷³ Ωστόσο, συνιστά το μέσο που μετέρχεται μια ΕΟ για να δραστηριοποιηθεί σε μια παράνομη αγορά, ως κατάλληλη «λίπανση του εδάφους», καθώς και τον τρόπο εξασφάλισης της «στεγανοποίησής» της από τον κίνδυνο αποκάλυψης και εξάρθρωσης.¹⁷⁴ Παράλληλα, και με δεδομένο ότι είναι εγκληματική δραστηριότητα και μάλιστα πρόσφορη, στην περίπτωση κενού εξουσίας - νόμου, να συγκροτεί την έννοια του Ο.Ε, μας οδηγεί στην παραδοχή ότι συνιστά υποκατάσταση της κρατικής δομής από τη δομή της Ε.Ο.¹⁷⁵ Σε αρκετές περιπτώσεις, με τη βασική μορφή της δωροδοκίας, αποτελεί ένα απαραίτητο «επιχειρηματικό κόστος»¹⁷⁶ ενώ

¹⁶⁹ Λάμπρος Κωσταράς, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, Π.Ν Σάκκουλας Αθήνα 2000 ό.π, σελ.78.

¹⁷⁰ Λάμπρος Κωσταράς, ό.π, σελ.78.

¹⁷¹ Σύμβαση Ευροpol (Ν. 2605/1998)

¹⁷² Κωνσταντίνος Καλλίρης, Ο διαβρωτικός ρόλος της διαφθοράς σε περιόδους θεσμικής κρίσης, διαθέσιμο σε Τιμητικό Τόμο για Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, σελ. 797, διαθέσιμο σε:

<http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/2017/06/courakis-ellinikos-tomos.pdf>

¹⁷³ Δημήτριος Ράϊκος, Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2006, σελ. 94.

¹⁷⁴ Νικόλαος Λίβος, Το Ο.Ε: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, σε Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, ό.π σελ. 53

¹⁷⁵ Νικόλαος Λίβος, Το Ο.Ε: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, ό.π σελ. 54

¹⁷⁶ M Levi and N Lord, "Links between Corruption and Organized Crime, and Research Gaps." In Daniel Thelesklaf and Pedro Gomes Pereira (eds), Non-State Actors in Asset Recovery, Peter Lang, Bern, 2011, pp.39-61

ταυτοχρόνως, εξαιτίας της έλλειψης διαφάνειας, δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις για να αναπτυχθούν τα δίκτυα του Ο.Ε.¹⁷⁷

Η διασύνδεση της διαφθοράς με το Ο.Ε γίνεται αόριστα, γενικά και θεωρητικά, γεγονός που προκύπτει από τις εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ, ενδεικτικά με τις φράσεις «διαβρωτική διείσδυση» του Ο.Ε., «κίνδυνος για την ίδια τη Δημοκρατία»,¹⁷⁸ «άσκηση επιρροής»,¹⁷⁹ «η διαφθορά ορισμένων κρατικών υπαλλήλων και κυβερνητικών υπηρεσιών που διευκολύνει την παράνομη δραστηριότητα σε ποικίλους τομείς».¹⁸⁰ Επιπλέον, από την εν πράγμασιν παρατήρηση του Ο.Ε στην εγχώρια κοινωνική ζωή, οι ΕΟ διασυνδέονται με εκπροσώπους της δικαιοσύνης, της φορολογούσας αρχής, των τελωνείων, της τοπικής αυτοδιοίκησης, δημιουργώντας συστηματικά και διαχρονικά σχέσεις διαπλοκής, διεισδύοντας σε όλους τους τομείς της, με άσκηση πολιτικής επιρροής σε πολλά επίπεδα.¹⁸¹ Οι πελατειακές σχέσεις, η οικογενειοκρατία και τα συγγενικά δίκτυα, δημιουργούν ένα ευνοϊκό κλίμα για παράνομη δράση στα μέλη των Ε.Ο. και στους μεσάζοντές τους, διευκολύνουν και καλύπτουν τη δράση αυτή, μέσω των διασυνδέσεών τους, με το Δημόσιο και τον Ιδιωτικό Τομέα.¹⁸² Επιπλέον, η διασύνδεση της διαφθοράς με την οικονομική εγκληματικότητα, είναι πρόδηλη και αποδεικνύεται από τις πολύκροτες εγχώριες υποθέσεις, που αν και επιλεκτικά μεμονωμένες, απέφεραν μεγάλα χρηματικά οφέλη στους εμπλεκόμενους.¹⁸³ Διαφθορέας και διεφθαρμένος,

---

<https://www.researchgate.net/publication/266078495> Links between Corruption and Organized Crime and Research Gaps, σελ.3.

¹⁷⁷ Vincenzo Ruggiero, "Introduction: the organization of crime", ό.π., σελ.10. Πρόκειται για το «modus operandi του Ο.Ε. που περιλαμβάνει τη διαφθορά με τη διττή της υπόσταση, αφενός ως μέσο επέκτασης της δράσης του και επίτευξης των σκοπών του, αφετέρου δε ως μέσο συγκάλυψης.

¹⁷⁸ Έκθεση ΕΛΛΑΣ 2003 <https://www.astynomia.gr/statistikes-epetirides/statistika-stoicheia-2/etisies-ektheseis-organomenou-egklimatos/>

¹⁷⁹ Έκθεση ΕΛΛΑΣ 2004 διαθέσιμο σε: <https://www.astynomia.gr/statistikes-epetirides/statistika-stoicheia-2/etisies-ektheseis-organomenou-egklimatos/>

¹⁸⁰ Έκθεση Ελλάς 2017 <https://www.astynomia.gr/statistikes-epetirides/statistika-stoicheia-2/etisies-ektheseis-organomenou-egklimatos/> σελ.13.

¹⁸¹ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο Έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, στο συλλογικό τόμο Εγκλήματα των Ισχυρών, ό.π, σελ.227

¹⁸² Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο Έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, ό.π σελ.227.

¹⁸³ Κωνσταντίνος Καλλίρης, Ο διαβρωτικός ρόλος της διαφθοράς σε περιόδους θεσμικής κρίσης, Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης, διαθέσιμο σε <http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/2017/06/courakis-ellinikos-tomos.pdf>

συνθέτουν το φαινότυπο του οικονομικού εγκληματία. Καταφεύγουν σε αθέμιτες συναλλαγές στα πλαίσια της επαγγελματικής δραστηριότητας με σκοπό το κέρδος και κατά τη θεωρία του Sutherland είναι εγκληματίες «του λευκού περιλαιμίου».¹⁸⁴

Τέλος, η «νομιμοποίηση» των παράνομων προσόδων της ΕΟ συνιστά μια μεγάλης έκτασης δραστηριότητά της.¹⁸⁵ Η ανάμιξη των νόμιμων με τα παράνομα έσοδα, ως μεθοδολογία για το «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος», πραγματοποιείται μέσα από νόμιμες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην αγορά, συνδέονται με την εγκληματική οργάνωση, αποτελούν όμως ανεξάρτητη επιχείρηση. Το φαινόμενο ευνοείται από τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συγκυρίες και συνδέεται άμεσα με την «αθέατη», «γκρίζα ζώνη» της «σκιώδους οικονομίας»¹⁸⁶ Στους τρόπους δράσης η νομιμοποίηση παράνομων εσόδων επιτυγχάνεται ενδεικτικά, είτε μέσω του κυβερνοχώρου, είτε μέσω της κατάχρησης των διαδικτυακών πληρωμών, της διοχέτευσης των παρανόμων εσόδων και νομιμοποίησής τους μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε τόπους φορολογικών παραδείσων κ.λπ.¹⁸⁷

Συνοψίζοντας, το Ο.Ε. διαφέρει από τα οικονομικά εγκλήματα, καθώς είναι ευρύτερο, με διαφορετικό και απεριόριστο τρόπο δράσης. Χρησιμοποιεί τη διαφθορά και τις πελατειακές σχέσεις, για την απρόσκοπτη εγκληματική δραστηριότητά του, επωφελείται από τις κοινωνικές και θεσμικές παθογένειες και μετέρχεται τη νομιμοποίηση των παρανόμων κερδών του, για να «κανονικοποιηθεί»¹⁸⁸.

---

¹⁸⁴ Κωνσταντίνος Καλλίρης, Ο διαβρωτικός ρόλος της διαφθοράς σε περιόδους θεσμικής κρίσης, ό.π.

¹⁸⁵ Στέργιος Αλεξιάδης, Εγκληματολογία, Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2011, σελ. 242

¹⁸⁶ Φωτεινή Ριζάβα, ό.π, σελ.175

¹⁸⁷ Φωτεινή Ριζάβα, ό.π σελ. 177- 178

¹⁸⁸ Φωτεινή Ριζάβα, ό.π σελ. 176

8. Γ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ

8.1 ΤΑ ΠΟΙΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ Ο.Ε

8.1.1. ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ (άρθ. 187 §§ 1, 3 Π.Κ ΕΟ – Συμμορία)

8.1.1α Ερμηνευτική αντιμετώπιση του Ο.Ε

Η ερμηνευτική προσέγγιση του Ο.Ε μπορεί να γίνει ποικιλοτρόπως. Ωστόσο, για λόγους οικονομίας της παρούσας, προτείνονται δύο βασικές προσεγγίσεις¹⁸⁹: α) Η προσέγγισή του ως «μαφία» με την παραδοσιακή μορφή της (σικελική εκδοχή),¹⁹⁰ που θεωρεί καθοριστικό το ρόλο των ομάδων που συνδέονται στενά με τον κοινωνικό και γεωγραφικό χώρο, έχουν κοινή εθνική ταυτότητα, η οποία εξασφαλίζει την ομαδική συνοχή τους και την κρυφή διασύνδεσή τους, με «αιώνιους όρκους σιωπής». Τα μέλη αναπτύσσουν ισχυρές σχέσεις με πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες, καθώς και κρατικούς υπαλλήλους σε κομβικές σχέσεις εξουσίας. β) Η προσέγγισή του ως παραοικονομία και διεθνή κυκλώματα, που με παράνομες δραστηριότητες και μέσω της διαφθοράς χαμηλόβαθμων ή υψηλόβαθμων αξιωματούχων, επιδιώκουν τη δράση και την ανάπτυξή τους¹⁹¹. Η εγκληματική δράση λαμβάνει εξελιγμένη μορφή με βασικά χαρακτηριστικά την τεχνογνωσία, την ιεραρχική δομή και τον καταμερισμό αρμοδιοτήτων μεταξύ των μελών της.¹⁹² Η δεύτερη προσέγγιση, που επιλέγεται στην παρούσα εργασία, αποτελεί τον πυρήνα των ευρωπαϊκών και διεθνών συμφωνιών για την οριοθέτηση του Ο.Ε. Στο πλαίσιο αυτό και με σκοπό την αντιμετώπιση της βαριάς εγκληματικότητας, ανέκυψε η ανάγκη να υπαχθούν συγκεκριμένα εγκληματολογικά στοιχεία σε συγκεκριμένο νομικό κανόνα, με επικρατούσα την αντίληψη ότι το Ο.Ε ταυτίζεται με ορισμένου

¹⁸⁹ Σαπφώ Ξενάκη, Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα: οριοθέτηση και αξιολόγηση της απειλής, Εφαρμογές ΔΔ ΙΙ/2011, ό.π σελ.137

¹⁹⁰ Σαπφώ Ξενάκη, ό.π.

¹⁹¹ Σαπφώ Ξενάκη, ό.π

¹⁹² Αριστομένη Τζαννετή, Η έννοια της εγκληματικής Οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ΠοινΧρ 2001, σελ. 1016-1029.

τύπου οργανωτική δομή γραφειοκρατικού χαρακτήρα, ορισμένη λειτουργία και μεθοδολογία δράσης. Τα δεδομένα αυτά, οδήγησαν στην τυποποίηση της δομής και λειτουργίας της ΕΟ ταυτιζόμενης με την έννοια του Ο.Ε.

8.1.1β Ποινική έννοια και στοιχειοθέτηση της ΕΟ

Το Ο.Ε ενώ στη θεωρία γίνεται αντιληπτό ως ένα ενιαίο κοινωνικό φαινόμενο με τα εγκλήματα των ισχυρών και τα εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου, στον ποινικό νόμο τυποποιείται ως αυτοτελής και διακριτή κατηγορία, που ευνοεί την επιλεκτικότητα και τις ανισότητες στην επιβολή του νόμου από τους θεσμούς του ποινικοκατασταλτικού εγκλήματος.¹⁹³

Αρχικά, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, ο ορισμός και η εγκληματοποίηση του Ο.Ε καθορίστηκαν με κριτήριο τα δομικά στοιχεία της Ε.Ο και πιο συγκεκριμένα με την παράνομη δράση της, με υπερεθνικά στοιχεία, προσδιοριστικά του Ο.Ε.¹⁹⁴ Κατά την κρατούσα ορολογία, διεθνικό χαρακτήρα αποκτά το έγκλημα, που διαπράττεται σε περισσότερα κράτη, είτε από την άποψη προπαρασκευαστικών ενεργειών, είτε ανάπτυξης της εγκληματικής δραστηριότητας, είτε επελεύσεως των επιζήμιων γεγονότων και αποτελεσμάτων της. Με τα δεδομένα αυτά, στο άρθρο 2 της σύμβασης του Πατέρμο δόθηκε ο εννοιολογικός ορισμός της Ε.Ο ¹⁹⁵, ενώ οκτώ χρόνια μετά εκδόθηκε η Απόφαση – Πλαίσιο του Συμβουλίου της ΕΕ¹⁹⁶, η οποία σε γενικές γραμμές ταυτίστηκε με το περιεχόμενο της σύμβασης. Μιλώντας έτσι για Ε.Ο, εννοούμε μια δομημένη ομάδα τριών ή περισσότερων ατόμων, η οποία δρα για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, από κοινού, για τη διάπραξη ενός ή περισσότερων σοβαρών εγκλημάτων, με σκοπό τον άμεσο ή έμμεσο πορισμό οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους. Για τη σοβαρότητα της παράβασης του

¹⁹³ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, ό.π σελ 78.

¹⁹⁴ Γεώργιος Χλούπης, Άρθρο 187 ΠΚ « Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης» ΠοινΔικ 6/2020, σελ. 536 -548

¹⁹⁵ Γεώργιος Χλούπης, Άρθρο 187 ΠΚ « Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης», ό.π σελ. 536

¹⁹⁶ Απόφαση – Πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ της 24.10.2008 (EEL 300 της 11.11.2008 σελ. 42) <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/AUTO/?uri=uriserv:OJ.L .2008.300.01.0042.01.ENG&toc=OJ:L:2008:300:TOC>

τελούμενου εγκλήματος λήφθηκαν υπόψη οι προβλεπόμενες ποινές από την έννομη τάξη κάθε κράτους που προσχώρησε σε αυτή¹⁹⁷ με κοινή αποδοχή της ΕΕ ως βάση των στερητικών της ελευθερίας ποινών, τουλάχιστον τεσσάρων ετών.¹⁹⁸ Αν και από τον ορισμό της σύμβασης συνάγεται ο πραγματοπαγής χαρακτήρας της ομάδας, εν τούτοις, δεν γίνεται αναφορά σε στοιχεία επιχειρησιακής δομής, καταμερισμό καθηκόντων κ.λπ, ενώ ως «δομημένη ομάδα» θεωρείται εκείνη η οποία δεν σχηματίστηκε τυχαία και περιστασιακά, *ad hoc*, για τη διάπραξη συγκεκριμένου εγκλήματος. Συμπληρωματικά, δεν απαιτείται τα μέλη να έχουν επισήμως ορισμένους ρόλους. Ο σχεδιασμός και η σταθερή αθέμιτη δραστηριότητα για τη διάπραξη παρανομιών, με μεγάλα οικονομικά ή άλλα οφέλη, αποτέλεσε συμπληρωματικό στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης της συμμετοχής σε αυτή.¹⁹⁹ Ως προς το υποκειμενικό στοιχείο, ο δράστης θα πρέπει να ενστερνίζεται τους αθέμιτους σκοπούς της οργάνωσης και να τελεί σε γνώση και θέληση ότι με τη δράση του επιδιώκει την ολοκλήρωση των σκοπών αυτών.²⁰⁰ Με τα δεδομένα αυτά, η προσέγγιση διευκολύνει την έρευνα σε θεωρητικό επίπεδο, θέτοντας ένα μεγάλο πλαίσιο, μέσα στο οποίο μπορούν να ενταχθούν τα εγκλήματα του δρόμου, τα οργανωμένα εγκλήματα και τα εγκλήματα του «λευκού κολάρου».

Στην ελληνική ποινική επιστήμη χρησιμοποιείται η πρακτική της διάκρισης μεταξύ πραγματοπαγούς και προσωποπαγούς θεώρησης μιας οργάνωσης, με ειδοποιό διαφορά την εστίαση στον τρόπο οργάνωσης η πρώτη και στα πρόσωπα η δεύτερη.²⁰¹ Σε εθνικό επίπεδο, ο ορισμός του Ο.Ε περιλαμβάνει όλες τις περιπτώσεις εγκλημάτων κακουργηματικής μορφής, πλην αυτών που τελούνται μεμονωμένα, των διμελών ομάδων και όσων χαρακτηρίζονται τρομοκρατικές, καθώς η έννοια και τα στοιχεία της τρομοκρατικής οργάνωσης,

¹⁹⁷ Άρθρο 2 της σύμβασης του Παλέρμο)

¹⁹⁸ Γεώργιος Χλούπης, Άρθρο 187 ΠΚ ο.π 6/2020, Ο.Π σελ.537

¹⁹⁹ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος 2000. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ, 52003PC0512(02) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content.TXT.HTML>

²⁰⁰ Νέστωρ Κουράκης, Το οργανωμένο Έγκλημα: Η φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισής του στην Ελλάδα, ο.π ΠοινΔικ 10/ 1999 σελ. 1017 – 1019

²⁰¹ Νικόλαου Δημητράτου, Οργανωμένο Έγκλημα: Θεωρητική προσέγγιση ενός κοινωνικού και ποινικού προβλήματος, ό.π σελ. 302

τυποποιούνται πλέον αυτοτελώς στην ελληνική έννομη τάξη (διάταξη 187 Α μετά το Ν 4619/2019 – νέο ΠΚ, σε σχέση με τις αρχικές νομοθετικές προσπάθειες και ιδίως του Ν 3251/2004 ενόψει Ολυμπιακών Αγώνων).

Περαιτέρω, αντικείμενο δημοσίου διαλόγου αποτέλεσαν οι Ν 2928/ 2001 και 3521/ 2004, σύμφωνα με το σχέδιο του ΟΗΕ για την αντιμετώπιση του Ο.Ε που επέφεραν τροποποιήσεις στη διάταξη του άρθρου 187 ΠΚ ως προς τα εννοιολογικά πλαίσια και τους ποινικοδικονομικούς τρόπους αντιμετώπισης της Ε.Ο, για την περαιτέρω διερεύνηση του φαινομένου και για τη διαφοροποίησή του από την τρομοκρατία και τη συμμορία.²⁰²

Πιο συγκεκριμένα, στην αρχική μορφή της διάταξης έγινε χρήση του όρου ΕΟ, στο πλαίσιο ενός ασαφούς και γενικού ορισμού,²⁰³ ώστε να τυποποιηθεί και το έγκλημα της τρομοκρατίας. Η ρύθμιση, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η οργανωμένη εγκληματική δράση, όριζε τα πλαίσια της επαπειλούμενης ποινής, με ποινή δεκαετούς καθείρξεως, για τα περιοριστικώς αναφερόμενα στη διάταξη του άρθρου 187 ΠΚ κακουργήματα, κατά ρητή απαρίθμησή τους. Είναι αξιοσημείωτο ότι από τον κατάλογο αυτόν απουσίαζαν τα υπηρεσιακά εγκλήματα, τα εγκλήματα κατά των πολιτικών οργάνων, της διασπάθισης της δημόσιας περιουσίας και γενικά τα εγκλήματα διαφθοράς, εξαιρουμένων αυτών της απάτης και της εκβίασης. Ο κατάλογος αυτός, «εμπλουτίστηκε» με επέκεινα νομοθετικές τροποποιήσεις (Ν 3064/2002, 3386/ 2005, 3536/2007, 3658/2008, 3849/2010), με παράλειψη ωστόσο, της μνείας για την επιδίωξη του οικονομικού οφέλους²⁰⁴ ως εννοιολογικού χαρακτηριστικού της οργανωμένης εγκληματικότητας²⁰⁵, παρά τα οριζόμενα

²⁰² Γεώργιος Χλούπης. Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Στο συλλογικό τόμο ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, ο.π σελ. 290.

²⁰³ Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στον συλλογικό τόμο: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, ό.π σελ.220-221.

²⁰⁴ Ειρήνη Σταμούλη, Ποινική Δικαιοσύνη και Εξουσίες: το παράδειγμα του οργανωμένου εγκλήματος. Στο Β. Αρτινοπούλου, Σ.Βιδάλη, Σ Γεωργούλας, Ο.Θεμελή, Ν. Κουλούρης, Γ. Παπανικολάου, Εξουσίες, Επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός Λόγος: 50 χρόνια Howard Baecker “ Whose side are we on?” Συμβολές στο 1^ο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, Αθήνα, 24-27 Μαΐου 2016, σελ. 276-294, Αθήνα, Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου (Ε.Ε.Μ.Ε.Κ.Ε), 2018, σελ. 278-279.

²⁰⁵ Αριστομένη Τζαννετή, Η έννοια της εγκληματικής Οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ο.π σελ. 1016.

στη Σύμβαση του Παλέρμο. Ο κατάλογος αυτός καταργήθηκε και η διάταξη του άρθρου 187 ΠΚ, επαναπροσδιορίστηκε με τον Ν 4619/ 2019, που αποτελεί τον Νέο ΠΚ, και με διαδοχικές τροποποιήσεις, με τους Ν. 4637/ 2019, Ν 4908/ 2022, Ν 5090/2024 και πρόσφατα Ν 5172/2025. Οι αλληπάλληλες και ατέρμονες τροποποιήσεις εξακολουθούν να αποτελούν «ένα παράδειγμα αμηχανίας, αν όχι αποσπασματικής θεώρησης του ΟΕ, που διακατέχει τους διαχειριστές της εξουσίας».²⁰⁶

Ειδικότερα, από τον νομοθετικό ορισμό που περιλαμβάνεται στην οικεία διάταξη του άρθρου 187 § 1 ΠΚ, γίνεται αναγωγή στην πραγματοπαγή φύση του Ο.Ε με χαρακτηριστικά που συνθέτουν την έννοιά του και στοιχειοθετούν την αντικειμενική υπόστασή του, δηλαδή: α) την αυστηρή δομή της ομάδας ως ποιοτικό γνώρισμα, β) τη διαρκή δράση ως χρονικό στοιχείο και γ) τον αριθμό των συμμετόχων, τριών ή και περισσότερων, ως αριθμητικό δεδομένο²⁰⁷. Στα χαρακτηριστικά αυτά προστίθεται ως υποκειμενικό στοιχείο, η επιδίωξη της τέλεσης περισσότερων κακουργημάτων, υπό την έννοια του ενιαίου ή εξακολουθητικού δόλου των μελών της οργάνωσης, που καλύπτει τις εκ των προτέρων σχεδιαζόμενες πράξεις, ούτως ώστε κάθε μεταγενέστερη να εμφανίζεται ως συνέχεια της προηγούμενης²⁰⁸. Για την ύπαρξη δηλαδή ΕΟ, απαιτείται η εγκληματική «σύμπραξη» τουλάχιστον τριών ατόμων, συνδεόμενων μεταξύ τους με «αδιάσπαστη» σχέση, ώστε να αισθάνονται, σε σχέση με τους άλλους, μια ενιαία ομάδα, των οποίων η ατομική βούληση υποτάσσεται στη βούληση της ολότητας, με κοινό επιδιωκόμενο σκοπό.²⁰⁹ Για την πληρότητα του όρου της ιεραρχικής δομής και των διακριτών ρόλων, που μπορεί να έχουν τα μέλη της ΕΟ, πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι, δεν απαιτείται

²⁰⁶ Σοφία Βιδάλη, Αντεγκληματική Πολιτική. Από την Μικροεγκληματικότητα έως το οργανωμένο Έγκλημα, Νομική Βιβλιοθήκη- 2^η έκδοση, σελ.208.

²⁰⁷ Σάββας Ορφανός, Οργανωμένο Έγκλημα Άρθρο 187 ΠΚΝ Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση, Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα 2021, σελ. 103-145

²⁰⁸ Κωνσταντίνος Φελουτζής ΠοινΧρ. ΜΘ' σελ.391.

²⁰⁹ Σάββας Ορφανός ό.π σελ. 104.

τυπικός καθορισμός ρόλων για τους συμμετόχους, ούτε αναπτυγμένη δομή της ΕΟ.²¹⁰ Κυριότερο χαρακτηριστικό της δομημένης ομάδας είναι η διοίκηση, που συντελείται από ομαδάρχες, πυρηνάρχες ή περιφερειάρχες κ.λπ., καθώς και η πειθαρχία των μελών και η ύπαρξη χώρου συναντήσεων των μελών της οργάνωσης. Εξάλλου, κατά την έννοια της πραγματοποιούσας θεώρησης της ΕΟ, η εγκληματική δραστηριότητα διακατέχεται από τη θέληση του συνόλου, στην οποία «υποτάσσεται» η ατομική, κάθε ενός από τους συμμετόχους. Τούτο, ανεξαρτήτως εάν η συλλογική βούληση σχηματίζεται με βάση ιεραρχικά κριτήρια ή κατόπιν συναπόφασης με πλειοψηφία ή παμψηφία²¹¹, είναι δεσμευτική για κάθε ένα από τα μέλη της.²¹² Η επικοινωνία των μελών μεταξύ τους ή η συμμετοχή τους στο σχεδιασμό των αποφάσεων δεν είναι απαραίτητες, όμως με βεβαιότητα πρέπει να έχουν γνώση του σκοπού της οργάνωσης.²¹³

Ως προς το χρονικό γνώρισμα της ΕΟ, ο νόμος δεν καθορίζει πεπερασμένα χρονικά όρια ή ελάχιστο χρόνο ως διάρκεια της, σε αντίθεση με τη σύμβαση του Παλέρμο, η οποία καθορίζει, επί λέξει, κατά τη διατύπωσή της: «υφίσταται για ορισμένη χρονική διάρκεια». Έτσι, με βάση τη διάταξη του άρθρου 187 § 1 ΠΚ, ΕΟ υφίσταται και στην περίπτωση που η εγκληματική δραστηριότητά της είναι αόριστης διάρκειας, ή δεν έχει επακριβώς οριστεί ο χρόνος δράσης της, αρκεί να εκτείνεται σε βάθος χρόνου.^{214 215} Η διαρκής δράση αποτελεί την ειδοποιό διαφορά από περιστασιακές συσσωματώσεις προσώπων, οι οποίες συγκροτούνται κάθε φορά, ώστε να διαπράξουν ένα προσχεδιασμένο έγκλημα και θέτουν ως χρονική διάρκεια του βίου τους τη διάπραξη του συγκεκριμένου εγκλήματος, ακόμη και αν το προπαρασκευαστικό στάδιο για τη διάπραξη του ή των εγκλημάτων είναι χρονικά μακρύ.²¹⁶

²¹⁰ Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο Έγκλημα, θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρο ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, ό.π, σελ.385

²¹¹ Φωτεινή Ριζάβα, ό, π, σελ.385

²¹² Αριστομένη Τζαννετή, Η έννοια της εγκληματικής Οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ό.π σελ. 1018.

²¹³ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, ό.π σελ. 188

²¹⁴ Αριστομένη Τζαννετή, Η έννοια της εγκληματικής Οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ό.π σελ. 1018.

²¹⁵ Νικόλαου Λίβου, Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του ό.π σ. 52

²¹⁶ Νικόλαου Λίβου, Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισης ό.π σελ. 36, σύμφωνα με τον οποίο το προπαρασκευαστικό στάδιο για τη δράση της εγκληματικής οργάνωσης με άσκηση επιρροής στις περιοχές που θα δράσει χαρακτηρίζεται ως «λίπανση του πολιτικού εδάφους».

Συμπερασματικά, παρά τη καθιέρωση του πραγματοπαγούς χαρακτήρα της ΕΟ, νομολογιακά υιοθετείτο μια στενή έννοια, με ανυπαρξία αντιμετώπισης της δικτύωσης εκτός του κύκλου των μελών της.²¹⁷

8.1.1γ Η ισχύς της διάταξης του 187 ΠΚ μετά τον νέο ΠΚ (Ν 4619/ 2019) και τα χαρακτηριστικά του Ο.Ε

Η ισχύουσα από 01.07.2019 (ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του Νέου ΠΚ) διάταξη του άρθρου 187 § 1 ΠΚ, είναι δυσμενέστερη της προγενέστερης ως προς το ύψος της επαπειλούμενης ποινής, με επιβολή εκτός της ποινής καθείρξεως έως δέκα έτη, επιπλέον και χρηματικής ποινής. Είναι εν μέρει δυσμενέστερη ως προς τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης της πράξης, καθώς αρκεί η επιδίωξη τέλεσης οποιουδήποτε κακουργήματος και όχι ορισμένων, που αναφέρονται στην αντίστοιχη διάταξη του προϊσχύσαντα ΠΚ. Είναι ωστόσο, μερικώς ευμενέστερη, καθώς για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, α) δεν αρκεί η συγκρότηση ή ένταξη σε δομημένη ομάδα, αλλά απαιτείται συγκρότηση ή ένταξη σε «επιχειρησιακά δομημένη ομάδα» και β) δεν αρκεί η ΕΟ να έχει οποιαδήποτε διαρκή δράση, αλλά απαιτείται να διακρίνεται για διαρκή εγκληματική δράση.²¹⁸ Συμπληρωματικά, από την αιτιολογική έκθεση του Νέου ΠΚ (Ν 4619/2019), προκύπτει ότι ως «επιχειρησιακή» θεωρείται η δομή ομάδας, της οποίας τα μέλη αναλαμβάνουν διακριτούς, αυτοτελείς ή αλληλοϋποστηριζόμενους ρόλους, συνδυασμένους ή ανεξάρτητους στόχους, με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους, είτε σε ατομικό επίπεδο, είτε σε επίπεδο συλλογικής δράσης, ανεξαρτήτως της γνώσης του κάθε μέλους για τα καθήκοντα των υπολοίπων μελών της οργάνωσης, ή για τον κάθε φορά στόχο της.

---

²¹⁷ Σοφία Βιδάλη, Αντεγκληματική Πολιτική. Από την Μικροεγκληματικότητα έως το Ο.Ε, ό.π σελ. 206 και ΣυμβεφΘεσ 93/ 2006, ΠοινΔικ 4/2006 (έτος 9^ο) σελ. 412-419 με παρατηρήσεις στο τέλος του βουλεύματος της Ελισάβετ Συμεωνίδου – Καστανίδου (σελ.417-419).

²¹⁸ Ad hoc ΑΠ 597/ 2022 Α' ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ.

Τα στοιχεία αυτά εισάγουν προβληματισμό για την καταστρατήγηση της αρχής της αναλογικότητας αναφορικά με τη θεμελίωση της ποινικής ευθύνης. Ο όρος της επιχειρησιακής δομής, που θεωρείται η πιο ουσιαστική ειδοποιός διαφορά μεταξύ ΕΟ και απλών συμμοριών, αποδίδει τον «πραγματοπαγή» χαρακτήρα της οργάνωσης ως σαφές κριτήριο διαχωρισμού της από τις ομάδες με «προσωποπαγή» δομή, η επικινδυνότητα των οποίων είναι μειωμένη, όπως και η εμβέλεια της εγκληματικής δράσης τους²¹⁹. Ως «επιχειρησιακά δομημένη» και με διαρκή εγκληματική δράση οργάνωση θεωρείται εκείνη που συγκροτείται με εγκληματική προοπτική, σε βάθος χρόνου και με υποταγή της ατομικής βούλησης στη βούληση της ολότητας, υπό την έννοια ότι αποτελούν ενιαίο σύνολο.²²⁰ Επίσης, για το δομημένο της φύσης της, σημασία έχει ο τρόπος λειτουργίας της, υπό την έννοια ότι τα συμμετέχοντα πρόσωπα που διεκπεραιώνουν το σκοπό, είναι δευτερεύουσας σημασίας και ευκόλως αντικαταστατά.²²¹ Η επιδίωξη του οικονομικού οφέλους δεν συνιστά όρο και προϋπόθεση του αξιοποιήσιμου.²²²

8.1.1.δ Η «έλλειψη» του οικονομικού οφέλους από τα χαρακτηριστικά στοιχεία της ΕΟ.

Από τη σύγκριση των δυο ορισμών, της Σύμβασης του Παλέρμο και της διάταξης του άρθρου 187 § 1 ΠΚ προκύπτει ότι ο σκοπός πορισμού αθέμιτου οικονομικού οφέλους δεν αποτελεί ειδοποιό γνώρισμα της ΕΟ για την ελληνική ποινική νομοθεσία, αντιθέτως από τα οριζόμενα στη Σύμβαση. Το γεγονός αυτό, το οποίο ανατρέπει όλα τα συμπεράσματα της θεωρίας και της έρευνας²²³ και όσα η Σύμβαση αυτή, η απόφαση πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου της ΕΕ²²⁴, το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 25.10.2011/ 210/2309²²⁵

²¹⁹ Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4619/ 2019.

²²⁰ Γεώργιος Χλούπης, Άρθρο 187 ΠΚ «Οι περιπτώσεις μιας εγκληματικής οργάνωσης» ΠοινΔικ 6/2020, σελ.539

²²¹ Γεώργιος Χλούπης, Άρθρο 187 ΠΚ « Οι περιπτώσεις μιας εγκληματικής οργάνωσης» ό.π, σελ 539

²²² Χρήστος Σατλάνης, Εισαγωγή στο Ποινικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, Αθήνα, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 2019, σελ. 54 επ.

²²³ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα Όρια, ό.π σελ. 189

²²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=celex%3A32008F0841>

²²⁵ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:313:0013:0016:EL:PDF>

υπαγορεύουν, ήγειρε πολλές διχογνωμίες στην νομική και εγκληματολογική επιστημονική κοινότητα, και διαμόρφωσε πλέον συγκεκριμένη νομολογιακή γραμμή, της οποίας βέβαια τα αποτελέσματα είναι προσκαίρως ορατά, όμως θα κριθούν σε ύστερο χρόνο.

Συγκεκριμένα, από το αμετάκλητο βούλευμα με αριθμό 215 /2015 του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών²²⁶ και την κρατούσα άποψη της πλειοψηφίας των δικαστών - μελών του, καθορίστηκε το πλαίσιο της αντικειμενικής υπόστασης του αδικήματος της ΕΟ, με παραπομπή στις βάσεις και τον ορισμό που έθεσε η Σύμβαση του Παλέρμο, με ρητή αναφορά στο σκεπτικό του ότι η τελευταία, απέκτησε ισχύ εθνικού δικαίου (άρθρο 28 παρ. 1 Σ) με την έναρξη ισχύος του κυρωτικού νόμου αυτής (3875/ 2010). Παράλληλα, ως προς τα στοιχεία της υποκειμενικής υπόστασης και ειδικότερα ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό πορισμού οικονομικού οφέλους, ο οποίος παραλείφθηκε από την οικεία διάταξη του άρθρου 187 ΠΚ, με τη μορφή που θεσπίστηκε, το δικαστικό Συμβούλιο, δέχθηκε πρώτον, ότι με τη σύμβαση συμφωνήθηκε μόνο η υποχρεωτικότητα προσαρμογής και ενσωμάτωσης στην εθνική έννομη τάξη των όρων και κανόνων που η ίδια έθεσε, δεύτερον ότι λόγω και της διαφορετικότητας του ποινικού συστήματος κάθε κράτους-μέλους, μεταξύ των οποίων και η χώρα μας, δεν νοείται η άμεση και δογματική ενσωμάτωση των κανόνων της σύμβασης. Περαιτέρω, δέχθηκε ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί η αυστηροποίηση του εθνικού κανόνα δικαίου για την επίτευξη των συμβατικών σκοπών. Συνεπώς, το Συμβούλιο απεφάνθη ότι για την κατάφαση της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος δεν απαιτείται σκοπός αποκόμισης οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους, παρά μόνο ως περιστατικό επιβαρυντικής περίστασης (για την επιμέτρηση της ποινής). Με βάση την αιτιολογία του βουλεύματος αναφορικά με την παράλειψη συμπερίληψης του ανωτέρω σκοπού προς διεύρυνση των όρων της σύμβασης και σε συνδυασμό με το

---

²²⁶ ΠΟΙΝΧΡ 2015 σελ. 290 και σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

πόρισμα του τότε Αντιεισαγγελέα του Αρείου Πάγου,²²⁷ παραπέμφθηκαν και καταδικάστηκαν πρωτοδίκως μέλη του κόμματος «Λαϊκός Σύνδεσμος–Χρυσή Αυγή», για το κακούργημα της συγκρότησης και ένταξης σε ΕΟ, μεταξύ άλλων κακούργημάτων. Η δίκη εκκρεμεί σε δεύτερο βαθμό.

Κρίνεται σκόπιμο στο σημείο αυτό, για την πληρότητα και αντικειμενικότητα της θεωρητικής προσέγγισης του ζητήματος, να τεθεί και η αιτιολογημένη άποψη της μειοψηφίας του Συμβουλίου Εφετών, αναφορικά με τη στοιχειοθέτηση της ΕΟ.

Ειδικότερα, ο ένας από τους δικαστές είχε την άποψη ότι το στοιχείο του αθέμιτου πορισμού οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους από την Ε.Ο, αποτελεί ένα από τα ουσιωδέστερα χαρακτηριστικά του Ο.Ε σύμφωνα με τη διεθνική σύμβαση του ΟΗΕ. Υποστήριξε επίσης, ότι το στοιχείο αυτό θα πρέπει να συνοδεύει την τυποποίησή του στις εθνικές έννομες τάξεις των κρατών που προσχώρησαν σε αυτή²²⁸, καθώς αποτελεί ειδοποιό διαφορά της ΕΟ σε σχέση με άλλες μορφές ομάδων, ή μορφωμάτων, τα μέλη των οποίων δρουν εκφράζοντας ακραίες πολιτικές ιδεολογίες, ακόμη και διαστροφικού χαρακτήρα (τρομοκρατικές οργανώσεις, ομάδες σατανιστών κ.λπ.). Άλλωστε, από τα διεθνή νομοθετικά κείμενα σχετικά με τις νομικές περιγραφές του Ο.Ε, (απόφαση πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου της ΕΕ, το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 25.10.2011/ 210/2309 και η Σύμβαση του Παλέρμο), καθίσταται σαφές ότι γίνεται λόγος για ΕΟ τύπου μαφίας ή άλλα ομοειδή εγκληματικά κυκλώματα, που υποκινούνται από κερδοσκοπικά κίνητρα και επιδιώκουν οικονομικά οφέλη. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται παρά το γεγονός ότι οι κοινοτικές οδηγίες δεν επιφέρουν άμεσα αποτελέσματα, πριν την μεταφορά των ρυθμίσεών τους στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους – μέλους, που οφείλει να τυποποιήσει με νόμο, το έγκλημα της ΕΟ με βάση το

²²⁷<https://www.tovima.gr/2013/09/29/society/olo-to-porisma-me-to-opoio-o-eisaggeleas-edese-ti-xrysi-aygi/> ΤΟ ΒΗΜΑ, Όλο το πόρισμα, με το οποίο ο εισαγγελέας « έδεσε» τη Χρυσή Αυγή.

²²⁸ Μαρία Καϊάφα- Γκμπάντι, Προς μια οριοθέτηση του αξιοποίνου του ΟΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση- Η σημασία της για την εθνική μας έννομη τάξη, ΠοινΔικ 12/ 2005 έτος 8° σελ. 1435-1446

περιεχόμενο της Σύμβασης του Πατέρμο και της προαναφερόμενης Απόφασης – Πλαίσιο. Σε περίπτωση μάλιστα που το κράτος– μέλος έχει τυποποιήσει ήδη το έγκλημα, με άλλα χαρακτηριστικά, λιγότερα, ή περισσότερα, αλλά με ποιοτικές διαφορές, οφείλει να προσαρμόσει την υφιστάμενη διάταξη ώστε να εναρμονιστεί με τα διεθνικά δεδομένα.²²⁹ Σε διαφορετική περίπτωση, τα δικαστήρια, έχουν υποχρέωση να τηρούν τις θεμελιώδεις ποινικές αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας, με συμπλήρωση όσων στοιχείων ελλείπουν από τον νομοθετικό ορισμό σε εθνικό επίπεδο.²³⁰ Με την επίταση μάλιστα της ποινής για το τελούμενο έγκλημα στα πλαίσια της ΕΟ, με βάση τον Νόμο - Πλαίσιο, δεν καλύπτεται μια συμπληρωματική απαξία, αλλά μια διπλή αξιολόγηση των στοιχείων, καθ' υπέρβαση της αρχής της αναλογικότητας²³¹.

Ακολούθως, η κατανόηση του άρθρου 187 ΠΚ, με προσφυγή στη γραμματική ερμηνεία της διάταξης, ώστε να μη συμπεριληφθεί η επιδίωξη του οικονομικού σκοπού στα στοιχεία του εγκλήματος, είναι ασύμβατη με τις επιταγές του υπερεθνικού νομοθέτη και ανακόλουθη με τον σκοπό του Έλληνα νομοθέτη. Προς επίρρωση αυτής της άποψης, υποστηρίχθηκε ότι, αφενός η Σύμβαση του Πατέρμο κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν 3875/ 2010 και έκτοτε απέκτησε την υπερνομοθετική ισχύ του άρθρου 28 §1 του Σ και αφετέρου, η αληθής βούληση του Έλληνα νομοθέτη δεν είναι να τυποποιήσει στην ως άνω διάταξη και τις πράξεις των τρομοκρατικών ομάδων και των ακραίων πολιτικών οργανώσεων, οι οποίες εντάσσονται πλέον στη διάταξη του άρθρου 187 Α ΠΚ. Άλλωστε η σύμβαση του Πατέρμο δεν έχει περιχαρακώσει το πλαίσιο εφαρμογής της, αποκλειστικά στο διεθνικό Ο.Ε, αλλά και στα αδικήματα για τη συμμετοχή σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα, «το ξέπλυμα μαύρου χρήματος», τη διαφθορά και παρακώλυση του έργου της δικαιοσύνης κ.λπ, τα οποία, με την προσχώρησή της στη σύμβαση, η Ελλάδα ανέλαβε την

²²⁹ Σκεπτικό μειοψηφίας στο 215/ 2015 βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών.

²³⁰ Ελισάβετ Συμεωνίδου Καστανίδου, Για ένα νέο ορισμό του ΟΕ στην Ε.Ε, ΠοινΧρ.ΝΣΤ/ 2006, σελ. 865 και ειδικότερα 872.

²³¹ Μαρία Καϊάφα- Γκμπάντι, Προς μια νέα οριοθέτηση του αξιοποίνου του οργανωμένου εγκλήματος στην Ε.Ε- Η σημασία της για την εθνική μας έννομη τάξη, ΠοινΔικ.12/ 2005, ο.π σελ. 1437.

υποχρέωση να τυποποιήσει ποινικά. Με τα δεδομένα αυτά, υποχρέωση του δικαστή είναι, να προβαίνει αυτεπάγγελτα στον έλεγχο της συμβατότητας ενός νόμου με τις διεθνείς συμβάσεις, πόσο μάλλον όταν σχετίζονται με τα υπερασπιστικά δικαιώματα του κατηγορουμένου. Ελέγχοντας μάλιστα την ουσιαστική βασιμότητα της κατηγορίας για τη συγκρότηση και ένταξη στο έγκλημα της ΕΟ, έχει υποχρέωση, με βάση τις αρχές της νομιμότητας, να λάβει υπόψη του και τον ορισμό της κυρωθείσας Σύμβασης του Παλέρμο και τον σκοπό αυτής, την επιδίωξη πορισμού οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους, με έμμεσο ή άμεσο τρόπο.²³²

Περαιτέρω, σύμφωνα με απόψεις μέρους της θεωρίας, η σύνδεση των δραστηριοτήτων της ΕΟ, με οικονομικούς σκοπούς, δεν μπορεί να συναχθεί ούτε καν εμμέσως, καθώς στη γενική αναφορά των κακουργημάτων είναι δυνατόν να συμπεριλαμβάνονται εγκλήματα πχ, κατά της γενετήσιας ελευθερίας, κατά της ασφάλειας των συγκοινωνιών, η πρόκληση πυρκαγιάς ή πλημμύρας κ.λπ, τα οποία δεν στρέφονται άμεσα ή έμμεσα κατά περιουσιακών εννόμων αγαθών και ως εκ τούτου, η επιδιωκόμενη από μια ΕΟ τέλεσή τους, δεν συναρτάται με σκοπό παράνομου πλουτισμού των μελών της.²³³

Η έλλειψη όμως του οικονομικού σκοπού βρίσκει αιτιολογική βάση στην προσπάθεια του Έλληνα νομοθέτη να «χωρέσει»²³⁴ στον ορισμό του Ο.Ε. το φαινόμενο της τρομοκρατίας, όπου τα κίνητρα της εγκληματικής δράσης είναι πολιτικά,²³⁵ αφαιρώντας «σκοπίμως» το περιοριστικό κριτήριο της κερδοσκοπικής επιδίωξης και επεκτείνοντας με τον τρόπο αυτό, τα μέτρα καταπολέμησής του και στις τρομοκρατικές οργανώσεις.²³⁶ Ωστόσο, η μη παράθεση της πρόσθετης υποκειμενικής προϋπόθεσης του οικονομικού

²³² Πρβλ ως άνω βούλευμα Συμβουλίου Εφετών Αθήνας, 215/ 2015 ο.π.

²³³ Αριστομένη Τζαννετή, Η έννοια της εγκληματικής Οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ό.π σελ. 1016.

²³⁴ Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο Έγκλημα, θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρο ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, ό.π, σελ.384

²³⁵ Ιωάννης Μανωλεδάκης, Ασφάλεια και Ελευθερία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 107.

²³⁶ Μιχαήλ Σταθόπουλος, Μελέτες Ι, Γενική Θεωρία του Δικαίου – Ανθρώπινα Δικαιώματα- Δικαστική Εξουσία και Σύνταγμα, Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, Κομοτηνή 2007, σελ. 600-632, αριθμός 28, υποσημείωση 27

σκοπού είναι παράδοξη, διότι αφενός αποκλίνει από το ακολουθούμενο ως προς τα υπόλοιπα στοιχεία, πρότυπο της σύμβασης του ΟΗΕ για το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα, το οποίο έχει ενταχθεί στην ελληνική έννομη τάξη και χαίρει υπερνομοθετικής ισχύος, από το 2010, κατά τις συνταγματικές επιταγές της διάταξης 28 του Σ, αφετέρου, έρχεται σε αντίθεση με την ίδια την αιτιολογική έκθεση του νόμου, η οποία χαρακτηρίζει το Ο.Ε ως μια κερδοφόρα επιχείρηση. Όταν η διάταξη του άρθρου 187 ΠΚ πρωτοθεσπίστηκε, εστίαζε στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, με επακόλουθη την υποβάθμιση του οικονομικού ως κύριου σκοπού της ΕΟ,²³⁷ με αντίστοιχη την νομική απονεύρωση των πολιτικών κινήτρων, που θα μπορούσε να ισχυριστεί ο δράστης.²³⁸ Επιπρόσθετα, η μη συμπερίληψη του οικονομικού σκοπού στα στοιχεία της ΕΟ, διευρύνει την έννοιά της και απέχει από την προσέγγιση του Ο.Ε. ως μιας οικονομικής επιχείρησης, που δραστηριοποιείται στην παράνομη αγορά με κερδοσκοπικές επιδιώξεις.²³⁹ Είναι όμως δεδομένο ότι το Ο.Ε. δραστηριοποιείται μέσω εταιρειών εγκλήματος και ουσιαστική δομή του είναι το σύστημα διανομής παράνομων προϊόντων και υπηρεσιών.²⁴⁰ Στο πλαίσιο της συμβιωτικής σχέσης της νομιμότητας με την παρανομίας, οι εταιρείες του Ο.Ε λειτουργούν με επιχειρηματικά κριτήρια, καθώς αποσκοπούν στη μεγιστοποίηση του κέρδους, μετέρχονται οικονομικά μέσα για να διαφθείρουν πρόσωπα και να διαβρώσουν τους κρατικούς θεσμούς.²⁴¹ Στόχος είναι με τις σύγχρονες νομοθετικές πρωτοβουλίες, να περιγραφεί η ζωτική δομή του Ο.Ε, ώστε να τυποποιούνται πράξεις και χρηματικές ροές, που συνθέτουν την υποδομή του, χωρίς να παραγκωνίζονται πολιτισμικοί και κοινωνικοί παράγοντες.²⁴²

---

²³⁷ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, ό.π σελ. 190.

²³⁸ Σοφία Βιδάλη, ό.π σελ.190.

²³⁹ Νικόλαου Λίβου, Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του ό.π σ.40

²⁴⁰ Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, ό.π σελ.191

²⁴¹ Αριστομένη Τζαννετή, Η έννοια της εγκληματικής Οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ό.π σελ. 1017.

²⁴² Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, ό.π σελ. 191.

8.1.1.ε Το προστατευόμενο έννομο αγαθό ως στοιχείο τυποποίησης του Ο.Ε.

Το έννομο αγαθό, αποτελεί μια από τις βασικότερες έννοιες για την τυποποίηση του ποινικού φαινομένου του εγκλήματος. Σύμφωνα με την τυποποίηση αυτή, προσδιορίζεται ως έγκλημα η προσβολή των «βιοτικών αγαθών» τα οποία το δίκαιο περιβάλλει με την προστασία του (Χωραφάς). Η προσβολή μάλιστα αυτή πρέπει να είναι ορισμένη κατά είδος, ένταση και κοινωνικοηθική απαξία²⁴³ και να αποδοκιμάζεται από την αντίδραση της ποινής.²⁴⁴ Τα έννομα αγαθά συνιστούν τα υλικά αντικείμενα του εξωτερικού κόσμου, τα οποία γίνονται αντιληπτά στις αισθήσεις ή κοινωνικές ή φυσικές ιδιότητες αυτών, που εξυπηρετούν τις βιοτικές ανάγκες, ή τα συμφέροντα των μελών μιας κοινωνίας, και αποτελούν ουσιώδη στοιχεία της κοινωνικής ζωής.²⁴⁵ Το αντικείμενο του εγκλήματος πρέπει να έχει απτή κοινωνική οντότητα, έτσι ώστε η προσβολή του να υπόκειται σε σαφή διάγνωση και κοινωνική αξιολόγηση.²⁴⁶

Ειδικότερα, το έγκλημα της Ε.Ο (συγκρότηση ως πρωτοβουλία και αρχικές κινήσεις για τη δημιουργία της ομάδας και ένταξη, υπό την έννοια της ενεργούς συμμετοχής²⁴⁷), τιμωρούμενο αυτοτελώς ως εγκληματική σύμπραξη, αποτελεί κατά την κρατούσα άποψη,²⁴⁸ μια κατάσταση πλήρως αντίθετη με το θεμελιώδες υπερατομικό έννομο αγαθό της δημόσιας τάξης, δηλαδή της

²⁴³ Νικόλαος Ανδρουλάκης, Ποινικών Δίκαιον, Γενικό Μέρος, (Πανεπιστημιακές Παραδόσεις) Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα Αθήναι – Κομοτηνή 1986 σελ. 74

²⁴⁴ Δημήτριος Νταφόπουλος, διδακτορική διατριβή, Η λειτουργία της έννοιας του εννόμου αγαθού στην ελληνική ποινική θεωρία, Νομική Σχολή ΑΠΘ σε Εθνικό Μητρώο Διδακτορικών Διατριβών, <http://ikee.lib.auth.gr/record/307545/files/GRI-2019-25591.pdf> σελ.5-6

²⁴⁵ Ιωάννης Μανωλεδάκης, Ποινικό Δίκαιο, επιτομή Γενικού Μέρους, ΣΤ΄ Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2001, σελ. 123. <http://www.sakkoulas.gr/el/editions/i-manoledakis-to-ennomo-agatho-1998>

²⁴⁶ Νικόλαος Ανδρουλάκης, Ποινικών Δίκαιον, Γενικό Μέρος, (Πανεπιστημιακές Παραδόσεις) ΕΚΔΟΣΙΣ ΑΝΤ.Ν.ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑΙ – ΚΟΜΟΤΗΝΗ) σελ.73

²⁴⁷ Λάμπρος Μαργαρίτης, Εγκληματική Οργάνωση: (άρθρο 187 ΠΚ): Χαρακτήρας του εγκλήματος ως διαρκούς ή στιγμιαίου- Εκκρεμοδικία, ΠοινΔικ 12/ 2005 σελ.1429-1434.

²⁴⁸ Ιωάννης Μανωλεδάκης, Επιβουλή της Δημόσιας Τάξης, Β΄ Έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 108, καθώς και Ασφάλεια και Ελευθερία, ΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 104.

κατάστασης γαλήνης, ηρεμίας, ειρήνης και ευταξίας στην κοινωνία ενός κράτους,²⁴⁹ καθώς δημιουργεί σοβαρές «εστίες κινδύνου» και «παθητική αναταραχή» στον κοινωνικό ιστό, με παράλυση κάθε νόμιμης δραστηριότητας και ειρηνικής διαβίωσης των πολιτών εντός αυτού.²⁵⁰ «Με την ύπαρξη και μόνο των εγκληματικών οργανώσεων, τίθεται σε τροχιά διακινδύνευσης η δημόσια τάξη, χωρίς να απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες από πλευράς των μελών της, ώστε το έγκλημα να θεωρείται τετελεσμένο».²⁵¹ Άλλωστε, η ίδια η πραγματοπαγής φύση της ΕΟ και η δράση της σύμφωνα με τα επιχειρηματικά πρότυπα αντιμετωπίζονται από τον νομοθέτη ως σοβαρός κίνδυνος και απειλή, που κλονίζει τη δημόσια τάξη και το αίσθημα ασφάλειας²⁵². Το δεδομένο αυτό συνάγεται πρόδηλα από την τοποθέτηση της διάταξης του άρθρου 187, στο ΣΤ' Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του ΠΚ με τίτλο: «Επιβουλή της Δημόσιας Τάξης». Με το κριτήριο αυτό, δηλαδή του υπερατομικού χαρακτήρα του προστατευόμενου εννόμου αγαθού, φορέας αυτού είναι το κοινωνικό σύνολο.²⁵³ Ταυτόχρονα η διάταξη αποτελεί ασπίδα προστασίας ενός αόριστου αριθμού εννόμων πολιτειακών αγαθών, για τα οποία υφίσταται ένας μόνιμος κίνδυνος και απειλή, όχι μόνο από την εγκληματική δραστηριότητα της ΕΟ, αλλά από αυτή καθαυτή την ύπαρξή της, η οποία δημιουργεί «κοινωνική αναταραχή»²⁵⁴ και καθιστά «προβληματική τη διατήρηση της ευταξίας»²⁵⁵ στην κοινωνία. Υπό την έννοια μάλιστα ότι το έγκλημα θεωρείται τετελεσμένο και πριν

²⁴⁹ Νικολάου Λίβου, Ζητήματα ερμηνείας του άρθρου 187 ΠΚ, με αφορμή το υπ'αρ. 215/ 2015 βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, σε ΠοινΧρ ΞΕ/2015, σελ.310-320, αν και ο ίδιος δέχεται ότι το έγκλημα της 187 παρ. 1 ΠΚ είναι έγκλημα βλάβης του εννόμου αγαθού της δημόσιας τάξης. Αντίθετα Λάμπρος Μαργαρίτης, ό.π, που θεωρεί το έγκλημα της 187 § 1 δυνητικής διακινδύνευσης του εννόμου αγαθού της δημόσιας τάξης και αφηρημένης διακινδύνευσης αόριστου αιθμού εννόμων αγαθών προσωρινής ελευθερίας, ως έμμεση απειλή κάποιου κύκλου προσώπων και των εννόμων αγαθών που προσβάλλουν τα επιμέρους αδικήματα στη διάπραξη των οποίων στοχεύει η εγκληματική οργάνωση.

²⁵⁰ Λάμπρος Μαργαρίτης, ό.π σελ. 1431.

²⁵¹ Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο Έγκλημα, θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρο ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, ό,π σελ. 378-378.

²⁵² Αριστομένη Τζαννετή, Η έννοια της εγκληματικής Οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ό.π σελ. 1020

²⁵³ Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο Έγκλημα, ό.π σελ.381

²⁵⁴ Ιωάννης Μανωλεδάκης, Ασφάλεια και Ελευθερία, ό.π σελ.105.

²⁵⁵ Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο Έγκλημα, ό.π σελ.380

από την επέλευση του κινδύνου, καθώς ο κίνδυνος, δεν ορίζεται στην οικεία διάταξη ως νομοτυπικό στοιχείο της ΕΟ, συνάγεται ότι πρόκειται για έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης, τόσο σε σχέση με την προσβολή του εννόμου αγαθού της δημόσια τάξης, όσο και των εννόμων αγαθών κατά των οποίων στρέφονται τα κακουργήματα που διαπράττονται²⁵⁶ και όχι «δυννητικής διακινδύνευσης»^{257 258}.

8.1.1.στ Διαφορές της ΕΟ από τη Συμμορία

Σύμφωνα με τη ρήτρα επικουρικότητας της §3 του άρθρου 187 ΠΚ, το έγκλημα της συμμορίας συντρέχει όταν δεν υφίσταται περίπτωση εφαρμογής της §1 με όλα τα παραπάνω στοιχεία πραγμάτωσης του εγκλήματος. Οι περιστασιακές οργανώσεις εγκληματιών, στις οποίες δεν έχει σημασία ο αριθμός των μελών, δημιουργούνται αυθόρμητα ή και προγραμματισμένα, αλλά για διάφορους λόγους (οικονομικούς, πολιτικούς, απόκτησης εξουσίας, διασκέδασης κ.λπ), δεν διαθέτουν αυστηρή ιεραρχική δομή και πειθαρχία, με υποταγή στη θέληση του αρχηγού, συνθέτουν την έννοια της συμμορίας.²⁵⁹ Η βούληση των μελών της ομάδας, για διάπραξη εγκλημάτων συμπίπτει απλώς, χωρίς η συμφωνία να επιβάλλεται από τους κανόνες λειτουργίας της οργάνωσης.²⁶⁰ Κλασσικές περιπτώσεις διιστορικά και διατοπικά προσωποπαγών ομάδων αποτελούν οι συμμορίες ανηλίκων - νεαρών με αποκλίνουσες κοινωνικές συμπεριφορές (hooligans, punks, skinheads, κ.λπ).²⁶¹

²⁵⁶ Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο Έγκλημα, ό.π σελ.380- 381

²⁵⁷ Ιωάννης Μανωλεδάκης, Επιβουλή της Δημόσιας Τάξης, Β' Έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 123, καθώς και Ασφάλεια και Ελευθερία, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 105.

²⁵⁸ Λάμπρος Μαργαρίτης, Εγκληματική Οργάνωση: (άρθρο 187 ΠΚ): Χαρακτήρας του εγκλήματος ως διαρκούς ή στιγμιαίου- Εκκρεμοδικία, ο.π, ΠοινΔικ 12/ 2005 σελ.1430

²⁵⁹ Νίκη Μουτζούρα, Από το Μικροσκόπιο των Συμμοριών, στο Μικροσκόπιο της Cosa Nostra. <https://www.crimetimes.gr/%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%BA%CF%8C%CF%80%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%BC%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%8E%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD/>

²⁶⁰ Αριστομένη Τζαννετή, Η έννοια της εγκληματικής Οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ό.π σελ. 1018.

²⁶¹ <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1362480616659129>

Το έγκλημα της συμμετοχής σε συμμορία, τυποποιείται στην § 3 του άρθρου 187 του Νέου ΠΚ (Ν 4619/2019), όπως συμπληρώθηκε με τον Ν 4908/2022 ως προς τα προσβαλλόμενα έννομα αγαθά με την προσθήκη της ιδιοκτησίας και της περιουσίας, σε αυτά που ήδη προέβλεπε η διάταξη, δηλαδή, της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας, της ανηλικότητας και της προσωπικής ελευθερίας. Βέβαια, το έννομο αγαθό που προστατεύεται είναι η δημόσια τάξη, όπως και με την πρώτη παράγραφο της διάταξης, ως διακεκριμένη μορφή του βασικού εγκλήματος. Στο έγκλημα της συμμορίας, η συγκρότηση της ομάδας επιχειρείται με προσωποπαγή κριτήρια, καθορίζεται δηλαδή με τα ατομικά χαρακτηριστικά και γνωρίσματα καθενός από τους συμμετόχους, οι οποίοι συνδέονται μεταξύ τους με στενές σχέσεις.²⁶² Με την προγενέστερη μορφή της η εν λόγω διάταξη ήταν δυσμενέστερη, καθώς αρκούσε και η απλή ένωση με άλλον, για διάπραξη κακουργήματος, ενώ υποχρεωτικό πλέον στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του αδικήματος, αποτελεί η οργάνωση με άλλον, προς τον σκοπό διάπραξης κακουργήματος ή πλημμελήματος. Η επαπειλούμενη ποινή είναι πλημμεληματική και οδηγεί σε ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορούμενου.²⁶³ Με τον τρόπο που τυποποιείται το έγκλημα, συνιστά προσβολή αξιακά υποδεέστερης σημασίας γεγονός, σε σχέση με την ΕΟ, το οποίο αντικατοπτρίζεται και στην επαπειλούμενη ποινή.²⁶⁴

---

²⁶² Αριστομένη Τζαννετή, Η έννοια της εγκληματικής Οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ ό.π σελ. 1018.

²⁶³ Ενδεικτικά ΑΠ 527/2020 με επισημείωση στην αιτιολογία ότι επρόκειτο για ομάδα προσώπων, συγγενών μεταξύ τους, που διέπρατταν ευκαιριακά για βιοπορισμό παράνομες πράξεις, χωρίς να υπάρχει δομή και υλική υποδομή, ούτε απόφαση διάρκειας δράσης σε βάθος χρόνου.

²⁶⁴ Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο Έγκλημα, ό.π σελ.413

9. Δ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

9.1.1 Η «ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ» ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ Ε.Ο.

9.1.1 α «Η ζοφερή γιορτή της τιμωρίας»²⁶⁵

Πέρασαν πολλοί αιώνες, από τότε που το σώμα του κατάδικου, ως ο μεγαλύτερος στόχος της ποινικής καταστολής, γινόταν «βορά» του όχλου, καθώς, υποχρεωνόταν να «παρελαύνει», με σιδερένιο περιλαίμιο και μπάλες στα πόδια, ύβρεις, χλευασμούς, ραπίσματα και χειρονομίες μνησικακίας ή συνενοχής²⁶⁶, πριν παιχτεί η τελευταία πράξη του δράματος, στη δημόσια σκηνή ενός αποκρουστικού θεάτρου, ένας βασανιστικός θάνατος. Ένα φρικτό έγκλημα, που διαπραττόταν εν ψυχρώ, μπροστά στο «φιλοθεάμον κοινό», ο κολασμός – θέαμα ²⁶⁷, χωρίς ίχνος τύψης, μέσα σε ιαχές άγριας χαράς, ότι το δίκαιο, η τάξη και κυρίως οι συνειδήσεις αποκαταστάθηκαν. Πλέον, η τιμωρία μετατράπηκε στην αθέατη πλευρά της ποινικής διαδικασίας,²⁶⁸ με τη φυλακή να ανήκει «στο σκληρό πυρήνα καταστολής»²⁶⁹ και ο σωφρονισμός και η επανόρθωση, να εμφανίζονται ως ζητούμενα και στόχοι του σύγχρονου ποινικοκατασταλτικού συστήματος.

Ο πολιτισμός μιας κοινωνίας, κρίνεται από τις ποινές που επιβάλλονται στους παραβάτες της.²⁷⁰ Αν δεχτούμε το αξίωμα αυτό ως αληθές, επιτυγχάνουμε ως χώρα να το αποδείξουμε; Η έντονη τιμωρητικότητα του

²⁶⁵ Michel Foucault, Η επιτήρηση και τιμωρία. Η Γέννηση της Φυλακής, μετάφραση Τάσος Μπέτζελος, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΛΕΘΡΟΝ

²⁶⁶ Michel Foucault, Η επιτήρηση και τιμωρία. Η Γέννηση της Φυλακής, ό.π σελ.16-17

²⁶⁷ Michel Foucault, Η επιτήρηση και τιμωρία. Η Γέννηση της Φυλακής, ό.π σελ.17

²⁶⁸ Michel Foucault, Η επιτήρηση και τιμωρία. Η Γέννηση της Φυλακής, ό.π σελ.17

²⁶⁹ Νικόλαος Κουλούρης, Η « κραιπάλη της φυλάκισης»: στις συμπληγάδες πέτρες της μεταχείρισης των κρατουμένων σε <https://pergamon.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/1026378> σελ.225-226

²⁷⁰ John Pratt , Punishment and Civilization, (London Sage, 2002, p.p 213) : διαθέσιμο σε https://www.researchgate.net/publication/249284204_Punishment_and_Civilization_By_John_Pratt_London_Sage_2002_213pp_1999_pb και Chris Greer (2003) Sex Crime and the Media: Sex offending and the press in a Divided Society, Cullompton: William Publishing p.p 815 Διαθέσιμο σε <https://www.jstor.org/stable/23639009> , όπως αναφέρει ο Νικόλαος Κουλούρης ΕΠΙ-ΦΥΛΑΚΗ, Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού: Λειτουργία, κατάσταση και μεταχείριση των κρατουμένων. Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα Αθήνα- Κομοτηνή 2009 σελ. 22

παρελθόντος, με την μορφή της βιολογικής και ηθικής εξόντωσης του εγκληματία, συνιστά μια απλή ιστορική καταγραφή; Μήπως στα χρόνια της ύστερης νεωτερικότητας, ακολουθεί η μεταλλαγμένη μορφή της, μέσω πληθωριστικών νομοθετικών πρακτικών²⁷¹ με αυστηροποίηση και επαύξηση των ορίων της ποινής, τη μηδενική ανοχή και τις συνθήκες κράτησης να «αποτελούν πρόσθετη ποινή»²⁷², που δεν «περιποιούν τιμή στον πολιτισμό μας»;²⁷³ Οι προβληματισμοί αυτοί, βρίσκουν έρεισμα στο εγχώριο σύστημα ποινικής καταστολής, στην περίπτωση του Ο.Ε; Με δεδομένες τις επικρατούσες διεθνώς τάσεις, με εναλλαγές δογματικών ή φιλελεύθερων πρακτικών, αυστηροποίηση των ποινών, μαζικές φυλακίσεις, φυλακές υψίστης ασφαλείας, ή ανθρωποαποθήκες - κελιά, είτε ήπιες αντεγκληματικές πολιτικές,²⁷⁴ με εναλλακτικούς τρόπους φυλάκισης και έλεγχο του υπερπληθυσμού των κρατουμένων, τί ισχύει στην εθνική έννομη τάξη, στα πλαίσια πρόβλεψης και επιβολής ποινών, για τις Ε.Ο, στο νέο ΠΚ;

9.1.1β Η αντίδραση του επίσημου κοινωνικού ελέγχου για τις Ε.Ο, μέσα από τους κανόνες του Νέου ΠΚ

Η «ασφάλεια» ως πυρήνας ή «άλλοθι» της νέας νομιμοποίησης του ποινικού νόμου, αποτελεί αντικείμενο προστασίας μέσω των αλληπάλληλων

²⁷¹ Τόνια Τζαννετάκη, Παθολογία του ισχύοντος συστήματος ποινών του Ποινικού Κώδικα. Σκέψεις και προτάσεις για μια εκ βάθρων αναθεώρηση στο πλαίσιο του σχεδίου του νέου Ποινικού Κώδικα, ο.π Ποινικά Χρονικά 2006. Σελ. 590-594

²⁷² Από την εναρκτήρια ομιλία της Αντωνίας Τζαννετάκη κατά τη διάρκεια επιστημονικής ημερίδας της Ομοσπονδίας Σωφρονιστικών Υπαλλήλων στο Λουτράκι, 11.05.2006, τότε Προέδρου της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών με θέμα: « προορισμός για τις ελληνικές φυλακές τον 21^ο αιώνα»

²⁷³ Νικόλαος Κουλούρης, αναφερόμενος στην εισήγηση της Αντωνίας Τζαννετάκη, στην ημερίδα της Ομοσπονδίας Σωφρονιστικών Υπαλλήλων Ελλάδος το 2006 σε ΕΠΙ-ΦΥΛΑΚΗ, ο.π σελ. 12 και την ομιλία του τότε Υπουργού Δικαιοσύνης Αναστάση Παπαληγούρα στην ίδια επιστημονική ημερίδα, σε Νικόλαο Κουλούρη, ΕΠΙ-ΦΥΛΑΚΗ, Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού: Λειτουργία, κατάσταση και μεταχείριση των κρατουμένων. Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2009 σελ.11

²⁷⁴ Νικόλαος Κουλούρης, ΕΠΙ-ΦΥΛΑΚΗ, Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού: Λειτουργία, κατάσταση και μεταχείριση των κρατουμένων. Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα Αθήνα- Κομοτηνή 2009 σελ. 24

νομοθετικών τροποποιήσεων, των οποίων οι καταβολές βρίσκονται σε διεθνείς παρεμβάσεις στην εσωτερική έννομη τάξη.^{275 276 277}

Ειδικότερα, ο Νέος ΠΚ (Ν 4619/2019) εξαίροντας τον αξιόπιστο εγγυητικό ρόλο του για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών, απέβλεπε αρχικά στην επιτάχυνση και ποιοτική αναβάθμιση της ποινικής δίκης.²⁷⁸ Με την επέκταση της εφαρμογής του άρθρου 187§1 σε όλα ανεξαρτήτως τα κακουργήματα με αντίστοιχη κατάργηση του καταλόγου της προηγούμενης διάταξης, απέβλεπε στη παγίωση, χωρίς περαιτέρω τροποποιήσεις για τον ίδιο λόγο, καθώς ο κατάλογος στερείτο δικαιολογητικής νομικής βάσης. Ο νόμος αυτός, προσανατολίστηκε σε ένα γενικά «μετριοπαθές» σύστημα ποινών.

Στη συνέχεια, με το Ν 4637/ 2019 αυστηροποιείται η διάταξη του άρθρου 187 ΠΚ με τυποποίηση ως αυτοτελούς εγκλήματος των πράξεων συμβολής στις δραστηριότητες της Ε.Ο της §1 του ίδιου άρθρου, ακόμη και αν δεν αποδεικνύεται η σύνδεσή τους με την τέλεση συγκεκριμένων εγκλημάτων. Έτσι το νέο ποινικό δίκαιο, που πρεσβεύει τις βασικές αρχές του φιλελευθερισμού, όπως αυτοπροσδιορίστηκε στην αιτιολογική έκθεση του πρώτου νόμου που το αναβάθμισε, αποδυνάμωσε τη δικαιοκρατική λειτουργία του²⁷⁹ προκειμένου να εναρμονιστεί με την απόφαση πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου της Ευρώπης²⁸⁰ κατά προφανή υπέρβαση της αρχής της αναλογικότητας²⁸¹.

²⁷⁵ Ιωάννης Γιαννίδης, Η νέα νομιμοποίηση του Ποινικού Δικαίου και το τέλος της κλασικής δογματικής, ΠοινΧρ 2007, σελ 769-775 ιδίως 771-774

²⁷⁶ Ιωάννης Γιαννίδης, Η χρησιμότητα και η επάρκεια της δογματικής του ποινικού δικαίου στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα, ΠοινΧρ.2002, 580 επ, ιδίως 582.

²⁷⁷ Για τον τρόπο έμμεσης αντικατάστασης της εσωτερικής έννομης τάξης από τις κοινοτικές επιταγές: Μαρία Καϊάφα – Γκμπάντι, Νεότερες εξελίξεις του Ποινικού Δικαίου στην Ε.Ε και δικαιοκρατικά ελλείμματα, ΠοινΧρ. 2006 σελ. 577 επ. Επίσης, της ίδιας: Το Ποινικό Δίκαιο και οι « αποφάσεις – πλαίσιο » της Ε.Ε Μια ακόμη (επικίνδυνη) Πύλη εισόδου του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου στο Ελληνικό, ΠοινΧρ 2001, σελ. 961 επ.

²⁷⁸ Αιτιολογική Έκθεση Ν 4619/ 2019, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ (σελ.2-3 και 42-43).

²⁷⁹ Ιωάννης Γιαννίδης, Η νέα Νομιμοποίησης του Ποινικού Δικαίου και το τέλος της κλασικής δογματικής, ό.π σελ. 769- 775.

²⁸⁰ Αιτιολογική Έκθεση Ν 4637/ 2019 σελ.3.

²⁸¹ Νικόλαος Κ. Ανδρουλάκης, Η επιταγή της αναλογικότητας, διαθέσιμο σε <https://theartofcrime.gr/%CE%B7-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%84%CE%B1%CE%B3%CE%AE-%CF%84%CE%B7%CF%82-> και <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/glossary/principle-of-proportionality.html>

Ο ίδιος όμως νόμος στο ίδιο πάντα πνεύμα «αυστηρότητας» με τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 390§1 ΠΚ για το έγκλημα της απιστίας, καθιέρωσε την (ποινική) ασυλία των στελεχών των τραπεζικών ιδρυμάτων, με δώξή τους μόνο κατ' έγκληση, ως μια ευνοϊκή μεταχείριση των εγκληματιών του λευκού κολάρου.²⁸²

Ακολούθως, με το Ν 4908/2022 που ψηφίστηκε αιφνίδια, χωρίς προηγούμενη διαβούλευση, καταργείται το δικαίωμα χορήγησης αναστολής της ποινής (άρθρο 99 ΠΚ) και η μετατροπή της σε κοινωφελή εργασία του καταδικασθέντα για τα κακουργήματα ή τα πλημμελήματα της διάταξης του άρθρου 187 ΠΚ, ακόμη δηλαδή και για τον φερόμενο ως δράστη της συμμορίας.²⁸³ Επιπλέον, καταργήθηκε το δικονομικό δικαίωμα του καταδικασθέντα για τα προαναφερόμενα αδικήματα, να αιτηθεί και να του χορηγηθεί ανασταλτικό αποτέλεσμα στην έφεση που θα ασκούσε. Με τον τρόπο αυτό, η μεν ρύθμιση που αφορά την αναστολή της ποινής, βάλλει ευθέως κατά του ειδικού προληπτικού σκοπού της, καθώς αποτυγχάνει η αποτροπή τέλεσης νέων αδικημάτων εντός του χρόνου της αναστολής,²⁸⁴ κατά τα οριζόμενα στην οικεία διάταξη (άρθρο 99 ΠΚ). Όσον αφορά δε την κατάργηση του ανασταλτικού αποτελέσματος της έφεσης και μάλιστα με αναδρομική ισχύ, η ρύθμιση θίγει ευθέως τη δικαιοσύνη αρχή του τεκμηρίου της αθωότητας του καταδικασθέντα²⁸⁵ κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 178 § 3 ΚΠΔ (περί αποδεικτικών μέσων) και 6 §2 της ΕΣΔΑ,²⁸⁶ καθώς, το ανασταλτικό αποτέλεσμα του ενδίκου

²⁸² Ευτύχης Φυτράκης, Ποινικός Λαϊκισμός και (νέα) σωφρονιστική πολιτική, Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ, Τεύχος 9, Νοέμβριος 2021 Διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179>

²⁸³ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ Ν. 4908/2022 « Μέτρα Αντιμετώπισης της οπαδικής βίας...και λοιπές διατάξεις», όπου στις λοιπές διατάξεις προβλέπεται η μη αναστολή (άρθρα 99 επ. ΠΚ) και η μη μετατροπής της επιβληθείσας ποινής σε κοινωφελή εργασία του δράστη που τελεί κάποια από τα αδικήματα, κακουργήματα ή πλημμελήματα του άρθρου 187 ΠΚ, αλλά και η μη χορήγηση ανασταλτικού αποτελέσματος επί τυχόν ασκηθείσας έφεσης, λόγω της μείζονος ποινικής απαξίας και της ανάγκης αποτροπής των δραστην από την τέλεση τέτοιων πράξεων» (σελ. 68-69)

²⁸⁴ Ουρανίας Κυριακοπούλου, Η εγκληματοπροληπτική λειτουργία της ποινής στο έργο "ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ" του Πλάτωνα Σύγχρονες προεκτάσεις, διαθέσιμο σε <https://theartofcrime.gr/old/oldartofcrime/old.theartofcrime.gr/index23a9.html?pgtp=1&aid=1225799904>

²⁸⁵ Ζαχαρούλα Βλαμάκη, Το τεκμήριο αθωότητας υπόπτου και κατηγορουμένου και ο ρόλος των ΜΜΕ, διαθέσιμο σε <https://www.crimetimes.gr/to-tekmiro-athwotitas-ypoptou-kai-kat/>

²⁸⁶ https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ell

μέσου της έφεσης βρίσκει έρεισμα στην αρχή ότι «κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος μέχρι τη νόμιμη απόδειξη της ενοχής του» αμετακλήτως. Οι νεοπαγείς αυτές διατάξεις, οι οποίες βρίσκονται ακόμη σε ισχύ (εκτός από τη δυνητική χορήγηση ανασταλτικού αποτελέσματος της έφεσης στο έγκλημα της συμμορίας), προκάλεσαν τις αντιδράσεις της Ολομέλειας των Δικηγορικών Συλλόγων της χώρας και πολύμηνη αποχή των δικηγόρων από τα καθήκοντά τους για τις δίκες ΕΟ.²⁸⁷

Περαιτέρω, υπό το καθεστώς της περιδίνησης του «περί δικαίου αισθήματος» για την αυξανόμενη εγκληματικότητα και προς αποκατάσταση της προξενούμενης «δυσλειτουργίας» μετά την υποβάθμιση κάποιων κακουργημάτων σε πλημμελήματα, που επισύρουν μικρότερες ποινές, θεσπίστηκε ο Ν 5094/ 2024 με στοχοθεσία την «ποιοτικότερη αναβάθμιση» και την επιτάχυνση της ποινικής δίκης.²⁸⁸ Στο πλαίσιο αυστηρότητας που επέβαλλε ο νομοθετικός σκοπός, επήλθαν αλλαγές στην επαύξηση των ορίων των ποινών (πχ η πρόσκαιρη κάθειρξη στα 20 έτη), στους τρόπους έκτισης των ποινών (μετατροπή, αναστολή, υφ' όρον απόλυση κ.λπ) και υιοθετήθηκε σκληρότερη ποινική αντιμετώπιση προς τους δράστες του εγκλήματος του άρθρου 187 § 1 ΠΚ, όπως θα αναλυθεί πιο κάτω στην παρούσα ενότητα.

Εξάλλου, από την ίδια διάθεση τιμωρητικότητας προς τους ανήλικους δράστες του Ο.Ε, διαπνέονται οι πολύ πρόσφατες διατάξεις του Ν 5172/2025 «για την αντιμετώπιση νέων μορφών βίας κατά των γυναικών», με σκοπό τον εξορθολογισμό ποινικών διατάξεων σχετικά με την ανήλικη παραβατικότητα και ειδικότερα των διατάξεων της υποτροπής, την προσωρινή κράτηση κ.λπ

---

²⁸⁷ <https://www.dsa.gr/%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%AF%CE%B1->

²⁸⁸ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ν. 5090/2024, σελ. 102- 105

Πιο συγκεκριμένα, μέσα στο γενικό κλίμα τιμωρητικής φιλοσοφίας που διακατέχει πλέον τον ΠΚ,²⁸⁹ μετά την τροποποίησή του από τους Ν 4908/2022, 5090/2024 και 5172/ 2025, μια προβληματική που ανακύπτει στην πράξη αφορά και τη διεύρυνση του αξιοποίνου²⁹⁰ και την υπερ-εφαρμογή των διατάξεων για το Ο.Ε. στα κοινά εγκλήματα. Η αυστηροποίηση φθάνει σε βαθμό που διακυβεύεται η εγγυητική λειτουργία του Κράτους Δικαίου.²⁹¹ Πράγματι, στη δικαστηριακή πρακτική διαπιστώνεται ότι το Ο.Ε μεταμορφώνεται συνήθως σε μια «κολυμβήθρα του Σιλβάμ»,²⁹² όπου όσα αδικήματα τελούνται με κάπως οργανωμένο τρόπο, «βαφτίζονται» οργανωμένα. Η διάταξη της § 1 του άρθρου 187 ΠΚ εφαρμόζεται από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου (αστυνομία, δικαστήρια), στην πλειονότητα των υποθέσεων, έστω κι αν δεν πληρούν τα κατά νόμο απαραίτητα κριτήρια. Κατά την ίδια τακτική, προσωποπαγείς ομάδες, «απλές συσσωματώσεις»²⁹³ ή συναυτουργίες εντάσσονται στην έννοια της ΕΟ, ως μια απόδειξη ότι η θεωρία διαφοροποιείται από την εφαρμογή του νόμου, αλλά και ως έκφραση της επιλεκτικότητας του ποινικοκατασταλτικού συστήματος, ανάλογα με το ποιος είναι ο δράστης και όχι με «το τί έκανε», καθ' υπέρβαση των συνταγματικών αρχών της ισότητας και ισονομίας των πολιτών.^{294 295}

²⁸⁹ Παρατηρήσεις επί του ΣχΝ από την Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, δημοσιευμένες στο Ενημερωτικό Δελτίο της ΕΕΜΕΚΕ, Υπόμνημα και Σχόλια επί του Σχεδίου Νόμου «Παρεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για την επιτάχυνση και την ποιοτική αναβάθμιση της ποινικής δίκης- Εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας» Νικόλαος Κουλούρης, Μαργαρίτα Γασπαρινάτου, Σοφία Βιδάλη, τεύχος 12 Φεβρουαρίου 2024 διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179> (ανάκτηση 20.01.2025)

²⁹⁰ Ειρήνη Σταμούλη, Ποινική Δικαιοσύνη και Εξουσίες: Το παράδειγμα του οργανωμένου εγκλήματος, Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος, 50 χρόνια Howard Becker «Whose side are we on?» Συμβολές στο 1^ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ σελ. 276-292

²⁹¹ Ιωάννης Γιαννίδης, ο.π σελ. 773

²⁹² Γεώργιο Χλούπης, ο.π σε Εγκλήματα των ισχυρών, σελ. 293

²⁹³ Ειρήνη Σταμούλη, Ποινική Δικαιοσύνη και Εξουσίες ο.π σελ.280 και 283

²⁹⁴ Ειρήνη Σταμούλη, Ποινική Δικαιοσύνη και Εξουσίες, ό.π, σελ. 277-278. Αλλά και διαθέσιμο σε <https://www.academia.edu/43009437/>

²⁹⁵ Γεώργιος Χλούπης, ο.π σελ. 293.

Το πόρισμα αυτό προέκυψε από διάφορες έρευνες.^{296 297} Μάλιστα, ήδη από το στάδιο της ποινικής προδικασίας, παρατηρείται ότι οι ποινικές διώξεις για συγκρότηση και ένταξη σε ΕΟ, ασκούνται καθ' υπερβολήν και επί το αυστηρότερο, ώστε να μετατίθεται η ευθύνη στο επόμενο στάδιο της κυρίας διαδικασίας, ως συνήθης τάση της δικαστικής αυτορρύθμισης²⁹⁸. Ο δικαιολογητικός λόγος ερείδεται είτε σε λόγους ενδογενείς, όσον αφορά τις αρμόδιες διωκτικές και δικαστικές αρχές (απειρία, κάλυψη ανασφάλειας και μετατόπιση της ευθύνης στο ακόλουθο στάδιο της ποινικής δίκης ή στο ανώτερο δικαστήριο, λόγοι σκοπιμότητας προς ικανοποίηση της κοινής γνώμης από τη σύλληψη και την δικαστική εξέλιξη της υπόθεσης, η εξασφάλιση βαρύτερης ποινής), είτε εξωγενείς (απουσία ελέγχου της καταχρηστικότητας και υπέρβασης εξουσίας των διωκτικών αρχών, ασάφεια του ορισμού ακόμη και μετά την πάροδο τόσων ετών, θέσπιση διευρυμένων ανακριτικών πράξεων και αναβάθμιση του ρόλου της αστυνομίας κ.λπ).²⁹⁹ Αυτές οι πρακτικές σε κάθε περίπτωση βρίσκονται εκτός των ορίων της νομιμότητας,³⁰⁰ και παραβιάζουν τη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας, εξυπηρετώντας την αρχή της σκοπιμότητας.³⁰¹

---

²⁹⁶ Ενδεικτικά, βλ. την έρευνα της Ειρήνης Σταμούλη, ως προς την εφαρμογή της νομοθεσίας για τις περιπτώσεις του Ο.Ε. στο πλαίσιο εκπόνησης της διδακτορικής διατριβής της, Πολιτικές Ασφαλείας στην Ελλάδα, σε σχέση με το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία και οι συνέπειές τους στην αντεγκληματική πολιτική, Σεπτέμβριος 2015, ό.π διαθέσιμη σε

<https://www.didaktorika.gr/eadd/>

σε πλήθος δικαστικών αποφάσεων και συνεντεύξεις από τους μετέχοντες στην ποινική διαδικασία (αστυνομικοί- δικαστές και δικηγόροι).

²⁹⁷ Ειρήνη Σταμούλη, Ποινική Δικαιοσύνη και Εξουσίες: Το παράδειγμα του οργανωμένου εγκλήματος, Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος, 50 χρόνια Howard Becker «Whose side are we on?» Συμβολές στο 1^ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ σελ. 285

²⁹⁸ Ειρήνη Σταμούλη, Ποινική Δικαιοσύνη και Εξουσίες ό.π σελ.286

²⁹⁹ Ειρήνη Σταμούλη, Ποινική Δικαιοσύνη και Εξουσίες οπ σελ. 284-285

³⁰⁰ Ειρήνη Σταμούλη, οπ, σελ.286

³⁰¹ Η Καθημερινή, 07.10.2017 Αρχή νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας

<https://www.kathimerini.gr/opinion/readers/4929769/archi-nomimotitas-amp-nbsp-kai-ochi-skopimotitas> (ανάκτηση 21.01.2025).

Περαιτέρω, στο επίπεδο πρόβλεψης και επιβολής των ποινών, παρατηρείται σκλήρυνση της στάσης της ελληνικής έννομης τάξης απέναντι στο Ο.Ε³⁰² ως συνέπεια της αυτοκάθαρσης της δικαιοσύνης και προς επίρρωση της εντιμότητας των δικαστών.³⁰³ Έτσι, για το κακούργημα της συγκρότησης και ένταξης σε ΕΟ σύμφωνα με τη γενική ρύθμιση που ισχύει για όλα τα κακούργηματα, το όριο της πρόσκαιρης κάθειρξης επαυξάνεται από τα 15 στα 20 χρόνια (άρθρο 52 ΠΚ), ενώ στα κατά συρροή, με περισσότερες πράξεις, τελούμενα κακούργηματα, η διάρκεια της ποινής καθείρξεως επαυξάνεται από τα 20 στα 25 έτη (άρθρο 94 §1 ΠΚ). Στα εγκλήματα που ρητά αναφέρονται στην § 6 του άρθρου 105 Β για την υφ' όρο απόλυση, μεταξύ των οποίων και το άρθρο 187 ΠΚ για τις ΕΟ, α) ο δράστης μπορεί να απολυθεί εφόσον εκτίσει τα 4/5 της επιβληθείσας πρόσκαιρης κάθειρξης β) τα 20 έτη σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης και γ) κατά συρροή, με προσαύξηση του 1/3 των υπόλοιπων ποινών, χωρίς ευεργετικό υπολογισμό εργασίας. Σε κάθε περίπτωση, εφόσον έχει παραμείνει 20 χρόνια στο σωφρονιστικό κατάστημα και 25 έτη στην περίπτωση που εκτίει περισσότερες ποινές ισόβιας κάθειρξης. Η διάταξη είναι δυσμενέστερη της προηγούμενης, η οποία προέβλεπε μικρότερη διάρκεια εκτιθείσας ποινής, πριν από τη χορήγηση της υφ' όρον απόλυσης, ενώ έχουν καταστεί απαιτητικότερες και οι ουσιαστικές προϋποθέσεις για την αποδοχή του σχετικού αιτήματος.

Επίσης, στην § 6 του άρθρου 187 ΠΚ, η ποινή για το αδίκημα της συγκρότησης, ένταξης και διεύθυνσης της ΕΟ και των συναφών αδικημάτων που συνεκδικάστηκαν, δεν αναστέλλεται ούτε μετατρέπεται με οποιονδήποτε τρόπο, ενώ η άσκηση της έφεσης κατά της καταδικαστικής απόφασης δεν έχει

---

³⁰² Κωνσταντίνος Κοσμάτος, Αποτελεί λύση ο τιμωρητισμός στις ποινές; Παρατηρητής της Θράκης, (ανάκτηση 18.01.2025) <https://www.paratiritis-news.gr/koinonia/apotelei-lysi-o-timoritis-mos-stis-poines/>

³⁰³ Τόνια Τζαννετάκη, Παθολογία του ισχύοντος συστήματος ποινών του Ποινικού Κώδικα. Σκέψεις και προτάσεις για μια εκ βάθρων αναθεώρηση στο πλαίσιο του σχεδίου του νέου Ποινικού Κώδικα, Ποινικά Χρονικά 2006. Σελ.592

αναστέλλουσα ισχύ.^{304 305 306} Εξάλλου, στην περίπτωση που οι δράστες για τη συγκρότηση και ένταξη σε ΕΟ είναι ανήλικοι, η διάρκεια του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα νέων, διαμορφώνεται προς τα πάνω: α) από 6 μήνες έως 5 έτη, εφόσον πρόκειται για πράξη που η επαπειλούμενη ποινή είναι κάθειρξη έως 10 έτη και β) από 2 έως 10 έτη ως ανώτερο όριο, εφόσον η επαπειλούμενη ποινή είναι ισόβια ή πρόσκαιρη κάθειρξη άνω των 10 ετών (άρθρο 54 ΠΚ).

Για το πλημμέλημα της συμμορίας (άρθρο 187 § 3 ΠΚ), προβλέπεται αναστολή της ποινής: α) αν η επιβαλλόμενη ποινή δεν υπερβαίνει τα τρία έτη, μετά την κατάργηση της υπαγωγής στο θεσμό της κοινωφελούς εργασίας (λόγω μείωσης του ορίου της ποινής στα 2 χρόνια) και εφόσον δεν επιτρέπεται μετατροπή της ποινής σε χρήμα, δυνητική πραγματική εκτέλεση τμήματος της ποινής, από 30 ημέρες, έως 6 μήνες (άρθρο 99 § 5) β) αν η επιβαλλόμενη ποινή υπερβαίνει τα τρία έτη, υποχρεωτική έκτιση από 1/5 έως τα 3/10 αυτής, κατά την κρίση του δικαστηρίου (άρθρ.99 § 6 ΠΚ) και αναστολής του υπολοίπου, υπό τους όρους των εδαφίων 2,3 και 4 της § 5 του άρθρου 99 ΠΚ (αδυναμία εφαρμογής της υφ' όρο απόλυσης του άρθρου 105 Β, επιβολή ορισμένων περιοριστικών όρων και τροποποίηση αυτών) και γ) δυνητική αναστολή της ποινής για ορισμένο διάστημα (από 1 έως 3 έτη), στην περίπτωση επιβολής ποινής έως 1 έτους χωρίς προηγούμενη καταδίκη (για οποιοδήποτε έγκλημα). Επίσης, θεσπίζεται διάταξη (άρθρο 80^Α ΠΚ), που προβλέπει τη δυνητική μετατροπή της ποινής φυλακίσεως σε χρήμα, εφόσον δεν υπερβαίνει τα 2 έτη και δεν υπάγεται στην εφαρμογή των άρθρων 99 ΠΚ για την αναστολή και 104 Α για την παροχή κοινωφελούς εργασίας.

---

³⁰⁴ Αριστοτέλης Χαραλαμπίδης, Ο νέος ΠΚ, Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4619/ 2019 (όπως ισχύει μετά τους 5090/ 2024, Ν. 5108/2024, Ν.5151/2024) με σχολιασμό Νικόλαου Κουλούρη, σελ. 758-761 και Κοσμάτος- Μαρτίνης, 762-812

³⁰⁵ Γιάννης Ναζίρης, Οι τροποποιήσεις του ΠΚ σε σχέση με την αναστολή ποινής, τη μετατροπή της ποινής και την απόλυση υπό όρο, ημερίδα 26.04.2024 με διοργάνωση της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων, διαθέσιμο σε: <https://enosieisaggeleon.gr/wp-content/uploads/2024/05/>

³⁰⁶ LAWSPOT 16.03.2022, Εγκληματική Οργάνωση: Τροποποιήθηκε το άρθρο 187 του ΠΚ <https://www.lawspot.gr/node/273455>

Η πραγματική, ολική ή μερικά, έκτιση της ποινής, απόκειται στην κρίση του δικαστηρίου³⁰⁷

Στην § 3 του άρθρου 187 ΠΚ, προστίθενται τα πλημμελήματα που πλήττουν τα έννομα αγαθά της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας και της περιουσίας, η προσβολή των οποίων επισύρει ποινή φυλάκισης έως 3 χρόνια, όταν τα πρόσωπα της συμμορίας επιδιώκουν οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος. Επισημαίνεται ότι βαρύτερη περίπτωση παραμένει η τέλεση κακουργημάτων από την οργάνωση της συμμορίας, με απειλούμενη ποινή τουλάχιστον 6 μηνών, και μέχρι 5 χρόνια. Τέλος στο 2^ο εδάφιο της § 6 του άρθρου 99 ΠΚ, προβλέπεται δυνητική αναστολή από την έφεση, που θα ασκηθεί κατά της καταδικαστικής απόφασης, με πλήρη αιτιολογία από το δικαστήριο και υποχρεωτική επιβολή περιοριστικών όρων.³⁰⁸ Τέλος, στις περιπτώσεις των κακουργημάτων του άρθρου 187 ΠΚ, δεν επιτρέπεται απόλυση υπό τον όρο έκτισης της ποινής κατ' οίκον με ηλεκτρονική επιτήρηση (άρθρο 110 Α περ.11).

Περαιτέρω, με το νέο νόμο 5172/2025 «ρύθμιση για τη βία κατά των γυναικών κ.λπ.», που δημοσιεύθηκε και ισχύει από 30.01.2025, αυστηροποιείται η ποινική μεταχείριση όσων ενηλίκων ή ανηλίκων, έχουν τελέσει τις αξιόποινες πράξεις της ΕΟ ή της συμμορίας, με τροποποίηση των οικείων άρθρων του ΚΠΔ (292 παρ.2 και 296). Κατά την αιτιολογική έκθεση του ίδιου νόμου, η αυστηροποίηση κρίνεται αναγκαία για την αποτελεσματικότερη απονομή της δικαιοσύνης και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών.³⁰⁹ Με το σκεπτικό αυτό, σύμφωνα με το άρθρο 37 του νόμου εισάγεται υποχρεωτική παράταση της προσωρινής κράτησης έως την έκδοση οριστικής απόφασης για όσους ήδη τελούν σε καθεστώς προσωρινής κράτησης για τα άνω αδικήματα, κατόπιν αιτιολογημένης κρίσης του δικαστικού συμβουλίου. Επίσης, με το άρθρο 38 του

³⁰⁷ Νικόλαος Βασιλειάδης σε ΕΣΔΙ, Τα μέτρα αποτροπής έκτισης της ποινής, μετά το Ν. 5090/ 2024 https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/2024/04/vasileiadis_2024.pdf .

³⁰⁸ Αλέξανδρος Ματζούτσος, οι νέες αλλαγές στο νέο ΠΚ και ΚΠΔ.

https://www.dsa.gr/sites/default/files/news/attached/oi_nees_allages_se_pk_kai_kpd_-_sygkritiko_i_pinakes_palaion_neon_rythmiseon_2024_0.pdf

³⁰⁹ Αιτιολογική έκθεση Ν. 5172/ 2025 σελ. 74-75 για τα άρθρα 37 και 28 του ίδιου νόμου.

ίδιου νόμου, εισάγεται υποχρεωτική αντικατάσταση των περιοριστικών όρων που επιβλήθηκαν στον κατηγορούμενο, για τα κακούργηματα κατά της δημόσιας τάξης, εν προκειμένω της ΕΟ, με προσωρινή κράτηση, αν ασκηθεί κατά του δράστη νέα ποινική δίωξη για τα κακούργηματα αυτά και του έχει επιβληθεί μέτρο δικονομικού καταναγκασμού. Στην περίπτωση της συμμορίας, προβλέπεται δυνητική αντικατάσταση των περιοριστικών όρων με προσωρινή κράτηση, αν ασκηθεί νέα ποινική δίωξη κατά τη διάρκεια ισχύος των περιοριστικών όρων του δράστη.

Συνοψίζοντας, με τις αλληπάλληλες τροποποιήσεις των ποινικών κωδίκων, αλλοιώνονται «οι συστηματικές υφές» των νομοθετημάτων και αποστερούνται της συνοχής και της λειτουργία τους, με απότοκη τη μείωση της αποτελεσματικότητας και αλλοίωση του δικαιοκρατικού σκοπού τους³¹⁰ Επίσης, η «πληθωριστική τάση» του νομοθέτη με την αυστηροποίηση των ποινών, των μέτρων ασφαλείας και των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού αναφορικά με τους κατηγορουμένους για τις αξιόποινες πράξεις, της ΕΟ και συμμορίας, οδηγεί σε αντίθετο, από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, «με το χρόνο της φυλακής, να έχει χάσει την αξία του στη συνείδηση των δικαστών»³¹¹

9.1.1γ Η αντιμετώπιση των Ε.Ο από το Σωφρονιστικό Σύστημα

Τα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα ασφαλείας στους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους των πρώην Καταστημάτων Κράτησης (ήδη Σωφρονιστικών Καταστημάτων), των ενεργειών των σωφρονιστικών υπαλλήλων, του προσωπικού της Εξωτερικής Φρουράς και των Αστυνομικών Δυνάμεων για την τήρηση της τάξης – ασφάλειας κ.λπ, καθορίζονται από τον Κανονισμό Ασφαλείας των Καταστημάτων Κράτησης (ΥΑ 104356/2014 των

³¹⁰ Θεοχάρης Δαλακούρας, Επεμβάσεις στον ΚΠΔ: Ο μύθος της επιτάχυνσης της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, ΠοινΧρ. 2016, σελ. 326

³¹¹ Τόνια Τζαννετάκη, Παθολογία του ισχύοντος συστήματος ποινών του Ποινικού Κώδικα. Σκέψεις και προτάσεις για μια εκ βάθρων αναθεώρηση στο πλαίσιο του σχεδίου του νέου Ποινικού Κώδικα, ο.π Ποινικά Χρονικά 2006. Σελ.592

τότε Υπουργών Δικαιοσύνης- Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Δημόσιας Τάξης- Προστασίας του Πολίτη).

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 2 της εν λόγω Υπουργικής Απόφασης, η οποία, βρίσκεται σε ισχύ από το 2014, ενώ ήδη εφαρμόζεται ο αναθεωρημένος ΣΚ μετά τις τροποποιήσεις του Ν 4985/2022, ρυθμίζονται οι εσωτερικοί κανονισμοί, εκτός των Α' και Β' τύπων Καταστημάτων, και του «τύπου Γ'», που είχε αρχικώς θεσπιστεί με το Ν. 4274/2014 «τροποποιήσεις ΣΚ,ΠΚ,ΚΠΔ και άλλες διατάξεις». Ο νόμος αυτός, αναφορικά με την δημιουργία των φυλακών «τύπου Γ'»,³¹² όπου θα μεταφέρονταν κρατούμενοι με το χαρακτηρισμό «επικίνδunami», δέχθηκε καταιγισμό επικρίσεων για την αμφίβολη συνταγματικότητά του και ήγειρε μεγάλες επιστημονικές αντιδράσεις, οι οποίες οδήγησαν στην κατάργησή του, δέκα μόλις μήνες μετά τη ψήφισή του, με το Ν. 4322/2015³¹³. Κατά γενική παραδοχή, η δημιουργία των φυλακών «τύπου Γ'», ως φυλακών υψίστης ασφαλείας, επικαιροποίησε το πρότυπο της άμυνας της κοινωνίας απέναντι στο έγκλημα, με μηδενική ανοχή. Υπό την έννοια αυτή, πρόληψη και αποτροπή αποβλέπουν στον έλεγχο των υποτελών ομάδων, εν προκειμένω, των κρατούμενων, θεωρούμενων, ως επικίνδunami³¹⁴, με βάση υποκειμενικά κριτήρια, ακυρώνοντας, ακόμη και το τεκμήριο αθωότητας, καθώς το μέτρο αφορούσε και τους προσωρινά κρατούμενους. Κατά την κυνική ομολογία της διάταξης, περαιτέρω σκοπός ήταν ο αποκλεισμός της πλειοψηφίας των κρατουμένων από θεσμικά μέτρα και προγράμματα που όριζε ο ΣΚ. Έτσι, η χορήγηση αδειών, η παροχή εργασίας εντός του σωφρονιστικού καταστήματος για ευεργετικό υπολογισμό στην έκτιση της ποινής, με

³¹² Η Καθημερινή, Φυλακές τριών τύπων για περισσότερη ασφάλεια , 01.03.2014 (ανάκτηση 22.01.2025) σε <https://www.kathimerini.gr/society/756279/fylakes-trion-typon-gia-megalyteri-asfaleia/>

³¹³ Κείμενο 41 Πανεπιστημιακών για τις φυλακές τύπου Γ' διαθέσιμο σε <https://www.dsa.gr/%CE%BD%CE%AD%CE%B1/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/k%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF-41->

³¹⁴ Σοφία Βιδάλη, Αντεγκληματική Πολιτική, από τη Μικροεγκληματικότητα έως το Οργανωμένο Έγκλημα, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 2014, σελ.9. -10

επισφράγιση της ετικέτας: «ιδιαίτερα επικίνδυνος»³¹⁵ τέθηκαν σε αμφισβήτηση και συνακόλουθα θεσπίστηκε η δυνατότητα μείωσης των επισκεπτηρίων, η παρακολούθηση τηλεφώνων των κρατουμένων, η απόλυση υπό όρους των κρατουμένων αυτών κ.λπ., με πρόβλεψη ακόμη και επιμήκυνσης της κράτησης. «Τα όρια των μη απαγορευόμενων εκδηλώσεων της προσωπικότητάς τους μειώνονται σημαντικά σε σύγκριση με τα αντίστοιχα όρια των προσώπων που διατηρούν την κοινωνικά προσδιορισμένη φυσική ελευθερία τους».³¹⁶

Ταυτόχρονα, με την αόριστη, προσωπική αξιολογική κρίση για την «διάγνωση» της επικινδυνότητας, τίθενται σε επισφάλεια τα ατομικά δικαιώματα των κρατουμένων (υποδίκων και καταδίκων) και ευνοούνται η επιλεκτικότητα και η ανισότητα στη μεταχείριση όμοιων περιπτώσεων, με μόνο κριτήριο την τέλεση ορισμένων εγκλημάτων που εντάσσονται στο άρθρο 187 ΠΚ.³¹⁷ (ΕΟ και συμμορία, χωρίς κάποια διάκριση, με το οξύμωρο σχήμα, η πολιτεία να θεωρεί το έγκλημα της συμμορίας πλημμέλημα και σε επίπεδο σωφρονιστικής πολιτικής να υπάρχει ταύτιση με το κακούργημα της ΕΟ) Η επιλεκτικότητα αυτή, η οποία είναι διαρκώς επίκαιρη, επιτείνεται από το γεγονός ότι ως εκ της φύσεώς τους, οι φυλακές ασφαλείας απαιτούν όσο το δυνατόν μικρότερο αριθμό εγκλείστων λόγω της στενής επιτήρησής τους και της συνεχούς

³¹⁵ Νικόλαος Κουλούρης, Ο ακρωτηριασμός των σωφρονιστικών θεσμών και η επιστροφή στη σωφρονιστική «κανονικότητα». Ο σύντομος βίος των φυλακών «υψίστης ασφαλείας» στην Ελλάδα, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη «Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίσης» Διαθέσιμο σε:

<http://crime-in-crisis.com/%CE%BF-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%89%CF%86%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%B8%CE%B5/>

³¹⁶ Ναταλία Ηλία και Σοφία Σπυρέα, Φυλακές και Εγκληματολογικοί προβληματισμοί, διαθέσιμο στο the art of crime, Τεύχος 10, Φεβρουάριος 2009 Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών, ως λεγόμενο του εγκληματολόγου των φυλακών Κορυδαλλού. Διαθέσιμο σε <https://theartofcrime.gr/old/oldartofcrime/old.theartofcrime.gr/index9fee.html?pgtp=1&aid=1236074783>

³¹⁷ Νικόλαος Κουλούρης, Ο ακρωτηριασμός των σωφρονιστικών θεσμών και η επιστροφή στη σωφρονιστική «κανονικότητα».ο.π

παρακολούθησής τους, όταν βρίσκονται σε επαφή με άλλους.³¹⁸ Αντίθετα μάλιστα με την ιδιαίτερη επισήμανση³¹⁹ ότι τα κριτήρια επιλογής των κρατουμένων για τη διαβίωσή τους σε καθεστώς υψίστης ασφαλείας θα πρέπει να είναι σαφή και οριοθετημένα, εντούτοις, η επιλογή γίνεται σε ατομικό επίπεδο με έντονο το προσωπικό στοιχείο, και πρόδηλα ο ορισμός της επικινδυνότητας, καθίσταται ευρύς και αβέβαιος³²⁰. Το πρόβλημα διογκώνεται, καθώς η κρίση για την επικινδυνότητα απόκειται στο Συμβούλιο Φυλακής, ένα συλλογικό όργανο της διοίκησης των φυλακών στο οποίο δεν μετέχει ο δικαστικός λειτουργός (εισαγγελέας – επόπτης) του καταστήματος.³²¹

9.1.1δ Οι τροποποιήσεις του Σωφρονιστικού Κώδικα για τους κρατούμενους των ΕΟ

Επτά χρόνια μετά την κατάργηση της διάταξης για τις φυλακές «τύπου Γ», ο Έλληνας νομοθέτης επανέρχεται με την ψήφιση του Ν 4985/2022, χωρίς προηγούμενη σύμπραξη και επεξεργασία από νομοπαρασκευαστική επιτροπή, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό των συνθηκών κράτησης και την αναμόρφωση του ΣΚ (Ν 2776/1999). Στο πλαίσιο αυτό, επαναπροσδιορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις μεταγωγής σε ειδικά καταστήματα, το δικαίωμα χορήγησης τακτικών ή εκπαιδευτικών αδειών, σε συνάρτηση με τη βαρύτητα της πράξης ως αιτία κράτησης (προσωρινής ή μη).³²² Το νομοθέτημα, προβλέπει ως υποχρεωτικό τον διαχωρισμό των σωφρονιστικών καταστημάτων, με βάση τη φύση και την ποινική απαξία του εγκλήματος και στο όνομα του σωφρονισμού, την αποφυγή του συγχρωτισμού των κρατουμένων για διαφορετικής φύσης

³¹⁸ Andrew Coyle, Η διοίκηση των φυλακών. Μια θεώρηση υπό το πρίσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, Επιστημονική επιμέλεια Νικόλαος Κουλούρης, παρ. 8 σελ. 144.

³¹⁹ Andrew Coyle, οπ σελ. 145

³²⁰ Andrew Coyle, οπ σελ.147 μέσα στο πλαίσιο, απόσπασμα από το λόγο του γενικού διευθυντή της σωφρονιστικής υπηρεσίας της Ταϊλάνδης, 2005.

³²¹ Κώστας Κοσμάτος, Τα σωφρονιστικά Καταστήματα Αυξημένης Ασφάλειας, μετά την τροποποίηση του Σωφρονιστικού Κώδικα με το Ν. 4985/ 2022, σε ενημερωτικό Δελτίο ΕΕΜΕΜΕ, ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ τεύχος Οκτωβρίου 2023 (11^ο) <https://eemeke.org/423164179>

³²² Αιτιολογική Έκθεση του ν. 4985/ 2022, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

αδικήματα.

Περαιτέρω, σε συνέχεια του Ν 4937/2022 «ψηφιοποίηση διαδικασιών επιδόσεων εγγράφων και αποδέσμευση της ΕΛ.ΑΣ» (τροποποιούσε τη διάταξη 41 § 1 του Ν 4356/2015) που απαγόρευε ρητά την μεταγωγή ή την παραμονή σε αγροτικές φυλακές και στην Κεντρική Αποθήκη Φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ) σε όσους κρατούμενους είχαν καταδικαστεί για το έγκλημα της ανθρωποκτονίας στο πλαίσιο ένταξής τους σε ΕΟ και σε βάρος όσων εκκρεμούσε ποινική δίωξη για αξιόποινη πράξη πλημμεληματικής μορφής που ενέχει πράξεις βίας ή απειλής βίας (άρθρο 29 §1 περ. β' εδάφιο β), ο εκσυγχρονισμένος ΣΚ (μετά τις τροποποιήσεις του Ν 4985/2022), διέυρνε το χάσμα της διάκρισης και κατηγοριοποίησης των κρατουμένων. Έτσι, με νέα διάταξη που προστέθηκε, αποκλείστηκαν ολοκληρωτικά από τις μεταγωγές σε αγροτικού τύπου σωφρονιστικά καταστήματα και εργασία στην Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ), ειδικές κατηγορίες κρατουμένων (οι εκτίοντες ποινή ισόβιας κάθειρξης για ανθρωποκτονία, στο πλαίσιο ΕΟ, κάθειρξης για τα αδικήματα της διάταξης 187 ΠΚ άρθρο 19 Α §§2 και 3 Ν 2776/1999). Η αποστέρηση αυτή του δικαιώματος μεταγωγής με «ημιανοικτού τύπου» σωφρονιστικά καταστήματα (αγροτικά) και ως άνω εργασίας, συνάγεται παρά τη λεκτική διατύπωση της διάταξης του άρθρου 19 Α § 3 περί δυνητικής κράτησης ή μεταγωγής, καθώς κατά ρητή αναφορά του ΣΚ ο δικαστικός λειτουργός της διάταξης του άρθρου 85 ασκεί έλεγχο των αυξημένων μέτρων ασφάλειας των Σωφρονιστικών Καταστημάτων Αυξημένης Ασφάλειας και εποπτεία με συμπλήρωση της διάταξης 567 ΚΠΔ από το Ν 4985/ 2022 (άρθρο 72)³²³ Εξάλλου, από την ίδια τη ρητή διάκριση των σωφρονιστικών καταστημάτων, που προβλέπεται από τη διάταξη του άρθρου 19 Ν 2776/99 σε γενικά, ειδικά και θεραπευτικά, με τα μέτρα ασφαλείας να είναι ανάλογα του είδους τους (§5 του ίδιου άρθρου) και από τη δυνατότητα που δίδεται από τον

³²³ Κώστας Κοσμάτος, Τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Αυξημένης Ασφαλείας, μετά την τροποποίηση του Σωφρονιστικού Κώδικα με το Ν. 4985/ 2022, Ενημερωτικό Δελτίο της ΕΕΜΕΚΕ, ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ, τεύχος 11, Οκτώβριος 2023, σελ. 4-6. Διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179>

Έλληνα Νομοθέτη για δημιουργία και άλλων κατηγοριών καταστημάτων με έκδοση προεδρικών διαταγμάτων, κατόπιν πρότασης του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, «όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο» (άρθρο 18§2 ΣΚ), επανέρχονται «σιγή» και κεκαλυμμένα, οι φυλακές «τύπου Γ» με την αναμορφωμένη μορφή τους, ως «Σωφρονιστικά καταστήματα Αυξημένης Ασφάλειας». Η διπλή μάλιστα άρνηση στη διατύπωση της διάταξης, επί λέξει: «σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να καθιστούν ανέφικτη την εφαρμογή θεσμών και προγραμμάτων που προβλέπονται στον Κώδικα αυτόν», καταλήγει αυτονόητα σε πλήρη ομολογία - κατάφαση του ανέφικτου της εφαρμογής τους (19§5 και 65§5 του ΣΚ), καθώς η διατύπωση είναι σολοικισμός και όχι απλά λανθασμένη σύνταξη, με δύο αρνήσεις να συνιστούν μια κατάφαση. Συμπληρωματικά με τα ανωτέρω, συρρικνώθηκε και στην ουσία κατέστη ανέφικτη «εν τοις πράγμασιν» η χορήγηση τακτικής άδειας, σε καταδίκους για ΕΟ, καθώς απαιτείται πλέον η πραγματική έκτιση των (5/6) του χρόνου πραγματικής έκτισης που προβλέπεται για την υφ' όρον απόλυσή τους (άρθρο 105 Β §6 ΠΚ και άρθρο 55§1 περ. γ' ΣΚ) ³²⁴

Ειδικότερα, υπό ένα καλλιεργούμενο κλίμα άκρατου ποινικού λαϊκισμού για αύξηση της εγκληματικότητας, με θεωρίες «σπασμένων παραθύρων» και ψευτοδογμάτων «Νόμος και Τάξη», ³²⁵ το ζητούμενο ήταν και παραμένει, η εναρμόνιση με τις ευρωπαϊκές νομοθετικές επιταγές και τη νομολογία του ΕΔΔΑ. Δοθέντος μάλιστα ότι η Ελλάδα στερείται διαχρονικά επαρκών χώρων για τη στέγαση των κρατουμένων της, σε συνδυασμό με τη νεοπαγή

³²⁴ Ευτύχης Φυτράκης, Ο ν.4985/2022 ως αλλαγή (σωφρονιστικού) παραδείγματος, Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου (ΕΕΜΕΚΕ) ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ, τεύχος 11 Οκτώβριος 2023, σελ. 1-3. Διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179>

³²⁵ Ευτύχης Φυτράκης, Ποινικός λαϊκισμός και (νέα) σωφρονιστική πολιτική, Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου (ΕΕΜΕΚΕ) ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ, τεύχος Νοεμβρίου 2021, σελ. 1- 6 Διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179>

αυστηροποίηση στην επιβολή και την έκτιση των στερητικών της ελευθερίας ποινών, ακόμη και για τα μικρομεσαίας βαρύτητας εγκλήματα, που επιτείνουν το πρόβλημα, την καθιστούν «μια αποκλίνουσα περίπτωση»³²⁶. Η έναρξη ισχύος των αλλαγών του ΣΚ σχεδόν συμπίπτει με διαφορά λίγων μηνών, με την έκδοση ευρωπαϊκής οδηγίας το Νοέμβριο του 2022³²⁷ σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα υπόπτων και κατηγορουμένων, που υπόκεινται σε προσωρινή κράτηση και με τις υλικές συνθήκες κράτησης. Η Επιτροπή δίνει έμφαση στα οικεία άρθρα του χάρτη των θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, που απαγορεύουν τις διακρίσεις, προβλέπουν το δικαίωμα προσφυγής και υπεράσπισης, του αμερόληπτου της δικαστηριακής κρίσης, καθώς και του τεκμηρίου αθωότητας. Επίσης, η Επιτροπή τονίζει ότι κάθε περιορισμός θα πρέπει να γίνεται με σεβασμό στα δικαιώματα αυτά, καθώς και στις αρχές της αναγκαιότητας και αναλογικότητας.

Ωστόσο, η αναθεώρηση του εκσυγχρονισμένου ΣΚ συνοδεύτηκε από την αρνητική έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης και τιμωρίας των κρατουμένων, κατόπιν επίσκεψής της στην Ελλάδα, το Νοέμβριο του 2022.³²⁸ Αποτελεί «κοινό μυστικό» ότι η κατάσταση των εγχώριων σωφρονιστικών καταστημάτων είναι διαχρονικώς κακή, γεγονός που κατ' επανάληψη οδήγησε τη χώρα στο Ε.Δ.Α.Α, με έκδοση καταδικαστικών αποφάσεων για τις απάνθρωπες συνθήκες κράτησης, κυρίως εξαιτίας του

---

³²⁶ Τόνια Τζανεττάκη, Παθολογία του ισχύοντος συστήματος ποινών του Ποινικού Κώδικα. Σκέψεις και προτάσεις για μια εκ βάθρων αναθεώρηση στο πλαίσιο του σχεδίου του νέου Ποινικού Κώδικα, Ποινικά Χρονικά 2006. Σελ. 590-594 κατά παραπομπή από Νικόλαο Κουλούρη, ΕΠΙ-ΦΥΛΑΚΗ, Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού: Λειτουργία, κατάσταση και μεταχείριση των κρατουμένων. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ.Ν.ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ- ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2009 σελ. 12-13

³²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32023H0681> ΣΥΣΤΑΣΗ (ΕΕ) 2023/681 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 8ης Δεκεμβρίου 2022

³²⁸ <https://rm.coe.int/1680a7ce97>.

υπερπληθυσμού³²⁹. Πλέον, με τις νεοπαγείς διατάξεις του ΣΚ, οι κρατούμενοι, κατάδικοι ή υπόδικοι σε σωφρονιστικά καταστήματα ή αστυνομικά τμήματα, έχουν δικαίωμα προσφυγής στο αρμόδιο δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών (Συμβούλιο Πλημμελειοδικών) παραπονούμενοι για τη μη τήρηση των κανόνων διαβίωσής τους και υπέρβασης του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ περί απαγόρευσης των βασανιστηρίων και κατοχύρωσης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.^{330 331}

Βέβαια, η θεσμοθέτηση της οικείας διάταξης (άρθρο 6 Α ΣΚ, που προστέθηκε με το άρθρο 8 του Ν 4985/2022) έγινε προκειμένου να καλυφθεί το νομοθετικό κενό και να αποφευχθεί μελλοντική καταδίκη της χώρας, λόγω παραβίασης των άρθρων 3 και 13 της Ε.Σ.Δ.Α. Παράλληλα, προκειμένου να τερματισθεί η επιτήρηση της Ελλάδας από την οικεία Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης³³², με ταυτόχρονη χορήγηση διακριτικής ευχέρειας στο αρμόδιο δικαστικό όργανο να διατάξει το κατά την κρίση του πρόσφορο μέτρο, χωρίς όμως σαφή προσδιορισμό του μέτρου στην περίπτωση παραδοχής της προσφυγής. Αξίζει να σημειωθεί ότι αόριστες νομικές έννοιες, όπως ενδεικτικά, η νομική ή πραγματική κατάσταση υποδίκων και καταδίκων, «δικαιολογεί» την «ειδική μεταχείριση» των κρατουμένων, πέρα και πάνω από τις διακηρύξεις περί ισότητας (άρθρο 5 ΣΚ). Από το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, με το τρίπτυχο σχήμα της αντεγκληματικής πολιτικής «Ασφάλεια-Ανθρωπισμός-Επανεένταξη», με τον αναβαθμισμένο Σ.Κ, η μετάβαση γίνεται αιφνίδια, με τη μορφή μιας υπέρμετρης τυπικότητας,³³³ με προτεραιότητα στην ασφάλεια και την καταστολή³³⁴.

³²⁹ Σχετικά με τις καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρος της Ελλάδας, που έχουν εκδοθεί ύστερα από προσφυγές κρατουμένων για τις συνθήκες κράτησης στα περισσότερα καταστήματα κράτησης της χώρας σε www.nsk.gr, ενδεικτικά: <https://www.nomotelia.gr/photos/File/WWW.37830.16.htm>

³³⁰ Κώστας Κοσμάτος, Το δικαίωμα προσφυγής για τις συνθήκες κράτησης κατά το άρθρο 6 Α του Σωφρονιστικού Κώδικα μετά το Ν 4985/2022 σε <https://www.dikastiko.gr/articles/kostas-kosmatos-to-dikaioma-prosfygis-gia-tis-synthikes-kratisis-kata-to-arthro-6-a-toy-sofronistikoy-kodika-meta-to-n-4985-2022/>

³³¹ Παναγιώτα Βλάχου, Θεσμοθετήθηκε νέο ένδικο βοήθημα για τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές τεύχος 21/ Ιούνιος 2023 σε Crime Crisis, <https://www.crimetimes.gr/to-neo-endiko-voithima-gia-tis-synthikes/>

³³² Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4985/2022 σελ.73 για το άρθρο 6 Α.

³³³ Ευτύχης Φυτράκης, Ο ν.4985/ 2022 ως αλλαγή (σωφρονιστικού) παραδείγματος, α' δημοσίευση σε ΕΓΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΥΣ 11 Οκτωβρίου 2023 σελ. 1-3 ό.π.

³³⁴ Ευτύχης Φυτράκης, ο.π σελ.2.

Εξάλλου, αντί της ανθρωπιστικής αναμόρφωσης των φυλακών, σε χώρους βελτίωσης, δημιουργίας, σωφρονισμού, με σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αναμόρφωσης των κρατουμένων σε χρήσιμα μέλη της κοινωνίας με μείωση του αριθμού τους,³³⁵ κατά τα χρόνια της ύστερης νεωτερικότητας, ο εγκλεισμός, αντικατοπτρίζει «την αντικοινωνική εκδοχή της κοινωνικής πολιτικής του βιομηχανικού καπιταλισμού».³³⁶ Άλλωστε, με κυρίαρχο το διεθνές κλίμα ποινικής αυστηρότητας, ο στόχος της κοινωνικής επανένταξης μετατρέπεται σε μια ακατόρθωτη επιδίωξη εξανθρωπισμού και εκσυγχρονισμού του σωφρονιστικού συστήματος και αποσυμφόρησης των φυλακών»³³⁷. «Ο φιλελευθερισμός στο ποινικό και σωφρονιστικό επίπεδο ηττάται διαρκώς από την ποινική αυστηρότητα και τιμωρητικότητα».³³⁸

Συνοψίζοντας, η αυστηροποίηση των στερητικών της ελευθερίας ποινών, αρχή, που κατά κύριο λόγο διακατέχει την πολιτική που ακολουθείται μετά τους νέους κώδικες ΠΚ και ΚΠΔ με διαδοχικές τροποποιήσεις τους, συνιστά επίδειξη υπεροχής και «υπερτροφία του ποινικού κράτους» σε αντιπαράθεση με την ήδη παραγκωνισμένη προνοιακή εκδοχή του³³⁹. Ο υπερβάλλων ζήλος των φορέων του ποινικοκατασταλτικού συστήματος (διωκτικές / αστυνομικές αρχές, δικαστήρια, σωφρονιστικός τομέας), η έλλειψη τόλμης για εφαρμογή εναλλακτικών λύσεων, η διστακτικότητα, από εσωγενείς ή εξωγενείς παράγοντες για μη ενοχοποίηση ή απαλλαγή του κατηγορούμενου, οδηγούν συνεχόμενα, περιθωριοποιημένους και κοινωνικά αναλίστους σε

³³⁵ Νικόλαος Κουλούρης, Η κοινωνική Επανάσταση της Φυλακής, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2008 σελ. 8-10

³³⁶ Νικόλαος Κουλούρης Η « κραιπάλη της φυλάκισης»: στις συμπληγάδες πέτρες της μεταχείρισης των κρατουμένων ό.π σελ. 228, με παραπομπή στον Θ. Αλεξίου, Περιθωριοποίηση και ενσωμάτωση. Η κοινωνική Πολιτική ως μηχανισμός ελέγχου και κοινωνικής πειθάρχησης, Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα, 2007 σελ.60 επ., Χ.Δημόπουλος, Σωφρονιστικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα 2009.

³³⁷ Νικόλαος Κουλούρης, Η « κραιπάλη της φυλάκισης»: στις συμπληγάδες πέτρες της μεταχείρισης των κρατουμένων σε <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/1026378> ο.π σελ. 229-230

³³⁸ Νικόλαος Κουλούρης, Τα προβλήματα των ελληνικών φυλακών, 15 Ιανουαρίου 2014 σε <https://www.enikos.gr/society/ta-provlimata-ton-ellinikon-fylakon/419588> (ανάκτηση 20.01.2025)

³³⁹ Νικόλαος Κουλούρης Η « κραιπάλη της φυλάκισης», ο.π σελ. 228

συνθήκες υψηλής ανεργίας,³⁴⁰ έκπτωτους ανθρώπους»³⁴¹, στα σωφρονιστικά καταστήματα, «ως προϊόν της ταξικής επιλεκτικότητας της ποινικής δικαιοσύνης»³⁴², και σε χρονικές περιόδους, που υποτιμάται η ανθρώπινη ζωή.³⁴³ Τα εγκλήματα του δρόμου, που διαπράττονται από τοξικοεξαρτημένους, φτωχούς συνήθως, «παρίες» μειονοτικής προέλευσης, και εθνοπολιτισμικές ομάδες, αντιμετωπίζονται βαρύτερα³⁴⁴, από τη δομική μεροληψία του ποινικού συστήματος, σε απόλυτη αντίθεση με τα οικονομικά, κρατικοεταιρικά και Ο.Ε. με εμπλεκόμενους της μεγαλοαστικής τάξης. Συνακόλουθα, «το σωφρονιστικό κατάστημα» λειτουργεί ως «περίκλειστο γκέτο, χώρος υγειονομικής ταφής των ανθρώπινων απορριμμάτων της παγκοσμιοποίησης».³⁴⁵

9.1.1 ε Δεδομένα και Πορίσματα από την εμπειρική έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ Ι

Στο πλαίσιο εκπόνησης της παρούσας εργασίας και με έναυσμα το αντικείμενο του μεταπτυχιακού προγράμματος, διενεργήθηκε προσωπική εμπειρική έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλός Ι, όπου κρατούνται άνδρες υπόδικοι (σε καθεστώς προσωρινής κράτησης) και κατάδικοι (εκτίοντες ποινές στερητικές της ελευθερίας) για το χρονικό διάστημα από το Μάιο 2024 έως και το Δεκέμβριο 2024. Η έρευνα συνίστατο σε πρόσβαση σε αρχειακό υλικό, φακέλους κρατουμένων στο συγκεκριμένο κατάστημα, οι οποίοι εμπλέκονται στο Ο.Ε με συμμετοχική δράση σε ΕΟ, με απόλυτη τήρηση των αρχών περί

³⁴⁰ Ουίλιαμ Αλοσκόφης, Ο άτυπος κώδικας της συμπεριφοράς των κρατουμένων Στρατηγικές επιβίωσης στη σύγχρονη φυλακή, Α.Ν Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή 2010 σελ. 15-19 ιδίως σελ 18

³⁴¹ Ουίλιαμ Αλοσκόφης, Ο άτυπος κώδικας της συμπεριφοράς των κρατουμένων. Στρατηγικές επιβίωσης στη σύγχρονη φυλακή, ό.π σελ. 15-19

³⁴² Ουίλιαμ Αλοσκόφης, Ο άτυπος κώδικας της συμπεριφοράς των κρατουμένων ο.π σελ.15

³⁴³ Ουίλιαμ Αλοσκόφης, Ποινική επιλεκτικότητα: μία μακροϊστορική θεώρηση από την Valeria Vegh Weis σε Crime Times 22.03.2024. Διαθέσιμο σε:

<https://www.crimetimes.gr/%cf%80%ce%bf%ce%b9%ce%bd%ce%b9%ce%ba%ce%ae->

³⁴⁴ Ουίλιαμ Αλοσκόφης, Ο άτυπος κώδικας της συμπεριφοράς των κρατουμένων ο.π σελ.15

³⁴⁵ Ουίλιαμ Αλοσκόφης, Ο άτυπος κώδικας της συμπεριφοράς των κρατουμένων ο.π σελ.18-19

προστασίας των προσωπικών δεδομένων και ανωνυμοποίηση των στοιχείων προς αποφυγή της ταύτισης. Λήφθηκαν επίσης, κατόπιν έγγραφης ενημέρωσης και συναίνεσης, συνεντεύξεις πέντε τακτικών ή και αναπληρωματικών μελών των συλλογικών οργάνων του ίδιου σωφρονιστικού καταστήματος, Συμβουλίου Φυλακής, Πειθαρχικού Συμβουλίου και Συμβουλίου Εργασίας, οι οποίοι είναι είτε ειδικοί επιστήμονες είτε κοινωνικοί λειτουργοί του καταστήματος. Το ερωτηματολόγιο, που τέθηκε είχε σκοπό να αναδείξει αν η κατηγορία για ΕΟ αποτελεί κριτήριο που καθορίζει την αντιμετώπιση του κάθε κρατούμενου (υπόδικου ή κατάδικου) εμπλεκόμενου στο ΟΕ, ως προς την τοποθέτησή του δηλαδή μέσα στο κατάστημα (σε πτέρυγα, κελί, ειδικά κελιά ασφαλείας), ως προς την επιλογή του για τις θέσεις εργασίας κατ' ευεργετικό υπολογισμό στην έκτιση της ποινής του και για την υφ' όρον απόλυσή του, καθώς επίσης και ως προς τη συμμετοχή του στις υπόλοιπες δραστηριότητες και προγράμματα (εκπαιδευτικά, εικαστικά, θεατρικά, θεραπευτικά) εντός του σωφρονιστικού καταστήματος. Επίσης πώς διαμορφώνεται η συμπεριφορά του σωφρονιστικού προσωπικού ως προς τους κρατούμενους για συμμετοχή σε ΕΟ, αν μέλη της ίδιας ΕΟ κρατούνται ή ενδείκνυται να κρατούνται στην ίδια πτέρυγα και στο ίδιο κελί, για τον τρόπο και συχνότητα διενέργειας των ελέγχων στις πτέρυγες και στα κελιά των κρατουμένων.

Ειδικότερα και αναφορικά με την έρευνα του αρχειακού υλικού, μελετήθηκαν φάκελοι υποδίκων των ετών 2023 και 2024 και φάκελοι καταδίκων των ετών 2011, 2022, 2023 και 2024, όλοι για τα εγκλήματα της συγκρότησης και ένταξης σε ΕΟ, ή ως διευθυντών ΕΟ. Επίσης, φάκελοι κρατουμένων στο συγκεκριμένο κατάστημα (υποδίκων–καταδίκων) μελών τρομοκρατικών οργανώσεων. Στο πλαίσιο της έρευνας έγινε καταγραφή των δημογραφικών στοιχείων των κρατουμένων (εθνικότητα, ηλικία, επίπεδο μόρφωσης και φύλο για συγκατηγορούμενες γυναίκες που προέκυπταν από τους φακέλους), καθώς επίσης για τα βασικά αδικήματα για τα οποία κατηγορούνται ως προσωρινώς κρατούμενοι, ή εκτίουν ποινές ως μέλη ΕΟ ή συμμοριών. Παρατηρήθηκε επίσης

σε ποιο ποσοστό η αρχική κατηγορία με την επιβαρυντική περίπτωση της §1 του άρθρου 187 ΠΚ για την ΕΟ, μεταβλήθηκε στην πλημμεληματική μορφή της συμμορίας της §3 της ίδιας διάταξης.

Συγκεκριμένα, τα ακριβή δεδομένα της έρευνας προκύπτουν αναλυτικά από τα συνημμένα στην παρούσα εργασία Παραρτήματα ως εξής: Στο πρώτο (Α') Παράρτημα όλα όσα προέκυψαν από τους φακέλους των κρατουμένων και στο δεύτερο (Β') Παράρτημα οι απαντήσεις επί του ερωτηματολογίου των ερωτηθέντων μελών των άνω συλλογικών οργάνων του καταστήματος.

Πιο συγκεκριμένα, ως εξαχθέντα συμπεράσματα από την έρευνα α) στο αρχειακό υλικό προέκυψαν ότι οι υποθέσεις για εγκληματικές οργανώσεις υπολείπονται αρκετά σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό των κρατουμένων κατά το χρόνο έναρξης της έρευνας και συγκεκριμένα, 176 υποθέσεις με υπόδικους και κρατούμενους για ΕΟ, επί συνολικού αριθμού κρατουμένων 1.705. Οι ομάδες των ΕΟ αριθμούν από 5 έως 14 -15 μέλη και είναι ετερογενείς εθνοπολιτισμικά. Στους υπόδικους, κυριαρχεί το ελληνικό στοιχείο, καθώς επίσης και στον πληθυσμό των καταδίκων για το έτος 2024. Οι εμπλεκόμενοι σε ΕΟ είναι στην πλειονότητά τους γεννημένοι μεταξύ των ετών 1980-1990 στον πληθυσμό των υποδίκων και γεννημένοι μεταξύ των ετών 1970 - 1980 στον πληθυσμό των καταδίκων. Κατά την εισαγωγή τους στο κατάστημα, οι 67 δήλωσαν το επίπεδο εκπαίδευσής τους. Το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού των κρατούμενων για το έγκλημα της ΕΟ, δεν έχουν ολοκληρώσει ούτε τη βασική εκπαίδευση (Δημοτικό και Γυμνάσιο), ενώ ακολουθούν οι έχοντες γνώσεις δημοτικού, γυμνασίου, λυκείου και Πανεπιστημίου σε φθίνουσα κατάταξη. Ως προς το επίπεδο των γραμματειακών γνώσεων του, οι 67 δήλωσαν όσοι από αυτούς το δήλωσαν, Τα βασικά αδικήματα, για τα οποία οι δράστες κρατούνται ως προσωρινώς κρατούμενοι στο εν λόγω Σωφρονιστικό Κατάστημα είναι για μεν το έτος 2023, οι παραβάσεις του Νόμου περί ναρκωτικών και το έτος 2024 οι διακεκριμένες περιπτώσεις κλοπών.

Αναφορικά με το συσχετισμό κατηγορίας για την οποία ασκήθηκε ποινική δίωξη και ποινής πρωτοβαθμίου ή δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου είναι

αξιοσημείωτα τα δεδομένα, ότι κατά το στάδιο της ποινικής προδικασίας με την άσκηση της ποινικής δίωξης παρατηρήθηκε κατάχρηση και υπερβάλλουσα απόδοση του νομικού χαρακτηρισμού του κακουργήματος της ΕΟ σε ομάδες με κάποια οργάνωση, σε σχέση με το πλημμέλημα της συμμορίας. Η υπερδιόγκωση των κατηγοριών, καταδεικνύει την σαφή πρόθεση του διωκτικού μηχανισμού (αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές) για τη μετατόπιση της ευθύνης στο επόμενο στάδιο της διαδικασίας ή στο δικαστήριο, ενώπιον του οποίου θα εκδικαστεί η υπόθεση, για όλους τους λόγους που προαναφέρθηκαν στην οικεία θέση της παρούσας. Επίσης, κατά το στάδιο έκτισης της ποινής, με το υπάρχον αρχειακό υλικό, παρατηρήθηκαν στην πλειονότητά τους καταδίκες, κατά επιτρεπτή μεταβολή της κατηγορίας και ορθότερο νομικό χαρακτηρισμό (κατά τη διατύπωση των αποσπασμάτων των αποφάσεων) στην αξιόποινη πράξη της συμμορίας.

β) Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων μελών των συλλογικών οργάνων του Σωφρονιστικού Καταστήματος, προέκυψε ότι η συμπεριφορά τους προς τους κρατούμενους που εμπλέκονται με ΕΟ, είτε κατά την αρχική τοποθέτησή τους στο σωφρονιστικό κατάστημα, είτε κατά τη διάρκεια της κράτησής τους, με θετική εισήγηση για συμμετοχή τους σε θέσεις εργασίας ή λοιπές δραστηριότητες και εκπαιδευτικά προγράμματα, η αξιόποινη πράξη της ΕΟ δεν αποτελεί το κριτήριο που την καθορίζει. Λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη η συμπεριφορά του κρατούμενου προς αποφυγή ερίδων εντός του σωφρονιστικού καταστήματος. Δοθέντος μάλιστα του υπερπληθυσμού των κρατουμένων, κατά 700 και πλέον θέσεις επιπλέον της κανονικής χωρητικότητας του καταστήματος, του αντίκτυπου του γεγονότος αυτού στην ποιότητα των συνθηκών κράτησης και των συνθηκών επιτήρησης – φύλαξης, καθώς και της υποστελέχωσης στις θέσεις εργασίας των σωφρονιστικών υπαλλήλων, πρωταρχικό στόχο αποτελεί η διατήρηση της τάξης και της ασφάλειας εντός του καταστήματος. Το προσωπικό δεν διαθέτει κάποιου είδους εξειδίκευση ως προς τη διαχείριση των κρατουμένων για ΕΟ, παρά την επιθυμία τους, οι ίδιοι καταβάλουν προσπάθειες πέραν των ανθρωπίνων δυνατοτήτων τους να διατηρηθεί η τάξη και η ηρεμία στο σωφρονιστικό

κατάστημα και εκφράζουν φόβους για τη σωματική ακεραιότητά τους, καθώς μπορεί να στοχοποιηθούν από τα μέλη των ΕΟ στο πλαίσιο της αντικειμενικής τήρησης των υπηρεσιακών καθηκόντων τους.

10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Καταλήγοντας συμπερασματικά από όσα εκτέθηκαν στην παρούσα, η μελέτη του οργανωμένου εγκλήματος, τόσο υπό εγκληματολογικό όσο και υπό ποινικό πρίσμα καλείται να εξετάσει την πολυδαίδαλη δομή και λειτουργία του. Η ίδια η πολυμορφία του ως κοινωνικό μόρφωμα, καθιστά δυσχερή τον προσδιορισμό του με ακρίβεια και την οριοθέτησή του με έναν κοινά αποδεκτό ορισμό. Ακολουθώντας, ο μονομερής συσχετισμός της οργανωμένης εγκληματικότητας με τον «υπόκοσμο», ως κάτι διαφορετικό και απομονωμένο, από ό,τι «δεν φαίνεται προς τα έξω», είναι λανθασμένος και παραπλανητικός. Η δυναμική της καπιταλιστικής αγοράς είναι εκείνη, που καθορίζει τα όρια της νομιμότητας, η οποία είναι ρευστή και ορίζεται κάθε φορά, από την εισαγωγή νέων νομοθετημάτων, που θέτουν τις προϋποθέσεις της. Με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας δόθηκαν νέες «ευκαιρίες» στο οργανωμένο έγκλημα. Στα πλαίσια αυτά, εκσυγχρονίζεται, χρησιμοποιώντας τα επιτεύγματα της τεχνολογικής προόδου, ιδίως το διαδίκτυο, όπου, χωρίς να είναι απαραίτητη η φυσική επαφή, εκτελείται τεράστιος όγκος συναλλαγών και με τον τρόπο αυτό, «εξαφανίζονται» οι διαφορές της νομιμότητας – παρανομίας και σχεδόν «κανονικοποιείται» το έγκλημα. Εφευρίσκει συνεχώς νέους τρόπους διείσδυσης στον κοινωνικό ιστό, εκεί, όπου η θεσμική πλευρά των διωκτικών αρχών αποτυγχάνει και το ίδιο το κράτος εμφανίζεται δυσκίνητο και παρωχημένο, έχοντας απωλέσει τον προνοιακό ρόλο του. Παράλληλα, η εξελικτική πορεία του Ο.Ε σε εθνικό επίπεδο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά και πολιτισμικά δεδομένα μέσα στα οποία αναπτύσσεται. Η δομή, η κοινωνική οργάνωση και ο τρόπος δράσης των εγκληματικών ομάδων μεταβάλλεται και αναπροσαρμόζεται γρήγορα και ευέλικτα, ανταποκρινόμενο στις απαιτήσεις κάθε εποχής για την μεγιστοποίηση του οικονομικού οφέλους, ως κινητήρια δύναμη δράσης του. Η γεωπολιτική

θέση της Ελλάδας ως πύλη εισόδου προς την Ευρώπη, σε συνάρτηση με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας ευνοεί την ανάπτυξη και μετεξέλιξή του. Η διαφθορά και οι πελατειακές σχέσεις, αποτελούν δομικά στοιχεία του οργανωμένου εγκλήματος και η ομοιότητά του με το οικονομικό έγκλημα εστιάζεται στην ίδια παρασιτική ανάπτυξη με σκοπό οικονομικά ή άλλα υλικά οφέλη, ενώ μετέρχεται τη νομιμοποίηση παρανόμων εσόδων προς σύγχυση της δράσης του.

Στο πλαίσιο της ποινικής καταστολής του Ο.Ε, η επιλεκτικότητα του συστήματος, με στοχοποίηση κυρίως, αν όχι κατ' αποκλειστικότητα των κοινών εγκλημάτων στο πλαίσιο ΕΟ, επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της θέσπισης αυστηρών διατάξεων για τα κοινά εγκλήματα, υπερδιόγκωση των κατηγοριών για την αξιόποινη πράξη της εγκληματικής οργάνωσης, με διεύρυνση της ασκηθείσας ποινικής δίωξης, σε αντίθεση με τα εσκεμμένα νομοθετικά κενά ή φωτογραφικές διατάξεις για βασικά εγκλήματα που διαπράττουν «ισχυροί» με επιχειρησιακή δομή και διαρκή εγκληματική δράση. Πρόκειται για μια «ανεπίσημη νομικοτεχνική απεγκληματοποίηση». Την άλλη όψη στο ίδιο νόμισμα της αντεγκληματικής πολιτικής κατά του οργανωμένου εγκλήματος, αποτελεί η υπερνομοθέτηση, με αλληπάλληλες νομοθετικές τροποποιήσεις αμφίβολης αποτελεσματικότητας, που μάλλον ανασφάλεια δημιουργούν, παρά λύσεις δίνουν στο πρόβλημα. Στο ίδιο πλαίσιο, δομική παθογένεια του συστήματος αποτελεί η κατάχρηση ως προς την πρόσδοση χαρακτηριστικών δομής και λειτουργίας σε ομάδες με στοιχειώδη οργάνωση ως έκφραση ευθυνοφοβίας και ελαχιστοποίησης του λάθους από πλευράς διωκτικών και δικαστικών αρχών. Η στάση αυτή, και με δικαιολογητικό λόγο την επικινδυνότητα του Ο.Ε, οδηγεί στην ουσία σε καταστρατήγηση των όρων της διάταξης του άρθρου 187 ΠΚ και εφαρμογή της σε χαμηλότερης απαξίας έκνομες πράξεις, με υπέρμετρη διεύρυνση των ορίων της καταστολής, σε επίπεδο προσβολής ατομικών ελευθεριών των κατηγορουμένων.

Η αυστηροποίηση των ποινών και του τρόπου έκτισης τους, η κατηγοριοποίηση των κρατουμένων με την « ετικέτα» του επικίνδυνου μέλους ΕΟ, υπό την πίεση της κοινής γνώμης για «χειροπιαστά» αποτελέσματα, στην ουσία όμως προς εξαργύρωση διεθνών επιταγών και ιδίως των αμερικανικού τύπου επιρροών του «νόμου και της τάξης», διαπνέουν το εθνικό δικαιοσύνη σύστημα, οδηγώντας όλο και περισσότερους στα σωφρονιστικά καταστήματα, με αντίθετο από το επιθυμητό αποτέλεσμα, την περιστολή της βίας και της οργανωμένης εγκληματικότητας. Όσοι νομοθετούν θα πρέπει να ανατρέχουν στο παρελθόν, όχι με οπισθοδρομική τακτική, αλλά ως εμπειρίες που διδάσκουν για το μέλλον. Οι αυστηρές ποινές και ο ισόβιος εγκλεισμός δεν μειώνει την εγκληματικότητα, άλλωστε, δεν την μείωσε η θανατική ποινή που έως πρόσφατα αποτελούσε άρθρο, έστω και μη εφαρμόσιμο, του ποινικού μας κώδικα. Η τιμωρητικότητα και η λογική της μηδενικής ανοχής δεν αποτελεί πανάκεια. Οι φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου έχουν ελλειμματική συμπεριφορά στην εμπέδωση της πραγματικής έννοιας του σωφρονισμού σε σωστές βάσεις μετασωφρονιστικής λογικής, η οποία θα επιτευχθεί μέσω του εξανθρωπισμού των συνθηκών κράτησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

1. Αλεξιάδης, Στέργιος, Εγκληματολογία Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2011
2. Αλοσκόφης, Ούιλιαμ, Η κοινωνική έρευνα της εγκληματικότητας των ισχυρών σε Εγκλήματα των Ισχυρών, Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, Εκδόσεις ΕΑΠ 2019
3. Αλοσκόφης, Ούιλιαμ, Ο άτυπος κώδικας της συμπεριφοράς των κρατουμένων. Στρατηγικές επιβίωσης στη σύγχρονη φυλακή, Α.Ν Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή 2010
4. Αλοσκόφης, Ούιλιαμ Ποινική επιλεκτικότητα: μία μακροϊστορική θεώρηση από την Valeria Vegh Weis σε Crime Times 22.03.2024, διαθέσιμο στο σύνδεσμο με επανάκτησή του 07.02.2025

<https://www.crimetimes.gr/%cf%80%ce%bf%ce%b9%ce%bd%ce%b9%ce%ba%ce%ae->

5. Αλοσκόφης, Ούιλιαμ, Κοινωνική και ποινική κατάσταση των κρατουμένων στη Δικαστική Φυλακή Κορυδαλλού: Διαφορές ημεδαπών- αλλοδαπών, Κουλούρη, Ν (επιμέλεια) ΕΠΙ-ΦΥΛΑΚΗ, Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού: Λειτουργία, κατάσταση και μεταχείριση των κρατουμένων Α.Ν Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή 2009.
6. Αναγνωστόπουλος, Ηλίας, «Ποινική Δικαιοσύνη και κοινό περί δικαίου αίσθημα», διαθέσιμο στο σύνδεσμο με επανάκτηση στις 07.02.2025

https://www.esdi.gr/wpcontent/uploads/2023/seminars/03/kratos_dikaiou/anagnostopoulos_2023.pdf

7. Ανδρουλάκης, Νικόλαος, Ποινικόν Δίκαιον, Γενικό Μέρος, (Πανεπιστημιακές Παραδόσεις) Εκδόσεις Αντ. Ν Σάκκουλας, Αθήναι – Κομοτηνή 1986

8. Αντωνόπουλος, Γεώργιος- Παπανικολάου Γεώργιος, Καπιταλισμός χωρίς άδεια: η ελληνική περίπτωση, Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης. Διαθέσιμο σε
9. <http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/2017/06/courakis-ellinikos-tomos.pdf>
10. Αντωνόπουλος, Γεώργιος-Hall,Steve, Νόμιμες επιχειρήσεις και «οργανωμένο έγκλημα» στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης
Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης, διαθέσιμο σε <http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/2017/06/courakis-ellinikos-tomos.pdf>
11. Βασιλαντωνοπούλου, Βίκυ, Λευκά Κολάρα & Οικονομικό Έγκλημα, Κοινωνική Βλάβη και Αντεγκληματική Πολιτική. Π.Ν Σάκκουλας 2014.
12. Βιδάλη, Σοφία – Κουλούρης, Νικόλαος, Αποκλίνουσα Συμπεριφορά & Ποινικό Φαινόμενο, Νομική Βιβλιοθήκη 2012
13. Βιδάλη, Σοφία, Πέρα από τα Όρια. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, Νομική Βιβλιοθήκη 2017.
14. Βιδάλη, Σοφία, Αντεγκληματική Πολιτική: Από την Μικροεγκληματικότητα έως το Οργανωμένο έγκλημα, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη , 2014 2^η Έκδοση
15. Βιδάλη, Σοφία, Σεμινάριο ΕΣΔΙ «Καταπολέμηση της διαφθοράς σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα» 19-20 Μαρτίου 2024 διαθέσιμο στο σύνδεσμο με επανάκτηση 07.02.2025
https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/2024/09/vidali_2024.pdf
16. Βιδάλη, Σοφία, Η πορεία προς το οργανωμένο έγκλημα, ΤΟ ΒΗΜΑ 22.10.2022, διαθέσιμο στο σύνδεσμο με επανάκτηση 07.02.2025
<https://www.tovima.gr/2009/07/19/opinions/i-poreia-pros-to-organwmeno-egklima/>
17. Βιδάλη, Σοφία, Η «μαγική συνταγή» της πολιτικής ανομίας, ΤΟ ΒΗΜΑ 24.11.2008 διαθέσιμο στο σύνδεσμο με επανάκτηση 07.02.2025
<https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/i-magiki-syntagi-tis-politikis-anomias>

18. Βλάχου, Παναγιώτα, Θεσμοθετήθηκε νέο ένδικο βοήθημα για τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές τεύχος 21/ Ιούνιος 2023 σε Crime Crisis, <https://www.crimetimes.gr/to-neo-endiko-voithima-gia-tis-synthikes/> επανάκτηση 07.02.2025
19. Βουγιούκας, Κωσταντίνος, « Το οργανωμένο έγκλημα γενικώς, σε συνδυασμό με τη βία και την τρομοκρατία, ειδικότερα, στο επίκεντρο παλαιότερων και πρόσφατων εκδηλώσεων διεθνών οργανώσεων και οργανισμών», Υπεράσπιση 1999
20. Γερούκη, Αριάδνη, Εθνοπολιτισμικές Συγκρούσεις στη Φυλακή, Η περίπτωση της Δικαστικής Φυλακής Θεσσαλονίκης (Διαβατών). Εκδόσεις Αντ. Νικολάου Σάκκουλα, 2002
21. Γιαννίδης, Ιωάννης, Η νέα νομιμοποίηση του Ποινικού Δικαίου και το τέλος της κλασικής δογματικής, ΠοινΧρ 2007
22. Γιαννίδης, Ιωάννης, Η χρησιμότητα και η επάρκεια της δογματικής του ποινικού δικαίου στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα, ΠοινΧρ.2002
23. Γιοβάνογλου, Σοφία, Ύστερη νεωτερικότητα και αποκεντρωμένα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης: Η περίπτωση της αποκαταστατικής Δικαιοσύνης, Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης, διαθέσιμο στο σύνδεσμο με επανάκτηση στις 07.02.2025
<http://crime-in-crisis.com/%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B7-%CE%BD%CE%B5%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BA%CE%B5%CE%BD%CF%84%CF%81%CF%89%CE%BC/>
24. Δαγτόγλου, Πρόδρομος, Ατομικά Δικαιώματα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2012
25. Δαλακούρας, Θεοχάρης, Επεμβάσεις στον ΚΠΔ: Ο μύθος της επιτάχυνσης της απονομής της ποινικής Δικαιοσύνης, σε ΠοινΧρ. 2016 σελ. 326

26. Διονυσιοπούλου, Αθανασία, Σκέψεις για την ενεργητική και παθητική δωροδοκία στον ιδιωτικό Τομέα, σε ΠοινΧρ.2009.
27. Δημητράτος, Νικόλαος, Οργανωμένο Έγκλημα: θεωρητική προσέγγιση ενός κοινωνικού και ποινικού προβλήματος, Ποινικά Χρονικά 1999
28. Ζάχαρης, Ευάγγελος, Σύγχρονες μορφές εγκληματικότητας, ΠοινΧρ. 2005 σελ 481
29. Ζησιάδης, Βασίλειος, Η Οικονομική Εγκληματικότητα, Το Ουσιαστικό και Δικονομικό Οικονομικό Ποινικό Δίκαιο, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2002, Β' έκδοση.
30. Ηλία, Ναταλία - Σπυρέα, Σοφία, Φυλακές και Εγκληματολογικοί προβληματισμοί, διαθέσιμο στο the art of crime, Τεύχος 10, Φεβρουάριος 2009 Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών Διαθέσιμο στο σύνδεσμο με επανάκτησή του στις 07.02.2025:

<https://theartofcrime.gr/old/oldartofcrime/old.theartofcrime.gr/index9fee.html?pgtp=1&aid=1236074783>

31. Καϊάφα- Γκμπάντι Μαρία, Προς μια οριοθέτηση του αξιοποίνου του ΟΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση- Η σημασία της για την εθνική μας έννομη τάξη, ΠοινΔικ 12/ 2005 έτος 8^ο σελ. 1435
32. Καϊάφα- Γκμπάντι Μαρία Νεότερες εξελίξεις του Ποινικού Δικαίου στην Ε.Ε και δικαιοκρατικά ελλείμματα, ΠοινΧρ. 2006 σελ. 577.
33. Καϊάφα- Γκμπάντι Μαρία Το Ποινικό Δίκαιο και οι « αποφάσεις – πλαίσιο» της Ε.Ε Μια ακόμη (επικίνδυνη) Πύλη εισόδου του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου στο Ελληνικό, ΠοινΧρ 2001, σελ. 961 επ.
34. Καλλίρης, Ι. Κωνσταντίνος, Ο διαβρωτικός ρόλος της διαφθοράς σε περιόδους θεσμικής κρίσης, Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης διαθέσιμο με επανάκτηση 07.02.2025 στο σύνδεσμο:

<http://crime-in-crisis.com/tag/%CE%BA%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%83-%CE%B9-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CF%81%CE%B7%CF%83/>

- <https://www.academia.edu/107670806/%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%>

- <https://www.academia.edu/41822873/>

- <https://www.academia.edu/30667638/>

- Πτυχιακή/ Διπλωματική Εργασία

επιλογές στη στέρηση της ελευθερίας. Η έρευνα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Φυλακών και η ελληνική συμβολή. Διαθέσιμο, στο σύνδεσμο με επανάκτηση 07.02.2025

https://www.academia.edu/49983249/%_%

42. Κόρος, Δημήτρης, Υπερτιμώρηση (και εκτέλεση) για τα αδικήματα των φτωχών, ατιμωρησία για τα εγκλήματα του κράτους, Διαθέσιμο στο σύνδεσμο με επανάκτηση 07.02.2025 στο σύνδεσμο:

<https://www.academia.edu/104680902/>

43. Κοσμάτος, Κώστας - Λαμπάκης, Χρήστος, Εστίες Διαφθοράς στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, στον συλλογικό τόμο, ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, Εκδόσεις ΕΑΠ 2019

44. Κοσμάτος,Κώστας, Το δικαίωμα προσφυγής για τις συνθήκες κράτησης κατά το άρθρο 6 Α του Σωφρονιστικού Κώδικα μετά το Ν 4985/2022 διαθέσιμο με επανάκτηση στις 07.07.2025

<https://www.dikastiko.gr/articles/kostas-kosmatos-to-dikaioma-prosfygis-gia-tis-synthikes-kratiseis-kata-to-arthro-6-a-toy-sofronistikoy-kodika-meta-to-n-4985-2022/>

45. Κοσμάτος,Κώστας, Τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Αυξημένης Ασφάλειας, μετά την τροποποίηση του Σωφρονιστικού Κώδικα με το Ν. 4985/ 2022, διαθέσιμο σε Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ, τεύχος 11/ Οκτώβριος 2023, διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179>

46. Κοσμάτος,Κώστας Αποτελεί λύση ο τιμωρητισμός στις ποινές; Παρατηρητής της Θράκης, (ανάκτηση 18.01.2025)

<https://www.paratiritis-news.gr/koinonia/apotelei-lysi-o-timoritismos-stis-pouines/>

47. Κουλούρης, Νικόλαος, Διαταξικές και ενδοταξικές διαστάσεις της κοινωνικής κατασκευής του εγκλήματος, σε συλλογικό Τόμο ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, Εκδόσεις ΕΑΠ, 2019

-
48. Κουλούρης, Νικόλαος Η κοινωνική Επανάταξη της Φυλακής, Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα, 2009
49. Κουλούρης, Νικόλαος Διασπορά του ποινικού ελέγχου και κοινωνικοχωρική απομόνωση. Από την « τιμωρητική πόλη» στις «περίκλειστες κοινότητες» Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος 50 χρόνια Howard Becker “Whose side are we on?” Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ Αθήνα, 24–27 Μαΐου 2016
Διαθέσιμο με επανάκτηση στις 07.02.2025
https://www.eemeke.org/onewebmedia/EEMEKE_2B1_2B.pdf
50. Κουλούρης, Νικόλαος, Υπερπληθυσμός των φυλακών: η ανισοκατανομή ενός παλιρροϊκού φαινομένου. Διαθέσιμο στο The Art of Crime 8/2020:
https://theartofcrime.gr/wpcontent/uploads/2020/05/14_KOULOURIS_TeyxOS_8.pdf
51. Κουλούρης, Νικόλαος , Ο ακρωτηριασμός των σωφρονιστικών θεσμών και η επιστροφή στη σωφρονιστική « κανονικότητα». Ο σύντομος βίος των φυλακών « υψίστης ασφαλείας» στην Ελλάδα, Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης. Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:
<http://crime-in-crisis.com/%CE%BF-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%89%CF%86%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%B8%CE%B5/>
(επανάκτηση 22.01.2025).
52. Κουλούρης, Νικόλαος, «Ζωτικός χώρος» ανά κρατούμενο στις φυλακές, Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ, τεύχος 3/ Μάρτιος 2016, σελ. 1-3, διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179>
-

-
53. Κουλούρης, Νικόλαος Φυλάκιση, χωρίς αποφυλάκιση; Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ τεύχος 2/2015 σελ.7-9, διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179> επανάκτηση 07.02.2025
54. Κουλούρης, Νικόλαος, Εισαγωγή, Ανώδυνη Φύλαξη, αδρανών Ανθρώπων, ένας προορισμός για τις Ελληνικές Φυλακές, συλλογικός Τόμος ΕΠΙ - ΦΥΛΑΚΗ, Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού: Λειτουργία, κατάσταση και μεταχείριση των κρατουμένων, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλας, Αθήνα 2009.
55. Κουλούρης, Νικόλαος, Η μεταχείριση των κρατουμένων στο εδώλιο της ασφάλειας και η σύνθλιψη του θεσμικού χώρου της κοινωνικής επανένταξής τους. Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ, τεύχος 9/ Νοέμβριος 2021, σελ. 19-24, διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179>
56. Κουλούρης, Νικόλαος, Πανδημία, κοινωνία, αποστασιοποίηση και άνθρωποι σε εγκλεισμό, Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ, τεύχος 6/ Μάιος 2020, σελ. 1-3, διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179>
57. Κουλούρης, Νικόλαος, Η « κραιπάλη της φυλάκισης»: στις συμπληγάδες πέτρες της μεταχείρισης των κρατουμένων, διαθέσιμο σε <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/1002007>
58. Κουλούρης, Νικόλαος, Τα προβλήματα των ελληνικών φυλακών, 15 Ιανουαρίου 2014 σε <https://www.enikos.gr/society/ta-provlimata-ton-ellinikon-fylakon/419588> (ανάκτηση 20.01.2025)
59. Κουλούρης, Νικόλαος, Αριστοτέλη Χαραλαμπάκη, Ο νέος ΠΚ, Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4619/ 2019 (όπως ισχύει μετά τους 5090/ 2024, Ν. 5108/2024, Ν.5151/2024), σελ. 758-761
-

-
60. Κουλούρης, Νικόλαος, «Ίσως δεν έχουμε και τόσες φυλακές»: Οι (πρόχειροι) σχεδιασμοί μιας (επεκτατικής) σωφρονιστικής πολιτικής. Διαθέσιμο με επανάκτηση 07.02.2025:
https://theartofcrime.gr/wpcontent/uploads/2016/10/14_Teuxos_12_KOULOURIS.pdf
-
61. Κουλούρης, Νικόλαος, Γασπαρινάτου, Μαργαρίτα, Βιδάλη, Σοφία, Ενημερωτικό Δελτίο της ΕΕΜΕΚΕ, Υπόμνημα και Σχόλια επί του Σχεδίου Νόμου « Παρεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για την επιτάχυνση και την ποιοτική αναβάθμιση της ποινικής δίκης – Εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας» τεύχος 12 Φεβρουαρίου 2024 διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179> (ανάκτηση 20.01.2025)
62. Κουράκης, Νέστωρ, Έκθεση για την εξέλιξη της εγκληματικότητας στη σημερινή Ελλάδα. ΠοιΧρ.3/ 1998 σελ. 239
-
63. Κουράκης, Νέστωρ Το οργανωμένο έγκλημα. Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισής του στην Ελλάδα. Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης (επανάκτηση 18.01.2025) διαθέσιμο σε <http://crime-in-crisis.com/%CF%84%CE%BF-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF-%CE%AD%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CF%86%CE%B1%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF/>, και ΠοινΔικ 10/1999 σελ.1017
64. Κουρκούλη, Χριστίνα - Μαργαρίτα, Οι ψυχολογικές και κοινωνιολογικές προσεγγίσεις για το έγκλημα, Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2018, διδακτορική διατριβή, σε Εθνικό Μητρώο Διδακτορικών Διατριβών, <https://www.didaktorika.gr/eadd/>
65. Κουτσογιάννου, Μαριλέννα, «Υποτάξη» στο Κ. Σπινέλλη, Ν. Κουράκης, Μ. Κρανιδιώτη, ΛΕΞΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ Αθήνα, 2018 σελ. 1083-1089.

66. Κυριακάκη, Σπύρου, Modus operandi των ενόπλων εγκληματικών ομάδων. Μερικές επισημάνσεις, ΠοινΔικ.4/2003 σελ. 435
67. Κωσταράς, Λάμπρος, Έννοια, τυποποίηση και προβληματική των κυρώσεων του οργανωμένου εγκλήματος, στα πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, Π.Ν Σάκκουλας Αθήνα, 2000
68. Λάζος, Γρηγόρης, Κριτική Εγκληματολογία, Νομική Βιβλιοθήκη 2007
69. Λαμπροπούλου, Έφη, Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου, Εκδόσεις Κριτική Αθήνα 2001
70. Λαμπροπούλου, Έφη, Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Κρίση, Έγκλημα και Σύστημα Ποινικής Καταστολής. Διαθέσιμο σε:
<http://crime-in-crisis.com/%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7-%CE%AD%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%80%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%BA%CE%B1/>
71. Λαμπροπούλου, Έφη, 30 χρόνια Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα: Τι μάθαμε; (επανάκτηση 26.01.2025) διαθέσιμο σε
<https://www.kreport.gr/2023/03/27/30-chronia-organomeno-egklima-stin-ellada-ti-mathame/> επανάκτηση 07.02.2025
72. Λίβος, Νικόλαος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του σε πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, « ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ» Π.Ν ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ Αθήνα, 2000
73. Λίβος, Νικόλαος Ζητήματα ερμηνείας του άρθρου 187 ΠΚ, Με αφορμή το υπ' αρ. 215/ 2015 Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, ΠοινΧρ. ΞΕ/ 2015, σελ. 310
74. Λίβος, Νικόλαος, Οργανωμένο έγκλημα και Ειδικές Ανακριτικές πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του ο.ε, τεύχος α': ο εγκληματολογικό - δογματικός φαινότυπος του ο. ε, Δίκαιο και Οικονομία εκδόσεις Π.Ν Σάκκουλα, Αθήνα 2007.

75. Λίμα, Δάφνη, Οργανωμένο Έγκλημα, Δογματική Ανάλυση και δικαιοφιλοσοφική θεμελίωση της ποινικής αντιμετώπισης του αδικήματος της συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2022
76. Μανωλεδάκης, Ιωάννης, Ασφάλεια και Ελευθερία, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2002
77. Μανωλεδάκης, Ιωάννης, Επιβουλή της Δημόσιας Τάξης, Β' Έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1994.
78. Μανωλεδάκης, Ιωάννης, Ποινικό Δίκαιο, επιτομή Γενικού Μέρους, ΣΤ' Έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2001.
79. Μαργαρίτης, Λάμπρος – Χατζηϊωάννου, Κωνσταντίνος, Εγκληματικές Οργανώσεις και Πολιτικά Κόμματα, ΠοινΔικ 2/2014 (έτος 17^ο) σελ. 169
80. Μαργαρίτης, Λάμπρος, Εγκληματική Οργάνωση: (άρθρο 187 ΠΚ): Χαρακτήρας του εγκλήματος ως διαρκούς ή στιγμιαίου- Εκκρεμοδικία, ΠοινΔικ 12/ 2005 σελ.1429
81. Μαρούλη, Μαίρη, The art of crime. gr, Ο επαγγελματίας Κλέφτης, Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών, διαθέσιμο σε <https://theartofcrime.gr/old/oldartofcrime/old.theartofcrime.gr/indexe08b.html?pgtp=1&aid=1180880979> επανάκτηση 07.02.2025
82. Μαυρής Μιχάλης, Το Πανοπτικό του Χρόνου, Η διαχείριση του χρόνου σε συνθήκες μακροχρόνιας στέρησης της ελευθερίας, εκδόσεις Τυπωθήτω, Γιώργος Δάρδανος 2003.
83. Μούτζουρα, Νίκη, Από το Μικροσκόπιο των Συμμοριών, στο Μικροσκόπιο της Cosa Nostra. Διαθέσιμο με επανάκτηση 07.02.2025 στον σύνδεσμο: <https://www.crimetimes.gr/%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%BA%CF%8C%CF%80%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%BC%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%8E%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD/>
84. Μπιτζιλέκης, Νικόλαος, Η διαφθορά ως νομικό και πολιτικό πρόβλημα, ΠοιΧρ 2009, σελ. 97

85. Μπόση, Μαίρη- Βασιλειάδης, Ηλίας, « Οργανωμένο έγκλημα και αδύναμες κρατικές δομές σε περίοδο κρίσης: Μια αμφίδρομη σχέση» Διαθέσιμο με επανάκτηση στις 07.02.2025 στον σύνδεσμο:

<http://crime-in-crisis.com/%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF-%CE%AD%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CE%B4%CF%8D%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CF%82-%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84/>

86. Μυλωνάς Ιπποκράτης, Σκέψεις σχετικά με τον όρο, «Οργανωμένο Έγκλημα» σε Υπεράσπιση 1999

87. Νταφόπουλος, Δημήτριος, Η λειτουργία της έννοιας του εννόμου αγαθού στην ελληνική ποινική θεωρία, διδακτορική διατριβή, Νομική Σχολή ΑΠΘ σε Εθνικό Μητρώο Διδακτορικών Διατριβών, διαθέσιμο σε <http://ikee.lib.auth.gr/record/307545/files/GRI-2019-25591.pdf>

88. Ξενάκη, Σαπφώ, Το οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα: Οροθέτηση και αξιολόγηση της απειλής, σε Εφαρμογές ΔΔ τεύχος ΙΙ/2011 Έτος 24 σελ.41

89. Ορφανός, Σάββας, Οργανωμένο Έγκλημα Άρθρο 187 ΠΚΝ Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση, Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα 2021

90. Παναγιωτόπουλος, Νίκος, Κοινωνικές Ανισότητες και Ποινικές Ταξινομήσεις, Διαθέσιμο με επανάκτηση 07.02.2025 <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/download/7483/7210.pdf>

91. Πανάγος, Κωνσταντίνος, Τα Συστατικά Στοιχεία της Συνεκτικής και Ορθολογικής Αντεγκληματικής Πολιτικής: Μια ολιστική θεώρηση με βάση τη σύσταση R (96) 8 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, Έγκλημα και Τιμωρία, Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας, τεύχος 6 Φεβρουάριος 2020 σελ. 6. Διαθέσιμο στον σύνδεσμο:

<https://www.hscriminology.gr/category/newsletter/>

92. Παπαϊωάννου, Παναγιώτης, Η προσωρινή κράτηση στις Δικαστικές Φυλακές Κορυδαλλού, Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης (επανάκτηση 18.01.2025) διαθέσιμο στον σύνδεσμο:
<http://crime-in-crisis.com/%CE%B7-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%BD%CE%AE-%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%86/>
93. Παπαχαλαράμπους, Χάρης, Εννοιολόγηση του οργανωμένου εγκλήματος -Διεθνής νομοθέτηση- Στάση της Ελληνικής Έννομης Τάξης, ΠοιΔικ.7/1998, σελ. 688
94. Παπαχαλαράμπους, Χάρης Συλλογικός Τόμος, Τα Εγκλήματα των ισχυρών, Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο Έγκλημα», Αθήνα, Εκδόσεις ΕΑΠ 2019
95. Πετρόπουλος, Βασίλειος, Η εγκληματοποίηση της χειραγώγησης αθλητικού αγώνα μέσω «παρέμβασης με αθέμιτες ενέργειες» κατά τις παρ. 1,4 του ά. 132 του ν. 2725/1999. Διαθέσιμο στο The Art of Crime-
www.theartofcrime.gr (ανάκτηση, 20.11.2024)
96. Πετρόπουλος, Ιωάννης- Κουμαριανού, Αικατερίνη, «Περίοδος Βασιλείας του Όθωνος 1833-1862», Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1977, τ. ΙΓ'
97. Πέτσας Γιάννης, Το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα υπό την άποψη των εκθέσεων της CPT διαθέσιμο σε περιοδικό Αντιγόνη Δεκέμβριος 2022 Τόμος ii, Αρ. 4, ανάκτηση 07.02.2025 https://eemeke.org/landing_page-1/landing_page-3/4-2022
98. Ράϊκος, Δημήτριος, Συνταγματικό Δίκαιο, 4^η Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα 2011
99. Ράϊκος, Δημήτριος, Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα, 2006.

100. Ριζάβα, Φωτεινή, Οργανωμένο Έγκλημα, θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρο ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση Νομική Βιβλιοθήκη 2012
101. Σαλτάνης, Χρήστος, Εισαγωγή στο Ποινικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, Αθήνα 2019, Νομική Βιβλιοθήκη σελ. 54
102. Σπυρέα, Σοφία, Κοινωνική Τάξη και Εμπειρία της Φυλακής, Μια εγκληματολογική Προσέγγιση, Διδακτορική διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης.
διαθέσιμο σε: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/50626>
103. Σταμούλη, Ειρήνη, Πολιτικές Ασφαλείας στην Ελλάδα, σε σχέση με το Οργανωμένο Έγκλημα και την Τρομοκρατία και οι συνέπειές τους στην αντεγκληματική πολιτική, Διδακτορική Διατριβή:. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης, Σεπτέμβριο 2015 σελ. 17 Διαθέσιμο στο Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών <https://thesis.ekt.gr/36625>
104. Σταμούλη, Ειρήνη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα στον συλλογικό Τόμο, ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΑΠ 2019.
105. Σταμούλη, Ειρήνη, Το σοκ της πανδημίας του κορωνοϊού και η επίδρασή του στις παράνομες αγορές του οργανωμένου εγκλήματος. Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ» Τεύχος 6 Μαΐου 2020, διαθέσιμο στο <https://eemeke.org/423164179>
106. Σταμούλη, Ειρήνη Μία συμβιωτική σχέση υποκόσμου και καλής κοινωνίας, Διαθέσιμο σε <https://commonality.gr/author/stamoulii>
107. Σταμούλη, Ειρήνη, Οργανωμένο έγκλημα και οικονομική κρίση: τάσεις και μεταβολές, Τιμητικός Τόμος καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης διαθέσιμο με επανάκτηση στις 07.02.2025 στον σύνδεσμο:

<http://crime-in-crisis.com/%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF-%CE%AD%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CF%81/>

108. Σταμούλη, Ειρήνη Ποινική Δικαιοσύνη και Εξουσίες: το παράδειγμα του οργανωμένου εγκλήματος. Στο Β. Αρτινοπούλου, Σ.Βιδάλη, Σ Γεωργούλας, Ο.Θεμελή, Ν. Κουλούρης, Γ. Παπανικολάου, Εξουσίες, Επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός Λόγος: 50 χρόνια Howard Baecker “Whose side are we on?” Συμβολές στο 1^ο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, Αθήνα, 24-27 Μαΐου 2016, σελ. 276-294, Αθήνα, Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου (Ε.Ε.Μ.Ε.Κ.Ε), 2018,
109. Σπινέλλη Καλλιόπη - Κουράκης Νέστωρ Σωφρονιστική Νομοθεσία, Συνεργασία- Επιμέλεια, Νίκος Κουλούρης, Νομική Βιβλιοθήκη 1990 (ανάκτηση 10.01.2025) διαθέσιμο:<http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/pdfbio2/SOFRONISTIKH%20NOMOTHESIA.pdf>
110. Σταθόπουλος Μιχαήλ , Μελέτες Ι, Γενική Θεωρία του Δικαίου – Ανθρώπινα Δικαιώματα- Δικαστική Εξουσία και Σύνταγμα, Αντ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα, Κομοτηνή 2007,
111. Συμεωνίδου – Καστανίδου Ελισάβετ, Για ένα νέο ορισμό του ΟΕ στην Ε.Ε, ΠοινΧρ.ΝΣΤ/ 2006, σελ. 865 .
112. Τζανεττάκη Τόνια, Παθολογία του ισχύοντος συστήματος ποινών του Ποινικού Κώδικα. Σκέψεις και προτάσεις για μια εκ βάθρων αναθεώρηση στο πλαίσιο του σχεδίου του νέου Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρον 2006, σελ. 590
113. Τζαννετής, Αριστομένης, Η έννοια της εγκληματικής Οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ΠοινΧρον 2001, σελ. 1016
114. Τσάτσος, Δημήτριος, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β' Οργάνωση & Λειτουργία της Πολιτείας, Αθήνα, 1992

115. Τσουραμάνης, Χρήστος, Το έγκλημα ως κοινωνικό πρόβλημα στο Academia Edu PDF διαθέσιμο στον ιστότοπο:
https://www.academia.edu/15162578/%CE%A4%CE%BF_%CE%AD%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1_%CF%89%CF%82_%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%B2%CE%B%CE%B7%CE%BC%CE%B1_Crime_as_a_Social_Problem
116. Τσουραμάνης, Χρήστος Δυσμενείς οικονομικές συνθήκες και εγκληματικότητα, σε Τιμητικό Τόμο Καθηγητή Νέστορα Κουράκη. Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης διαθέσιμο με επανάκτηση στις 07.02.2025 στο σύνδεσμο:
<http://crime-in-crisis.com/tag/%CF%87%CF%81%CE%B7%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%83-%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B7%CF%83/>
117. Φελουτζής, Κωνσταντίνος, Το κατ' εξακολούθηση έγκλημα, Μια προσπάθεια προσδιορισμού της έννοιας και της δικαιολογητικής βάσης του, ΠοινΧρ. ΜΘ/ 1999, σελ. 389- 409.
118. Φυτράκης,Ευτύχης, Ο ν. 4985/ 2022 ως αλλαγή (σωφρονιστικού) παραδείγματος, Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ, τεύχος 11/ Οκτώβριος 2023, σελ. 1-3, διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179>
119. Φυτράκης,Ευτύχης, Το αλφαβητάρι του κρατούμενου, δικαιώματα και Υποχρεώσεις. (ανάκτηση, 05.01.2025) Διαθέσιμο στο σύνδεσμο με επανάκτηση στις 07.02.2025 στον σύνδεσμο:
https://www.lawspot.gr/sites/default/files/images/nea/misc/alfavitari_kratoumenou.pdf
- 120.Φυτράκης,Ευτύχης ποινικός Λαϊκισμός και (νέα) σωφρονιστική πολιτική Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου (ΕΕΜΕΚΕ) ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ, στο τεύχος Νοεμβρίου 2021, διαθέσιμο σε <https://eemeke.org/423164179>

121. Χάϊδου, Ανθοζωή, Το σωφρονιστικό σύστημα, ζητήματα θεωρίας και πρακτικής, Επίμετρο, Hans- Jorg Albrecht, Νομική βιβλιοθήκη Αθήνα 2002.
122. Χαραλαμπίκης, Αριστοτέλης, Ο νέος ΠΚ, Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4619/ 2019 (όπως ισχύει μετά τους 5090/ 2024, Ν. 5108/2024, Ν.5151/2024).
123. Χλούπης, Γεώργιος, Διασυνοριακό και υπερεθνικό οργανωμένο έγκλημα, εκδόσεις Αθήνα, 2005
124. Χλούπης, Γεώργιος Άρθρο 187 ΠΚ «Οι περιπτώσεις μιας εγκληματικής οργάνωσης ΠοινΔικ 6/2020, σελ 539
125. Χλούπης, Γεώργιος, Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, στο συλλογικό Τόμο Εγκλήματα των Ισχυρών, εκδόσεις ΕΑΠ Αθήνα 2019.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. ALBANESE, J. Models of Organized Crime, Handbook of Organized Crime 1994

https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9780199968923_A35478224/preview-9780199968923_A35478224.pdf

2. BRUGGEMAN, WILLY, τότε αναπληρωτή διευθυντή της Europol, καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος: δυνατότητες, προβλήματα και ευκαιρίες, με ειδικότερη έμφαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε μετάφραση Ευάγγελου Στεργιούλη, ΠοινΔικ 2000
3. CHAMBLISS, J, WILLIAM, On the Take, From Petty Crooks to Presidents, Indiana University Press, Bloomington & Indianapolis, 1978-1988 Second Edition pp 70-80, 150-169, 178-181, 201- 218, 220-226.

4. COYLE, ANDREW, Η διοίκηση των φυλακών. Μια θεώρηση υπό το πρίσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, Επιστημονική επιμέλεια Νικόλαος Κουλούρης, παρ. 8 σελ. 144.
5. GRESSEY, DONALD RAY, Theft of the Nation: the structure and operations of organized crime in America, Library of Congress Cataloging – in- Publication Data, p.p 162- 185
6. FIJNAUT Cyrille- PAOLI Letizia: , Organised Crime in Europe: Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond, SPRINGER, 2003 :
https://www.ilsta.org/wp-content/uploads/2018/02/Cyrille_Fijnaut_Letizia_Paoli_Organised_Crime_ib-ok.org_.pdf
7. FOUCAULT, MICHEL, Η επιτήρηση και τιμωρία. Η Γέννηση της Φυλακής, μετάφραση Τάσος Μπέτζελος, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΛΕΘΡΟΝ
8. HIRSCHFELD, KATHERINE, Gangster States, Organized Crime, Kleptocracy and Political Collapse, International Political Economy Series, Palgrave macmillan. 2015 pp 23-37
9. KLEEMANS, R. EDWARD & VAN DE BUNT, G, HENK . *Global Crime* Organized crime, occupations and opportunity Research and Documentation Centre (WODC), Ministry of Justice , The Hague, The Netherlands
https://www.academia.edu/13689028/Organised_crime_occupations_and_opportunity

10. Von LAMPE Klaus: The Use of Models in the Study of Organized Crime,
chrome-extension://kdpelmjpfafjppnhbloffcjpeomlnpah/http://www.organized-
crime.de/vonLampeModelsOC2011.pdf

11. LEVI, M & LORD, N "Links between Corruption and Organised Crime,
and Research Gaps." In Daniel Thelesklaf and Pedro Gomes Pereira
(eds), Non-State Actors in Asset Recovery, Peter Lang, Bern, 2011,
[https://www.researchgate.net/publication/266078495_Links_between_Corrupt
ion_and_Organised_Crime_and_Research_Gaps](https://www.researchgate.net/publication/266078495_Links_between_Corruption_and_Organised_Crime_and_Research_Gaps),

12. LIDDICK, Don, «Introduction», An Empirical, Theoretical and Historical
Overview of Organized Crime. The Edwin Mellen Press, Νέα ΥΟΡΚΗ,
1991 σελ.9 και 209

13. PAOLI, LETIZIA, The Oxford Handbook organized Crime, Oxford
University Press, 2014 pp.13-31

14. PELLEGRINI, C.B, LIONZO, A & LAI A (1982) Overcoming a corporate
crisis: The role of a hegemonic elite- The Banco Ambrosiano case
(1982). Accounting History Volume 26, Issue 4, November 2021, Sage
journals. <http://doi-org.proxy.eap.gr/10.1177/10323732211025328>

15. PSYCHOU, DIMITRA- KOKARIDAS, DIMITRIOS-KOULOURIS,
NIKOLAOS- THEODORAKIS,YANNIS-KROMMIDAS CHARALAMPOS-
PSYCHO CRISTOS: Impact of exercise intervention on anxiety levels
and mood profile of Greek prison inmates, Volume 16/ Issue 1/2021
Διαθέσιμο σε :<http://rua.ua.es/dspace/handle/10045/101913>

16. RUGGIERO VINCENZO, 2012: Introduction: The Organisation of crime.
In Guney, Ph & Ruggiero, V (Eds) Corruption and Organized Crime in
Europ.Illegal Partnerships (p.3-14), London and New York:Routledge,

«Ποινικά και Κοινωνικά Χαρακτηριστικά του Ο.Ε στην Ελλάδα.
Στοιχεία έρευνας για τις Ε.Ο σε πληθυσμό Σωφρονιστικών Καταστημάτων».
Taylor and Francis Group.

17. SCALIA, VINCENZO, 2016: CRIME, NETWORKS AND POWER,
Transformation of Sicilian Cosa Nostra pp 95- 117

18. SOUTHERLAND, MITTIE/ POTTER, GARY, « Applying Organization
Theory to Organized crime» στο journal of Contemporary Criminal
Justice Vol 9 1993 p.251-267 Sage journals
<https://doi.org/10.1177/104398629300900306>

19. WEIGENG, THOMAS, ΤΟ ΕΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ
ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ. Έκθεση για το στάδιο των
προπαρασκευαστικών εργασιών για το 16^ο διεθνές συνέδριο Ποινικού
Δικαίου, της Διεθνούς Εταιρείας Ποινικού Δικαίου στη Βουδαπέστη το
1999, στα πρακτικά του Ζ' Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού
Δικαίου. Π.Ν Σάκκουλας 2000

ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ, ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ και ΛΟΙΠΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ, ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ, ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ Ν. 4619/ 2019 για το 187 κ.π.λ (σελ.2-3 και 42-43
ειδικότερα) ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ Ν. 2725/1999

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ν. 5090/2024, σελ. 102- 105

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ Ν. 4908/2022 « Μέτρα Αντιμετώπισης της οπαδικής βίας και
λοιπές διατάξεις» (σελ. 68-69)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ του ν. 4985/ 2022 σελ.73 για το άρθρο 6 Α.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ Ν. 5172/2025

Συμβουλίου Εφετών Αθήνας, 215/ 2015 ΠΟΙΝΧΡ 2015 σελ. 290 και σε ΤΝΠ
ΝΟΜΟΣ.

ΑΠ 597/ 2022 Α' ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ.

ΑΠ 527/2020 Α' ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ

ΣυμβΕφΘεσ 93/ 2006, ΠοινΔικ 4/2006 (έτος 9^ο) σελ. 412-419 με παρατηρήσεις στο τέλος του βουλεύματος της Ελισάβετ Συμεωνίδου – Καστανίδου (σελ.417-419).

ΣυμβΕφΑθ.30/2005 Ποιν.Δικ. 6/ 2005 σελ. 667- 672

ΣυμβΕφΛαμ 58/ 2009

ΕφΠατρών 110/ 2011

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΛΑΣ των ετών 2017-2018.

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΈΚΘΕΣΗ για το Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα (1995-1996) Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Αθήνα, 10.09.1997 σελ.2

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ για το Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα (1997) Αθήνα, Μάιος 1998, σ.σ 1,16.

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ για το Οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα το 1998 δημοσιευμένη σε ΠοινΔικ 1999 σελ. 871

ΈΚΘΕΣΗ ΕΛΛΑΣ 2003

<https://www.astynomia.gr/statistikes-epetirides/statistika-stoicheia-2/etisies-ektheseis-organomenou-egklimatos/>

ΕΚΘΕΣΗ για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, έτους 2023 (Νοέμβριος 2024) σελ. 11-17 ετών:

<https://www.astynomia.gr/statistikes-epetirides/statistika-stoicheia-2/etisies-ektheseis-organomenou-egklimatos/>

ΕΚΘΕΣΗ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας προς την Ελ.Κυβέρνηση (22.11.2021- 01.12.2021), διαθέσιμο σε

<https://rm.coe.int/1680a7ce97>

ανάκτηση (15.12.2024)

ΕΥΡΩΒΑΡΟΜΕΤΡΟ, διαθέσιμο σε

<https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/el/be-heard/eurobarometer>

Πτυχιακή/ Διπλωματική Εργασία

ΣΥΣΤΑΣΗ (ΕΕ) 2023/681 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 8ης Δεκεμβρίου 2022 σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα υπόπτων και κατηγορουμένων που υπόκεινται σε προσωρινή κράτηση και σχετικά με τις υλικές συνθήκες κράτησης, διαθέσιμο σε :

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32023H0681>

ΠΡΑΚΤΙΚΑ Συνεδρίασης της Βουλής 7 Μαΐου 1871.

"Αι αγορεύσεις του Ελληνικού Κοινοβουλίου" (τ. 3 σ. 186).

<https://library.parliament.gr/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B6%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7/%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AE%CF%82-1862-1910>

ΑΠΟΦΑΣΗ 12247/1/94 REV 1 ENFOPOL 161 διαθέσιμη σε

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10415-2000-INIT/en/pdf>

ΑΠΟΦΑΣΗ Ε.Ε 2008/841/JHA of 24 October 2008 για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, διαθέσιμη σε

https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2008/841/oj/eng και σε

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=celex%3A32008F0841>

ΑΠΟΦΑΣΗ- ΠΛΑΙΣΙΟ, 2008/841/ΔΕΥ της 24.10.2008 (EEL 300 της 11.11.2008 σελ. 42), διαθέσιμο σε

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=celex%3A32008F0841>

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ, Οκτώβριος 2022: Παρουσίαση της νομοθετικής πρωτοβουλίας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη υπό τον τίτλο «Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός του Σωφρονιστικού Κώδικα – τροποποιήσεις στον ν. 2776/1999» από τον Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή σωφρονιστικού συστήματος και λοιπών δομών εγκλεισμού κρατουμένων, διαθέσιμο σε

<https://www.minocp.gov.gr/2022/10/12/12-10-2022-parousiasi-tis-nomothetakis-protovoulas-tou-ypourgeiou-prostasias-tou-politi-ypo-ton-titlo-anamorfosi-kai-eksygchronismos-tou-sofronistikou-kodika-tropopoiiseis-ston-n-2776-1999/>

«Ποινικά και Κοινωνικά Χαρακτηριστικά του Ο.Ε στην Ελλάδα.
Στοιχεία έρευνας για τις Ε.Ο σε πληθυσμό Σωφρονιστικών Καταστημάτων».

Καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρος της Ελλάδας, που έχουν εκδοθεί ύστερα από προσφυγές κρατουμένων για τις συνθήκες κράτησης στα περισσότερα καταστήματα κράτησης της χώρας σε

www.nsk.gr, ενδεικτικά: <https://www.nomotelia.gr/photos/File/WWW.37830.16.htm>

«Η Σφαγή του Δηλεσίου», διαθέσιμο σε <http://el.wikipedia.org/w/index> (ανάκτηση, 21.11.2024)

Το Φαινόμενο της Ληστείας στην Ελλάδα (1833-1933) Μια Γενική Θεώρηση ΚΑΙ <https://ellinoistorin.gr/?p=32605>

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ, σε ΕΣΔΙ, Τα μέτρα αποτροπής έκτισης της ποινής, μετά το Ν. 5090/ 2024

https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/2024/04/vasileiadis_2024.pdf

(ανάκτηση 18.01.2025).

ΚΑΡΔΑΡΑ, ΑΓΓΕΛΙΚΗ, φάκελος « ΦΥΛΑΚΕΣ», αλλαγές στη σύνθεση του ποινικού πληθυσμού & δημιουργία ενός εθνοπολιτισμικά ετερογενούς περιβάλλοντος, διαθέσιμο σε

<https://www.postmodern.gr/2021/05/31/fakelos-fylakes-allages-sti-synthes/>

MATZOYTΣΟΣ Α. «Οι νέες αλλαγές στο νέο ΠΚ και ΚΠΔ.

[http://www.dsa.gr/sites/default/files/news/attached/oi_nees_allages_se_pk_kai_i_kpd_-_sygkritikoi_pinakes_palaion_neon_rythmiseon_2024_0.pdf](http://www.dsa.gr/sites/default/files/news/attached/oi_nees_allages_se_pk_kai_kpd_-_sygkritikoi_pinakes_palaion_neon_rythmiseon_2024_0.pdf)

(ανάκτηση 19.01.2025).

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Φυλακές τριών τύπων για περισσότερη ασφάλεια , 01.03.2014, (ανάκτηση 22.01.2025) σε

<https://www.kathimerini.gr/society/756279/fylakes-trion-typon-gia-megalyteri-asfaleia/>

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 07.10.2017 Αρχή νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας

<https://www.kathimerini.gr/opinion/readers/4929769/archi-nomimotitas-amp-nbsp-kai-ochi-skopimotitas> (ανάκτηση 21.01.2025).

ΤΟ ΒΗΜΑ: Όλο το πόρισμα, με το οποίο ο εισαγγελέας « έδεσε» τη Χρυσή Αυγή, διαθέσιμο σε

Πτυχιακή/ Διπλωματική Εργασία

<https://www.tovima.gr/2013/09/29/society/olo-to-porisma-me-to-opoio-o-eisaggeleas-edese-ti-xrysi-aygi/>.

ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ: <https://www.protothema.gr/stories/article/1502664/athina-1870-i-sfagi-sto-dilesi-kai-o-diethnis-diasurmos-tis-elladas/>

The GARDIAN για τον Calvi:

Διαθέσιμο

https://www.theguardian.com/uk/1982/jun/20/ukcrime.italy?CMP=gu_com

<https://www.jstor.org/stable/191840> Nantia Urbinati, From the periphery of modernity Antonios Gramsci's theory of Subordination and Hegemony, Columbia University, [Vol. 26, No. 3 \(Jun., 1998\)](#), p. 370-391.

ΦΥΛΑΚΕΣ «ΤΥΠΟΥ Γ» Κείμενο 41 Πανεπιστημιακών για τις φυλακές τύπου Γ' διαθέσιμο:

<https://www.dsa.gr/%CE%BD%CE%AD%CE%B1/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/k%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF41%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B9%CF%82-%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%84%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B3%CE%84>
(ανάκτηση 22.01.2025)

LAWSPOT, 16.03.2022, Εγκληματική Οργάνωση: Τροποποιήθηκε το άρθρο 187 του ΠΚ <https://www.lawspot.gr/node/273455> (ανάκτηση 19.01.2025)

ΛΥΔΑΚΗ, ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, Το οργανωμένο Έγκλημα, 30.09.2009, διαθέσιμο σε <https://www.astynomia.gr/2009/10/30/organomeno-egklima/>

ΝΑΖΙΡΗΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ, ΕΝΩΣΗ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ /26.4.2024, διαθέσιμο σε

<https://enosieisaggeleon.gr/wp-content/uploads/2024/05/%CE%9D%CE%B1%CE%B6%CE%AF%CF%81%CE%B7%CF%82-%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%83%CE%B71.pdf> (ανάκτηση 18.01.2025)

The Council of Europe, Organised crime situation report 2001 pp. 76-116
Πτυχιακή/ Διπλωματική Εργασία

«Ποινικά και Κοινωνικά Χαρακτηριστικά του Ο.Ε στην Ελλάδα.
Στοιχεία έρευνας για τις Ε.Ο σε πληθυσμό Σωφρονιστικών Καταστημάτων».

<https://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/economiccrime/organisedcrime/Report2001E.pdf>

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος 2000. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ, 52003PC0512(02) σύμβασης για την παράνομη διακίνηση μεταναστών. Διαθέσιμο σε:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52003PC0512%2802%29>

<https://www.jstor.org/stable/23639009> Pratt J. Punishment and Civilization, Sage, London: σελ. 815

«Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/ δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Με την από 30.04.2024 πρόταση του Συμβουλίου Φυλακής του Σωφρονιστικού Καταστήματος Κορυδαλλού Ι, κατόπιν προηγούμενης, από 01.04.2024, συστατικής επιστολής – βεβαίωσης του Επιβλέποντα Καθηγητή μου, για την εκπόνηση της παρούσας, εκδόθηκε η με αριθμό πρωτ. 13215 της 29 Απριλίου 2024 απόφαση του Τμήματος Διαχείρισης Καταστημάτων Κράτησης και Θεμάτων Μεταγωγών της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, χορηγήθηκε σ' εμένα η άδεια, στα πλαίσια ολοκλήρωσης της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας μου, ώστε, να πραγματοποιήσω εμπειρική έρευνα στο ως άνω Σωφρονιστικό Κατάστημα, με μελέτη αρχειακού υλικού (ατομικών φακέλων κρατουμένων, υποδίκων και καταδίκων για συμμετοχή σε Εγκληματική Οργάνωση), με στατιστική μόνο καταγραφή των στοιχείων, χωρίς την τήρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που επιτρέπουν την ταυτοποίηση. Επίσης, να λάβω συνεντεύξεις στελεχών του εν λόγω σωφρονιστικού καταστήματος, κατόπιν έγγραφης ενημέρωσης και συναίνεσής τους, που θα αφορούν τις απόψεις για τη μεταχείριση των κρατουμένων, υποδίκων και καταδίκων για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση, με πλήρη ανωνυμοποίηση των στοιχείων τους και γενικότερα με τήρηση όλων των δεοντολογικών δεσμεύσεων, που προκύπτουν, από τη σωφρονιστική νομοθεσία και τη νομοθεσία που αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η έρευνα ξεκίνησε στις 09.05.2024 και ολοκληρώθηκε στις 24.12.2024, με την πολύτιμη βοήθεια του κ. Ουίλιαμ Αλοσκόφη, Δρ Κοινωνιολογίας στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλός Ι και μέλους ΣΕΠ του Ε.Α.Π καθώς και του κ. Αθανασίου Ζαγοράκη, Κοινωνιολόγου, ΜΠΣ «Ποινικές και εγκληματολογικές προσεγγίσεις της διαφθοράς, του οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος» του Ε.Α.Π, στο ίδιο κατάστημα.

Πιο κάτω παρατίθενται δύο (2) παραρτήματα, το πρώτο με στοιχεία της έρευνας ως προς τα δεδομένα, που προέκυψαν από το αρχειακό υλικό, και το δεύτερο με το ερωτηματολόγιο προς στελέχη των συλλογικών οργάνων του σωφρονιστικού καταστήματος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Διάγραμμα 1: ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ (ΥΠΟΔΙΚΩΝ – ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ) ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ Ε.Ο ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΟΡΥΔΑΛΟΣ Ι.

Ο αριθμός των κρατουμένων (υποδικών και καταδικών) γενικά, κατά την έναρξη της έρευνας στις 09 Μαΐου 2024 ανερχόταν στους **1.750**. Ο αριθμός των κρατουμένων (υποδικών και καταδικών), περί το τέλος της έρευνας, στις 20 Δεκεμβρίου 2024, ανήλθε στους **1.944**. Το σωφρονιστικό κατάστημα έχει χωρητικότητα 1.222 θέσεων κρατουμένων.³⁴⁶ Από επίσημη πληροφορία εντός του καταστήματος, 3 σωφρονιστικοί υπάλληλοι, αναλογούν σε 500 κρατούμενους.

Από τον γενικότερο πληθυσμό των **1.705 κρατουμένων**, κατά την ημερομηνία έναρξης της έρευνας, οι κρατούμενοι (υπόδικοι και κατάδικοι) ανέρχονταν σε **176 για συμμετοχή σε Ε.Ο** και **4 για τρομοκρατικές ενέργειες**.

ΣΥΝΟΛΟ: 180 κρατούμενοι.

³⁴⁶ (<https://www.minocp.gov.gr/file/2021/12/xwritikotita.pdf>)

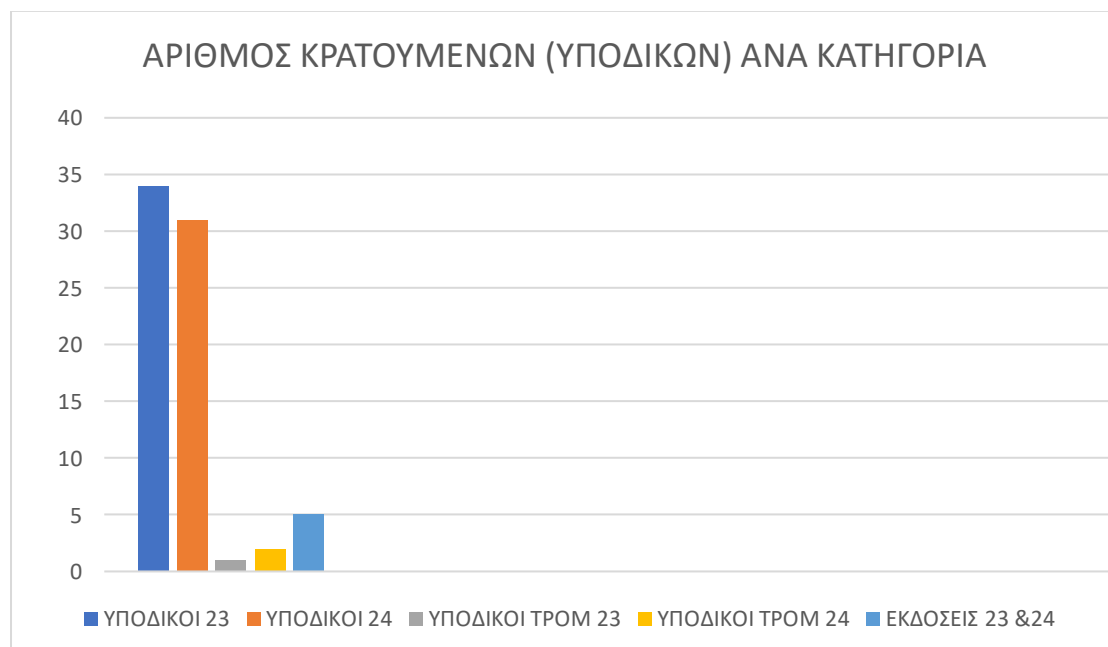
Διάγραμμα 2: ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΔΙΚΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

α) Υπόδικοι για συμμετοχή σε Ε.Ο το έτος 2023= **35 κρατούμενοι +1 κρατούμενος** για τρομοκρατική οργάνωση. Από αυτούς, οι 13, που διώκονται για συμμετοχική δράση σε ΕΟ και ο 1 για Τρομοκρατία, είχαν μεταχθεί για δικονομικούς ή άλλους λόγους, στα υπόλοιπα σωφρονιστικά καταστήματα και ήταν ανέφικτη η έρευνα του αρχειακού υλικού.

β) Υπόδικοι για συμμετοχή σε Ε.Ο το έτος 2024 = **30 κρατούμενοι + 2 κρατούμενοι** για τρομοκρατική οργάνωση. Από αυτούς, οι 10 για ΕΟ είχαν μεταχθεί, κατά την εξέλιξη της έρευνας, για δικονομικούς ή άλλους λόγους στα υπόλοιπα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας.

γ) Προς έκδοση, ή ήδη εκδοθέντες, για ΕΟ, κατά το τέλος της έρευνας στις 24.12.2024 (εμφανιζόμενοι στα ηλεκτρονικά αρχεία ως υπόδικοι 2023 και 2024)= **5**

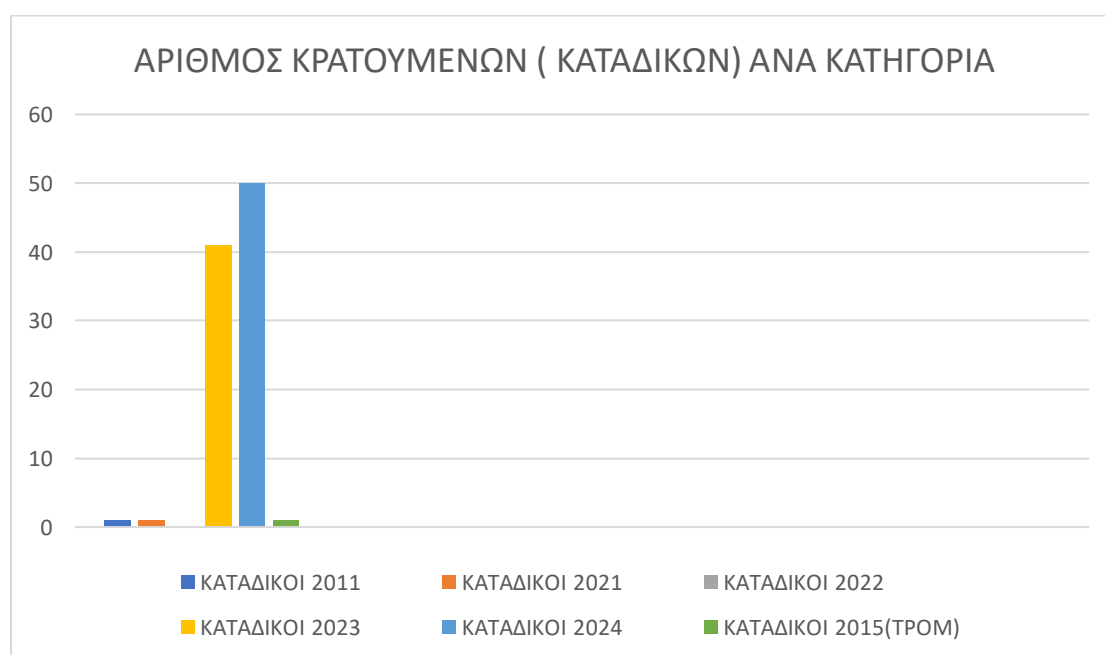
ΣΥΝΟΛΑ ΥΠΟΔΙΚΩΝ ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ Ε.Ο (2023 + 2024) = 65 κρατούμενοι (δεν συνυπολογίζονται οι πέντε υποθέσεις προς έκδοση και οι τρεις κρατούμενοι για τρομοκρατική οργάνωση)

Διάγραμμα 3: ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

- α) Κατάδικοι, που εκτίουν ποινή για συμμετοχή σε Ε.Ο από το 2011= **1 κρατούμενος**
 β) Κατάδικοι, που εκτίουν ποινή για συμμετοχή σε Ε.Ο από το 2021= **1 κρατούμενος**
 γ) Κατάδικοι, που εκτίουν ποινή για συμμετοχή σε Ε.Ο από το 2022= **13 κρατούμενοι**
 δ) Κατάδικοι, που εκτίουν ποινή για συμμετοχή σε Ε.Ο από το 2023= **41 κρατούμενοι**
 ε) Κατάδικοι, που εκτίουν ποινή για συμμετοχή σε Ε.Ο από το έτος 2024 για Ε.Ο =**50 κρατούμενοι**
 στ) Κατάδικος, που εκτίει ποινή για συμμετοχή σε Τρομοκρατική Οργάνωση από το 2015 = **1 κρατούμενος**

ΣΥΝΟΛΑ ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΟ (2011 + 2021 + 2022 + 2023 + 2024) = 106 κρατούμενοι.

Διάγραμμα 4: ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΥΠΟΔΙΚΩΝ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ Ε.Ο ΑΝΑ ΕΤΟΣ:

Από τους 42 φακέλους των υποδίκων, που κρατούνται προσωρινά, υπήρχαν και μελετήθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας, οι εθνικότητες των εμπλεκομένων καταγράφονται ως εξής:

α) Για το έτος 2023: Ελλάδα (11) άτομα, Αλβανία (8) άτομα, Ιράκ (2) άτομα, Πολωνία (1) άτομο

β) Για το έτος 2024: Ελλάδα (13), Αλβανία (1) άτομο, Βουλγαρία (1) άτομο, Γεωργία (1) άτομο, Συρία (1) άτομο, Ιράν (1) άτομο, Πακιστάν (2) άτομα.

Οι ηλικίες όσων ερευνήθηκαν και είναι υποδίκιοι στο Σωφρονιστικό Κατάστημα, μετά την επιβολή προσωρινής κράτησης, για συμμετοχική δράση σε ΕΟ, με βάση την ημερομηνία γεννήσεώς τους, καταγράφονται και για τα δύο έτη:

Α.- Δεκαετία 50' (2) άτομα, Β.- δεκαετία 60' (4) άτομα, Γ.- Δεκαετία 70' (8) άτομα. Δ.- Δεκαετία 80' (15) άτομα, Ε.- Δεκαετία 90' (12) άτομα. ΣΤ.- Δεκαετία 2000 (1) άτομο.

Ηλικιακά υπερτερούν όσοι έχουν γεννηθεί τις δεκαετίες 80' -90'.

Διάγραμμα 5: ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ ΓΙΑ Ε.Ο ΑΝΑ ΕΤΟΣ

Από τους ερευνώμενους φακέλους, όσων εκτίουν ποινές στερητικές της ελευθερίας για ΕΟ, οι εθνικότητες καταγράφονται ως εξής:

α) Για το έτος 2011: Ελλάδα (1) άτομο

β) Για το έτος 2022: Ιράν (2) άτομα, Αφγανιστάν (1) άτομο, Αρμενία (2) άτομα.

γ) Για το έτος 2023: Ελλάδα (2) άτομα, Αλβανία (3) άτομα, Πακιστάν (1) άτομο, Συρία (1) άτομο, Γεωργία (2) άτομα, Ουζμπεκιστάν (1) άτομο, Καζακστάν (2) άτομα, Ρωσία (1) άτομο.

δ) Για το έτος 2024: Ελλάδα (14) άτομα, Αλβανία (2) άτομα.

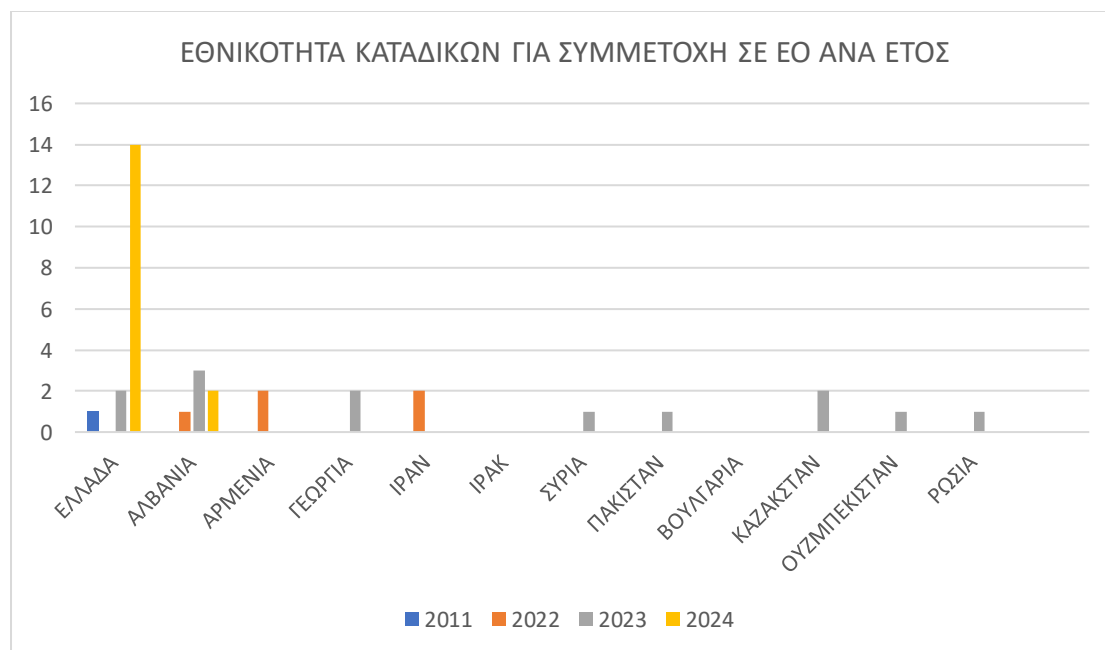
Σημείωση: Από τη μελέτη των φακέλων των κρατουμένων, παρατηρήθηκε ότι οι ομάδες αριθμούν από 5 έως 14-15 μέλη και είναι ετερογενείς εθνοκοινοπολιτισμικά. Η ΕΟ του ερευνώμενου ατόμου πακιστανικής υπηκοότητας παρουσίαζε μόνο ομοιογένεια με ομοεθνή μέλη και τη συμμετοχή μιας Ελληνίδας. Οι Έλληνες είναι στην πλειονότητά τους ρομά (7) άτομα, αλβανικής καταγωγής γεννημένος στην Ελλάδα (1) άτομο και σε πρώην χωρών ΕΣΣΔ (2 άτομα).

Οι ηλικίες όσων ερευνήθηκαν και εκτίουν ποινές στερητικές της ελευθερίας για ΕΟ, όλων των ετών, με βάση την ημερομηνία γέννησής τους, καταγράφονται:

Α.- Δεκαετία 60' (1) άτομο. Β.- Δεκαετία 70' (16) άτομα Γ.- Δεκαετία 80' (7) άτομα

Δ.- Δεκαετία 90' (9) άτομα. Ε.- Δεκαετία 2000 (1) άτομο.

Ηλικιακά υπερτερούν όσοι έχουν γεννηθεί τη δεκαετία του 1970 (1970-1980).

Διάγραμμα 6: Η ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΦΥΛΟΥ ΩΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΟΥ ΣΕ Ε.Ο

Α.- Από τους ερευνώμενους φακέλους κρατούμενων – υποδίκων των ετών 2023 και 2024 και με όσα στοιχεία αναφέρονται, είτε στα εντάλματα σύλληψης, τα οποία όμως, είναι εξατομικευμένα για τον υπόδικο, χωρίς σε πολλές των περιπτώσεων να μπορούν να συναχθούν απολύτως ασφαλείς πληροφορίες, είτε από το περιεχόμενο των παραπεμπτικών βουλευμάτων, προκύπτουν τα εξής:

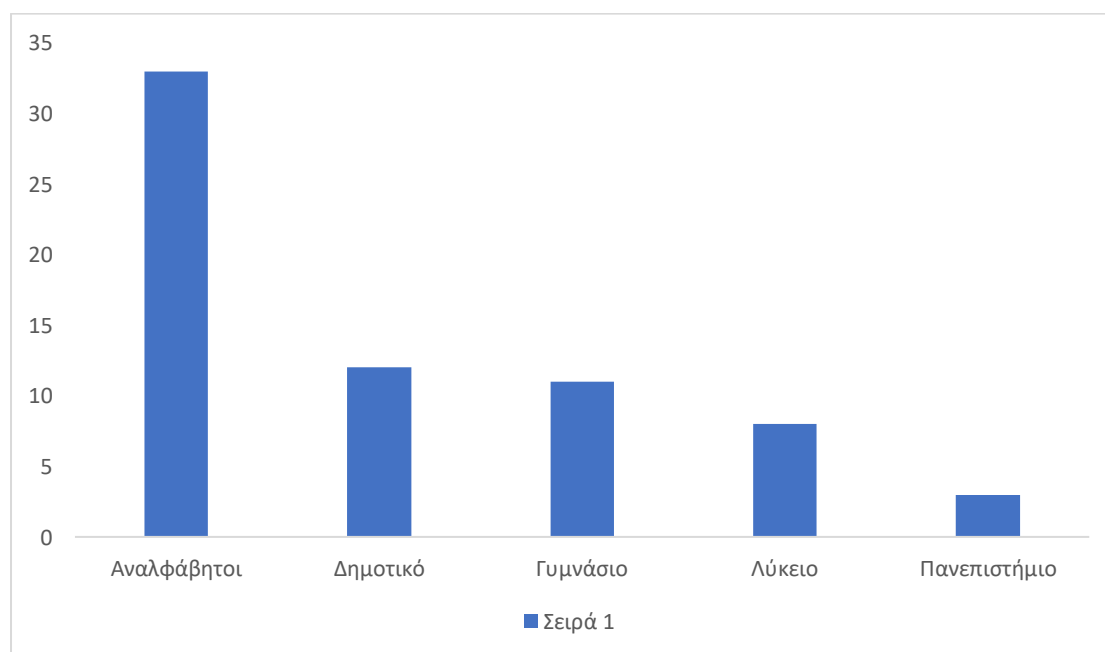
α) Για το έτος 2023, και σε σύνολο 22 υποθέσεων υποδίκων για συμμετοχή σε ΕΟ με βασικά αδικήματα, διακεκριμένες περιπτώσεις διακίνησης ναρκωτικών ουσιών – παράβασης του νόμου περί ναρκωτικών, διευκόλυνση εισόδου και εξόδου παράτυπων μεταναστών και μεταφορά πολιτών τρίτων χωρών στο εσωτερικό της χώρας χωρίς να δικαιούνται άδειας, καθώς και διακεκριμένων περιπτώσεων κλοπών, καταγράφονται 16 γυναίκες, είτε μια, είτε περισσότερες από μια στις μεγαλύτερες ομάδες, όπως αναλυτικά πιο κάτω.

β) Για το έτος 2024, και σε σύνολο 20 υποθέσεων υποδίκων για συμμετοχή σε Ε.Ο, με βασικό αδίκημα: απάτη - νομιμοποίηση εσόδων από παράνομη δραστηριότητα, εμπλέκονται δυο γυναίκες σε μια υπόθεση, όπως αναλυτικά στο ακόλουθο γράφημα:

Διάγραμμα 7: ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κατά την είσοδό τους στο Σωφρονιστικό Κατάστημα οι κρατούμενοι για το αδίκημα της ΕΟ, που δήλωσαν το επίπεδο εκπαίδευσής τους ανέρχονται ως εξής: Οι αναλφάβητοι, οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει ούτε τη Βασική Εκπαίδευση (Δημοτικό και Γυμνάσιο) είναι 33. Αυτοί που δήλωσαν επίπεδο μόρφωσης τη Δημοτική Εκπαίδευση (είτε ολοκλήρωσαν το Δημοτικό, είτε δεν ολοκλήρωσαν το Γυμνάσιο) ανέρχονται σε 12. Αυτοί που δήλωσαν ότι ολοκλήρωσαν τη φοίτησή τους στο Γυμνάσιο, είτε δεν περαίωσαν τη φοίτησή τους στο Λύκειο ανέρχονται σε 11. Έχουν ολοκληρώσει όλες τις τάξεις του Λυκείου και έχουν λάβει απολυτήριο οι 8, ενώ Πανεπιστημιακή κατάρτιση διαθέτουν οι 3 από αυτούς.

Διάγραμμα 8: ΒΑΣΙΚΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ

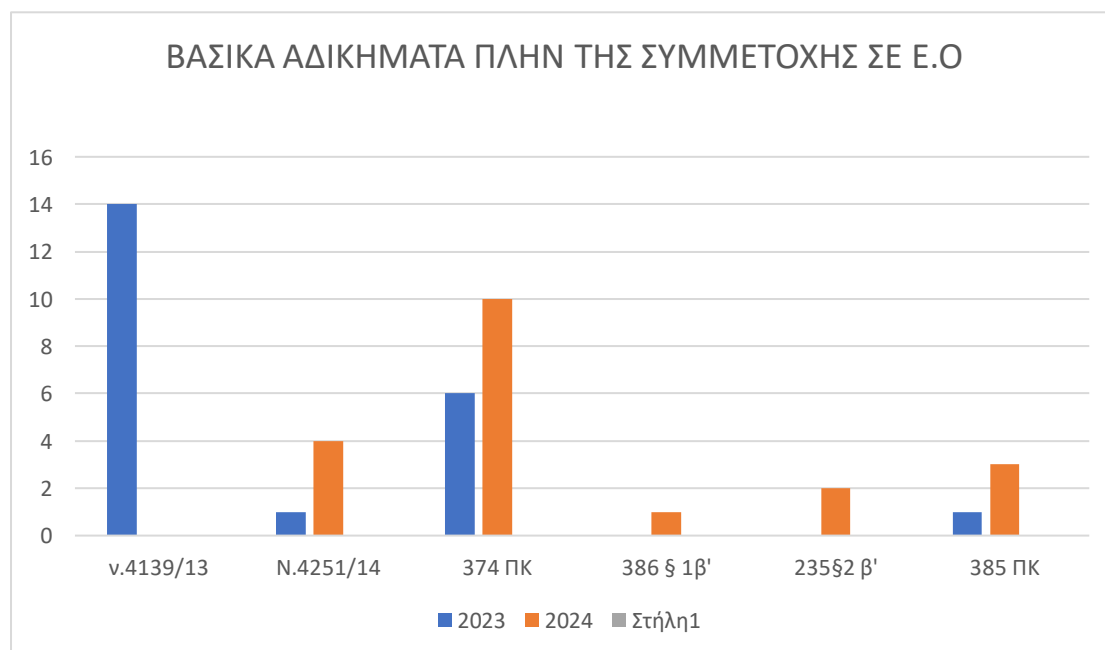
Στο πιο κάτω γράφημα, αποτυπώνονται τα βασικά εγκλήματα, μετά το αδίκημα της συγκρότησης, ένταξης ή διεύθυνσης Ε.Ο.

α) Υποθέσεις υποδικών 2023

Από τις 22 υποθέσεις σε επιδικία για συμμετοχή σε ΕΟ, οι 14 υποθέσεις έχουν ως βασική αξιόποινη πράξη την ιδιαιτέρως διακεκριμένη περίπτωση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και εξαρτησιογόνων ουσιών (Ν. 4139/2013) . Μία (1) υπόθεση εκκρεμεί για παράνομη διακίνηση μεταναστών (Ν. 4251/2014), έξι (6) υποθέσεις για διακεκριμένη περίπτωση κλοπών (374 ΠΚ) και μία (1) περίπτωση για εκβίαση (385 ΠΚ).

β) Υποθέσεις υποδικών 2024

Από τις 20 υποθέσεις που εκκρεμούν προς εκδίκαση στον πρώτο βαθμό, έχει ασκηθεί ποινική δίωξη, εκτός του αυτοτελούς αδικήματος της συμμετοχής σε ΕΟ, τέσσερις (4) έχουν παραιτηθεί για το αδίκημα της παράνομης διακίνησης μεταναστών (Ν. 4251/2014), οι οποίοι φέρονται ως μέλη της ίδιας εγκληματικής, δέκα (10) υποθέσεις για διακεκριμένη περίπτωση κλοπών (374 ΠΚ), δυο (2) περιπτώσεις για εκβίαση και δωροληψία υπαλλήλου (235 § 2β), που φέρονται ως μέλη της ίδιας εγκληματικής, τρεις (3) περιπτώσεις εκβίασης (385 ΠΚ), και μια (1) περίπτωση για απάτη (386 § 1β').

Διάγραμμα 9: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ (ΠΟΙΝ.ΔΙΩΞΗΣ) ΓΙΑ ΕΟ και ΠΟΙΝΗΣ (Α' βαθμίου ή Β' βαθμίου Δικαστηρίου).

Στο πιο κάτω γράφημα, αποτυπώνονται τα ευρήματα από την έρευνα στο αρχειακό υλικό των κρατουμένων (καταδικών), από την αρχική δίωξη για συμμετοχική δράση σε Ε.Ο, στην κατά επιτρεπτή μεταβολή της κατηγορίας και ορθότερο νομικό χαρακτηρισμό, αξιόποινη πράξη της συμμορίας (187 §3 α)

α) Υποθέσεις καταδικών 2022:

Από τις πέντε (5) υποθέσεις κρατουμένων, που εκτίουν από το έτος αυτό, την στερητική της ελευθερίας ποινή τους στο σωφρονιστικό κατάστημα, στις τρεις (3) περιπτώσεις μετατράπηκε στο πλημμέλημα της συμμορίας η αρχική ποινική δίωξη για συγκρότηση ή ένταξη σε ΕΟ, ή διεύθυνση Ε.Ο. Οι δύο περιπτώσεις αφορούσαν αρχικά παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών και η μια για παράνομη διακίνηση μεταναστών.

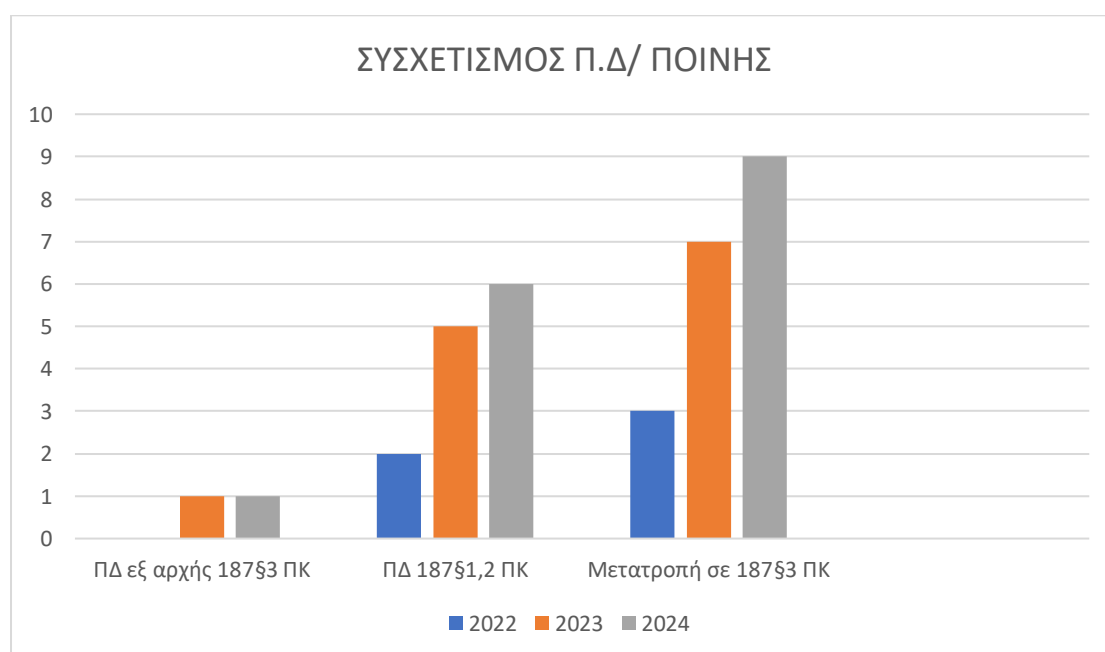
β) Υποθέσεις καταδικών 2023:

Από τις δεκατρείς (13) υποθέσεις κρατουμένων, μόνο για την μια (1) η ποινική δίωξη εξ αρχής ήταν πλημμεληματική (187 §3), για σύσταση συμμορίας σε αδίκημα αρπαγής κατά συναυτουργία. Για τις υπόλοιπες δώδεκα (12) η ποινική δίωξη ήταν αρχικά για το αδίκημα της συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση (συγκρότηση, ένταξη, διεύθυνση 187§1 και 2). Από αυτές, στις επτά (7) υπήρξε μετατροπή της κατηγορίας στο αδίκημα της συμμορίας, με βασικό αδίκημα στις τρεις από αυτές από τη διακεκριμένη περίπτωση της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, είτε σε απλή διακίνηση, είτε στην επιβαρυντική περίπτωση του άρθρου 23 α', στη μια περίπτωση από το αδίκημα της παράνομης μεταφοράς μεταναστών, δυο από το αδίκημα της λαθρεμπορίας καπνικών προϊόντων και ένα από το αρχικό βασικό αδίκημα της ληστείας.

γ) Υποθέσεις καταδικών 2024:

Από τις δεκαέξι (16) υποθέσεις κρατουμένων, μόνο για μια την μια (1) η ποινική δίωξη εξ αρχής ήταν πλημμεληματική (187 §3), για σύσταση συμμορίας στο βασικό αδίκημα της ληστείας. Από τις υπόλοιπες δεκαπέντε (15) υπήρξε μεταβολή του κατηγορητηρίου σε εννέα (9) υποθέσεις. Οι δύο (2) αφορούσαν το αρχικό βασικό αδίκημα της διακεκριμένης περίπτωσης διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, πέντε (5) αφορούσαν το αρχικό βασικό αδίκημα της διακεκριμένης περίπτωσης κλοπής, μία (1) περίπτωση στο βασικό αρχικό αδίκημα της παράνομης μεταφοράς μεταναστών, και μια (1) το αδίκημα της αρπαγής/ εκβίασης.

Από την καταγραφή αυτή προκύπτει συμπερασματικά, η υπερεφαρμογή- διόγκωση των κατηγοριών, κατά την άσκηση της ποινικής, ως προς το νομικό χαρακτηρισμό της εγκληματικής πράξης και η μετατόπιση της ευθύνης στο επόμενο στάδιο της ποινικής διαδικασίας, την εκδίκαση της υποθέσεως. Στο στάδιο αυτό, φαίνεται κατ' αρχήν και με βάση τα πιο πάνω δεδομένα, να μετατρέπεται προς το επεικέστερο ο νομικός χαρακτηρισμός και κατ' επέκταση και η ποινική αντιμετώπιση του δράστη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της Διαφθοράς, του Οικονομικού και του Οργανωμένου Εγκλήματος»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Ποινικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Στοιχεία Έρευνας για τις Εγκληματικές Οργανώσεις σε πληθυσμό σωφρονιστικών καταστημάτων.

ΓΚΙΖΑΝΗ ΣΩΤΗΡΙΑ

Επιβλέπων Καθηγητής: Νικόλαος ΚΟΥΛΟΥΡΗΣ

ΑΘΗΝΑ - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2025

Λίγα λόγια για το αντικείμενο της έρευνας μου στο πλαίσιο εκπόνησης της Διπλωματικής Εργασίας.

- Η έρευνα εστιάστηκε στην ανωνυμοποιημένη μελέτη

περιπτώσεων κρατουμένων, υποδίκων και καταδίκων για συγκρότηση και ένταξη σε εγκληματική οργάνωση.

- Καταγράφηκαν τα δομικά στοιχεία των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, ο τρόπος δράσης των μελών τους, με βάση αρχειακό υλικό από τους τηρούμενους στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού Ι ατομικούς φακέλους των κρατουμένων, η εθνικότητα και η σύμφωνη ή μη με τους κανόνες λειτουργίας του σωφρονιστικού καταστήματος συμπεριφορά τους, όπως προκύπτει από το πειθαρχικό μητρώο τους.
- Στις περιπτώσεις των καταδίκων, εξετάστηκε, εάν και σε ποια έκταση τροποποιήθηκε η ασκηθείσα ποινική δίωξη από την αρχική βαρύτερη της εγκληματικής οργάνωσης, στην ελαφρύτερη διάπραξη των τελούμενων εγκλημάτων στα πλαίσια συμμορίας.

Με τις συνεντεύξεις που ζητείται να μου παραχωρήσουν τα μέλη των συλλογικών οργάνων του Σωφρονιστικού Καταστήματος, (Συμβούλιο Φυλακής, Πειθαρχικό Συμβούλιο και Συμβούλιο Εργασίας Κρατουμένων), τα στελέχη του Οικονομικού Τμήματος (λογιστής και διαχειριστής), κατόπιν έγγραφης ενημέρωσής τους για την έρευνά μου και συναίνεσής τους, προσδοκώ ανωνυμοποιημένα και σε πλήρη συμμόρφωση με τους όρους της από 29.04.2024 με αριθμό πρωτ. 13215 άδειας, η οποία μου έχει χορηγηθεί από τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, καθώς και με τις διατάξεις περί προστασίας προσωπικών δεδομένων, να συλλέξω ερευνητικά στοιχεία σχετικά με τις απόψεις τους για τη μεταχείριση κρατουμένων, υποδίκων και καταδίκων για συμμετοχή σε

εγκληματική οργάνωση και τον τρόπο που διαβιούν οι κρατούμενοι αυτοί εντός του ΚΚ.

Τα δεδομένα της έρευνας και του παρόντος ερωτηματολογίου παραμένουν αυστηρά στο αρχείο μου για λόγους διασφάλισης της αξιοπιστίας της έρευνας και δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για κανέναν άλλο λόγο, εκτός από τη συγγραφή της διπλωματικής εργασίας μου, η οποία θα τεθεί υπόψη των αρμοδίων οργάνων της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και του Σωφρονιστικού Καταστήματος Κορυδαλλού Ι.

Κορυδαλλός, 20.12.2024

ΕΛΑΒΑ ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ

ΣΥΝΑΙΝΩ

Ο/Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ/Η

Η ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

- 1.- Ποια είναι τα κριτήρια τοποθέτησης κάθε κρατουμένου στους χώρους κράτησης του καταστήματος. Πώς επιλέγεται σε ποια πτέρυγα και σε ποιο κελί ή θάλαμο θα διαμένει και με ποιους κρατουμένους θα συγκατοικεί;
- 2.- Οι χώροι στους οποίους τοποθετούνται υπόδικοι ή κατάδικοι για συγκρότηση εγκληματικής οργάνωσης και ένταξη σε αυτήν είναι ίδιοι με τους υπόλοιπους χώρους του καταστήματος όσον αφορά το επίπεδο ασφάλειας που προσφέρουν ή διαφέρουν ως προς τη στατική, διαδικαστική και δυναμική ασφάλεια που εφαρμόζονται σε αυτούς ;
- 3.- Οι κρατούμενοι οι οποίοι εμπλέκονται στην ίδια ε.ο ή και σε διαφορετικές ε.ο κρατούνται ή ενδείκνυται να κρατούνται στον ίδιο χώρο αποκλειστικά λόγω του εγκλήματος για το οποίο διώκονται ή έχουν καταδικαστεί;
- 4.-Το καθημερινό πρόγραμμα λειτουργίας του καταστήματος και δραστηριοτήτων των κρατουμένων (προαυλισμός, διανομή συσσιτίου, εργασία, εκπαίδευση, επισκεπτήρια κ.λπ.) είναι ίδιο για τα μέλη των ε.ο. και τους κρατουμένους που είναι προσωρινά κρατούμενοι ή εκτίουν ποινή για άλλες αξιόποινες πράξεις; Αν όχι σε τί διαφέρει;
- 5.- Όσον αφορά τις προτάσεις για τις μεταγωγές των κρατουμένων (υποδίκων και καταδίκων) σε άλλα σωφρονιστικά καταστήματα με πρωτοβουλία οργάνων του καταστήματος, ακολουθείται η ίδια πολιτική για όλους τους κρατούμενους ή υπάρχει διαφοροποίηση για όσους κατηγορούνται ή έχουν καταδικαστεί για

συγκρότηση εγκληματικής οργάνωσης και ένταξη σε αυτήν; Υπάρχουν συγκεκριμένα σωφρονιστικά καταστήματα από και προς τα οποία μεταγονται οι κρατούμενοι αυτοί, όπως ισχύει π.χ, για δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων;

6.- Πώς επιλέγονται οι υπόδικοι ή κατάδικοι για συγκρότηση εγκληματικής οργάνωσης και ένταξη σε αυτήν για θέσεις εργασίας ή άλλες δραστηριότητες που συνεπάγονται ευεργετικό υπολογισμό χρόνου ποινής; Χρησιμοποιούνται τα ίδια κριτήρια με αυτά που λαμβάνονται υπόψη για τους άλλους κρατούμενους ή υπάρχουν διαφορετικά κριτήρια, ειδικά για αυτούς;

7.- Υπό ποιο πρίσμα εξετάζουν τα συλλογικά όργανα του σωφρονιστικού καταστήματος (Συμβούλιο Φυλακής, Πειθαρχικό Συμβούλιο, Συμβούλιο Εργασίας Κρατουμένων) τις αιτήσεις των κρατουμένων για την εφαρμογή θεσμών δημιουργικής αξιοποίησης του χρόνου κράτησης και επικοινωνίας των κρατουμένων με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον; Οι σχετικές αποφάσεις λαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο για όλους με βάση τις νομοθετικές προβλέψεις ή υπάρχουν πρόσθετα στοιχεία που συνεκτιμώνται, ανάλογα με το εάν πρόκειται για προσωρινά κρατούμενους ή καταδικασθέντες για εγκληματική οργάνωση ή για άλλα εγκλήματα;

8.- Οι έλεγχοι των επισκεπτών (οικείων, δικηγόρων και άλλων προσώπων) των κρατουμένων και των αντικειμένων που παραδίδονται ή αποστέλλονται στους κρατούμενους γίνονται με τους ίδιους τρόπους και με την ίδια διαδικασία σε όλες τις περιπτώσεις ή άλλοτε είναι πιο αυστηροί και άλλοτε πιο χαλαροί; Έχει σημασία η αξιόποινη πράξη για την οποία είναι υπόδικοι ή κατάδικοι οι

κρατούμενοι που δέχονται τις επισκέψεις και τα είδη που παραδίδονται ή αποστέλλονται σε αυτούς;

9.- Οι έρευνες που γίνονται στους χώρους κράτησης (κελιά, θαλάμους) και στους χώρους δραστηριοτήτων των κρατουμένων είναι τυχαίοι και δειγματοληπτικοί ή στοχευμένοι σε υποδίκους και καταδίκους για συγκρότηση εγκληματικής οργάνωσης και ένταξη σε αυτήν; Οι πειθαρχικές διαδικασίες που ακολουθούν και οδηγούν σε επιβολή πειθαρχικών ποινών συνεπάγονται κάποιες μεταβολές στις συνθήκες και στο καθεστώς κράτησης, όπως η αλλαγή χώρου κράτησης, η απομάκρυνση από θέση εργασίας, ο περιορισμός των κινήσεων στους εσωτερικούς χώρους του καταστήματος κ.λπ.;

10.- Λαμβάνονται κάποια μέτρα ως προς την κίνηση των ατομικών λογαριασμών των κρατουμένων, ώστε να περιορίζονται οι δυνατότητες των κρατουμένων που εμπλέκονται σε παράνομες συναλλαγές εντός του καταστήματος στο πλαίσιο οργανωμένης εγκληματικής δράσης;

11.- Δεδομένων του υπερπληθυσμού των κρατουμένων και της υποστελέχωσης των υπηρεσιών του καταστήματος τόσο όσον αφορά τις διοικητικές λειτουργίες όσο και το φυλακτικό έργο, και λαμβανομένης υπόψη της σύνθεσης του πληθυσμού των κρατουμένων και των νομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών τους , είναι δυνατός ο συντονισμός των διαφορετικών τμημάτων του καταστήματος ώστε να ελέγχονται οι κινήσεις και οι σχέσεις των κρατουμένων (αιτήσεις, συμπεριφορές, δραστηριότητες, συναναστροφές με συγκρατούμενους και υπαλλήλους κ.λπ.) όσον αφορά το ενδεχόμενο ανάπτυξης οργανωμένων εγκληματικών δράσεων;

12.- Θεωρείτε ότι το προσωπικό του καταστήματος είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο και προετοιμασμένο για να παρεμβαίνει προληπτικά ή κατασταλτικά όταν καλείται να διαχειριστεί πειθαρχικά ή ποινικά ελεγκτές καταστάσεις που προέρχονται από κρατούμενους οι οποίοι είναι υπόδικοι ή κατάδικοι για συγκρότηση εγκληματικής οργάνωσης και ένταξη σε αυτήν;

13.- Υπάρχουν κάποια θέματα που σας απασχολούν ιδιαίτερα σε σχέση με τη μεταχείριση των κρατουμένων οι οποίοι είναι υπόδικοι ή κατάδικοι για συγκρότηση εγκληματικής οργάνωσης και ένταξη σε αυτήν; Έχετε σκεφτεί ή εφαρμόσει κάποια μέτρα ειδικά για τους κρατούμενους αυτούς ή εκτιμάτε ότι δεν χρειάζονται τέτοια μέτρα; Υπάρχουν κάποια μέτρα ικανά να ενισχύσουν το έργο των υπαλλήλων του καταστήματος και να αποτρέψουν την αθέμιτη προσέγγιση και εκμετάλλευσή τους από τους κρατούμενους αυτούς;

14.- Έχετε κάποιο σχόλιο, παρατήρηση ή πρόταση επί του περιεχομένου της συνέντευξης ή οτιδήποτε άλλο που επιθυμείτε να προσθέσετε;

Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο που διαθέσατε και για τη συνεργασία σας.

ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΟΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΠΙΟ ΠΑΝΩ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΑΠΟ ΠΕΝΤΕ ΜΕΛΗ ΤΑΚΤΙΚΑ Ή ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

(ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΦΥΛΑΚΗΣ - ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ - ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ) ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ

1.- Το σωφρονιστικό κατάστημα Κορυδαλλός Ι προορίζεται κυρίως για υποδίκους. Στεγάζει όμως και καταδίκους, αλλά και υποδίκους, οι οποίοι μεταгонται από άλλα σωφρονιστικά καταστήματα για δικονομικούς λόγους, προκειμένου δηλαδή να παραστούν για την εκδίκαση της υπόθεσής τους, στα ποινικά δικαστήρια της Αθήνας ή του Πειραιά, εφόσον οι ίδιοι επιθυμούν τη μεταγωγή τους. Ο πληθυσμός έτσι αυξάνεται υπερβολικά και πάνω από την κανονική χωρητικότητα του αριθμού των 1222 κρατουμένων, που μπορεί να στεγάσει το εν λόγω σωφρονιστικό κατάστημα.

Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν ότι για την τοποθέτηση του κάθε κρατούμενου (υποδίκου ή κατάδικου) την αρχική επιλογή έχει ο αρχιφύλακας του καταστήματος, ο οποίος μπορεί να γνωρίζει σε γενικές γραμμές την αξιόποινη πράξη για την οποία εισάγεται κάποιος, υπό την έννοια ότι δεν αποτελεί η φύση του αδικήματος το κριτήριο τοποθέτησης, είτε ως προσωρινά κρατούμενου είτε για λόγους έκτισης της ποινής του. Το πρωταρχικό κριτήριο για την αξιολόγηση της τοποθέτησης σε μια από τις έξι πτέρυγες του καταστήματος, είναι η εθνικότητα, καθώς δεν γνωρίζουν όλοι οι κρατούμενοι την ελληνική γλώσσα, τίθεται θέμα επικοινωνίας με το σωφρονιστικό προσωπικό, αλλά και για να τηρηθεί κατά το μέτρο του δυνατού κάποια ομοιογένεια εντός των κελιών κάθε πτέρυγας, με συμβατούς μεταξύ τους ανθρώπους.

Με κυρίαρχο το σκοπό τήρησης της εσωτερικής ασφάλειας και τάξης, λαμβάνεται υπόψη η επιθυμία του κρατούμενου, καθώς είναι πιθανό να έχει

διαφορές με άλλους συγκρατούμενούς του. Η ευαλωτότητα επίσης του κάθε κρατούμενου (πχ «επώνυμοι» κρατούμενοι, κληρικοί, δικηγόροι, αστυνομικοί κ.λ.π), που μπορεί να τύχουν κακοποιητικής συμπεριφοράς ή εκβίασης από συγκρατούμενούς τους, λαμβάνεται υπόψη και τοποθετούνται στην 6^η πτέρυγα, η οποία είναι μικρότερη σε χωρητικότητα, σε σχέση με τις υπόλοιπες. Στην πρώτη πτέρυγα τοποθετούνται κυρίως Έλληνες και κρατούμενοι για οικονομικά εγκλήματα. Στη δεύτερη οι τοξικοεξαρτημένοι, διάφορων εθνικοτήτων, στην τρίτη πτέρυγα αραβόφωνοι, Αλβανοί και ρομά, στην τέταρτη Αλβανοί, Έλληνες και τοξικομανείς, στην πέμπτη, κρατούμενοι όλων των εθνικοτήτων. Διεμφιλικοί κρατούνται στο γυναικείο σωφρονιστικό κατάστημα Κορυδαλλός II. Οι κρατούμενοι για αδικήματα προσβολής της γενετήσιας ελευθερίας, κρατούνται σε ειδικούς χώρους, όταν μεταгонται για δικονομικούς λόγους. Κρατούμενοι, που κινδυνεύουν από συγκρατούμενούς τους, τοποθετούνται σε ειδικά κελιά. Τέλος, το Συμβούλιο της Φυλακής έχει αποκλειστική αρμοδιότητα να επικυρώσει ή να τροποποιήσει την αρχική τοποθέτηση κάθε κρατούμενου.

2.- Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν ότι στην πράξη, τα μέλη των ΕΟ τοποθετούνται σε όλες τις πτέρυγες με βάση τα παραπάνω στοιχεία και δεν αποτελεί η αξιόποινη πράξη της συμμετοχής κριτήριο επιλογής της τοποθέτησής τους. Κάποιοι συνεντευξιαζόμενοι εξέφρασαν την άποψη ότι δεν υφίστανται διαφορές στην ασφάλεια κάθε πτέρυγας. Η έκτη είναι όμως μικρότερη και υπό την έννοια αυτή, η επιτήρηση είναι ευκολότερη. Στις υπόλοιπες αντιστοιχούν 3 σωφρονιστικοί υπάλληλοι – φύλακες ανά 500 κρατούμενους. Μετά τη δεύτερη απόδραση από αέρος, που έγινε δημόσια γνωστή, τοποθετήθηκαν συρματοπλέγματα στον προαύλιο χώρο του σωφρονιστικού καταστήματος.

3.- Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν ότι «ο υπερπληθυσμός» του σωφρονιστικού καταστήματος σε σχέση με την περιορισμένη χωρητικότητα, δεν αφήνει περιθώρια επιλογής, ώστε οι εμπλεκόμενοι στην ίδια ή σε διαφορετικές ΕΟ να μην τοποθετούνται στον ίδιο χώρο. Δόθηκε και πάλι έμφαση στην επιδίωξη για ήρεμες συνθήκες διαβίωσης μεταξύ των κρατουμένων και στην τήρηση των κανόνων ασφαλείας.

4.- Από τον εσωτερικό κανονισμό του σωφρονιστικού καταστήματος δεν προβλέπεται παρέκκλιση από το καθημερινό πρόγραμμα λειτουργίας του, ούτε από τις δραστηριότητες των κρατουμένων (υποδίκων και καταδίκων), που κατηγορούνται ή εκτίουν ποινές ως μέλη ΕΟ.

5.- Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν ότι ακολουθείται η ίδια πολιτική και η ίδια διαδικασία ως προς τις μεταγωγές των κρατουμένων (υποδίκων και καταδίκων) σε άλλα σωφρονιστικά καταστήματα και δεν υφίσταται διαφοροποίηση για όσους κατηγορούνται ή έχουν καταδικαστεί για συγκρότηση και ένταξη σε ΕΟ. Ένας συνεντευξιαζόμενος επισήμανε ότι ο Κορυδαλλός είναι η πύλη εισόδου στο σωφρονιστικό σύστημα και ότι η Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών (ΚΕΜ), αποφασίζει για την αλλαγή της ποινικής κατάστασης κάθε κρατούμενου, στην περίπτωση που συντρέχει σοβαρός λόγος και περιέλθουν πληροφορίες από διάφορες αξιόπιστες πηγές, εντός ή εκτός σωφρονιστικού καταστήματος, για οργανωμένη εγκληματική δράση εντός του καταστήματος.

6.- Η επιλογή για τις θέσεις εργασίας ή τις άλλες δραστηριότητες εντός του σωφρονιστικού καταστήματος (σχολείο δεύτερης ευκαιρίας, δημόσια ΙΕΚ κ.λ.π) γίνεται αρχικώς με αίτηση του ίδιου του κρατούμενου και εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις υγείας. Επιλέγονται κατά προτεραιότητα υπόδικοι, λόγω της φύσεως του συγκεκριμένου καταστήματος, ενώ ο αποκλεισμός από τις θέσεις και δραστηριότητες δεν έχει τιμωρητικό ή εκδικητικό χαρακτήρα ως προς τους κρατούμενους για την αξιόποινη πράξη της συμμετοχής σε ΕΟ. Ένας συνεντευξιαζόμενος απάντησε ότι λαμβάνονται υπόψη επιπλέον οι λόγοι ασφάλειας και να μην πρόκειται για υψηλόβαθμα στελέχη τρομοκρατικής ή εγκληματικής οργάνωσης.

7.- Στην ερώτηση αυτή, δύο από τους ερωτηθέντες απάντησαν ότι κατόπιν αίτησης του κρατουμένου, τα συλλογικά όργανα του σωφρονιστικού καταστήματος, προτιμούν τους προσωρινά κρατούμενους, λόγω της φύσεως του σωφρονιστικού καταστήματος, εφόσον ελέγχεται η γνώση και ο χαρακτήρας του υποδίκου. Και οι κατάδικοι προτιμώνται για το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας.

Ότι η Δ/ντρια των εκπαιδευτικών δομών, τηρεί τη νομιμότητα. Ότι για τις υπόλοιπες δραστηριότητες (πχ ομάδα θεάτρου) επιλέγονται κρατούμενοι από όλες τις πτέρυγες και κριτήριο είναι η ασφάλεια και τάξη του καταστήματος. Ένας απάντησε ότι οι σχετικές αποφάσεις επί των αιτήσεων και δικαιολογητικών λαμβάνονται υπόψη το ίδιο για όλους. Ένας απάντησε ότι γενική γραμμή που ακολουθείται είναι η συμπεριφορά των ίδιων των κρατουμένων.

8.- Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή ποικίλουν. Τρεις έδωσαν την ίδια απάντηση, ότι οι έλεγχοι γίνονται για όλους, με την ίδια ακριβώς διαδικασία. Ο ένας από τους τρεις συμπλήρωσε ότι εφόσον ο κρατούμενος συγκαταλέγεται « στους ισχυρούς», ή εμπλέκεται στο ΟΕ, μπορεί να αντιμετωπίζεται με περισσότερη ελαστικότητα ως προς τα αντικείμενα, που μπορεί να δέχεται, ιδιαίτερα αν έχει καλή σχέση με τη διεύθυνση ή τον αρχιφύλακα. Ο τρίτος από τους τρεις συμπλήρωσε ότι δεν υπάρχει δυνατότητα αποστολής δέματος, αλλά μόνο παράδοση αντικειμένων, τα οποία πρέπει να τύχουν υποχρεωτικά ελέγχου από τα ειδικά μηχανήματα στην κεντρική πύλη του καταστήματος. Οι υπόλοιποι δυο απάντησαν ότι οι έλεγχοι είναι αυστηρότεροι όταν πρόκειται για τοξικομανείς κρατούμενους και γνωστούς αρχηγούς ΕΟ.

9.- Στην ερώτηση αυτή έδωσαν λίγο πολύ όλοι τις ίδιες απαντήσεις με ταύτιση στο ότι οι έλεγχοι μπορεί να είναι άλλοτε τυχαίοι, άλλοτε στοχευμένοι. Διατάσσονται από τον αρχιφύλακα εκτάκτως κατόπιν πληροφοριών που λαμβάνει εντός ή εκτός του σωφρονιστικού καταστήματος και ότι με κριτήριο της συμμετοχής του κρατούμενου στις εγκληματικές οργανώσεις. Σε περίπτωση καταδίκης του κρατούμενου για πειθαρχικό παράπτωμα απομακρύνεται από τη θέση εργασίας. Μπορεί επίσης να γίνει πειθαρχική μεταγωγή του κρατούμενου σε άλλο σωφρονιστικό κατάστημα. Γενικά εφαρμόζεται ο σωφρονιστικός κώδικας.

10.- Στην ερώτηση, ένας απάντησε ότι οι κρατούμενοι δεν έχουν δικαίωμα να φέρουν χρήματα πάνω τους. Διαθέτουν ατομικούς τραπεζικούς λογαριασμούς,

έως 1000 ευρώ, το χρημάτιο και από αυτό το ποσό και πάνω υποχρεωτικά τηρείται λογαριασμός του καθενός στην Τράπεζα της Ελλάδος. Οι συγγενείς ή ο συνήγορος του κρατούμενου, δεν ελέγχονται ως προς τη δυνατότητα καταθέσεως ή ανάληψης οποιουδήποτε ποσού στον ή από τον λογαριασμό του. Δεν υπάρχει αρμοδιότητα κάποιου οργάνου για το έλεγχο της πηγής προέλευσης των χρημάτων του κρατούμενου. Οι υπόλοιποι δήλωσαν ότι δεν γίνεται κάποιος διαχωρισμός αναφορικά με τις παραπάνω πολιτικές σε κρατούμενους – μέλη Ε.Ο.

11.- Στην ερώτηση δόθηκαν ποικίλες και κάποιες αντιφατικές απαντήσεις. Ένας από τους ερωτηθέντες είχε την άποψη ότι γίνεται προσπάθεια ως προς το συντονισμό του προσωπικού και στο μέτρο του δυνατού, όχι κάτι μεθοδικό και απολύτως οργανωτικό. Άλλος απάντησε ότι δεν υπάρχει δυνατότητα για συστηματικό έλεγχο και εκτίμησης της επικινδυνότητας. Προέχει η ομαλή λειτουργία του σωφρονιστικού καταστήματος και οι κινήσεις δεν λειτουργούν με αστυνομικά κριτήρια. Άλλος απάντησε ότι επιδίωξη είναι να μην υπάρχουν εγκληματικές ομάδες εντός του καταστήματος, ότι έως ένα βαθμό υπάρχει συντονισμός, αλλά λόγω του άνισου καταμερισμού και αναλογίας, σωφρονιστικών υπαλλήλων – κρατουμένων και της έλλειψης εξειδίκευσης ως προς τί σημαίνει ΕΟ, δεν μπορεί να γίνει αυτός ο συντονισμός με επιτυχία.

12.- Στην ερώτηση δόθηκαν επίσης ποικίλες απαντήσεις. Ένας, ερωτηθείς εξέφρασε τη γενική άποψη ότι πρέπει να γίνονται συνεχείς εκπαιδεύσεις για την καλύτερη αντιμετώπιση των θεμάτων. Έτερος απάντησε ότι το προσωπικό του καταστήματος κινείται με βάση των σωφρονιστικό κώδικα, αλλά οι επικρατούσες συνθήκες τους ξεπερνούν και δεν υπάρχει το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Κάποιος άλλος ερωτώμενος έδωσε μονολεκτική αρνητική απάντηση. Άλλος απάντησε ότι κατά καιρούς, γίνονται εν μέρει προσπάθειες. «Το επίπεδο δεν είναι αυτό που θα έπρεπε να είναι, αλλά δεν είναι και αυτό που ήταν». Κάποιος άλλος απάντησε ότι το προσωπικό έχει κάποια εκπαίδευση και πολλές φορές επικουρείται από την εξωτερική φρουρά ή τη συνδρομή άλλων υπηρεσιών (ειδικών μονάδων της ΕΛΑΣ, ΕΚΑΜ κ.λ.π) ή ειδικών στις διαπραγματεύσεις στην περίπτωση στάσης των κρατουμένων.

13.- Στην ερώτηση, ένα μέλος συλλογικού οργάνου του σωφρονιστικού καταστήματος απάντησε ότι αυτό που τους απασχολεί είναι ότι δέχονται άμεσα ή έμμεσα απειλές από κρατούμενους, οι οποίοι είναι σε θέση να τις υλοποιήσουν. Ότι δεν υπάρχει κάποιο μέτρο προστασίας του προσωπικού. Επίσης ότι συνεκτιμούν τί μέτρα θα πάρουν κάθε φορά, διότι αποτελούν εύκολο στόχο. Εφαρμόζονται κάποια μέτρα. Ότι οι υπάλληλοι θα πρέπει να επιλέγονται με αντικειμενικά κριτήρια και να είναι εκτός πελατειακού συστήματος. Άλλος ερωτηθείς απάντησε ότι τον απασχολούν οι κακές συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων και οι υπερπληθυσμός. Ότι δεν λαμβάνονται ειδικά μέτρα και ότι δεν προκηρύσσονται θέσεις προσωπικού. Επί παραδείγματι για περίπου 2000 κρατουμένους υφίστανται 8 θέσεις κοινωνικών λειτουργών. Έτερο μέλος συλλογικού οργάνου του σωφρονιστικού καταστήματος είχε την άποψη ότι δεν έχουν εφαρμοστεί κάποια ειδικά μέτρα για τη μεταχείριση των κρατουμένων, θεωρεί ότι οι κρατούμενοι που είναι μέλη των ΕΟ ίσως θα έπρεπε να μην κρατούνται στην ίδια «φυλακή», αλλά να είναι διασκορπισμένοι. Άλλος είχε την άποψη ότι οι υπόδικοι και κατάδικοι για Ε.Ο δεν αρκεί να κρατούνται σε ειδικά καταστήματα, αλλά ότι θα πρέπει να τηρούνται μέτρα ασφαλείας και από «τους απέξω» από το σωφρονιστικό κατάστημα. Επίσης εκφράστηκε η άποψη ότι πρόκειται για σοβαρή εγκληματικότητα, η οποία απαιτεί εκπαίδευση. Ότι θα πρέπει να τηρείται ο σωφρονιστικός κώδικας, και να τηρείται η αρχή της ισότητας και όχι διακριτική συμπεριφορά ανάλογα με το κοινωνικό status και τον χαρακτήρα.

14.- Στην τελευταία ερώτηση όλοι πλην ενός έδωσαν μονολεκτική αρνητική απάντηση. Εκφράστηκε επιπλέον η άποψη ότι αν υπήρχε κανονικός αριθμός κρατουμένων και όχι υπερπληθώρα, θα μπορούσαν να εξαχθούν πιο ασφαλή συμπεράσματα. Θα μπορούσε να γίνει πιο προσεκτικά η παρατήρηση κάθε κρατούμενου.
